Jak si počínat v kontaktu s policistou a strážníkem

Policejní právo v otázkách a odpovědích

Edice Manuály

Zuzana Candigliota

Kristýna Foukalová

Jiří Kopal

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

Edice Manuály

Jak si počínat v kontaktu s policistou a strážníkem

Policejní právo v otázkách a odpovědích

Zuzana Candigliota
Kristýna Foukalová
Jiří Kopal

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

PUBLIKACE BYLA PODPOŘENA
NADACÍ OPEN SOCIETY FUND, PRAHA.

JAK SI POČÍNAT V KONTAKTU S POLICISTOU A STRÁŽNÍKEM

Policejní právo v otázkách a odpovědích

Zuzana Candigliota, Kristýna Foukalová, Jiří Kopal
Grafika a sazba — Šimon Chloupek, Ekografika.cz
Edice — Manuály

ISBN 978-80-87414-01-9

Publikace je v elektronické podobě zdarma k dispozici
na stránkách Ligy lidských práv — www.llp.cz.

Obsah

Úvod

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

právě před osmi lety jsem dopsal příručku *Občan, zákon a policie*, jejíž vznik předcházel založení Ligy lidských práv. Zaměřovala se na základní situace, s nimiž se může občan setkat v kontaktu s policisty i strážníky. Takto pojaté publikace srovnávající pravomoci obou složek vůči občanům na trhu neexistovaly. Tento stav přetrvává dodnes. Stále stejné kolektivy právních odborníků a autoři nového policejního zákona píší hůře stravitelné komentáře pro policisty, advokáty či právníky ve službách státu. Poněkud překvapivě však stále neexistují žádné publikace určené občanům, pro něž by se měly zákony primárně vytvářet a srozumitelně vysvětlovat. Deset let praktického poradenství, prosazování reforem v této oblasti a vedení strategických právních případů před soudními instancemi na domácí úrovni i před Evropským soudem pro lidská práva na straně občanů nám přineslo nové zkušenosti. Utvrdily nás v tom, že si mnoho občanů často i pro nedostatek přehledně utříděných informací svá práva neuvědomuje. Případně si pletou pravomoci policistů a strážníků, nebo je znají jen mlhavě.

Díky laskavé podpoře nadace *Open Society Fund* Praha jsme se rozhodli vydat publikaci částečně stavící na systematice původního, o dost stručnějšího textu, avšak reflektující posuny v činnosti i pravomocech policistů i strážníků. Ty ovlivnily přepracované zákony vydané v souvislosti s reformou Policie ČR, které nabyly účinnosti v roce 2009. Vedle toho jsme již zohlednili text nového trestního zákoníku, který vstupuje v účinnost 1.1.2010.

Téma jsme zpracovali důsledně systémem stručných otázek a detailních odpovědí. Ty budou rovněž přehledně viset společně se vzory právních podání na webu Ligy lidských práv www.llp.cz. I díky tomu může snadněji dojít k jejich aktualizaci, opravě nebo úpravě na základě případných legislativních změn i reakcí občanů. Navíc se v současném textu zaměřujeme na podstatně větší šíři situací než v publikaci původní. Do té současné jsme zahrnuli i informace důležité pro ochranu vlastnictví, soukromí a vašich osobních dat, jakož i pro různě vymezené skupiny občanů, jako jsou řidiči, oběti domácího násilí či fotbaloví fanoušci. U organizace na ochranu lidských práv nemohou chybět ani podrobné odpovědi na otázky porušování shromažďovacího práva. V této oblasti již tradičně poskytuje Liga lidských práv svou právní expertizu sdělovacím prostředkům i občanům podávajícím stížnosti na nezákonný postup policie. Výklad jsme

okořenili stovkou praktických příkladů, které názorně ilustrují, jak se v praxi chovat, či nechovat.

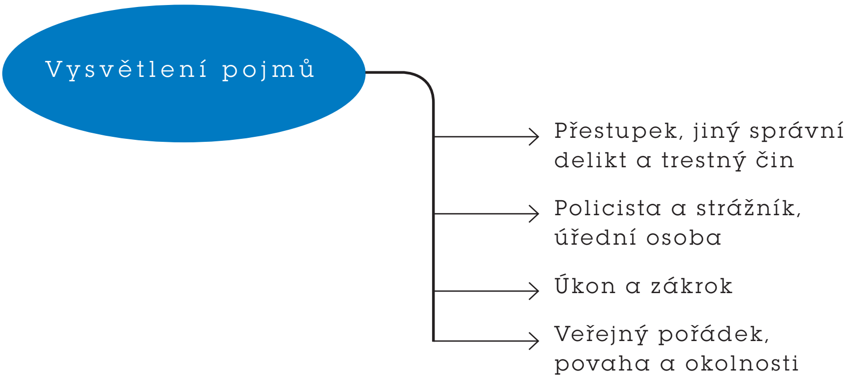
Větší míru práce na současné publikaci odvedly již mé kolegyně z Ligy lidských práv Kristýna Foukalová a Zuzana Candigliota. O jejich právní znalosti se můžete opřít v případě, kdy ze strany policistů nebo strážníků dojde k porušení vašich práv a rozhodnete se obrátit na Ligu s žádostí o pomoc. Vzhledem k převaze dámských autorek jsme rovněž učinili alespoň částečně zadost genderové vyváženosti, a proto naleznete některé otázky a výklady v ženském rodě. Převážná část autorského kolektivu věří, že se tím zvýší přitažlivost policejního práva pro některé politicky korektní čtenářky, ale i čtenáře.

V listopadu 2009
za autory, Jiří Kopal

JAK MÁM ROZUMĚT VŠEM TĚM SLOŽITÝM NEBO NESROZUMITELNÝM TERMÍNŮM?

I.

I. Jak mám rozumět všem těm složitým nebo nesrozumitelným termínům?

I.1. Jak se liší „přestupek“ od „trestného činu“? A co je to „jiný správní delikt“?

Přestupkem je zaviněné protiprávní jednání, které není pro společnost nebezpečné tolik jako trestný čin a je zákonem výslovně označeno za přestupek. Většina přestupků, jakož i řízení o nich a další související otázky jsou upraveny v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Přestupky patří společně s tzv. **jinými správními delikty** do kategorie správních deliktů. Zatímco přestupek může spáchat jen fyzická osoba (člověk), tak jiných správních deliktů se mohou dopustit i osoby právnické (například obchodní společnosti, školy, nevládní neziskové organizace nebo obce či kraje). Stejně jako u přestupků a trestných činů, i v případě jiných správních deliktů lze stíhat jen takové jednání, které zákon označuje za jiný správní delikt. V publikaci budeme nadále kvůli zjednodušení pod slovem přestupek zahrnovat i jiné správní delikty.

Za **trestný čin**, na rozdíl od přestupku a jiného správního deliktu, se považuje zaviněné protiprávní jednání, které je v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, za trestný čin označeno a jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.

Navíc aby někdo mohl být za svůj čin trestně stíhán, je potřeba, aby jeho jednání bylo společensky škodlivé a aby nestačilo, že bude uznán odpovědným podle

jiného právního předpisu (například podle občanského zákoníku). Za spáchání trestného činu se může považovat i příprava k němu, pokus o něj, jeho organizace, navádění nebo napomáhání k němu. Zatímco přestupek lze obecně spáchat z nedbalosti (jiný správní delikt mnohdy i bez nedbalého či úmyslného jednání), u trestného činu se, pokud není stanoveno něco jiného, vyžaduje jeho úmyslné spáchání. To znamená, že pachatel musí přímo chtít trestný čin spáchat anebo alespoň musí vědět, že svým jednáním se ho může dopustit, a s touto eventualitou musí počítat. Trestné činy se dělí na přečiny, které jsou méně závažné (či spáchané z nedbalosti), a zločiny.

V **zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o Policii ČR"),** pojem trestný čin zahrnuje také jednání, které sice naplňuje znaky trestného činu, avšak je spáchané osobou, která není trestně odpovědná (například pro svůj nízký věk či duševní poruchu).

PŘÍKLAD 1

Neuposlechne-li občan výzvu policisty, aby se nezdržoval v prostoru, kde dochází k policejnímu zásahu proti nebezpečným výtržníkům (§ 43 odst. 1 zákona o Policii ČR), jedná se o přestupek neuposlechnutí výzvy úřední osoby. Toto jednání – neuposlechnutí – je v daném případě minimálně společensky nebezpečné, naplňuje však už skutkovou podstatu přestupku uvedenou v § 47 odst. 1 písm. a) zákona o přestupcích.

V případě, že by občan nejen neuposlechl výzvu policisty, ale ještě jej v rozčilení udeřil do obličeje, dopustil by se už trestného činu násilí proti úřední osobě, upraveného v § 325 odst. 1 trestního zákoníku. A to proto, že úmyslně působil na výkon jeho pravomoci ve chvíli, kdy policista plnil svoje služební povinnosti. Takové jednání – úder úřední osoby do obličeje – už představuje vyšší míru společenské škodlivosti, která v drtivé většině případů v minulosti vedla a i podle znění nového trestního zákoníku povede k tomu, že takové jednání bude posouzeno jako trestný čin.

PŘÍKLAD 2

Jiného správního deliktu by se mohl dopustit podnikatel (ať už fyzická osoba, třeba živnostník, nebo právnická osoba, třeba společnost s ručením omezeným), kdyby si zařídil obchod se zbraněmi s názvem „Jako od policie". Zákon o Policii ČR totiž zakazuje použití slova „policie" nebo slova od něj odvozeného v takových případech a porušení tohoto zákazu označuje jako jiný správní delikt, za který je možné uložit pokutu až do 20 000 Kč.

I.2. Kdo je „policista“ a kdo „strážník“?

Policista je úřední osobou působící u Policie ČR. Úkoly policie jsou vykonávány:

- **policisty** – tedy příslušníky policie a vedle toho
- **občanskými zaměstnanci** – tedy zaměstnanci zařazenými v policii.

Zatímco ale zaměstnanci policie musí provádět potřebné úkony či jiná opatření v rámci své pravomoci pouze ve své pracovní době, policisté tak v některých případech musí činit, i když nejsou právě ve službě. Navíc jen oni provádí policejní zákroky (blíže viz I.4.). Postavení policistů je určeno zejména zákonem o Policii ČR a zákonem č. 321/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Pracovněprávní otázky občanských zaměstnanců jsou naopak upraveny zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce.

Strážník je vždy zaměstnancem obce zařazeným do obecní policie, který splňuje všechny zákonné podmínky pro tuto pozici. Na rozdíl od policisty nejsou jeho práva a povinnosti tak široké a jsou určeny **zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii**. I strážník je však považován za úřední osobu.

PŘÍKLAD 3

Osobu, která je přistižena při páchání přestupku a je důvod se obávat, že ve svém protiprávním jednání bude pokračovat, může policista podle § 26 zákona o Policii ČR zajistit. Strážník by takovou osobu případně mohl maximálně předvést na služebnu Policie ČR, sám by ji ale podle zákona o obecní policii zajistit nemohl.

I.3. Co znamená být „úřední osobou“, dříve „veřejným činitelem“?

Policista i strážník patří mezi úřední osoby, a to podle § 127 odst. 1 písm. e) **trestního zákoníku**. Dřívější právní úprava používala pojem „veřejný činitel“.

Policista jakožto příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru a strážník se podílí na plnění úkolů státu nebo společnosti a používají přitom pravomoci, které jim byly z tohoto důvodu svěřeny. Vystupují-li tedy jako úřední osoby, platí pro ně určité **speciální pravomoci a zároveň speciální odpovědnost**. To na druhé straně

znamená, že musí být při výkonu své funkce také zvláštním způsobem chráněni – například tak, že je stanoven trestný čin násilí proti úřední osobě. Zároveň jsou na ně ale kladeny i vyšší požadavky, aby jednali skutečně jen v mezích svých pravomocí – proto je například stanoven trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby. Mezi další úřední osoby patří např. soudce, státní zástupce, poslanec, člen zastupitelstva, soudní exekutor.

PŘÍKLAD 4

Policista a strážník utrpí pohmožděniny ve rvačce, která proběhla v restauraci kvůli pohledné přítelkyni jednoho z dalších hostů během jejich soukromé návštěvy restaurace po pracovní době. Ze strany útočníků nebyl v tomto případě spáchán trestný čin násilí proti úřední osobě, jelikož policista ani strážník neplnili v tu dobu služební úkoly, takže protistrana nepůsobila (ani nemohla působit) na výkon jejich pravomoci.

I.4. Jaký je rozdíl mezi „úkonem“ a „zákrokem“?

Úkonem se ve smyslu policejních předpisů myslí **činnost prováděná příslušnými osobami v rámci jejich pravomoci při plnění úkolů policie**, respektive obecní policie. Je tedy nutné, aby taková činnost měla svou oporu v zákoně, zákon by měl zmocňovat k takové činnosti. V rámci Policie ČR úkon provádí občanský zaměstnanec v pracovní době nebo policista ve službě. Mimo službu policista zasahuje, pouze pokud dochází k bezprostřednímu ohrožení života, zdraví či svobody osob nebo majetku, případně k útoku na tyto hodnoty.

Strážník musí úkon provést pouze v pracovní době, je-li páchán trestný čin nebo přestupek či jiný správní delikt anebo existuje-li důvodné podezření z jejich páchání.

Za **zákrok** je považován takový typ úkonu, při němž dochází k **použití síly** nebo se použitím síly hrozí, a to jen za účelem přímé ochrany práv nebo přímého vynucování splnění právní povinnosti. Při zákroku vůči vám tedy dochází k bezprostřednímu zásahu do vašich práv a svobod. K provedení zákroku je oprávněn pouze policista, nikoli občanský zaměstnanec policie.

Strážník je k zákroku povinen také mimo pracovní dobu (na rozdíl od běžného úkonu) v případě, že při páchání trestného činu nebo přestupku je bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo majetek.

Pokud policista či strážník přistoupí k zákroku, vždy by měl ještě před jeho započetím použít slov „Jménem zákona!“ a odpovídající výzvy. Nemusí tak ale činit v každém případě, samozřejmě zejména v takovém, kdy to okolnosti neumožňují.

PŘÍKLAD 5

Zatímco zjišťování totožnosti je klasickým příkladem jednoho z mnoha možných „úkonů“ policisty, za „zákrok“ bude považováno, pokud policista za použití chvatů zneškodní opilou osobu útočící nožem na kolemjdoucí.

I.5. Co označuje pojem „veřejný pořádek“?

Veřejný pořádek patří do skupiny neurčitých právních pojmů, které se vyskytují v celém právním řádu. Ačkoli se objevuje v různých, nejen policejních předpisech, není nikde definován. Tak je tomu záměrně, aby například mohl neustále (bez nutnosti změn zákonů) odrážet stav vývoje společnosti. Můžeme si pod ním představit **souhrn pravidel chování na veřejnosti**, která jsou obsažena jak v právních, tak i v mimoprávních normách, respektive stav, kdy jsou dodržována. Pro jeho obsah je tedy důležité právě to, jak jej obecně chápe společnost, jaká pravidla vytváří a aplikuje, aby bylo **dosaženo klidného a vyváženého stavu v občanském soužití**. Mezi základní úkoly Policie ČR patří právě ochrana bezpečnosti a veřejného pořádku.

Obecní policie je potom povolána k zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku v rámci obce. Při naplňování obsahu pojmu veřejný pořádek hrají tedy velkou roli i různé místní zvyklosti a tradice, které se mohou v různých obcích do jisté míry lišit. Avšak v žádném případě není možné, aby právní předpisy jednotlivých obcí byly v rozporu se zákonem, či dokonce ústavou.

PŘÍKLAD 6

Postoj ke kritériím zachovávání veřejného pořádku z hlediska místních zvyklostí se bude jistě lišit u zastupitele v hlavním městě Praze od pohledu zástupce desetitisícového města v Podkrkonoší či starosty obce na Českomoravské vrchovině. Do tohoto postoje se promítne skutečnost, že Praha je oblastí se zábavními podniky a rušnějším nočním životem v centru.

I.6. Co se skrývá za termíny „povaha a okolnosti“?

„Povaha a okolnosti“ či jen „okolnosti“ představují další neurčité právní pojmy používané v policejních předpisech. Jejich vágnost umožňuje, aby ustanovení, v nichž se tyto pojmy vyskytují, byla použitelná pro širokou škálu situací a aby v těchto situacích policie mohla **jednat podle konkrétních podmínek a charakteru a dynamicky reagovat na jejich změnu**. Na druhou stranu neurčitost uvedených termínů způsobuje také větší náchylnost daných ustanovení ke zneužití ze strany policie. Pro běžného občana může tak být často obtížné určit, kdy je jednání policisty či strážníka ještě v mezích zákona a kdy už se jedná o překročení těchto mezí, kdy je třeba se proti tomu bránit. Vždy je nutné mít na mysli zásadu přiměřenosti postupu policie, která platí ve všech případech (k základním povinnostem a zásadám policie viz kapitola III.).

Při provádění úkonu musí policista, zaměstnanec policie i strážník prokázat předepsaným způsobem svou příslušnost k Policii ČR, respektive obecní policii. Pokud by to však *povaha* nebo *okolnosti* úkonu nedovolovaly, lze tak učinit, jakmile to vzhledem k okolnostem bude možné. U strážníků tento odklad platí jen v případě provádění zákroku.

PŘÍKLAD 7

Policista v době mimo službu spatří muže, který ostrým předmětem ohrožuje život někoho jiného. Musí jednat rychle, a proto stačí, prokáže-li svou příslušnost k Policii ČR ústním prohlášením „policie“. Pokud však ani toto ústní zvolání není možné, například z důvodu snahy o využití momentu překvapení útočníka, je možné se předepsaným způsobem prokázat až dodatečně. Vždy to ale musí být hned, jakmile to situace dovolí.

PŘÍKLAD 8

Pokud ale například policisté v civilu provádí zákrok proti muži ležícímu na lavičce a podobajícímu se osobě, která ve vedlejší ulici páchala výtržnosti a rozbila výkladní skříň obchodu, jsou povinni se řádně legitimovat služebním průkazem. Pokud by osobu naložili do auta pouze s ústním vysvětlením, že jsou policisté, bylo by takové jednání v rozporu se zákonem.

Již výše bylo také zmíněno, že pokud to *okolnosti* dovolují, musí policista před provedením zákroku použít slov „Jménem zákona!“ a odpovídající výzvy. Podobně musí učinit i strážník, pokud to *povaha* a *okolnosti* zákroku dovolují.

PŘÍKLAD 9

Policista nemá příležitost zvolat „Jménem zákona!“ a vyzvat k zanechání protiprávní činnosti zejména v případech, kdy to nestihne. Jedná se kupříkladu o situaci, kdy dochází k jeho bezprostřednímu fyzickému ohrožení ze strany útočící osoby, nebo o situaci, kdy srazí úderem útočníkovi pistoli, kterou ohrožuje životy jiných osob. Jinak by měl policista tuto svou povinnost splnit vždy.

Před provedením jakéhokoli úkonu, který se vás dotýká, vás musí policista nebo strážník poučit o právních důvodech jeho provedení a případně také o vašich právech a povinnostech, jestliže je daný úkon spojený se zásahem do vašich práv nebo svobod. Pokud poučení ale brání *povaha* a *okolnosti* úkonu, je možné jej provést, až jakmile to *okolnosti* dovolí.

PŘÍKLAD 10

Zásah proti útočníkovi, jemuž se zabraňuje v bezprostředním útoku při rvačce s jinou osobou, jejíž zdraví nebo život mohou být tímto útokem ohroženy, proběhne bez poučení až do doby, než je útočník zneškodněn. Poté by měl být o svých právech poučen.

PŘÍKLAD 11

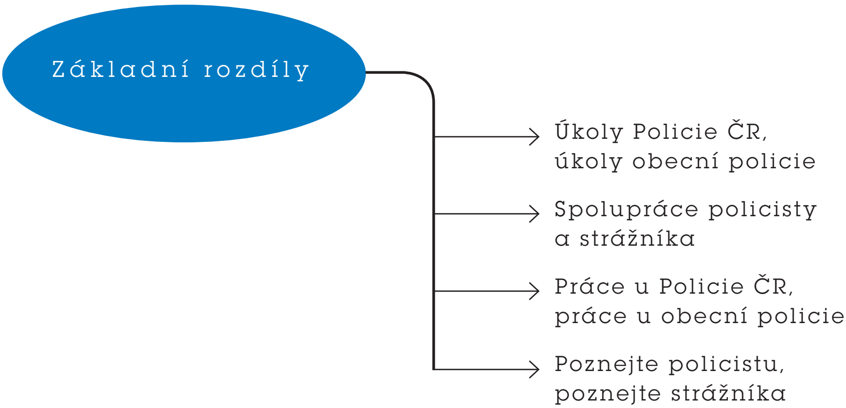
Žena s kbelíkem lepidla v ruce je přistižena vedle sloupu veřejného osvětlení, na němž je čerstvě nalepený plakát. Policisté ji podezírají z přestupku znečišťování veřejného prostranství, žena však u sebe nemá průkaz totožnosti. Před případným omezením její osobní svobody za účelem zjištění její totožnosti by ji policisté měli poučit o jejích právech a povinnostech, neboť to povaha a okolnosti úkonu v tomto případě dovolují.

Pokud policista nebo strážník použije například zbraň a zraní vás při tom, musí vám poté ihned, jakmile to *okolnosti* dovolí, poskytnout první pomoc a zajistit lékařské ošetření.

JAK MÁM POZNAT ROZDÍL MEZI POLICIÍ ČR A OBECNÍ POLICIÍ?

II.

II. Jak mám poznat rozdíl mezi Policií ČR a obecní policií?

Starost o bezpečnost osob a jejich majetku a o udržování veřejného pořádku může v rámci státu spadat mezi úkoly vícero orgánů či institucí veřejné správy. V našem případě jsou jimi zejména **Policie České republiky** (dále „Policie ČR“) a **obecní policie**. Ve městech se používá označení „**městská policie**“. Když dále používáme pojem „obecní policie“, myslíme tím i policii městskou. V některých případech mohou být postavení a pravomoci těchto orgánů a osob je reprezentujících poměrně odlišné. Proto je důležité znát alespoň základní rysy a rozdíly těchto dvou sborů. Základní povinnosti a oprávnění policistů a strážníků budou pak rozebrány v následujících kapitolách.

II.1. Jaké jsou hlavní úkoly Policie ČR?

Postavení Policie ČR je určeno zejména zákonem o Policii ČR, jehož § 2 uvádí také hlavní úkoly tohoto bezpečnostního sboru. Ty jsou stanoveny poměrně široce. Mají totiž pokrýt různé možnosti naplňování primárního účelu Policie ČR, kterým je podle zákona **služba veřejnosti**. Mezi tyto úkoly pak patří **ochrana bezpečnosti osob a majetku a veřejného pořádku, předcházení trestné činnosti** a další aktivity a úkoly podle trestního řádu či jiných právních předpisů. Při plnění svých úkolů působí Policie ČR obecně na území celého státu.

II.2. Jaké jsou hlavní úkoly obecní policie?

Na prvním místě je nutno podotknout, že obecní policie není orgánem státním, ale orgánem obce. Zřizuje ji zastupitelstvo obce a za běžných okolností působí pouze na území své „domovské“ obce. Podle zákona se obce mohou výjimečně dohodnout i jinak. Zastupitelstvo však nemá povinnost zřídit obecní policii. Pokud tak neučiní, může plněním jejích úkolů pověřit zaměstnance obecního úřadu nebo na základě dohody s jinou obcí obecní policii této jiné obce. Případně starosta obce může v předmětných záležitostech požadovat spolupráci i přímo po Policii ČR. Postavení obecní policie se řídí zákonem o obecní policii, který jako hlavní poslání obecní policie uvádí **zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku** v působnosti obce.

Konkrétní úkoly obecní policie tedy spočívají zejména:

- v dohledu nad dodržováním obecně závazných vyhlášek a nařízení obce, pravidel občanského soužití, čistoty na veřejných prostranstvích, dopravních pravidel v obci,
- v přispívání k ochraně a bezpečnosti osob a majetku a k prevenci kriminality v obci a
- v odhalování a postihu přestupků a jiných správních deliktů podle zákona o obecní policii.

Rozšiřující výklad

Působnost obce se podle § 7 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, dělí jednak na samostatnou, jednak na přenesenou. Záležitosti spadající do své samostatné působnosti obec vykonává jako samosprávný orgán, přičemž nesmí jednat v rozporu se zákonem a samozřejmě s ústavou. Pro úpravu těchto záležitostí zastupitelstvo obce vydává obecně závazné vyhlášky.

Naopak činnosti obce v rámci její přenesené působnosti spadají do výkonu státní správy. Tato činnost státní správy pak na obec nebo její konkrétní orgán byla přenesena. To znamená, že obec vykonává činnost pro stát místo něj. V těchto záležitostech je daný obecní orgán podřízen dalším výkonným orgánům státu, je vázán například i nařízeními vlády, ministerskými vyhláškami apod. Právními předpisy vydávanými v přenesené působnosti, většinou radou obce, jsou nařízení obce.

Zřízení a činnost obecní policie patří do samostatné působnosti obce, naopak projednávání přestupků patří do přenesené působnosti obce.

II.3. V jakých situacích nejspíš uvidíte policisty a strážníky pohromadě?

Ačkoli Policie ČR a obecní policie působí na různých úrovních veřejné správy, obecně je třeba, aby si jejich postup navzájem neodporoval. V některých případech je dokonce nutná jejich přímá koordinace. Samozřejmost jejich spolupráce vyplývá i z jejich základního **poslání, totiž ochrany bezpečnosti osob, majetku a veřejného pořádku**, které je oběma institucím **společné**.

Na základě zákona o Policii ČR může být spolupráce těchto dvou sborů realizována zejména prostřednictvím **tzv. koordinační dohody**, kterou uzavírá obec s určeným útvarem Policie ČR. Tato dohoda slouží ke stanovení společného postupu při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Z toho vyplývá, že s jejím využitím lze zajistit pomoc ze strany Policie ČR při plnění úkolů policie obecní. Naopak však není možné převést pravomoci či úkoly Policie ČR na obecní policii jednotlivých obcí a měst. To je dáno odlišností výkonu státní správy a samosprávy (viz předchozí otázky).

Zákon o obecní policii hned v úvodních ustanoveních říká, že obecní policie spolupracuje v rozsahu určeném zákonem s Policií ČR. Další „kooperační" ustanovení v zákoně se týkají například **vzájemného poskytování informací, předvedení osoby na stanici, situace páchání trestného činu nebo přestupku, kterým je bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo majetek, či školení a výcviku strážníků**.

V praxi se společný postup Policie ČR a obecní policie může vyskytnout typicky při demonstracích, koncertech nebo fotbalových zápasech.

II.4. Kdo pracuje u Policie ČR?

Na plnění úkolů Policie ČR se nepodílejí jen **policisté** (příslušníci Policie ČR), ale také tzv. **občanští zaměstnanci** (zaměstnanci Policie ČR). Policisté jsou ve služebním poměru **ke státu**, občanští zaměstnanci v pracovním poměru. Je samozřejmé, že zaměstnanci nemohou mít stejné pravomoci jako policisté. K některým činnostem je potřeba speciálních dovedností či absolvování výcviku, tak zásadních pro profesionální práci policistů. Například zákroky mohou provádět jen policisté, zatímco ostatní úkony mohou obecně vykonávat i občanští zaměstnanci v pracovní době.

Přesněji řečeno tam, kde zákon uvádí, že nějaký úkon vykonává **policie**, může ho podle okolností provést policista i občanský zaměstnanec. To je podstatný rozdíl oproti situacím, kdy zákon výslovně hovoří o tom, že určité právo či povinnost náleží **policistovi**. Mezi činnosti, které mohou vykonávat občanští zaměstnanci, patří

například vedení správních řízení, ke kterým je Policie ČR zákonem zmocněna. Vedle toho samozřejmě vykonávají činnosti nazývané pomocné, organizační, administrativní, technické, tedy různé kancelářské a obdobné aktivity.

Základní povinnosti zakotvené v zákoně o Policii ČR platí jak pro policisty, tak pro občanské zaměstnance (více o těchto povinnostech v kapitole III.).

PŘÍKLAD 12

Jedině policista může zajistit rozzlobeného muže, který v policejní budově začne na policistu fyzicky útočit. Požádá-li později tento zajištěný muž, aby policie dala vědět o omezení jeho osobní svobody jeho přítelkyni, může toto oznámení provést jak policista, tak občanský zaměstnanec.

Pouze policista smí k plnění policejních úkolů držet, nosit a při provádění zákroku použít zbraň či donucovací prostředek. Naproti tomu jak občanský zaměstnanec, tak policista mohou, pokud je to nutné pro plnění policejních úkolů, pořizovat zvukové, obrazové či jiné záznamy osob a věcí na veřejných místech.

II.5. Kdo pracuje u obecní policie?

V obecní policii pracují zaměstnanci trojího typu – **strážníci, čekatelé a ostatní zaměstnanci**. Všichni jsou v pracovněprávním vztahu **k obci**. Čekatelé musí splňovat všechny požadavky kladené na strážníky, těmi se ale stávají až po získání osvědčení o úspěšném absolvování zkoušky z odborné způsobilosti. Čekatelům ani ostatním zaměstnancům samozřejmě nepřísluší oprávnění a povinnosti vztahující se jen na strážníky. Platí pro ně ale ty práva a povinnosti, které jsou stanoveny obecní policii obecně, nejen výhradně strážníkům.

PŘÍKLAD 13

Pokud potřebujete pomoc ze strany obecní policie, můžete se obrátit na jakéhokoli strážníka a ten vám musí pomoci, pokud je to v rozsahu jeho zákonných práv a povinností. Stejně tak i strážník může vyžadovat poskytnutí věcné a osobní pomoci od vás, pokud je to nutné pro splnění jeho konkrétního úkolu.

Naopak potřebuje-li obecní policie získat údaje z informačních systémů policie nebo obecních úřadů, nemusí být tímto úkolem pověřen přímo strážník, ale i jiný z jejích zaměstnanců. Ostatní zaměstnanci mohou zabezpečovat také například obsluhu a kontrolu kamerových systémů, podobně jako je tomu v případě Policie ČR.

Rozšiřující výklad

Pro policisty i pro strážníky jsou stanoveny různé podmínky, aby mohli vykonávat svou funkci. Je to samozřejmé už s ohledem na fakt, že jde o příslušníky dvou různých sborů, kteří nemají zcela totožné oprávnění ani povinnosti. Navíc požadavky na obě povolání jsou stanoveny v různých právních předpisech. Pro policisty jde o zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a na něj navazující prováděcí předpisy. V případě strážníků se jedná o zákon o obecní policii a jeho prováděcí vyhlášku. Na druhou stranu základní povaha obou policejních sborů je do jisté míry podobná (ochrana společnosti a veřejného pořádku), policisté i strážníci mohou někdy významným způsobem zasahovat do života každého z nás. Z toho vyplývá, že i základní povaha požadavků na výkon jejich funkcí je podobná. Liší se však v podrobnostech.

Policista musí:

- být občanem ČR,
- být starší 18 let,
- mít alespoň středoškolské vzdělání s maturitou,
- být bezúhonný (nedopustit se trestného jednání ani správního deliktu, jak určuje zákon, nebýt závislý na alkoholu apod.),
- být k výkonu své služby způsobilý fyzicky (tělesná zdatnost), zdravotně i osobnostně (psychologická charakteristika),
- nebýt členem politické strany nebo hnutí,
- nevykonávat výdělečnou činnost nebo být podnikatelsky zainteresovaný, jak stanovuje zákon.

Strážník musí:

- být občanem ČR,
- být starší 21 let,
- mít alespoň středoškolské vzdělání s maturitou,
- být bezúhonný – podmínky pro bezúhonnost, která se prokazuje výpisem z Rejstříku trestů, jsou stanoveny mírněji než pro policisty,
- být spolehlivý – tedy zejména se nedopustit opakovaně „nedovolených" přestupků; výčet těchto nedovolených přestupků je u strážníků širší, tedy přísnější ve srovnání s policisty,
- být zdravotně způsobilý,
- mít osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů – znalost právních předpisů, základů kriminalistiky, úspěšné absolvování výcviku k používání služební zbraně, donucovacích prostředků a dalších oprávnění; toto osvědčení se vydává na 3 roky.

II.6. Jak poznám policistu?

Mezi základní povinnosti policisty se řadí i **prokázání příslušnosti při provádění nějakého úkonu**. Může být učiněno několika způsoby, v závislosti na konkrétní situaci. Policista se prokazuje uniformou (služebním stejnokrojem), **služebním průkazem nebo odznakem policie**, na kterých musí být zřetelně viditelné jeho **identifikační číslo**. A to nejen teoreticky, ale i prakticky. Policista tedy v žádném případě nesmí své číslo zakrývat nebo zatajovat. **Ústním prohlášením „policie"** se prokazuje v případech,

kdy není možné prokázat se prvně zmíněným způsobem. K prokázání příslušnosti policisty tedy nestačí kupříkladu skutečnost, že osoba vystoupí z auta Policie ČR.

Teď k jednotlivým formám, kterými policisté prokazují svoji příslušnost:

- **Uniforma** umožňuje rozpoznat povolání policisty už na první pohled. Její bližší vymezení je stanoveno ve vyhlášce ministerstva vnitra č. 460/2008 Sb., která v příloze obsahuje i vzory. Jsou to černé, případně šedé uniformy s modrou, případně bílou košilí. Na nich ale musí být dále umístěno **označení policie v podobě určeného znaku** (velký státní znak ČR se slovem „POLICIE“) na levém rukávu stejnokroje, nápisu „POLICIE“ na levé straně hrudi nebo na zádech a zobrazení **identifikačního čísla**. Identifikační číslo většinou najdete jako šestimístné číslo na dolním okraji kovového plastického provedení symbolu policie, které má policista umístěné na levé straně hrudi. Případně ale může být zobrazeno i jinými zákonem vymezenými způsoby.

Rozšiřující výklad

Zvláštní uniformy či vnější označení jsou vyhrazeny pro příslušníky hradní policie, pro službu dopravní policie, pro službu rychlého nasazení, pro jezdce na koni, pro policisty motocyklu, pro letce apod.

Policisté ovšem nenosí služební stejnokroj vždy. Někdy to není nutné, či dokonce ani vhodné vzhledem ke konkrétnímu úkolu nebo činnosti, kterým jsou pověřeni. Policista tedy může mít i civilní oděv, ovšem i tak je nutné označení jeho příslušnosti k policii, a to prostřednictvím identifikačního čísla, umístěného obdobně jako v případě policisty na služebním stejnokroji nebo zavěšeného na krku, a případně ještě prostřednictvím pásky s nápisem „POLICIE“ na rukávu policisty. Naopak kdyby měl na sobě někdo pouze služební stejnokroj policie, neznamenalo by to ještě, že je policistou. Je totiž možné, že se taková osoba dopustila přestupku proti pořádku ve státní správě – úmyslného neoprávněného nošení stejnokroje podle zákona o přestupcích. Služební stejnokroj totiž mohou nosit pouze policisté (případně se souhlasem policejního prezidenta i bývalí policisté, ale jen při vhodných příležitostech, s označením bývalého policisty a bez identifikačního čísla a nápisu „POLICIE“). Proto v případě, kdy byste měli podezření, že někdo nosí policejní uniformu neoprávněně, můžete to oznámit policistovi, o jehož příslušnosti k Policii ČR není pochyb, pokud se nějaký takový v blízkosti nachází, případně můžete upozornit kontrolní orgán Policie ČR.

Od policisty vykonávajícího službu v občanském oděvu, který je povinen prokazovat svou příslušnost, je třeba odlišovat policistu, který svou příslušnost oprávněně zastírá, například když působí jako agent na základě úpravy v trestním řádu. Ten tudíž nemá povinnost svou příslušnost prokazovat. Více o tzv. „tajných" policistech v otázce II.9.

- Prokazuje-li se policista **služebním průkazem**, pak musí předložit k nahlédnutí jeho přední stranu, na níž je umístěna fotografie policisty i jeho identifikační číslo, a to aniž by přitom průkaz vydal z ruky. Pokud je policista v občanském oděvu, může svůj služební průkaz rovněž umístit na levou stranu hrudi nebo jej zavěsit na krk tak, aby byla vidět přední strana průkazu.
- **Odznakem policie** se myslí odznak služby kriminální policie a vyšetřování, na kterém není umístěna fotografie vlastníka, jen identifikační číslo. Patřičný policista se jím prokazuje stejným způsobem jako v případě služebního průkazu.
- **Ústní prohlášení** lze jako samostatné prokázání příslušnosti k policii použít jen v případě, že není možné se prokázat uniformou, služebním průkazem nebo odznakem. Typicky k tomu dochází v situacích, kdy je nutné zasáhnout okamžitě a rychle. Výjimečně dokonce taková situace neumožní ani toto ústní prohlášení před provedením zásahu. V takovém případě je nezbytné prokázat se hned, jakmile to okolnosti dovolí, řádným způsobem (tj. uniformou, služebním průkazem nebo odznakem policie se zřetelným identifikačním číslem).

Povinnost prokázání příslušnosti při provádění úkonu se vztahuje i na občanské zaměstnance, kteří tak činí prostřednictvím svého **průkazu zaměstnance policie**, a to způsobem obdobným jako policisté v případě prokazování se služebním průkazem. Na tomto průkazu musí být rovněž zřetelné identifikační číslo.

II.7. Jak poznám strážníka?

Podobně jako pro policisty, tak i pro strážníky jsou zákonem stanoveny určité identifikační prvky, pomocí nichž se musí prokázat, chtějí-li vůči jiným osobám vykonávat svou pravomoc. Strážníci svou příslušnost k obecní policii v drtivé většině případů prokazují **uniformou (stejnokrojem) s odznakem obecní policie, identifikačním číslem a názvem obce**.

- **Uniformy** strážníků, stejně jako označení dopravních prostředků obecní policie, musí podle zákona obsahovat určité **jednotné prvky** a nesmí být zaměnitelné s uniformami vymezenými zvláštními zákony (například pro policisty, hasiče, celníky apod.). Podle prováděcí vyhlášky č. 418/2008 Sb. k zákonu o obecní policii jsou těmito povinnými jednotnými prvky odznak obecní policie, barevné provedení svrchní části stejnokroje strážníka v černé, modré nebo žluté barvě či v jejich kombinaci a barevné provedení označení „OBECNÍ POLICIE" (případně „MĚSTSKÁ POLICIE") v černé, modré, žluté nebo bílé, vždy ale v barvě jasně odlišné od barvy podkladu. Mezi nepovinné, avšak typické jednotné prvky se řadí **tzv. šachovnicová páska**, tedy páska se čtverci bílé a modré barvy, uspořádanými šachovnicovým způsobem. Označení „OBECNÍ POLICIE" se má nacházet v horní části stejnokroje (na přední, zadní či obou částech). Další podrobnosti ohledně vzhledu stejnokroje si určuje každá obec sama.

  Odznak obecní policie musí obsahovat nápis „OBECNÍ POLICIE" (případně „MĚSTSKÁ POLICIE"), velký státní znak České republiky nebo znak obce. Strážník ho nosí na pravé straně hrudi (na rozdíl od policisty) a pod ním má umístěné identifikační číslo. **Název obce** je zobrazen na nášivce, kterou strážník nosí na zálokti levého rukávu.
- V případě, že strážník musí provést zákrok nebo jiné opatření mimo pracovní dobu a neprokáže se výše uvedeným způsobem, může svou příslušnost k obecní policii dát najevo také prostřednictvím **průkazu obecní policie**. Ten musí obsahovat nápis „PRŮKAZ OBECNÍ POLICIE" (případně „PRŮKAZ MĚSTSKÉ POLICIE"), fotografii strážníka, jeho celé jméno, identifikační číslo, název obce a podpis starosty.

Podobně jako u Policie ČR ale ani takové prokázání není vždy možné, a tak v krajních případech je možné, aby se strážník prokázal pouze **ústním prohlášením „obecní policie"** (případně „městská policie") a poté hned, jak to okolnosti dovolí, dodatečně také průkazem obecní policie. Ovšem postup, kdy by se strážník při provádění své pravomoci neprokázal vůbec, tj. ani ústním prohlášením, jak to zákon o Policii ČR v nejzazších situacích umožňuje policistům, by byl nezákonným.

Rozšiřující výklad

*Může se stát, že za určitých okolností na území jedné obce působí strážníci jiné obce. Pokud se tak děje na základě **veřejnoprávní smlouvy** uzavřené mezi těmito obcemi, z nichž jedna nezřídila svou vlastní obecní policii, pak se strážníci na území „nedomovské" obce prokazují také **zmocněním** této obce. Nemusí tak ale činit sami od sebe, mají po-*

vinnost to provést na požádání a za podmínky, že zrovna nekonají akutní, neodkladný zákrok. V opačném případě se požadovaným způsobem musí prokázat, až jakmile je to podle okolností možné. Nicméně je důležité připomenout, že strážníci patří mezi zaměstnance obce a za běžných okolností tedy mohou působit jen na jejím území. Proto strážník na území jiné než své „domovské" obce nemůže platně vykonávat své pravomoci vůči jiným osobám, není-li k tomu samozřejmě zmocněn v souladu se zákonem. Takovým případem může být situace, kdy dvě obce mají sice zřízenou každá svoji obecní policii, ale v krizovém stavu jedna obec dá své strážníky k dispozici druhé obci na základě veřejnoprávní smlouvy.

II.8. Mohu si policistu vyfotit nebo ho natáčet na kameru?

Ano, **policistu při výkonu služby si můžete jak fotit, tak i natáčet na videokameru nebo diktafon**. V takovém případě se totiž nejedná o porušení osobnostních práv policisty, jako by tomu bylo u focení a natáčení jakékoli jiné fyzické osoby bez jejího souhlasu.

Podle stanoviska Ministerstva vnitra[1)] focením nebo natáčením policisty a jeho služebního čísla ze strany veřejnosti nejde o porušení jeho práva na soukromí a ochranu svých osobních údajů. To odůvodňuje tím, že při provádění služebních zákroků a plnění zákonných úkolů **policisté nevystupují jako soukromé fyzické osoby, ale vykonávají působnost orgánu veřejné správy**. Z principu demokratické společnosti vyplývá, že občané mohou výkon této moci přiměřeným způsobem kontrolovat. Takovouto kontrolou může být právě pořízení audio a videozáznamu nebo fotografie jejich jednání, a to včetně pořízení záběrů obsahujících **identifikační číslo policisty nebo SPZ policejního vozu**. Právě pro případ možné kontroly musí policisté své identifikační číslo nosit viditelně na své uniformě.

Také platí ústavní zásada, že každý může činit to, co není zákonem zakázáno, a zaznamenávání služebních zákroků není zákonem zakázáno. Každý tedy může takové záznamy pořizovat a následně je využít. Například je může **poskytnout sdělovacím prostředkům nebo kontrolním orgánům Policie ČR** v případě podezření na porušení zákona ze strany policisty.

1) Stanovisko k pořizování obrazových či zvukových záznamů příslušníků Policie ČR ve službě nezainteresovanými osobami ze strany veřejnosti, zveřejněno na webu www.policie-cr.cz, neoficiálním informačním portálu o policii. Dostupné zde: http://www.policie-cr.cz/184-porizovani-zvukovych-a-obrazovych-zaznamu-prislusniku-policie-cr-ve-sluzbe.html.

Toto právo pořizovat záznamy platí podobně i v případě **strážníka** obecní policie, kdy se rovněž jedná o vykonavatele veřejné moci.

Na druhou stranu případy, kdy si zase policista může fotit a natáčet vás, jsou rozebrány v otázkách IV.6. a VI.14.

PŘÍKLAD 14

Při policejním zákroku vůči osobám docházelo podle mínění přihlížejících k porušování zákona ze strany policistů, proto vytáhli fotoaparáty a kamery a začali událost zaznamenávat. Jeden z policistů jim to zakázal se slovy, že si to rozhodně nepřeje, že nechce být někde na internetu a že na to nemají povolení. Vzhledem k tomu, že přihlížející ve svém jednání pokračovali, začal jim policista vyhrožovat, že je předvede na policejní stanici. Samozřejmě, že policista neměl právo jim zaznamenávání zákroku zakazovat. Kromě podání stížnosti na domnělé původní porušení zákona ze strany policistů je na místě podat stížnost i na zákazy a výhrůžky ze strany policisty týkající se pořizování záznamů.

II.9. Jak je to s „tajnými" policisty?

Policie má ze zákona možnost využít při své činnosti i **„tajné" policisty, kteří nejsou jako policisté nijak poznat** – jsou v civilu, nemají viditelně umístěný služební průkaz či odznak policie s identifikačním číslem. Zákon je přímo jako „tajné" neoznačuje, ale nazývá je ***„policisty, kteří svou příslušnost k policii oprávněně zastírají"***. V praxi je samozřejmě nutné, aby „tajní" byli využíváni pouze v případech stanovených zákonem a aby tento institut nebyl zneužíván.

Již výše bylo zmíněno, že povinnost policisty prokázat svou příslušnost k policii – na rozdíl od obdobné povinnosti strážníka – není absolutní. Podle zákona tuto povinnost policista nemá, pokud svou příslušnost oprávněně zastírá. Musí se tedy jednat o případy předvídané zákonem, ve kterých je dána možnost zapojení „tajných" policistů. Takovými případy jsou třeba **situace, kdy se policie snaží získat informace o páchání trestné činnosti**, přičemž se ještě nemusí jednat o konkrétní trestný čin (tedy i před zahájením trestního řízení). Policista se tehdy snaží „splynout s davem", nevyčnívat, protože jinak by samozřejmě případného pachatele od spáchání (nebo dokonání) jeho skutku odradil. V těchto případech je tedy přípustné, aby policista nesplnil svou základní povinnost – prokazovat svou příslušnost k policii, neboť se tak děje při plnění jeho spe-

cifických úkolů v souladu se zákonem, přičemž jinak by tyto úkoly nebylo možné efektivně vykonávat.

I když se „tajný“ policista nemusí prokazovat, většina ostatních práv a povinností podle zákona o Policii ČR mu zůstává – například se musí chovat přiměřeně, může po vás požadovat podání vysvětlení, nemá ale vždy povinnost zasáhnout. Přitom **povinnost prokázat se nemá až do doby, než se rozhodne provést určitý úkon vůči vám**. Chce-li už totiž vůči vám vykonávat svou pravomoc, je samozřejmě nutné, aby svou příslušnost k Policii ČR, a tedy své speciální postavení jako úřední osoby, náležitě prokázal.

S policisty, kteří svou příslušnost oprávněně zastírají při získávání informací o trestné činnosti, se můžete často setkat například na vyhrocených fotbalových zápasech a podobných akcích, u nichž je pravděpodobné, že v jejich průběhu dojde k páchání trestných činů. Kupříkladu se může jednat o tzv. spottery, tedy policejní experty zaměřující se na divácké násilí, kteří mají předně předcházet násilí na sportovních (typicky fotbalových) utkáních (blíže viz kapitola X.1.)

Jiným případem, kdy policista svou příslušnost nemusí projevit navenek, je jeho činnost jako tzv. **agenta** podle trestního řádu. Agenta je možno ale použít jen při prověřování konkrétního trestného činu, kdy už je zahájeno trestní řízení. Navíc ho lze použít jen u některých trestných činů, jak stanoví zákon – například u trestných činů přijetí úplatku nebo naopak podplácení. Použití agenta nadto musí na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství povolit soudce vrchního soudu. Agent má pak zvláštní postavení, protože se na něj kupříkladu vůbec nevztahují další povinnosti, které policistům jinak zákon o Policii ČR ukládá. V rámci zastírání pravé totožnosti agenta je také možné vytvořit o jeho osobnosti legendu, včetně smyšlených osobních údajů, které mohou být zavedeny i do různých informačních systémů.

Kromě toho, že se v určitém prostředí můžete setkat s policisty, o kterých nevíte a nemáte vědět, že to jsou policisté, a kteří přesto mohou vás a vaši činnost monitorovat, můžete narazit i na situace, kdy takovou „monitorující“ osobou není policista. Může to být běžný civilista, který však s policií spolupracuje. Jedná se o případy, kdy policie zejména v souvislosti s předcházením trestné činnosti a jejím odhalováním použije tzv. **informátora**. Tím je člověk, který pro policii tajně získává nejrůznější informace a případně pro ni plní i jiné úkoly, přičemž svou spolupráci s policií zakrývá. Takovou činnost provádí informátor většinou za odměnu.

Jak již bylo poznamenáno v úvodu, možnost oprávněně neprokázat svou příslušnost, platí pouze pro policisty, nikoli pro **strážníky**.

PŘÍKLAD 15

Účastník demonstrace se po jejím skončení vrací domů a všimne si, že jej sleduje muž středního věku, tak schválně zajde do menší uličky, ale muž jde za ním. Dále pak vejde do obchodního centra a muž jde stále za ním. Může se jednat o „tajného" policistu. Pokud by tento účastník muže oslovil a přímo se ho zeptal, proč ho sleduje a ať se prokáže, jestli je policista, muž nemá povinnost se prokázat, i kdyby opravdu policistou byl. Pokud by však tento policista v civilu požadoval z nějakého zákonného důvodu prokázání totožnosti po tomto účastníku demonstrace, už by musel svoji příslušnost k Policii ČR prokázat.

Na druhou stranu vzniká ještě otázka, jestli tento policista svou příslušnost zastírá oprávněně a zda nejde o porušení zákona z jeho strany. Sledování účastníka demonstrace, který se nedopustil ničeho protiprávního, jen stěží policie zdůvodní jako snahu získat informace o páchání trestné činnosti. Jiné by to bylo v případě, kdyby například tento demonstrant vyjadřoval nenávistné názory vůči menšinám, čímž mohlo dojít ke spáchání trestného činu. V případě, že účastník demonstrace považuje svoje sledování pravděpodobným tajným policistou za protiprávní, může podat stížnost a zároveň požádat o vysvětlení.

II.10. A co antikonfliktní tým?

Antikonfliktní týmy jsou skupiny **speciálně vyškolených policistů**, jejichž hlavním úkolem je preventivní působení prostřednictvím komunikace s lidmi. Účelem jejich činnosti je **předcházení protiprávnímu jednání zejména při akcích s účastí většího počtu osob**, které jsou spojeny s riziky narušení veřejného pořádku. Tyto týmy působí u příslušných krajských ředitelství Policie ČR a v případě potřeby i v jiných krajích.

Antikonfliktní týmy jsou využívány tam, kde lze obecně očekávat zesílenou potřebu komunikace mezi občany a nasazenými policisty nebo mezi různými názorovými skupinami občanů, kde je třeba transparentním způsobem účastníkům akce vysvětlit právní stav, upozornit je na případná jednání, která mohou přerůst v protiprávní činnost, zákonnou roli policie a její povinnost zasáhnout v případě páchání protiprávního jednání. Antikonfliktní týmy se tedy snaží prostřednictvím komunikace **předcházet nutnosti použití síly ze strany Policie ČR, násilným střetům a protiprávnímu jednání** a působí zejména v těchto situacích:

- pochody, shromáždění, demonstrace, blokády, plánovaná i neplánovaná setkání občanů,
- setkání extremistických hnutí,
- rizikové hudební produkce,
- sportovní akce, při nichž hrozí střety fanoušků a divácké násilí,
- živelné pohromy, uzávěry, evakuace.

Členy antikonfliktních týmů tvoří příslušníci Policie ČR, kteří projdou speciálním psychologickým vyšetřením, absolvují speciální kurz a splňují fyzické a zdravotní předpoklady. Tito policisté – členové antikonfliktního týmu – jsou postaveni na roveň ostatním zúčastněným složkám policie, **ale plní výhradně úkoly tohoto týmu**. Například by vůbec neměli dávat policejní výzvy. Zpravidla jsou oblečeni v civilním oděvu, ale v reflexní vestě s nápisem „antikonfliktní tým“, případně s čepicí s nápisem „policie“.

Činnost členů antikonfliktního týmu při jeho nasazení v rámci policejního opatření řídí člen řídícího štábu – týmu. Před jeho nasazením členy podrobně seznámí zejména s právním stavem, bezpečnostními riziky a cílem policejního opatření. Člen řídícího štábu ve spolupráci s velitelem pořádkové jednotky sleduje činnost týmu, předává mu informace a poznatky o vývoji bezpečnostní situace. Člen řídícího štábu zajistí stažení týmu z akce v případě, je-li jeho nasazení zjevně neúčinné, účastníci akce se hromadně dopouštějí protiprávní činnosti, hrozí fyzické napadání členů týmu, nebo je-li připravován zákrok policie pod jednotným velením.

PŘÍKLAD 16

Na politickém mítinku vystoupili odpůrci politické strany se svými transparenty a pískotem. Na to reagoval přítomný člen antikonfliktního týmu a zakázal těmto lidem, aby pískali, a přikázal jim, aby transparenty položili na zem. V tomto případě se mohlo jednalo o překročení jeho pravomoci, a to jak obecné pravomoci policisty (kdy pravděpodobně nebyl důvod pro příkaz položit transparenty), tak i oprávnění jakožto člena antikonfliktního týmu. Ten by měl vyjednávat a nikoli přikazovat a dávat lidem výzvy. Jinak tato funkce ztrácí smysl.

II.11. Existuje ještě jiný uniformovaný sbor podobný policii?

Ještě je možné se setkat s takzvanými **„civilními bezpečnostními hlídkami“** či „hlídacími službami“, které nepatří ani k Policii ČR, ani k obecní policii. Obecně takové bezpečnostní služby či „sekuriťáci“ působí u soukromých společností, v obchodních domech a soukromých areálech, kde zajišťují především ochranu majetku. Stále častěji se ale lze setkat s jejich **působením na veřejném prostranství**, kdy tyto hlídky zřizují města či dokonce politické strany. Rozpoznat tuto hlídku od strážníků nebo policistů lze na základě uniformy – uniforma člena hlídky nesmí obsahovat slovo „policie“.

V případě těchto hlídek, byť by byly v uniformě, je třeba mít na paměti, že **nemají téměř žádné pravomoci, kromě těch, které má každý občan**. Obecně totiž zákony jen výjimečně umožňují svépomoc občanů při ochraně práv, předcházení trestné činnosti a zajišťování veřejného pořádku, k tomu by měly sloužit orgány veřejné správy, zejména pak Policie ČR a obecní policie. Členové hlídek zřízených obcí tedy stejně jako každý občan **mají pouze právo**:

- **zasáhnout přiměřeným způsobem proti hrozící škodě na majetku obce** (s odkazem na § 417 a § 6 občanského zákoníku),
- **zadržet osobu přistiženou při trestném činu nebo bezprostředně poté, pokud je to nutné ke zjištění totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů** – tuto osobu jsou však povinni **ihned předat státní policii** (§ 76 odst. 2 trestního řádu),
- **přivolat obecní policii či Policii ČR**, pokud je to třeba.

Naopak každý by měl vědět, že:

- hlídce nemusí prokazovat svoji totožnost, ani podávat vysvětlení,
- nemusí dbát výzev hlídky, nemusí ji na požádání následovat,
- nemusí strpět, aby byl hlídkou fotografován či natáčen na kameru,
- může být hlídkou omezen na svobodě pouze, pokud spáchal trestný čin, nikoli za pouhý přestupek.

Zřizování těchto hlídek ze strany měst a obcí (ať už smluvně s agenturou nebo zaměstnanecky) je **problematické z mnoha aspektů**. Především hlídky mají stejný úkol jako obecní policie – zajišťování veřejného pořádku, ale bez toho, aniž by se na ně vztahoval zákon o obecní policii, který má zajistit profesionální a odpovědný výkon této veřejné služby a zároveň ochranu občanů. Dále pak hrozí zneužívání „pravomocí“,

vzhledem k tomu, že hlídky prakticky žádné pravomoci nemají a přesto je jejich úkolem „řešit“ problémy. Tomu může nahrávat uniformovanost hlídky – občany to bude mást a budou si myslet, že osoba v uniformě je úřední osobou, která má určité pravomoci. Další otázkou je také možnost použití donucovacích prostředků hlídkou a zda bude hlídka vybavena nějakými donucovacími prostředky či dokonce zbraněmi. **Prakticky by bylo mnohem lepší, kdyby obce možnost zřizovat hlídky zavrhly a raději zvýšily počty kvalifikovaných strážníků.** Jestli je zřizování těchto hlídek v souladu se zákonem, to by musel posoudit soud.

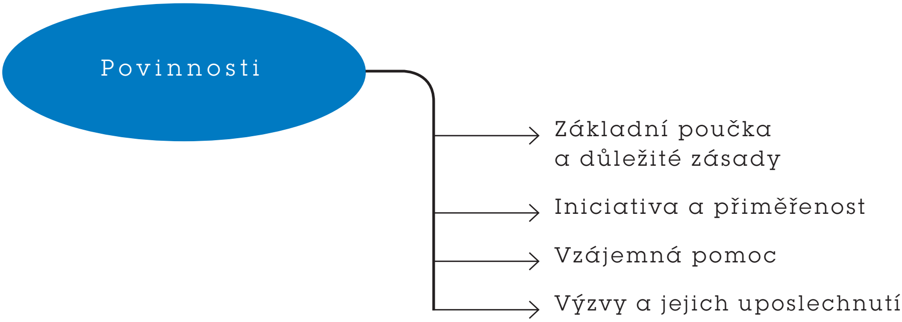
PŘÍKLAD 17

Mladík zapomněl uklidit výkaly po svém psovi na trávníku v parku (nebo jiné příklady: močil ve večerních hodinách na ulici, vylepoval letáček na telefonní budku, popíjel alkohol na veřejnosti ve městě, kde je to vyhláškou zakázáno), ale přistihla ho přitom „civilní bezpečnostní hlídka“ zřízená městem. Hlídka muži sdělila, že porušil zákon, obestoupila ho a sdělila mu, že si teď s nimi počká na příjezd strážníků a ať jim řekne svoje jméno a bydliště. Mladík však rozhodně nemá povinnost cokoli hlídce vysvětlovat a sdělovat jim svoje osobní údaje a naopak má právo zcela svobodně z místa odejít. Samozřejmě pokud opravdu po svém pejskovi neuklidil, tak by pro něj bylo nejlepší, kdyby to ihned napravil. To ale neznamená, že členové hlídky jej mohou omezovat na svobodě a nutit jej, aby zůstal na místě, než přijedou strážníci. Členové hlídky mají v takové situaci možnost takovému mladíkovi domluvit a případně právo přivolat strážníky a následně figurovat jako svědci ve věci přestupku.

JAK SI MÁM VYKLÁDAT OBECNÉ POVINNOSTI POLICISTŮ, STRÁŽNÍKŮ I OBČANŮ?

III.

III. Jak si mám vykládat obecné povinnosti policistů, strážníků i občanů?

Jak zákon o Policii ČR, tak zákon o obecní policii obsahují mnoho konkrétních oprávnění i povinností policisty a strážníka, které jsou nezbytné pro efektivní výkon jejich funkcí. Zároveň tyto právní předpisy ve svých úvodních částech stanovují i základní povinnosti, které policista/strážník musí dodržovat při plnění jakéhokoli svého konkrétního úkolu. Pro policisty je dokonce stanoven i **jednotný Etický kodex Policie České republiky. Ten patří mezi vnitřní závazné předpisy této instituce a jeho porušení může být hodnoceno jako kázeňský přestupek.** Zároveň vyjadřuje i určitý morální závazek policistů vůči společnosti, které mají sloužit.

III.1. Jaká je nejzákladnější poučka pro chování občanů a pro chování představitelů státní moci?

Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Naproti tomu **státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon**. Tyto zásady jsou zakotveny hned v úvodu našich nejdůležitějších vnitrostátních předpisů, tedy Ústavy ČR (čl. 2 odst. 4 a 3) a Listiny základních práv a svobod (čl. 2 odst. 3 a 2). Vyplývá z nich zjednodušeně to, že jako občan se můžete podle své volby chovat jakkoli, zákon vám maximálně stanoví určité meze, které není možné překročit.

Naopak vykonavatelé státní moci, jako jsou policisté, mohou činit jen to, k čemu jsou zákonem výslovně zmocněni a co jim zákon umožňuje. Každé jejich jednání tedy musí mít oporu v zákoně. V některých případech jim zákon umožňuje se rozhodnout, jak se konkrétně v mezích zákona zachovat, v jiných případech jim naopak zákon volbu nedává a policisté mají povinnost určitým způsobem jednat. Tato povinnost může vyplývat i z konkrétního práva občana, který pak může jednání odpovídající tomuto právu od státních orgánů vyžadovat.

PŘÍKLAD 18

Starší paní byla slovně napadena sousedkou za přítomnosti dalších osob, kdy o ní tato sousedka vykřikovala urážlivé a nepravdivé výroky. Když se paní chtěla bránit a oznámit to na policii, službu konající policista s ní o tom odmítl sepsat záznam, nejspíš z toho důvodu, že se mu událost nezdála nijak závažná. Policista však nemá na výběr, zda oznámení s paní sepíše či nikoli, a nemá právo sám nejdříve posuzovat „závažnost" skutku. Policista má přímo danou povinnost oznámení s paní sepsat, pokud oznámení není zjevně nesmyslné. I kdyby evidentně nešlo o trestný čin, mohlo se jednat alespoň o přestupek, který by měl být prošetřen.

III.2. Jaké zásady musí policista a strážník podle zákona dodržovat při svém jednání?

Samozřejmě je vždy třeba zohlednit povahu a okolnosti konkrétní situace. Obecně by policisté i strážníci při jednání s vámi měli **vystupovat zdvořile**, s patřičnou **úctou** k vaší osobnosti, důstojnosti, cti a vážnosti. Musí jednat pokud možno tak, aby **svým jednáním podporovali i svou důstojnost a vážnost** – tedy jak své vlastní osoby, tak celého bezpečnostního sboru, který reprezentují. Takový přístup je zvláště potřebný pro navození pozitivních vztahů a důvěry mezi policií a občany, kterým mají sloužit.

V souladu se svým Etickým kodexem by policisté měli jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním, vyhýbat se střetu zájmů i korupci. Mají také respektovat rovnost mezi všemi osobami bez rozdílu při současném respektování kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšin, pokud tato odlišnost není v rozporu se zákonem. Uvedené principy chování mohou znít jako pouhé fráze, ale je potřeba je brát v úvahu. Jednou z cest ke zlepšení pověsti policejních sborů a k dosažení méně

napjaté atmosféry ve společnosti je právě to, že policisté i strážníci budou mít na mysli zmíněné principy. Měli by se pak snažit vystupovat primárně ne jako orgány represivní, ale lidem nápomocné.

PŘÍKLAD 19

Typickým porušením povinnosti zdvořilosti může být, když vás policista k něčemu vyzývá (například k prokázání totožnosti) a při tom vám tyká.

III.3. Jaké jsou povinnosti policisty a strážníka při provádění konkrétního úkonu?

Na prvním místě zdůrazňujeme, že **policista musí zasáhnout**, tedy provést úkon nebo zákrok či jiné opatření, pokud jsou ohrožovány nebo narušovány vnitřní pořádek nebo bezpečnost. To jsou hodnoty, k jejichž ochraně je Policie ČR povolána. Tato povinnost zasáhnout (označovaná často jako „iniciační povinnost“ nebo „zásada iniciativy“) se podle zákona o Policii ČR vztahuje jak na policisty, tak na občanské zaměstnance v pracovní době. Ti však, jak už bylo zmíněno výše, nemohou provádět zákroky, pouze úkony a opatření bez použití násilí nebo hrozby násilím. Co se týče policistů, ti musí zasáhnout, i když právě nejsou ve službě. A to v případech, kdy zaznamenají, že dochází k bezprostřednímu ohrožení života, zdraví nebo svobody osob anebo majetku, popřípadě k útoku na tyto hodnoty.

Povinnost zasáhnout ovšem nemůže být stanovena absolutně. Vždy je třeba brát ohled na konkrétní situaci. A tak i zákon předvídá určité okolnosti, kdy se tato iniciační povinnost neuplatní. Jedná se například o případy, kdy policista provádí jiný úkon, jehož přerušení nebo úplné neprovedení by způsobilo horší následky než nesplnění jeho povinnosti zasáhnout. Vedle toho jde o situace, kdy policista není schopen provést daný úkon nebo opatření řádně. Může to být vzhledem k jeho zdravotnímu stavu nebo z důvodu, že neprošel určitým nutným školením nebo výcvikem.

Za obdobných podmínek má iniciační povinnost i **strážník**, který by měl rovněž i mimo pracovní dobu provést zákrok nebo jiné opatření (například dát vědět nejbližšímu útvaru Policie ČR), pokud dochází k trestnému činu nebo přestupku, který ohrožuje život, zdraví nebo majetek.

PŘÍKLAD 20

Pokud například policista i mimo službu spatří dva muže, kteří se perou a teče z nich krev, měl by zasáhnout. A to pokud možno tak, aby je od sebe odtrhl. Rozhodně ne způsobem, že by se přidal na stranu toho, který by mu byl z jakéhokoli důvodu sympatičtější, a společně s ním se snažil „uklidnit" druhého muže. Na druhou stranu je stejně nepřijatelné, aby policista šel dál a dělal, že násilný konflikt nevidí.

S povinností zasáhnout jde takříkajíc „ruku v ruce" povinnost **dodržet přiměřenost postupu**. Policista, občanský zaměstnanec i strážník musí za každé situace myslet na to, aby svým postupem někomu nevznikala tzv. **bezdůvodná újma**. To by se mohlo stát, pokud by policista **zasáhl do vašich práv a svobod víc, než je nezbytně nutné vzhledem k účelu zásahu**. Tento postup policisty přitom může spočívat jak v aktivním jednání policisty vůči vám, tak i v rozhodnutí nezasahovat.

Bezdůvodnost újmy znamená, že k újmě došlo díky nějakému nezákonnému jednání ze strany Policie ČR (resp. obecní policie) nebo je to újma nepřiměřená vzhledem k dané situaci, která nebyla nutná a dala se předvídat, a tak bylo možné se jí vyhnout. Stanovení zásady přiměřenosti postupu se tedy určitým způsobem snaží zamezit jak přílišnému „aktivismu" ze strany Policie ČR či obecní policie, tak případnému zneužití postavení nebo pravomoci zástupců policejních sborů. Navíc tato zásada výslovně předvídá, že **v jistých situacích může být vhodnějším postupem nezasahovat než naopak**.

V rámci společného výkladu zásady iniciativy a zásady přiměřenosti postupu je tedy policistům i strážníkům dán určitý prostor pro uvážení, co je nejlepší v konkrétní situaci učinit, nebo neučinit. Zároveň ale při svém rozhodování musí zohlednit předvídatelné následky svého jednání (aktivního i pasivního), které mají být co nejméně rušivé vůči okolí.

PŘÍKLAD 21

Starší paní zahlédla v zákoutí veřejného parku opalovat se mladou dívku nahoře bez. To jí připadalo zcela nemorální, proto věc oznámila poblíž stojící policejní hlídce a dožadovala se zásahu. Hlídka situaci vyhodnotila tak, že v tomto případě bude lepší nezasahovat než zasahovat. Policisté proto paní sdělili, že dívka leží na odlehlejším místě parku, které je z chodníku takřka neviditelné a na kterém prakticky nemá koho pohoršovat. Také se paní pokusili lidským způsobem vysvětlit, že dnes už je jiná doba a že jednání dívky za daných okolností nelze chápat jako přestupek.

Mezi další základní povinnosti policistů (případně občanských zaměstnanců) i strážníků při výkonu jejich pravomoci patří také některé aktivity, jež by měli provést ještě před tím, než přistoupí k provedení konkrétního úkonu.

V případě, že se má provést zákrok za použití síly nebo hrozby jejího použití, má policista nebo strážník povinnost nejprve zvolat **„Jménem zákona" a pak použít odpovídající výzvy** (například „Jménem zákona odhoďte zbraň" nebo „Jménem zákona vás vyzývám, abyste…"). Nemusí tak učinit v případě, kdy to okolnosti nedovolují – například když není na výzvu vůbec čas a je třeba hned jednat.

Další, co je potřeba udělat, ještě než dojde k samotnému úkonu, je, že vám policista musí **sdělit právní důvody** jeho provedení, pokud budete daným úkonem nějak ovlivněni. To však platí výslovně pouze pro policisty, ne pro strážníky (ačkoli v souladu s obecnými zásadami by vás takto měli na požádání informovat i strážníci). Navíc jestliže takový úkon znamená i zásah do sféry vašich práv a svobod, je zapotřebí vás **poučit** rovněž o vašich právech a povinnostech. Tato povinnost se už výslovně vztahuje i na strážníky. Za určitých okolností je samozřejmě možné provést poučení až dodatečně, pokud tak skutečně nelze učinit ještě před provedením zákroku. Vždy je ale nutné provést poučení co nejdříve. Není tedy možné takové poučení úplně vynechat ani čekat až na to, jestli jej jakožto dotčená osoba budete sami vyžadovat.

Na závěr nesmíme opomenout ani další podstatnou povinnost, a vlastně i nutnost, spojenou s plněním úkolů policie, a tou je **prokazování příslušnosti**. O způsobech, jakými policisté, občanští zaměstnanci policie i strážníci navenek projevují svou příslušnost k daným bezpečnostním sborům, bylo pojednáno už výše (viz II.6. a II.7.). Nyní proto pouze doplňme, že prokázání příslušnosti zástupce Policie ČR a obecní policie je zásadně důležité z hlediska toho, aby vůbec mohl vykonávat svou pravomoc vůči ostatním osobám či věcem. Jestliže policista, občanský zaměstnanec Policie ČR nebo strážník chce, aby s ním bylo jednáno v souladu s jeho funkcí, je nezbytné, aby svou funkci okolí prokázal. Jiným případem pak samozřejmě je, pokud okolnosti policistovi či strážníkovi prostě neumožňují, aby svou příslušnost patřičným způsobem nejdříve oznámil, jelikož je potřeba jednat rychle a neztrácet čas. Tehdy je nutné tak učinit alespoň dodatečně.

PŘÍKLAD 22

Sedíte v parku, když k vám najednou přistoupí muž v policejní uniformě, ovšem bez zřetelně viditelného identifikačního čísla. Řekne vám, že v parku došlo k poškození soch, a vyzve vás, abyste mu ukázali svůj občanský průkaz, aby si zkontroloval vaši totožnost. Takový postup je nedostatečný, protože policistovi k prokázání příslušnosti nestačí jen jeho

ústní tvrzení a skutečnost, že má na sobě policejní uniformu. Důležité je předně jeho identifikační číslo, pomocí kterého si v případě jeho nesprávného postupu můžete následně stěžovat. Za této situace můžete tedy policistu požádat, aby se vám řádně prokázal, třeba pomocí služebního průkazu se svou fotkou i identifikačním číslem. Neprokáže-li se policista zákonným způsobem, nemůže vůči vám vystupovat jako úřední osoba. Tudíž po vás nemůže ani žádat předložení občanského průkazu.

I v případě všech tří posledně uvedených povinností policisty a strážníka (tedy zvolání „Jménem zákona" a odpovídající výzvy, poučovací povinnosti a prokázání příslušnosti) je třeba neustále myslet na zásadu přiměřenosti. To mimo jiné znamená, že je potřeba posoudit, jestli je konkrétní situace natolik naléhavá, aby policista či strážník od své povinnosti upustil. Nesplnění těchto povinností je ospravedlnitelné spíše výjimečně.

III.4. Kdo komu musí poskytnout pomoc?

Opakovaně upozorňujeme na to, že součástí poslání policejních sborů je služba veřejnosti, ochrana a zabezpečování členů společnosti i jejích hodnot. Vždyť Policie ČR má přímo ve svém všude viditelném a propagovaném mottu poeticky uvedeno: *„Pomáhat a chránit"*. Z toho všeho vyplývá, že **policie je zde pro společnost**. Společnost se však na druhou stranu v souladu se svými hodnotami musí sama snažit chránit svoje statky. A tak je zde naprosto nutná určitá spolupráce a existence vzájemných vztahů důvěry mezi policií a společností. Na tuto skutečnost se snaží klást důraz i nový zákon o Policii ČR. Přesto na rozdíl od staršího zákona o policii už nezakotvuje výslovnou povinnost policisty poskytnout pomoc, požádáte-li jej o ni. Na druhou stranu policista má povinnost zasáhnout, má povinnost chovat se v souladu s určitými etickými principy, jak bylo rozebráno výše. To může dřívější povinnost poskytnout pomoc pokrýt.

Stále ovšem zůstává zachována možnost **policisty** při plnění konkrétního úkolu **vyžadovat osobní a věcnou pomoc od vás**, jestliže je to skutečně zapotřebí. Policista ale musí odkázat na opravdu konkrétní, ne obecně vymezený úkol policie. Taková pomoc může zahrnovat například poskytnutí informací či zapůjčení dopravního prostředku nebo jiné věci. Vy jako oslovená osoba musíte pomoc poskytnout, jestliže vám v tom nebrání plnění nějaké jiné zákonné povinnosti nebo riziko ohrožení sebe sama nebo vašich blízkých v případě poskytnutí pomoci. V souladu s poučovací povinností policistů vám musí policisté oznámit také možnost a podmínky odepření pomoci.

PŘÍKLAD 23

Policista honí nebezpečného pachatele trestného činu, který nasedne do auta a chce mu ujet. Policista sám autem na místě vybaven není a ani se poblíž nenachází žádná policejní hlídka, která by mohla rychle začít ujíždějícího pachatele pronásledovat. Policista tedy požádá o poskytnutí vozu pána nastupujícího opodál do svého automobilu, a ten mu musí vyhovět, pokud tím však vážně neohrozí sám sebe nebo své blízké. To by se stalo v případě, kdy by majitel vozu měl manželku, která začala rodit a kterou právě hodlal co nejrychleji odvézt do porodnice.

Na rozdíl od policistů platí pro kontakt se **strážníky** stále **oboustranná povinnost poskytnout pomoc**. Strážník tudíž musí poskytnout pomoc každému, kdo o ni požádá, nejen občanovi dané obce, pokud to spadá do rámce jeho zákonných práv a povinností. Neměl by proto při poskytování žádané pomoci překročit svou pravomoc a působnost a například tak nahrazovat příslušníky Policie ČR. Zároveň podobně, jako je tomu u policistů, potřebuje-li strážník při plnění konkrétního úkolu věcnou nebo osobní pomoc od vás, může o ni požádat. Vy mu ji musíte poskytnout, a to bez zbytečného otálení. Důvody, které slouží jako omluva pro neposkytnutí pomoci, jsou podle zákona o obecní policii stejné jako podle zákona o Policii ČR.

Znovu připomínáme, že i v případě spolupráce a vyžadování pomoci **musí být přihlíženo k zásadě přiměřenosti veškerého jednání zástupců policejních sborů**.

III.5. Musím vždy uposlechnout výzvy policisty nebo strážníka?

Už výše jsme zmínili některé zásady důležité pro chování občana vůči policistovi nebo strážníkovi. Zdůraznili jsme význam spolupráce, na kterou se snaží klást důraz i stále ještě čerstvý zákon o Policii ČR z roku 2008. Také jsme vyzdvihli povinnost poskytnout policistovi nebo strážníkovi pomoc, když o to požádá a je to zapotřebí při plnění jeho konkrétních úkolů. Je nutné si uvědomit, že vztah mezi policistou, případně strážníkem, na straně jedné a občanem na straně druhé by měl být alespoň do jisté míry vyvážený. To je základní podmínka pro to, aby policejní sbory mohly účinně naplňovat své poslání. Proto není možné, aby policejní předpisy stanovovaly obecné povinnosti pouze na straně zástupců Policie ČR (obecní policie), ale je nutné určit i pravidla pro chování občanů ve styku s nimi. Na tomto místě se nechceme zabývat všemi konkrétními po-

vinnostmi podle policejních zákonů. Zde chceme zmínit jen tu nejobecnější a základní, kterou je **povinnost uposlechnout výzvy policie**.

Podle zákona o Policii ČR **musí každý bez zbytečného odkladu a bezplatně uposlechnout výzvy, pokynu nebo žádosti policie (policisty)**, pokud nějaký právní předpis nestanoví něco jiného. Jestliže byste odpírali podřídit se, aniž byste ze zákona měli tuto možnost, může policista váš **odpor překonat**. Co se týče způsobu překonání odporu, není nic podrobnějšího stanoveno. Je vždy nutné mít na mysli zásadu přiměřenosti. V praxi je možné užít násilí, je-li to nezbytné, nebo například využít nějakou lest v podobě odvedení vaší pozornosti či podobně.

PŘÍKLAD 24

Policisté při obchůzce spatří dva sprejery, kteří na zeď budovy stříkají různé obrazce, čímž se mohou dopouštět přestupku, nebo dokonce trestného činu poškozování cizí věci. Neměli by proti nim však rovnou zasáhnout tak, že by se na ně vrhli. Za dané situace by je měli nejdříve vyzvat, aby od svého jednání upustili. Měli by také dodat, že pokud tak neučiní, budou moci jejich odpor překonat, třeba i silou. Pokud by sprejeři ve své protiprávní činnosti i přesto nadále pokračovali, což není moc pravděpodobné, policisté by proti nim mohli skutečně zasáhnout – samozřejmě přiměřeným způsobem. Například by proti nim mohli využít různé chvaty, naopak použití zbraně by v popsané situaci nepřicházelo v úvahu.

Pokud byste navíc odmítli jednat podle pokynů policisty, mohli byste se dopustit **přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby podle zákona o přestupcích**. Tato situace může být zvláště problematická v případě, kdy se domníváte, že policista po vás požaduje něco, na co nemá právo. Musíme zde ale upozornit na skutečnost, že **úkony policisty** stejně jako jiné úkony orgánů státní správy obecně podléhají **presumpci správnosti**. To znamená, že se automaticky předpokládá, že jsou v souladu se zákonem, dokud se neprokáže opak. Toto však nemůže platit bez výjimky pro všechny případy. Můžete se totiž dostat i do situace, kdy po vás policista bude požadovat něco, co bude evidentně v rozporu se zákonem, respektive policista nebude mít zákonné oprávnění k takovému požadavku. Jeho výzva se pak dostane do rozporu se základní zásadou, že státní orgány mohou mocensky jednat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (viz III.1.).

Takové situace by ovšem měly nastat jen výjimečně. V případech, kdy si nebudete jisti, jestli je výzva policisty oprávněna nebo ne, vám doporučujeme, abyste jej raději

uposlechli, a předešli tak donucení ze strany policisty i přestupkovému řízení za neuposlechnutí výzvy. Pokud ovšem bude objektivně zcela zřejmé, že policista po vás chce něco v rozporu se zákonem, nikdo po vás nemůže chtít, abyste jej uposlechli. V praxi však policisté na takovou námitku většinou nebudou brát ohled a váš odpor budou chtít překonat i jinak. Tehdy je na místě se proti tomu právně bránit alespoň dodatečně (viz kapitola XII.).

PŘÍKLAD 25

Skupinka studentů gymnázia přišla vyjádřit na mítink politické strany nesouhlas s jejím programem. Za tím účelem s sebou studenti vzali dva transparenty, které na akci rozvinuli a drželi v rukou. Tímto jednáním se příznivci politické strany cítili dotčeni. Po chvíli ke studentům přistoupili příslušníci Policie ČR se slovy „Jménem zákona odložte transparent“ a zakázali jim ukazovat transparent s tím, že se jedná o narušování předem nahlášeného shromáždění. Také je policisté upozornili, že pokud neuposlechnou, dopustí se přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby. V tomto případě ovšem byla výzva policistů zjevně v rozporu se zákonem, neboť studenti pouze realizovali své ústavně zaručené právo na svobodu projevu a rozhodně se nedopouštěli protiprávního jednání (o tom více viz VII.19). Proto ani neměli povinnost uposlechnout výzvy policistů, a tudíž se v takovém případě nemohli dopustit ani přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby.

Naproti tomu v příkladu sprejerů přistižených „v akci“, uvedeném výše, byla výzva policistů k tomu, aby mladíci zanechali svého jednání, oprávněná. Proto pokud by sprejeři neuposlechli, dopustili by se rovněž přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby. Navíc by policisté měli zákonné právo překonat jejich odpor, a to třeba i za přiměřeného použití síly.

Také nezapomínejme, že policista, který přímo jedná s vámi, může představovat nejnižší článek v policejní hierarchii. I on jednoduše v některých situacích jedná na základě příkazů svých nadřízených, které musí respektovat. Policista musí příkazy „shora“ poslouchat, a pokud na nich nadřízený trvá, nepomůže mu ani případné namítání jejich protiprávnosti. Pouze pokud by jejich výkon znamenal spáchání trestného činu, může ho policista odmítnout.

Rozšiřující výklad

Právo každého neuposlechnout zjevně nezákonnou výzvu policisty se opírá o ustanovení Listiny základních práv a svobod a Ústavy ČR – „nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá". Správnost této úvahy byla potvrzena také nedávným nálezem Ústavního soudu.[1) Toto rozhodnutí Ústavního soudu je velmi důležité, protože znamená změnu dosavadního právního výkladu založeného na jiném, zastaralém rozhodnutí Ústavního soudu.[2) Podle něj měli občané povinnost uposlechnout úřední výzvy bez ohledu na svůj soukromý názor. Pokud by se domnívali, že jednáním bylo porušeno jejich právo nebo jim byla způsobena škoda, mohli se proti tomu následně bránit zákonným způsobem. Podle tohoto názoru bylo nepřípustné, aby občané nejprve sami hodnotili, zda je pokyn úřední osoby v souladu se zákonem, či nikoli, a teprve na základě toho se rozhodli, zda uposlechnou, či neuposlechnou. V praxi se ovšem dovozovalo, že pokyny policistů není třeba uposlechnout, jen pokud vyzývají k protiprávnímu jednání.

Nyní Ústavní soud zdůraznil, že takový postoj je nepřípustný v demokratickém právním státě, založeném na určitých hodnotách, zejména úctě k základním lidským právům a svobodám jednotlivce. V rozhodnutí výslovně zaznělo:

„Přirozeně, že nelze v praktickém životě vyloučit situaci, kdy při výkonu veřejné moci jedná její orgán v omylu, ať už skutkovém, či právním, v jehož důsledku se dopouští excesu (jednání ultra vires). Existence omylu však rozhodně nemůže být důvodem pro ospravedlnění excesu. Omyl veřejné moci nelze nikdy interpretovat v neprospěch jednotlivce tak, že tento je přesto povinen (i za použití donucení v podobě sankcí) se výkonu pravomoci, pohybující se ovšem ultra vires, podrobit."

Proto žádné jednání policisty, které jde nad rámec zákona, nemůže být právem chráněno a vynucováno. Tedy nejen takové jednání, které třeba nabádá ke spáchání trestného činu, ale obecně jednání, k němuž policista nemá pravomoc. K takovým situacím, kdy je výzva policisty nezákonná, by však mělo docházet spíše výjimečně, a proto ve většině případů budete mít povinnost uposlechnout výzvy policisty.

Podobně jako je povinnost uposlechnout výzvy stanovena v zákoně o Policii ČR, je obsažena i v zákoně o obecní policii. Podle něj je každý povinen uposlechnout výzvy zakročujícího **strážníka**. Na rozdíl od zákona o Policii ČR, se tedy povinnost dotčených osob vztahuje pouze na situace, kdy strážník provádí zákrok, před kterým by

1) Nález Ústavního soudu ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. I. ÚS 1849/08.

2) Nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1998, sp. zn. I. ÚS 263/97.
Vangeli, B.: Zákon o Policii České republiky. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 355–356.

měl zvolat „Jménem zákona!" a odpovídající výzvu. V takovém případě tedy osoba, na kterou je výzva namířena, musí vyhovět, jinak by se opět mohla dopustit přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby. Jak jsme uvedli, toto ustanovení se vztahuje na případy zákroků strážníků, což je zvláštní typ úkonů (viz pojem v I.4.), nicméně ostatní případy může pokrývat třeba povinnost osob poskytnout strážníkovi pomoc, kterou jsme rovněž rozebrali výše (viz III.4.).

KDY MŮŽE POLICISTA A STRÁŽNÍK PROVĚŘOVAT MOU TOTOŽNOST A OMEZIT MOU OSOBNÍ SVOBODU?

IV.

IV. Kdy může policista a strážník prověřovat mou totožnost a omezit mou osobní svobodu?

Omezení svobody

- Připoutání
- Předvedení kvůli podání vysvětlení
- Předvedení kvůli zjištění totožnosti
- Prokazování totožnosti na ulici
- Zajištění ze strany policisty
- Zadržení a zatčení podle trestního řádu
- Vaše práva na policejní stanici
- Podmínky umístění do cely
- Průběh výslechu

Osobní svoboda představuje jedno ze základních lidských práv, a proto je její ochrana zaručena na ústavní úrovni, v případě České republiky čl. 8 Listiny základních práv a svobod. Osobní svoboda je chráněna i mnohými v ČR právně závaznými mezinárodními dokumenty, zejména čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle které rozhoduje Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku.

Pokud tedy dojde k **omezení vaší osobní svobody**, představuje to **podstatný zásah** do vašich lidských práv. Proto je nutné, aby při něm byla dodržena všechna ústavní i zákonná ustanovení. Jednak zde vůbec musí být podmínky pro jeho provedení, jednak při něm samozřejmě jako vždy v policejní činnosti musí být dodržena zásada přiměřenosti. Do vašich práv by pak podle situace mělo být **zasaženo s co nejmenší intenzitou**

a co nejhumánněji. Bohužel v praxi se můžeme setkat s případy, kdy ze strany policejních orgánů není respektováno to, co jsme právě zmínili.

IV.1. Jakými způsoby může být má svoboda omezena?

Pro rozličné případy může policie využít různých možností a způsobů omezení vaší svobody. Každý z nich má svá specifika a může být využit za specifických okolností. Někdy je však možné použít i více prostředků, takže může vzniknout prostor k uvážení policisty, co je v dané situaci nejvhodnější. Následuje jen prostý výčet nejčastějších forem omezení osobní svobody a jejich podrobnější rozbor najdete v dalším textu této kapitoly.

Na základě zákona o Policii ČR se níže zaměříme na **připoutání, předvedení a zajištění policistou**. V zákoně o obecní policii nás bude zajímat **předvedení** ze strany strážníka. Podle zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, pak vysvětlíme náležitosti **zadržení a zatčení**.

IV.2. Za jakých okolností mohu být připoutána?

Na zákroku v podobě připoutání je zajímavé, že k němu nemusí dojít jen na policejní stanici nebo v jiných prostorách, které užívá policie. Policista tohoto prostředku může využít i na veřejnosti. Na druhou stranu musíme poznamenat, že každé připoutání, stejně jako kterýkoli jiný policejní úkon či zákrok, musí být přiměřené konkrétní situaci. Nesmí tak pro vás znamenat větší újmu (nejen fyzickou, ale psychickou či společenskou), než je skutečně nutné.

Policista vás může připoutat jen za určitých podmínek. Jedná se většinou o případy, kdy byste se chovali agresivně. Zákon přesně uvádí situace, kdy vás policista může připoutat, jindy tak učinit nemůže. Konkrétně jde o situace, kdy byste **fyzicky útočili** (nestačí jen verbálně nebo gesty) **na policistu nebo na někoho jiného, ohrožovali byste sami sebe** (svůj život), **poškozovali byste cizí majetek anebo byste se pokoušeli policistovi utéct**. Jenom v právě uvedených případech vás tedy policista může připoutat, a to k nějakému vhodnému předmětu. Většinou přitom použije pouta, ale nemusí se tak stát vždy. Pouta jsou chápána jako donucující prostředek a podle toho by také měla být užívána (viz kapitola XI.). Nicméně ***připoutání* je něco jiného než *spoutání* pouty,** kdy váš pohyb není omezen v takové míře jako v prvním případě, protože nejste připoutáni k nějakému předmětu.

Připoutání může trvat **maximálně 2 hodiny**. Pokud však upustíte od svého chování, kvůli kterému byl váš pohyb omezen, a bude zřejmé, že své chování nebudete opakovat, musíte být odpoutáni i dříve. Pokud byste se však po odpoutání znovu dopustili chování, kvůli kterému vás policie může připoutat, mohli byste být opět připoutáni a začala by běžet nová dvouhodinová lhůta.

Za obdobných podmínek jako policista vás může připoutat k vhodné věci i **strážník**, ten k tomu ale podle zákona může použít výhradně pout. Vaše připoutání musí být ukončeno ze stejných důvodů jako v případě připoutání policistou. Navíc musí být ukončeno i v případě, že vás strážník předá Policii ČR.

Podle nového zákona o Policii ČR není výslovně vyloučeno omezení vašeho pohybu připoutáním v době vašeho pobytu v cele (viz výklad dále), tedy v situaci, kdy už je vaše osobní svoboda nějakým způsobem omezena. Toto opakovaně kritizoval veřejný ochránce práv (ombudsman) ve svých souhrnných ročních zprávách.[1)] Podle něj neexistuje důvod, aby osoba v cele byla ještě navíc i připoutána. Taková osoba už totiž nemůže nikoho napadat, ani nemůže nic ničit. I když zákon takové dvojnásobné omezení osobní svobody přímo nevylučuje, takový postup policistů by mohl být chápán jako nepřiměřený.

PŘÍKLAD 26

Mladík, který klidně a nekonfliktně čekal na podání vysvětlení ke krádeži, kterou měl údajně spáchat jeho kamarád, byl ještě před vyslechnutím na 4 hodiny „z psychologických důvodů" připoután k topení na chodbě policejní stanice. Policisté tak jednak porušili zákonná ustanovení o podání vysvětlení (viz IV.4), jednak i ustanovení o připoutání, jelikož neměli zákonný důvod mladíka připoutat. Navíc připoutání přesáhlo i maximální možnou dobu 2 hodin. Proti takovému jednání je vhodné podat stížnost. V praxi však bohužel může dojít k tomu, že policisté by toto své jednání popřeli, tudíž by bylo dobré mít nějaký důkaz nebo svědka.

1) Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2008. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 115. Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2007. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 88. Oba dokumenty dostupné z: http://www.ochrance.cz/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu.

IV.3. Kdy mohu být předvedena na policejní stanici?

Předvedení je další možností, jak lze krátkodobě omezit vaši osobní svobodu. Je to institut, který se nevyskytuje jen v zákoně o Policii ČR a v zákoně o obecní policii, ale i v jiných právních předpisech, například v trestním řádu, v občanském soudním řádu a ve správním řádu. Většinou **souvisí se situací, kdy vás státní orgán k něčemu vyzývá** (typicky abyste se někam dostavili, třeba k výslechu). Vy ale **neuposlechnete, aniž byste pro to měli dostatečné důvody nebo jinou řádnou omluvu**. V takovém případě potom daný **státní orgán může požádat Policii ČR** a někdy i policii obecní, **aby vás předvedla** na místo jím určené.

Předvedeni můžete být **i v některých případech, kdy se nebráníte spolupráci se státním orgánem** – Policií ČR, respektive obecní policií, která je ale orgánem obce. Tady se jedná o situace, kdy **požadovaný úkon** (typicky prokázání totožnosti nebo podání vysvětlení) zkrátka **není možné provést na místě**, kde zrovna jste, a je nutné se přesunout jinam (třeba na policejní stanici, ale i na jiné vhodné místo). Vždy platí, že **omezení vaší svobody** by mělo být vždy s ohledem na konkrétní situaci **co nejkratší**, celá věc by měla být vyřízena co nejrychleji, aby se co nejméně zasahovalo do vašich práv a svobod.

Ať už vás předvedl policista nebo strážník, vždy platí, že o tomto úkonu musí být sepsán úřední záznam. Pokud máte pochybnosti o důvodnosti vašeho předvedení, můžete si úřední záznam vyžádat.

Zákon o Policii ČR předvídá možnost předvedení v následujících případech:

- **Policie po vás žádá podání vysvětlení** (viz IV.4.), **ale vy jí bez dostatečných důvodů nevyhovíte**. Tehdy je možné vás předvést, ale policie s vámi poté musí bezodkladně sepsat záznam o podání vysvětlení a pak vás propustit. Kromě toho i samotný fakt, že jste byli předvedeni, je potřeba úředně zaznamenat.
- **Policie po vás žádá prokázání totožnosti** (viz IV.5.), **ale vy odmítáte nebo nejste schopni tak učinit** (nemáte u sebe žádné platné doklady a není nikdo, kdo by se za vás zaručil) a zároveň ani policista sám není schopen zjistit vaši totožnost přímo na místě. Na rozdíl od jiných případů předvedení, kdy doba omezení osobní svobody nesmí trvat déle, než je nezbytně nutné, v tomto případě zákon stanoví i přesnou maximální lhůtu. Tato **maximální lhůta činí 24 hodin a po jejím uplynutí vás vždy musí propustit**. I zde však zároveň platí, že osobní svoboda může být omezena jen na dobu nezbytně nutnou. Pokud se tedy na stanici podaří ihned ověřit vaši totožnost, není důvod, abyste tam nadále setrvávali.

- **Policie potřebuje získat některé vaše osobní údaje kvůli budoucí identifikaci** (otisky prstů aj., viz VI.15), avšak není možné je získat na místě, kde se právě nacházíte (například na veřejnosti).

K předvedení není za vymezených okolností oprávněna pouze Policie ČR, ale i policie obecní. **Strážník** vás může předvést v podobných situacích jako policista. Předvedeni strážníkem můžete být v těchto případech:

- Bez dostatečné omluvy nebo závažného důvodu nevyhovíte jeho žádosti, abyste mu podali vysvětlení.
- Nechcete nebo nemůžete prokázat svou totožnost. V tomto případě jste k provedení požadovaného úkonu předvedeni na služebnu Policie ČR.
- Byla zjištěna vaše totožnost a patříte mezi osoby, které jsou pohřešované nebo hledané Policií ČR. I v tomto případě jste předvedeni na Policii ČR, která pak následně provede potřebná opatření.
- Narušujete veřejný pořádek nebo ohrožujete život nebo zdraví svoje nebo jiných osob anebo ohrožujete majetek. Musí být ovšem splněny ještě další podmínky – strážník vás musí nejdříve vyzvat, abyste svého jednání zanechali, a zároveň už nemá jinou možnost, jak vám ve vašem jednání zabránit. I za těchto okolností vás strážník předvede na Policii ČR.
- Požádá o to příslušný orgán obce v případě, že se bez omluvy nedostavíte k jeho jednání jako svědek nebo účastník řízení.

Strážník vás tedy v některých případech musí předvést pouze na stanici Policie ČR, v jiných případech vás ale předvede i jinam. Například k podání vysvětlení můžete být předvedeni na pracoviště obecní policie, k podání vysvětlení v rámci přestupkového řízení budete předvedeni k přestupkové komisi na obecním úřadě.

PŘÍKLAD 27

Na ulici dojde ke spáchání trestného činu, čemuž je náhodou přítomna i paní středního věku, která byla prázdninovou návštěvnicí města. Policista ji jako svědkyni požádá, aby prokázala svou totožnost, paní si ovšem osobní doklady zapomněla na hotelovém pokoji a ve městě nikoho nezná, takže není schopná se prokázat. Její hotel je ale nedaleko od místa činu, a policista by tam s ní tedy mohl zajít, nic podstatného mu v tom nebrání. To ovšem policista bezdůvodně odmítne a rozhodne, že paní rovnou předvede na stanici.

Tam jí navíc nechá sejmout i otisky prstů, ačkoli je tento úkon naprosto nepotřebný a neúměrný. Policista tak jednal nejen v rozporu se zákonem, ale také s Listinou základních práv a svobod, která zaručuje jak osobní svobodu, tak ochranu soukromí.

IV.4. Kdy po mně policie může vyžadovat podání vysvětlení?

Podání vysvětlení samo o sobě by automaticky nemělo znamenat omezení vaší osobní svobody. Ovšem za určitých okolností k němu může vést. Pokud vás policista nebo strážník vyzve, abyste se v určitý čas dostavili na určité místo, aby s vámi mohl být sepsán úřední záznam o podání vysvětlení, a vy bez dostatečného důvodu neuposlechnete, pak vás může příslušník Policie ČR i strážník obecní policie předvést (viz IV.3.). Může se také stát, že po vás policista nebo strážník bude požadovat jisté informace přímo na místě. **Policista po vás ale potřebné vysvětlení může chtít, jen pokud tak můžete pomoci objasnit skutečnosti, které jsou důležité pro:**

- **odhalení trestného činu nebo přestupku a jeho pachatele,**
- **vypátrání hledané nebo pohřešované osoby anebo věci,**
- přípravu a výkon opatření k zajištění bezpečnosti osoby, která je podle zákona chráněna policií.

Ještě než podáte požadované vysvětlení, musí vás policista poučit, že **máte právo vysvětlení** odepřít. Ze zákona odmítnutí podat vysvětlení ospravedlňují tyto dva důvody:

- Musíte zachovávat státem uznanou **povinnost mlčenlivosti** a zároveň jste mlčenlivosti nebyli řádně zproštěni. Mlčenlivost musí dodržovat například zdravotničtí pracovníci nebo úředníci.
- Svou výpovědí byste **mohli přivodit trestní stíhání nebo postih za přestupek sobě nebo osobě blízké**.

Osobou blízkou je váš příbuzný v řadě přímé, sourozenec, manžel nebo partner a také jiná osoba, která je vůči vám v poměru rodinném nebo obdobném a jeden z vás by újmu druhého důvodně pociťoval jako újmu vlastní. Nemusí tedy jít jen o okruh nejbližších příbuzných, jak by se mohlo zprvu zdát, ale může se jednat i o vzdálenější příbuzné, jako jsou například teta nebo bratranec. Váš přítel nebo přítelkyně ve smyslu

životního partnera je také osobou blízkou podobně jako manžel nebo manželka. Vaši kamarádi a kamarádky však za osoby blízké považováni zpravidla nebudou.

Pokud jste vyzváni, abyste se někam dostavili k podání vysvětlení, a přitom **hodláte využít svého práva vysvětlení odepřít**, přesto musíte v určený čas na určené místo dorazit. Jinak byste mohli být i předvedeni. Můžete se ale také policii předem omluvit s tím, že vysvětlení ze zákonných důvodů odmítáte. Tedy například můžete uvést, že chcete chránit sebe nebo osobu blízkou před trestním nebo přestupkovým stíháním. Potom by policie měla vaši omluvu respektovat a neměla by právo vás předvést.

Jestliže vás policista vyzve, abyste se k podání vysvětlení dostavili ve stanovený čas na stanovené místo, a vy skutečně dorazíte, potom máte **právo na náhradu** jak nutných nákladů, tak ušlého zisku. Nejčastěji se bude jednat o cestovné, ale i ušlou mzdu, kterou potvrdí zaměstnavatel. Svůj **nárok musíte uplatnit do 7 dnů** ode dne, kdy se na výzvu policie dostavíte. Jako i v jiných případech, také o tomto vašem oprávnění vás policista musí poučit.

Pokud policie nebude od vás požadovat vysvětlení ihned, ale určí vám, kdy se máte dostavit, můžete se na to náležitě připravit. Nic vám nebrání v tom, abyste si sepsali poznámky o všech důležitých skutečnostech a pak je používali i při samotném podání vysvětlení. Navíc pokud byste si to přáli, musí Policie ČR i při podání vysvětlení umožnit **přítomnost vašeho právního zástupce**.

Jak bylo výše zmíněno, požadovat vysvětlení od vás může i **strážník**, a to za podobných podmínek jako policista. Odlišnost je v tom, že potřebné informace od vás může žádat jedině v případě, pokud **můžete přispět k objasnění skutečností, které jsou důležité pro odhalení přestupku a jeho pachatele**, případně ke zjištění skutečného stavu věci. Jeho oprávnění je tedy užší než oprávnění policisty. Nicméně stejně jako policista i strážník vás může požádat, abyste se ve stanovenou dobu dostavili na určené místo k sepsání zápisu o podání vysvětlení. Pokud bez patřičné omluvy neuposlechnete, může vás i předvést. I při podání vysvětlení strážníkovi máte právo své vysvětlení odepřít ze stejných důvodů jako policistovi. Když se dostavíte na strážníkovu výzvu, máte právo na náhradu nutných nákladů i ušlého zisku, které zase musíte uplatnit ve lhůtě 7 dní.

PŘÍKLAD 28

Jste policií vyzváni, abyste se v určenou dobu dostavili k podání vysvětlení ke spáchanému protiprávnímu činu. Policisté vás usadí a vyzvou vás, abyste jim tedy řekli, „jak to tedy bylo“. Vzhledem k tomu, že se záležitost týká vašeho příbuzného, odmítnete o udá-

losti cokoli říct, což policisté přijímají s nelibostí. Pravda je taková, že o tomto vašem právu odmítnout podat vysvětlení, vás policisté měli sami poučit, a to předtím, než po vás chtěli vysvětlení.

IV.5. Kdy mohu být vyzvána, abych prokázala svou totožnost?

Prokázání totožnosti, stejně jako podání vysvětlení, neznamená nutně omezení vaší osobní svobody. Může s ním však být spojeno, neboť za určitých okolností může být potřeba prokázat vaši totožnost důvodem pro vaše předvedení (viz IV.3.). Prokázáním totožnosti se myslí zjištění **vašeho jména a příjmení, data narození** a popřípadě také **adresy místa trvalého nebo skutečného pobytu, rodného čísla a státní příslušnosti**. Když vás ale policista požádá o prokázání totožnosti, neznamená to rovnou, že musíte doložit všechny své údaje, které byly výše vyjmenovány. Opět je totiž nutné postupovat přiměřeně vzhledem ke konkrétní situaci a nezasahovat do vašich práv více, než je skutečně nezbytné. Ochrana soukromí a vašich osobních údajů je zakotvena mezi vašimi základními právy na ústavní úrovni v čl. 7 a 10 Listiny základních práv a svobod.

Policista vás může k prokázání totožnosti vyzvat ve velice široké škále situací, a to pouze v těchto případech:

- Jste **podezřelí ze spáchání trestného činu nebo přestupku**.
- Je od vás vyžadováno **podání vysvětlení**.
- **Odpovídáte popisu hledané nebo pohřešované osoby.** Tento důvod bývá v praxi velice často zneužíván, když policisté bezdůvodně chtějí někoho kontrolovat. Pokud máte podezření, že jde pouze o záminku, důsledně trvejte na tom, aby vám policista sdělil, které konkrétní hledané osobě se tak nápadně podobáte. Hledané osoby jsou zveřejněny i na webových stránkách Policie ČR, takže si případné zdůvodnění policisty můžete snadno ověřit a v případě zneužití si můžete na policistu stěžovat.
- **Zdržujete se v blízkosti místa, kde došlo ke spáchání trestného činu nebo přestupku, k požáru anebo jiné mimořádné události.** V tomto případě můžete být například **svědkem**, a proto jste pro policii důležití.
- **Oznamujete podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku.** I zde většinou budete zároveň svědkem spáchání daného činu nebo poškozeným.

- **Žádá o to nějaká jiná osoba**, která ovšem na zjištění vaší totožnosti musí mít právní zájem. Stejně tak i tato osoba musí prokázat svou totožnost a samozřejmě osvědčit i svůj **právní zájem**, teprve potom jí Policie ČR může poskytnout zjištěné údaje. Právní zájem má třeba osoba, které jste způsobili nějakou škodu svým protiprávním jednáním, nebo revizor, který v tramvaji narazí na „černého pasažéra" bez dokladů. Právní zájem však nebude mít osoba, které se zkrátka jen „nelíbíte", ať už třeba pro svůj „alternativní" vzhled, nebo kupříkladu proto, že to je představitel politické strany, na jejímž mítinku rozdáváte letáky, které se mu příliš nezamlouvají.
- **Máte na místě veřejně přístupném zbraň** a policie má důvod podezřívat vás nebo někoho jiného, že zbraně **užijete k násilí** nebo k pohrůžce násilím. Zbraň se podle policejních předpisů nechápe jen v úzkém slova smyslu, ale označuje cokoli, co může útok proti tělu učinit důraznějším, takže například i baseballovou pálku, rozbitou láhev apod.
- **Máte být předvedeni** na žádost příslušného orgánu podle jiného než policejního zákona (například na žádost soudu),
- Zdržujete se v prostoru, o kterém má policie důvod předpokládat, že se v něm **zdržují cizinci bez povolení** opravňujícího je k pobytu na území ČR.
- **Bezdůvodně se zdržujete v bezprostřední blízkosti prostoru**, který je chráněn policií, nebo v místě, odkud byste mohli takový prostor účinně ohrozit. Pokud však jste na daném místě důvodně (například vyzvedáváte dítě ze školy), policista po vás nemůže chtít, abyste mu z tohoto důvodu prokázali svou totožnost.
- **Vstupujete do objektu nebo prostoru, který je chráněn policií**, anebo do místa, kam je policistou zakázán vstup, nebo pokud z takového objektu, prostoru nebo místa vycházíte.
- Policista plní jiný úkol a **prokázání vaší totožnosti je nezbytné k ochraně bezpečnosti osob a majetku, veřejného pořádku nebo pro předcházení trestné činnosti**. Toto je důvod formulovaný poměrně široce, a tak může zahrnout mnoho různých případů, kdy si policisté usmyslí, že chtějí, abyste se jim prokázali. Může tedy být snadno zneužitelný.

Policista by vám měl vždy sdělit zcela konkrétní důvod, proč potřebuje znát vaši totožnost. Nestačí jen obecný odkaz na plnění základních úkolů Policie ČR. Pokud byste měli pochybnosti o tom, jestli ve vašem případě policista nevyžaduje prokázání totožnosti nezákonně, měli byste raději uposlechnout. Můžete si ale zapsat identifikační číslo policisty a následně na něj podat stížnost (viz kapitola XII.).

Výše uvedený výčet představuje **jediné možné důvody**, pro které policista může chtít, abyste se mu prokázali, a zasáhnout tak do vašeho soukromí. Jinými důvody svou žádost ospravedlnit nemůže. Na druhou stranu je to výčet široký a mnohé důvody, jak už bylo poznamenáno, jsou navíc formulovány tak, aby mohly být použity v rozmanitých situacích. **Pokud byste odmítli uposlechnout policistovy výzvy, případně neměli jak prokázat svou totožnost, můžete být i předvedeni** (viz IV.3.). Takové omezení vaší svobody ovšem musí trvat co nejkratší dobu, maximálně 24 hodin.

PŘÍKLAD 29

Před začátkem demonstrace, na které se má protestovat proti využívání jaderné energie, policisté kontrolují občanské průkazy všech účastníků na ni přicházejících. K takové preventivní kontrole ale bez dalšího důvodu nemají ze zákona právo a je tedy zcela na místě si na jejich postup následně stěžovat. Pokud účastník akce svoji totožnost neprokáže a bude kvůli tomu předveden na policejní stanici, přestože nebyl dán zákonný důvod ke kontrole, může se jednat o neoprávněné omezení osobní svobody a zásah do soukromého života.

K prokázání totožnosti vás může vyzvat i **strážník**. Má právo požadovat osvědčení stejných údajů o vás jako policista, s výjimkou státní příslušnosti. **Důvodů**, na základě kterých vás může žádat o prokázání vaší totožnosti, je ovšem **méně než v případě policisty**. Strážník tak může učinit v následujících případech:

- Provádí vůči vám úkon, při kterém plní úkoly obecní policie. Toto odůvodnění je velmi obecné a dokonce ještě obecnější a širší než obdobné ustanovení v zákoně o Policii ČR, a tudíž náchylné ke zneužití. „Úkon k plnění úkolů obecní policie“ může zahrnovat v podstatě veškerou činnost strážníka. Strážník by měl proto vždy uvést alespoň konkrétní úkol, který svým úkonem plní. Jinak samozřejmě musí dodržovat zásady veškeré policejní činnosti, tedy vyvarovat se nepřiměřených zásahů do vašich práv apod.
- Jste podezřelí ze spáchání trestného činu nebo přestupku.
- Bude od vás požadováno podání vysvětlení (viz IV.4.).
- Odpovídáte popisu osoby hledané Policií ČR nebo osoby pohřešované.
- Žádá o to jiná osoba, která na zjištění vaší totožnosti má právní zájem, přičemž zároveň i tato osoba musí prokázat svou totožnost.

Pokud byste strážníkově výzvě nevyhověli anebo nebyli schopni prokázat svou totožnost, mohl by vás i předvést na policejní stanici.

PŘÍKLAD 30

Strážník vyzve k prokázání totožnosti muže jen tak jdoucího po ulici, přičemž ani neuvede důvod proč. Když se na to muž zeptá, strážník neurčitě odpoví, že se muž nachází v oblasti, kde často dochází k páchání trestné činnosti, zejména ke krádežím aut. Toto odůvodnění ale rozhodně není dostačující a nemůže obstát, pokud strážník nemá nic konkrétnějšího, například přímo podezření, že muž spáchal trestný čin. Muž tedy následně může podat na strážníka stížnost.

IV.6. Musím mít občanku neustále při sobě?

Jak je uvedeno v předchozí otázce, v určitých případech jste povinni prokázat na výzvu svoji totožnost. Totožnost se obvykle prokazuje občanským průkazem. To ale neznamená, že tento průkaz máte povinnost nosit u sebe, protože totožnost lze prokázat i jiným dokladem, například cestovním pasem, řidičským průkazem, zbrojním průkazem nebo ji lze ověřit z informačního systému evidence obyvatel či jinak.

Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, stanoví povinnost každého občana ČR, který dosáhne věku 15 let a má trvalý pobyt na území ČR, mít občanský průkaz, tedy požádat o jeho vydání a pak jej mít v držení. S tím souvisí i povinnost každého ohlásit ztrátu nebo odcizení občanského průkazu. **Povinnost „mít občanský průkaz" tedy neznamená „povinnost mít jej u sebe", můžete jej mít trvale uložený doma a ničeho protiprávního se nedopouštíte.**

Je jasné, že ne vždy máte své osobní doklady u sebe. Skutečnost, že jste v dané chvíli bez dokladů, by neměla být vždy důvodem pro vaše předvedení na policejní stanici. Někdy k prokázání vaší totožnosti může stačit, dosvědčí-li vaše osobní údaje někdo další, kdo je podle policisty či strážníka dostatečně důvěryhodný. To však závisí výhradně na jeho uvážení, měl by samozřejmě rozhodnout i podle závažnosti důvodu, proč vás potřebuje zkontrolovat. V případě, že budete podezřelí z trestného činu, je velmi pravděpodobné, že budete k ověření totožnosti předvedeni na policejní stanici, pokud budete zrovna bez dokladů.

Pokud by vás policisté předvedli a stejně nebyli schopni zjistit vaši totožnost na základě vámi sdělených údajů ani prostřednictvím jim dostupných evidencí, **mohou**

přikročit k dalším způsobům zjišťování totožnosti. Policista má v takovém případě právo vám sejmout otisky prstů, zjišťovat vaše tělesné znaky (například tetování), měřit vaše tělo, fotografovat vás a natáčet vás na videokameru a pořizovat další záznamy. Rovněž vám může být odebrán vzorek DNA. Pokud byste s těmito úkony nesouhlasili, je policista dokonce v takovém případě oprávněn váš odpor přiměřeným způsobem překonat. To však nemůže učinit v případě odběru krve nebo jiného invazivního zásahu do vašeho těla. Odebrání krve může být provedeno pouze s vaším souhlasem. Výše zmíněné způsoby nápomocné pro ověřování totožnosti mohou zasáhnout do vašich práv na ochranu osobních údajů a soukromí, a proto o nich podrobněji pojednáváme v kapitole VI.

PŘÍKLAD 31

Muž středního věku se vrací v nočních hodinách z baru, když ho zastaví hlídka obecní policie a požádá jej o prokázání totožnosti. Muž však u sebe nemá doklady, přesto však ochotně nahlásí svoje jméno, příjmení, bydliště a datum narození. Strážníci se však s tímto nespokojí a předvedou muže na policejní stanici. Zde pak policisté muže údajně nemohou v dostupných evidencích na základě těchto údajů identifikovat, proto jej pro jistotu zavřou do cely a brutálním způsobem zbijí, patrně proto, že se jim muž „nelíbil". Kromě toho, že je v tomto případě třeba podat trestní oznámení na policisty a případně stížnost na strážníky, je také možnost požádat obec o poskytnutí informace o tom, zda bylo možné na základě konkrétních sdělených údajů v evidenci obyvatel identifikovat konkrétní osobu. Takto lze ověřit, zda policisté netvrdili účelově a nepravdivě, že muže ztotožnit nebylo možné, jen aby ho mohli šikanovat. Zjištěnou informaci pak lze použít v trestním řízení proti policistům, případně při uplatnění náhrady utrpěné újmy vůči státu.

IV.7. Kdy mě policie může „zajistit"?

Zajištění je institutem policejního práva (na rozdíl od zadržení podle trestního řádu), který představuje krátkodobé omezení osobní svobody z předem zákonem vymezených důvodů. Zajištění nemusí nutně znamenat, že budete umístěni přímo do policejní cely, policista vás může například požádat, abyste s ním zůstali na určeném místě apod. V každém případě ale **vaše osobní svoboda může být takto omezena maximálně na 24 hodin**. To je ovšem nejzazší lhůta. Jinak totiž musíte být propuštěni i dříve, a to

vždy, jakmile odpadnou důvody pro zajištění. Zákonné důvody, pro které můžete být zajištěni, zahrnují následující situace:

- **Bezprostředně svým jednáním ohrožujete svůj život nebo život či zdraví jiných anebo majetek.**
- **V policejní budově úmyslně znečišťujete nebo poškozujete majetek anebo slovně urážíte policistu nebo jinou osobu.** V zákoně sice jsou uvedeny i slovní urážky jako důvod zajištění, omezení osoby na svobodě by ale z takového důvodu nebylo přijatelné na základě mezinárodních úmluv.
- **Máte být předvedeni**, a to podle jiných předpisů, než je zákon o Policii ČR. Bude se tedy jednat o předvedení **na žádost soudu nebo správního orgánu** (blíže viz IV.3.).
- **Při předvedení kladete odpor nebo se pokusíte o útěk.** Toto se vztahuje i na případy, kdy jste předvedeni podle zákona o Policii ČR (viz IV.3.).
- **Jste přistiženi při přestupku a existuje důvodná obava, že budete ve svém protiprávním jednání pokračovat anebo znemožňovat řádné objasnění věci**, například zničením důkazů. Obdobně můžete být zajištěni, pokud nejste trestně odpovědní z důvodu nízkého věku nebo duševní poruchy a jste přistiženi při jednání, které má znaky trestného činu, a je zde opět výše uvedená důvodná obava.
- **Utečete z výkonu trestu odnětí svobody**, z výkonu ochranného léčení, ústavní výchovy, předběžného opatření nebo ochranné výchovy anebo ze zabezpečovací detence. To všechno jsou různé právní instituty, které jsou upraveny v různých právních předpisech a v podstatě také znamenají omezení vaší svobody, takže když utečete, je potřeba, abyste zase byli vráceni do původního zařízení.
- **Jste nezletilí a je nezbytné vás zajistit, abyste mohli být navráceni do rodičovské nebo obdobné péče**, například pěstounské péče.

Pokud vás policista zajistí a vy nejste zletilí nebo trestně odpovědní, musí vaše zajištění neprodleně oznámit vašemu zákonnému zástupci nebo zařízení či ústavu, ze kterého jste případně utekli. Tito by si vás poté co nejrychleji měli vyzvednout. Jinak se na zajištění vztahují stejná obecná pravidla a máte při něm stejná práva jako u všech způsobů omezení osobní svobody, včetně možnosti informovat o tomto omezení vámi vybranou osobu (viz dále).

PŘÍKLAD 32

Postarší pán byl svědkem přestupku, a tak si ho policisté pozvali na stanici k podání vysvětlení. Než se ovšem k samotnému podání vysvětlení přistoupilo, musel tento občan bezdůvodně několik hodin na stanici čekat, což ho velmi rozzlobilo, a tak se posléze na policisty obořil a začal jim nadávat do neschopných hlupáků. Policisté došli k závěru, že toto jednání je opravňuje zajistit jej, a tak ho na 24 hodin zavřeli do cely.

Zde došlo k pochybení policistů, protože – už jen podle zásady přiměřenosti – označení policistů za „neschopné hlupáky" nemůže být důvodem pro zajištění osoby. Navíc každý může být zajištěn jen na dobu, po kterou trvají důvody pro zajištění. Proto i v případě, že někdo policistu urazí, ale ve svých urážkách nadále nepokračuje, není možné ho zajistit. Kromě toho samotné urážky nejsou důvodem zajištění, který by byl v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech a základních svobodách. Ta má přitom ve všech smluvních státech, včetně České republiky, přednost před zákony.

IV.8. Co znamená „zadržení"?

Od zajištění podle zákona o Policii ČR je nutné odlišovat zadržení, které je upraveno v trestním řádu. Zatímco zajistit lze ze zákonem stanovených důvodů kohokoli, zadrženi můžete být pouze, pokud jste:

- **podezřelí ze spáchání trestného činu**, je-li to naléhavé, **nebo**
- **obvinění ze spáchání trestného činu**, což znamená, že proti vám už bylo oficiálně zahájeno trestní stíhání.

O zajištění rozhoduje policista sám, naproti tomu k zadržení je obecně nutný **souhlas státního zástupce**. Jen ve výjimečných případech, kdy je nutné jednat bezodkladně, může být státní zástupce o vašem zadržení vyrozuměn dodatečně. Zadrženi můžete být pouze v případě, že existují podmínky pro to, abyste byli vzati do vazby – to znamená, že především existuje důvodná obava, že:

- se budete chtít vyhnout trestnímu stíhání, například utéct a skrýt se, nebo
- budete mařit objasňování případu, například ovlivňovat svědky, nebo
- budete svoji trestnou činnost opakovat.

Rozšiřující výklad

Vedle vlastních důvodů vazby, výše vypočtených, zákon uvádí ještě další podmínky, které musí být splněny, abyste mohli být vzati do vazby. Nemůžete být drženi ve vazbě, pokud trestný čin, který jste měli spáchat, je méně závažný a hrozí za něj nižší tresty odnětí svobody. Konkrétně je tak tomu v případě úmyslného trestného činu, za který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dva roky, nebo trestného činu spáchaného z nedbalosti, za který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky. Tato podmínka se ovšem v některých případech neuplatní a do vazby tedy můžete být vzati, přestože se jedná o méně nebezpečný trestný čin, pokud například uprchnete, budete se skrývat, snažit se ovlivňovat svědky, pokračovat v trestné činnosti, nebo pokud se i přes snahu policejního orgánu nepodaří zjistit vaši totožnost.

Policie nicméně tuto zmíněnou podmínku někdy nebere v úvahu a zadržuje i osoby, které jsou podezřelé ze spáchání některého z trestných činů, za který hrozí jen minimální tresty. To se přihodilo třeba squatterům podezřelým z trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru. Maximální trest, který za toto jednání může být uložen, jsou právě dva roky odnětí svobody. Podle našeho názoru však takový postup a výklad zákona v neprospěch osobní svobody podezřelých je v rozporu se smyslem úpravy a nepřípustně zasahuje do základních práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod. Zadrženi můžete být, pouze pokud byste mohli být vzati do vazby jakožto obvinění z trestného činu, v jiných případech se jedná o protiústavní zbavení vaší osobní svobody.

Zadržení může trvat **nanejvýš 48 hodin**. Tato lhůta běží od okamžiku, kdy jste byli zadrženi, tedy kdy byla vaše osobní svoboda fakticky omezena za tímto účelem. Není tedy podstatné, kdy byl sepsán protokol o zadržení.[2)] Lhůta tedy začne běžet například od okamžiku, kdy vás policista přistihne při trestném jednání na ulici, zastaví vás a odvede s sebou na služebnu. Samozřejmě není přípustné, aby vás Policie ČR nejdříve pouze účelově zajistila nebo jinak omezila vaši svobodu a po uplynutí několika hodin změnila režim omezení vaší svobody na zadržení, a to jen proto, aby vás mohla déle omezovat na svobodě. Takový postup by znamenal porušení vašich základních lidských práv, zaručených Listinou základních práv a svobod.

2) Nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2001, sp. zn. I. ÚS 183/01.

PŘÍKLAD 33

Násilník přepadne v nočních hodinách s nožem v ruce mladou dvojici, která se vrací z baru domů, a požaduje vydání cenností. Dvojici ale následují další dva jejich kamarádi, kteří si útoku všimnou a společně pachatele dostihnou a vlastními silami jej „zpacifikují" a přivolají policii. Policisté přijedou na místo za půl hodiny a muže si převezmou k dalšímu opatření. Na stanici policisté sepíší záznam o zadržení osoby, ale až za další tři hodiny. Uvedená 48hodinová lhůta začala běžet v okamžiku, kdy si muže policisté převzali. Muž tedy musí být do 48 hodin od toho, co policisté na ulici omezili jeho osobní svobodu, buď propuštěn, nebo předán soudu.

Během uvedených 48 hodin musíte být:

- **propuštěni znovu na svobodu**, a to bezodkladně, pokud **odpadnou důvody vašeho zadržení**, anebo
- **předáni soudu spolu s návrhem na vzetí do vazby**.

V druhém případě vás poté **soudce musí během 24 hodin vyslechnout** a rozhodnout, zda dá souhlas s uvalením vazby, anebo vás propustí na svobodu. **Celkové omezení vaší osobní svobody zadržením tedy nikdy nesmí přesáhnout dobu 72 hodin.**

Zadržená osoba má stejná práva jako všichni omezení na svobodě. Pokud je vyslýchána, může navíc žádat, aby byl přítomen i její obhájce. V praxi musí předcházet to, že si ho zvolíte a on je zároveň schopen dostavit se tak, aby byla dodržena krajní lhůta 48 hodin pro zadržení.

PŘÍKLAD 34

Osoba je zadržena, protože je shledána podezřelou z trestného činu útoku na úřední osobu. Navíc zde existuje obava, že uprchne do zahraničí. O svém „zadržení" se dozví 21 hodin po omezení své osobní svobody policisty na ulici. Po dalších 30 hodinách strávených na policejní stanici od doby, co jí je oznámeno, že je „zadržena", se najde pravý viník. Policie ji tedy propustí na svobodu. Podmínka propuštění do 48 hodin není v tomto případě splněna, neboť celková doba omezení osobní svobody trvala 21 + 30, tedy 51 hodin, aniž by osoba byla propuštěna či předána soudci. Osoba může v tomto případě podat stížnost, nebo i trestní oznámení s podezřením na neoprávněné omezování osobní svobody.

Jak bylo výše uvedeno, zadržení provádí orgány Policie ČR. Pokud byste ale byli přistiženi přímo při páchání trestného činu nebo bezprostředně poté, mohl by vaši osobní svobodu omezit kdokoli, pokud by to bylo třeba ke zjištění vaší totožnosti, k zabránění vašemu útěku anebo k zajištění důkazů. V těchto situacích tedy může jednat i **strážník**, ačkoli „zadržení" (při kterém je sepsán protokol o zadržení) může provést pouze Policie ČR.

IV.9. Pro jaké situace se uplatní možnost „zatčení"?

Zatčení představuje speciální institut podle trestního řádu, který se použije v případě, že:

- jste již **obvinění** (nikoli „jen podezřelí" ze spáchání trestného činu!),
- existují důvody, pro které můžete být vzati do vazby (viz IV.7.), a
- není možné jiným způsobem dosáhnout vašeho výslechu, tedy předvoláním (písemná výzva, abyste se dobrovolně dostavili k výslechu), předvedením (zajišťují už policejní orgány) ani zadržením.

Zatčení provádí policie, a to vždy jen na základě příkazu k zatčení, vydaného soudem na návrh státního zástupce. Pokud vás policie zatkne, nemůže vám toto neoznámit a omezovat vaši osobní svobodu na základě jiné skutečnosti, tedy formou zadržení, zajištění nebo předvedení.

Po zatčení vás Policie ČR musí co nejrychleji, ale **nejpozději do 24 hodin od zatčení, předat soudu**. Ten od okamžiku, kdy jste mu byli předáni, má dalších **maximálně 24 hodin** na to, aby vás vyslechl, rozhodl o případném uvalení vazby a své rozhodnutí vám oznámil. Pokud by tato lhůta byla překročena, musíte být propuštěni na svobodu, stejně tak pokud byste nesplňovali důvody pro uvalení vazby.

IV.10. Dozví se někdo o tom, že jsem byla omezena na svobodě?

Rozhodnutí o tom, jestli bude omezení vaší osobní svobody někomu oznámeno, nebo ne, záleží v mnoha případech na vás. Od účinnosti nového zákona o Policii ČR má totiž Policie ČR **povinnost, pokud o to požádáte, informovat o omezení vaší osobní svobody osobu, kterou si zvolíte**. To je však pouze vaše právo, kterého využít můžete,

ale nemusíte. Je to čistě na vás, zda o své situaci budete chtít někoho zpravit, nebo ne. Pokud se rozhodnete, že ano, Policie ČR musí požadované oznámení zajistit bez zbytečného otálení. Rozhodnete-li se, že ne, nikdo vám nemůže nic vymlouvat ani nemůže činit nic proti vaší vůli. V každém případě vás však Policie ČR **musí poučit, že takové právo ze zákona máte**.

V některých situacích ovšem Policie ČR nemusí být schopna splnit svou povinnost, a to ať už z důvodu nepřiměřených obtíží, které jsou s její realizací spojeny, či protože zrovna provádí jiný závažný úkol a plněním své povinnosti by ohrozila jeho účel. Jakmile ale i v takových případech překážka odpadne, musí Policie ČR hned dostát své povinnosti. Navíc nemůže-li vyrozumět osobu, kterou si sami vyberete, musí o omezení vaší svobody písemně a bezodkladně informovat alespoň příslušného státního zástupce. Zde je vhodné podotknout, že zatímco státní zástupce má být podle zákona vyrozuměn písemnou cestou, pro ostatní případy (osoby) způsob stanoven není, takže typicky **stačí například telefonát**, který zajišťuje sama Policie ČR.

PŘÍKLAD 35

V případě, že policie zadrží pachatele trestného činu, který bude chtít využít svého oprávnění a uvědomit o svém zadržení vybranou osobu, Policie ČR mu nemusí vyhovět, pakliže se snaží zadržet i jeho komplice, který je ale stále na svobodě. Je totiž možné, že pachatel by o svém zadržení chtěl informovat právě jeho, a tak ho před policejním zásahem varovat.

Může se také stát, že omezený na svobodě si zvolí osobu, jejíž adresa nebo jiný kontakt na ni nejsou známé, tehdy tedy Policie ČR ani objektivně vzato svou povinnost splnit nemůže.

Zatímco obecně záleží na vás, jestli bude někdo vyrozuměn o omezení vaší osobní svobody, v některých případech je Policii ČR uložena závazná povinnost tohoto druhu, nehledě na přání osoby omezené na svobodě. Tak je to kupříkladu v případě omezení osobní svobody osoby, která nemá plnou způsobilost k právním úkonům, ať už proto, že je nezletilá, tedy **mladší osmnácti let**, nebo že je **duševně nemocná**. Tehdy Policie ČR **musí dát vědět také jejímu zákonnému zástupci – rodiči, opatrovníkovi**. Pokud by navíc daná osoba byla mladší 15 let, bylo by nutné vyrozumět i orgán sociálněprávní ochrany dětí. Tím je typicky odbor péče o dítě příslušného obecního úřadu s rozšířenou působností. I na tyto situace se vztahuje možnost dodatečného splnění povinnosti Policie ČR, pokud je zde určitá dočasná překážka.

IV.11. Jaké podmínky musí policie dodržet, když omezí mou svobodu, a jaká mám v takové situaci práva?

V předcházejících kapitolách byly zmíněny obecné povinnosti policistů, v souladu se kterými se musí chovat za všech situací, samozřejmě s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem, tudíž i pokud omezují vaši osobní svobodu. Jedná se zejména o dodržení pravidel slušného chování, zásady přiměřeného postupu a poučování, a to ještě před vlastním omezením vaší svobody, neboť to samozřejmě představuje významný zásah do vašich práv a svobod, jak už ostatně bylo uvedeno výše. Vedle toho zákon o Policii ČR ukládá policii ještě další **povinnosti, a to přímo v souvislosti s omezením osobní svobody**.

V předcházející otázce bylo rozebráno vaše právo dát o své situaci vědět zvolené osobě. Dále bychom měli v prvé řadě zmínit, že v žádném případě **nesmí dojít k vašemu mučení, nesmí s vámi být zacházeno ani krutě, nelidsky či způsobem, který by vás ponižoval a nerespektoval vaši důstojnost**. Mučení, kruté, nelidské či ponižující zacházení není zakázáno jen policejním zákonem, ale to, abyste mu nebyli podrobeni, je vaším základním lidským právem, které za žádných okolností nemůže být omezeno. Uvedená jednání se odlišují v intenzitě zásahu vůči vám a zahrnují jak tělesné, tak duševní utrpení nebo nátlak. V podmínkách České republiky nebude příliš pravděpodobné, že by se policisté vůči vám dopustili mučení. To by musel být skutečně obrovský exces. Ovšem nelidské nebo ponižující zacházení ze strany policistů není bohužel ani v naší zemi nepředstavitelné. Důležité je uvést, že pokud by s vámi uvedeným zakázaným způsobem bylo jednáno a dozvěděl by se o tom jiný policista, jeho povinností by následně bylo snažit se zamezit tomu, aby s vámi bylo takto zacházeno, a navíc tuto skutečnost co nejrychleji oznámit svému nadřízenému.

Dále při omezení na svobodě máte **právo na právní pomoc**. Toto právo ovšem nespočívá v tom, že by vám policie musela sama obstarat právního zástupce. To je na vás samotných. Policie vám pouze musí být nápomocná, jestliže se rozhodnete, že si na vlastní náklady zajistíte právní pomoc. Policie vám tedy musí zprostředkovat realizaci tohoto vašeho oprávnění. V žádném případě ale nemá povinnost jej sama přímo splnit a financovat. **Taková pomoc nemusí být nutně poskytována jen vystudovaným právníkem.** Tudíž pokud jste omezeni na svobodě, máte právo jednak o tom vyrozumět vámi zvolenou osobu, jednak **kontaktovat další osobu, která by vám poskytla právní rady**. Při rozhovoru se svým právním zástupcem navíc můžete vyžadovat, aby vaše komunikace probíhala **bez přítomnosti jiných lidí**. To znamená, že byste při svém hovoru neměli být sledováni vůbec žádnými způsoby, tedy nejen přímo prostřednictvím přítomné dozírající osoby, ale ani s využitím například odposlouchávacích či podobných zařízení.

Dále můžete požadovat **vyšetření nebo ošetření lékařem**, kterého si navíc sami můžete vybrat. Pokud využijete svého oprávnění, policie to musí respektovat a umožnit, aby se k vám lékař dostal. Realizace tohoto práva může hrát zvlášť podstatnou roli v případech, kdy hrozí, že na policejní stanici dojde k zhoršení vašeho zdravotního stavu. Jedině tak budete mít jasný důkaz, jaký byl váš stav při příchodu na stanici. Za určitých okolností ale může policie nařídit vaše vyšetření lékařem, i když vy sami o to nepožádáte. To se může stát tehdy, pokud je třeba zjistit, zda můžete být umístěni do cely, případně zda byste z ní měli být propuštěni. Za takové situace samozřejmě lékaře zajistí policie, vy sami si nevybíráte.

PŘÍKLAD 36

Policisté přistihli muže tmavší pleti při páchání trestného činu krádeže, a tak jej zadrželi a na policejní stanici umístili do cely. Protože se k němu chovali vulgárně už během cesty na stanici, zadržený muž se bál, že by mu policisté během jeho pobytu na policii mohli ublížit, a tak požádal o vyšetření nezávislým lékařem. Protože se domníval, že byl zadržen v rozporu se zákonem, požadoval dále, aby mu policisté dovolili zkontaktovat jeho známého – právníka. Policisté ovšem jeho žádost o lékařské vyšetření odmítli s tím, že mu přeci nic není. S kontaktováním právníka sice souhlasili, ale jen tak, že budou zadrženému muži a jeho právníkovi sami dělat zprostředkovatele, ale přímý, nikým nesledovaný hovor mu neumožnili. Policisté se tak dopustili vážného porušení svých povinností, na které je třeba si následně stěžovat.

IV.12. Kdy mohu být umístěn do policejní cely?

Do policejní cely můžete být umístěni pouze policistou, nikoli tedy strážníkem, a pouze v zákonem předvídaných případech. Tyto případy zahrnují situace, kdy jste:

- zajištěni (viz IV.7.),
- zadrženi (viz IV.8.),
- zatčeni (viz IV.9.),
- předvedeni za účelem prokázání totožnosti nebo získání určitých osobních údajů (viz IV.3.),
- dodáváni do výkonu trestu odnětí svobody podle trestního řádu, nebo
- převzati policistou k provedení procesních úkolů z vazby, výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného léčení.

I pokud jsou splněny výše uvedené podmínky, **může se stát, že vás policie nebude moci umístit do cely, a to s ohledem na váš zdravotní stav**. Sem spadají jednak případy, kdy jste pod vlivem návykové látky (alkohol, drogy apod.), jednak případy, kdy jste zranění anebo vážně nemocní, na což upozorníte sami, anebo to může policista rozumně předpokládat, tedy aniž byste to museli říkat vy sami. V těchto situacích je nutné, abyste **nejdříve byli vyšetřeni nebo ošetřeni lékařem**, kterého ovšem zajistí policie (zde si nemůžete vybrat sami). Teprve tento lékař určí, jestli můžete být umístěni do cely, nebo ne.

Stejně tak se může stát, že k nějakému onemocnění, zranění nebo jiné újmě na vašem zdraví dojde až během pobytu v cele, případně se projeví až v této době. I v takových situacích musí policista brát předně ohled na váš život a zdraví a udělat v tomto směru vše potřebné. To znamená, že **je-li to nutné, musí vám například poskytnout první pomoc a zavolat lékaře**, který by vám odborně pomohl. Tento lékař posléze opět posoudí, zda můžete zůstat v cele nebo vás policie musí propustit. Pokud by to váš stav vyžadoval, má policista dokonce povinnost zajistit vám dopravu do patřičného zdravotnického zařízení a případně se postarat také o to, abyste z něj neuprchli, pokud byste byli například podezřeni ze spáchání závažného trestného činu. Navíc jestliže tedy dojde ke zmíněné změně vašeho zdravotního stavu, policista to musí také co nejrychleji ohlásit svému nadřízenému a ten zase příslušnému státnímu zástupci. V případě, že by někdo během pobytu v cele zemřel, policie by tuto událost byla povinna oznámit také blízké osobě zemřelého.

PŘÍKLAD 37

Policie zajistila paní trpící těžší formou cukrovky, zavřela ji do cely a vůbec nedbala toho, že paní své onemocnění nahlásila. Policisté nepřivolali lékaře, aby ji vyšetřil a rozhodl o tom, jestli může být umístěna do cely. Paní posléze, protože se jí nedostalo pravidelného jídla, zkolabovala. V tomto případě tedy došlo k jasnému porušení zákonných povinností policisty, protože nebyl vůbec zohledněn zdravotní stav zajištěné osoby.

IV.13. Jaké podmínky musí policie dodržet, když mě umístí do cely?

Ještě před samotným umístěním do cely, vás policista může v zájmu bezpečnosti své i dalších osob **prohledat**. Prohlídku ovšem může provést pouze osoba stejného pohlaví (obecně k osobní prohlídce viz VI.16.). Pokud u vás policista najde zbraň

nebo jinou **nebezpečnou věc**, měl by vám ji **odebrat**. Nebezpečná věc je široký pojem. Může zahrnovat například i některé zdravotní pomůcky. Pokud jsou pro vás tyto pomůcky skutečně nezbytné (například berle, injekční stříkačka pro píchání inzulínu), může vám je policista odebrat pouze tehdy, pokud pro to má nějaký vážný důvod. Kupříkladu když jste agresivní nebo pod vlivem alkoholu, a tedy hrozí, že pokud by vám dané věci nebyly odebrány, mohli byste sobě nebo někomu jinému způsobit větší újmu, než když tyto věci nebudete mít u sebe. Vždy je tedy nutné, jak už bylo ostatně několikrát zmíněno, postupovat přiměřeně vzhledem ke konkrétní situaci. V žádném případě ale **nelze prohlídky zneužívat**, například sexuálním podtextem prohlídky, ponižováním během prohlídky a nucením svlékat se před více policisty apod. Ani odebírání věcí nesmí být zneužito. Věci musí objektivně představovat nějaké nebezpečí pro život nebo zdraví vaše či jiných.

Navíc je nutné, aby policista následně **sepsal seznam všech odebraných věcí a jeho kopii předal také vám**. Když vás pak z cely propustí, musí vám všechny odebrané věci vrátit, což vy potvrdíte svým podpisem. Do té doby je samozřejmě musí bezpečně uchovávat. Pokud byste odmítli záznam podepsat, případně pokud byste nechtěli převzít kopii seznamu odebraných věcí, policisté by to museli zapsat do úředního záznamu. Věci vám ale musí vrátit, i když potřebný dokument nepodepíšete. Co dělat, pokud vám věci budou navráceny poškozené nebo neúplné, viz V.6.

Co se týče vašich práv či podmínek, které musí být dodrženy, když jste uzavřeni do cely, na prvním místě musíme zmínit, že **je naprosto nezbytné, abyste byli informováni o svých právech a povinnostech jakožto osob umístěných v cele**. To policie může vyřešit jak ústním sdělením, tak písemným upozorněním. Takové upozornění vyvěsí v cele nebo vám ho předá na formuláři, který podepíšete. Konkrétní způsob tady stanoven není, podstatné zkrátka je vás řádně informovat.

PŘÍKLAD 38

Policisté zajistili skupinku mladých lidí kvůli páchání protiprávního jednání. Na policejní stanici nejdříve proběhly osobní prohlídky a odebrání některých věcí. Zároveň policisté před umístěním osob na cely požadovali podepsání delšího dokumentu s názvem „Poučení osoby při umístění do cely“. Když si to zajištění lidé nejdříve chtěli přečíst, policista je odbyl, ať to rychle podepíší, že jim tentýž papír pak přinese na celu k prostudování. To však neudělal a zajištěné osoby se tak nemohly seznámit se svými právy. Ze strany policistů takové jednání není v pořádku.

Mezi vaše práva jako osob umístěných v cele patří samozřejmě i to, abyste nebyli vystaveni žádným nevhodným, nežádoucím či ohrožujícím vlivům ze strany jiných osob v cele. Proto policie musí mimo jiné dodržet i zásadu, že **některé osoby musí být umístěny zvlášť – v oddělených celách**. To se vztahuje na osoby různého pohlaví, na osoby dospělé a mladší 18 let, na osoby zadržené nebo zatčené, pokud jejich trestní věci spolu souvisí a případně by proti nim mohlo být vedeno i společné trestní řízení. Zvlášť musí být umisťovány taktéž osoby, které se chovají agresivně anebo je pravděpodobné, že se tak chovat budou. [3)]

Požadavek slušného, přiměřeného a vaši důstojnost respektujícího jednání, s čímž souvisí i zákaz krutého a ponižujícího zacházení, se uplatní i při vašem umístění v cele.

Ze zákona totiž máte právo na:

- **přiměřený odpočinek včetně spánku a na poskytnutí přikrývky,**
- **na pravidelné jídlo třikrát denně v přiměřených intervalech** – zpravidla každých 6 hodin, v případě umístění na celu v nočních hodinách se strava poskytuje na žádost osoby,
- **přístup k vodě a toaletě,**
- **provedení potřebné základní hygieny, včetně ústní hygieny**.

Policisté samozřejmě nesmí opomíjet ani váš zdravotní stav. Musí vám kupříkladu poskytovat **nezbytné léky a zdravotní pomůcky**. Vašemu zdravotnímu stavu by měla odpovídat i poskytovaná strava. **Strava by vždy měla respektovat v souladu s Listinou základních práv a svobod i vaše náboženské či jiné přesvědčení (strava košer, vegetariánská, veganská apod.).** V praxi se tak ovšem stále neděje. I když vám má být poskytnuta „speciální" strava z důvodu jiného přesvědčení, má ji obstarávat a hradit sama policie. Jako jakýsi „nadstandard" vám ale může dovolit, abyste si vzali i vlastní jídlo, pokud u sebe nějaké máte a pokud tím nemůžete ohrozit sebe ani nikoho jiného. Policisté vám také mohou nabídnout, že za vaše finanční prostředky vám zajistí potraviny dle vašeho požadavku. Nicméně by se nemělo stávat, že byste sami přebírali povinnost policie poskytnout vám stravu a adekvátní jídlo si plně zajišťovali z vlastních zásob.

3) Nedodržení této zásady může znamenat i porušení základního lidského práva nebýt podroben mučení nebo krutému, nelidskému anebo ponižujícímu zacházení – srov. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Rodić a další proti Bosně a Hercegovině ze dne 27. 5. 2008, stížnost č. 22893/05.

Stejně tak pokud byste byli nedostatečně oblečeni nebo by se vaše oblečení vymykalo z jistých hygienických standardů, měla by vám policie sama **zapůjčit vhodné ošacení**. Také cela obecně musí vyhovovat určitým standardům, z hlediska hygieny i celého svého vzhledu a vybavení. Bližší podmínky jsou stanoveny ve vnitřním předpise policie. S tím souvisí i to, že v cele se nesmí nacházet věci, které by mohly ohrozit zdraví nebo život vás samotných jako v cele umístěných anebo policisty či třetích osob.

PŘÍKLAD 39

Policisté zajistili ženu, kterou umístili do stejné cely s dříve zadrženým mužem. Ten poté na tuto ženu sexuálně zaútočil, dokonce vytáhl kapesní nůž, který se mu při policejní prohlídce podařilo před zraky policistů ukrýt. Žena se samozřejmě bránila, muž ji přitom ošklivě pořezal na ruce. Dohlížející policista sice zasáhl, odtrhnul je od sebe, uklidnil a poté muže umístil do samostatné cely, nicméně na řeznou ránu této ženy se jen zběžně podíval, podal jí papírový kapesník a dále zranění neřešil.

Toto byl nepřípustný postup ze strany policie, neboť jednak není možné, aby se v jedné cele společně ocitli muž a žena, jednak prohlídka muže před jeho umístěním do cely byla provedena evidentně pouze povrchně a nepečlivě. Také by se nemělo stávat, aby jedna osoba v cele napadla druhou. Navíc je pravděpodobné, že nedošlo ani k poučení osob umístěných v cele o jejich právech, jinak by dotčení věděli, že v jedné cele se nesmí nacházet osoby různého pohlaví. Když už k nějakému zranění v cele dojde, přítomný policista se musí zachovat přiměřeně k jeho závažnosti a případně zavolat lékaře nebo i zajistit převoz do patřičného zdravotnického zařízení – v našem příkladu však neudělal ani jedno.

IV.14. Jak by měl probíhat „výslech“ na policejní stanici?

Ať už je vaše osobní svoboda omezena z jakéhokoli důvodu, ocitnete se po jejím omezení na policejní stanici. Rozhodně byste měli od začátku vědět, z jakého důvodu se na policejní stanici ocitáte (viz výše).

Stává se, že před samotným „výslechem“ na policejní stanici musejí lidé nejprve delší dobu čekat. To by nemělo být pravidlem. V případě předvedení za účelem podání vysvětlení je v zákoně výslovně uvedeno, že protokol o podání vysvětlení musí být sepsán bez zbytečného odkladu po předvedení.

Před samotným výslechem musíte být poučeni o svých právech a povinnostech, včetně možnosti nevypovídat.

Samotný **výslech** by měl v ideálním případě probíhat následovně:

- **Zjistí se vaše osobní údaje** – jméno a příjmení, datum, místo narození, bydliště, na otázky ohledně povolání a adresy zaměstnavatele odpovídat nemusíte, není to vaše povinnost.
- **Dostanete poučení o svém právu nevypovídat** pro případ, že byste způsobili vašim příbuzným nebo obdobně blízkým osobám nebezpečí stíhání za trestný čin nebo za přestupek. Stejně tak byste měli být poučeni o následcích křivého obvinění.
- Pokud se nerozhodnete výpověď z uvedených důvodů odepřít, budete vyzváni, abyste vypovídali, a **budou vám kladeny otázky**.

Náležitou pozornost byste měli věnovat způsobu, jak je proveden **zápis z výslechu**. Pokud by ze strany policisty docházelo k samostatnému přeformulování vašich vět, k zapisování něčeho, co jste neřekli, zkreslování vaší výpovědi, a **záznam by tak neodpovídal skutečnosti**,

- trvejte na opravení dané pasáže, případně
- vzneste námitku do protokolu, že s tou a tou pasáží nesouhlasíte a žádáte zaprotokolovat vaše přesné vyjádření,
- nepodepisujte jej a vyžadujte zapsání důvodů odmítnutí vašeho podpisu.

Protokol nepodepisujte též v případě, že nesouhlasíte s průběhem výslechu, např. pokud vám policisté vyhrožovali. Při výslechu můžete požadovat účast právníka a odmítnout vypovídat do té doby, než dorazí na policejní stanici.

Kopie z výslechu můžete požadovat, policejní orgán však nemá v zákoně přímo stanovenou povinnost vám je bezplatně vydat. Záleží tedy na ochotě konkrétního policisty, jestli tak učiní. Pokud ale budete ochotni kopii zaplatit, musí vám být vyhověno.

IV.15. Může mi policie zabránit ve vstupu na určité místo?

Mezi oprávnění policisty, která se týkají vaší svobody, nepatří jen možnost omezit vaši svobodu způsoby, které byly zmíněny výše. Za určitých okolností může omezit i svobodu vašeho pohybu, což znamená, že vám třeba zakáže vstupovat do vymezeného prostoru. V těchto případech tedy nejste zavřeni do cely, jen dojde k **omezení volného prostoru, v rámci kterého se můžete pohybovat**. Podmínkou ovšem je, aby takový zásah do vašeho základního práva byl nezbytný k tomu, aby policie mohla splnit nějaký svůj konkrétní úkol.

Za těchto okolností vám policista může dát následující příkazy:

- **Nevstupovat na jím určené místo a nezdržovat se na jím určeném místě, a to po nezbytnou dobu. Může tak učinit**, i kdybyste byli majiteli daného pozemku nebo budovy.
- **Setrvat na jím určeném místě**, opět po nezbytnou dobu, jestliže hrozí závažné ohrožení života nebo zdraví. Tento příkaz představuje i větší zásah do vaší osobní svobody, jelikož podle něj ne že nemůžete někam jít, ale musíte někde zůstat. Tohoto oprávnění využije policista třeba v případě, kdy je nutné, aby lidé nevycházeli z domu, protože venku před domem například došlo k úniku jedovatého plynu.

V některých situacích je policista schopen vám potřebný příkaz oznámit osobně, v některých ale ne, a tak stačí, když pro **označení místa, kam nesmíte vstupovat**, použije **pás s označením „Policie ČR“**. Pokud byste policistova příkazu nebo místa vymezeného pásy nedbali, mohli byste být stíháni pro přestupek neuposlechnutí výzvy úřední osoby.

Také **strážník** může omezit svobodu vašeho pohybu způsoby jako policista. Stejně tak se jeho příkazu rovná i pás, kterým označí určené místo, pokud je na něm jednak nápis „zákaz vstupu“ a jednak název obce nebo nápis „obecní policie“, případně „městská policie“.

PŘÍKLAD 40

Ve dvojdomku, kde bydlí starší paní, dojde v době, kdy je paní v práci, k vloupání a krádeži, a tak se tato paní po návratu z práce nemůže divit, když ji předtím přivolaní policisté do bytu nepustí dříve, než na místě zajistí všechny stopy a potřebné důkazy.

IV.16. Kdy se mohu dostat na „záchytku“?

„Záchytka“ neboli protialkoholní nebo protitoxikomanická záchytná stanice (PZS) je zdravotnické zařízení, kam se odvážejí lidé, kteří **pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky nekontrolují své chování a tím bezprostředně ohrožují sebe nebo někoho jiného, veřejný pořádek nebo majetek**, případně pokud **jsou ve stavu vzbuzujícím veřejné pohoršení**.

Pokud se tedy budete nacházet v popsaném stavu, může vás policista nebo strážník na záchytku odvézt. Tam vás předá do péče zdravotníků, kde se podrobíte vyšetření. Pokud se odmítnete podrobit, bude se na vás hledět, jako byste byli pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky. Na stanici zůstanete tak dlouho, dokud neodezní akutní intoxikace, tedy dokud nevystřízlivíte. Pobyt na záchytce tak má chránit nejen vaše okolí a společnost, ale rovněž vás samé, abyste si nějak neublížili. Bohužel v praxi policisté a strážníci tohoto svého oprávnění někdy zneužívají a poněkud svévolně na záchytku „odklízejí“ osoby „za trest“, ačkoli tyto osoby nijak neohrožují samy sebe ani nikoho jiného a ani nepohoršují veřejnost. Takový odvoz osoby na záchytku a její zbavení jí osobní svobody však může být za hranicí zákonnosti.

Typická služba poskytovaná na záchytce, tedy to, že můžete bezpečně a za přítomnosti zdravotníků vystřízlivět, se nehradí ze systému veřejného zdravotního pojištění. Proto pokud se při vyšetření prokáže přítomnost alkoholu nebo jiné návykové látky ve vaší krvi, musíte sami uhradit náklady na dopravu, vyšetření, ošetření i následný pobyt na stanici. Pokud by se ale ukázalo, že nejste pod vlivem žádné návykové látky, všechny náklady by zpravidla musel platit ten, kdo k vašemu vyšetření dal podnět. Většinou by tedy šly na vrub policie či obce v případě strážníků obecní policie. Ceny za jednu noc se na jednotlivých stanicích liší, protože stanice zřizuje každý kraj, případně i obec, ve své režii, ať už vytvoří vlastní zařízení nebo uzavře smlouvu o poskytování potřebných služeb s jinou osobou.

Pokud vám je méně než 18 let, svou návštěvu na záchytce zpravidla neutajíte ani před svými rodiči, respektive zákonnými zástupci nebo jinou osobou, která odpo-

vídá za vaši výchovu. Těm se totiž vaše ošetření na záchytce musí oznámit. Pokud vás navíc na stanici i přijmou, oznamuje se tato skutečnost také orgánu sociálněprávní ochrany dětí.

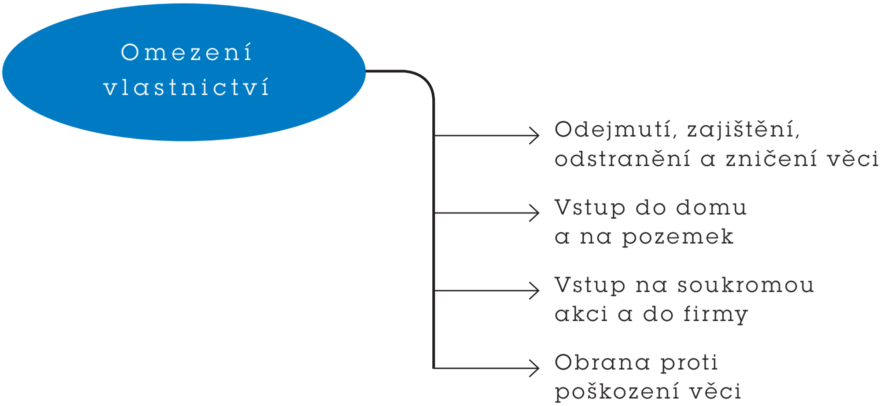
PŘÍKLAD 41

Paní se vrací z večerní oslavy s kolegyněmi a má docela popito, když je nedaleko jejího bydliště zastaví hlídka policie. Ženy upoutaly pozornost policistů svým hlasitým smíchem. Policisté je vyzvou k prokázání totožnosti, ale konkrétně tato paní se začne s policisty hádat, že je to z jejich strany šikana a že se šly jen bavit a to není zakázané, tak o co jim jde. Upozorní je, že ona už je skoro doma, tak ať ji nechají být a jdou si po svém. To jednoho z policistů vyprovokuje, že této paní surově zkroutí ruku a násilím ji naloží do policejního vozu. Poté ji odvezou na záchytku, kde se s ní personál rovněž nemazlí, nebere na její žádost o propuštění domů ohled a zavře ji na oddělení. Ženě zraněnou ruku nikdo neošetří. V takovém případě došlo k neoprávněnému omezení osobní svobody, pro odvoz na záchytku nebyl důvod a bylo to zjevně nepřiměřené opatření. Je možné si stěžovat jak na policisty, tak i na zdravotníky na záchytce, kteří měli paní ošetřit zraněnou ruku a rovněž ji propustit, pokud nebyl zákonný důvod k jejímu držení na stanici.

KDY SI POLICISTÉ A STRÁŽNÍCI MOHOU BROUSIT ZUBY NA MÉ VĚCI?

V.

V. Kdy si policisté a strážníci mohou brousit zuby na mé věci?

Nejen ochrana vaší svobody a osobnosti, ale i **ochrana vašeho vlastnictví patří** mezi vaše základní lidská práva, která jsou zaručena jednak čl. 11 Listiny základních práv a svobod, jednak mnohými mezinárodními úmluvami. A tak jako v jakémkoli jiném případě i ve vztahu Policie ČR a obecní policie k vašim věcem musí být dodrženo základní pravidlo, že státní a obecní orgány mohou vůči vám jednat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon. Takže nejen k vám samotným, ale ani k vašim věcem se policisté ani strážníci nemohou chovat podle své libovůle.

Na začátek kapitoly ještě upozorněme na širší chápání pojmu „věc" v právnické řeči oproti běžné mluvě. Pro potřeby práva se věcí rozumí například i zvířata či elektřina. Policejní zákony počítají jak s věcmi movitými, tak s věcmi nemovitými.

V.1. Co všechno může policie dělat s mými věcmi?

Při plnění svých úkolů jak Policie ČR, tak policie obecní nepřichází do styku jen přímo s vámi jako osobami, ale může určitým způsobem jednat i ve vztahu k vašemu majetku. V některých situacích představují vaše věci nebezpečí pro okolí, jindy zase mohou být spojeny s nějakou protiprávní činností a mohou sloužit jako důkazy. Policejní zákony proto umožňují policistům a strážníkům, aby vám za vymezených podmínek **věc odejmuli, zajistili, odstranili nebo ji zničili**. Dále mohou ve stanovených pří-

padech **vstupovat** bez vašeho souhlasu **do vašeho domu, na váš pozemek či do místa, kde provozujete svou živnost**. Jednotlivá policejní oprávnění podrobněji rozebereme níže a samozřejmě upozorníme i na rozdíly v šíři pravomocí policistů a strážníků.

Vedle toho už dříve byly zmíněny některé speciální případy, kdy Policie ČR či obecní policie jedná ve vztahu k vašim věcem. Policista i strážník vás při plnění svého konkrétního úkolu může požádat, abyste mu v potřebném rozsahu pomohli (viz III.4.) – třeba tak, že mu na určitý čas půjčíte něco svého (například jízdní kolo) při stíhání utíkajícího zločince. Pokud vás policista umisťuje do cely, měl by vás předtím prohlédnout a popřípadě vám odebrat věci, které by mohly být nebezpečné (viz IV.13.). Policie může prohledat vás nebo vaše věci i v jiných případech – pokud zajišťuje ochranu určitého místa (například Ústavního soudu, Poslanecké sněmovny) nebo určité osoby (například prezidenta republiky).

V.2. Kdy mi policie může něco vzít?

V prvé řadě bychom měli upozornit, že policie by vám nikdy neměla brát věci bez ohledu na to, jestli jste jejich vlastníkem, nebo je jen máte u sebe, bez toho, aby vás předem **poučila o této možnosti**. Taková možnost totiž může nastat jen za určitých, v zákoně vymezených okolností. Výjimku samozřejmě tvoří **krajní, mimořádné situace**, kdy jsou například ohroženy životy lidí, a proto je nutné jednat okamžitě a neztrácet čas. K těmto situacím se váží i zvláštní případy odebrání vašich věci, a to s cílem zajištění, odstranění nebo likvidace věci (viz dále).

V ostatních případech by vás policista měl **nejdříve vyzvat, abyste mu věc sami vydali**. To se vztahuje jednak na případy, kdy vás policista jen žádá o **pomoc** přiměřenou okolnostem, jednak na případy, pro které zákon vysloveně upravuje možnost odnětí věci. Situace druhého typu mají vždy **spojitost se spácháním přestupku**. V takovém případě se může buď jednat o věc:

- **důležitou pro řízení o přestupku**, typicky důkaz, anebo
- u níž je možné, že při přestupkovém řízení bude **rozhodnuto o jejím propadnutí nebo zabrání**. Propadnout může například věc ukradená spácháním přestupku, zabrána může být například věc osoby mladší 15 let, která se dopustila přestupku.

Policie vám ale nesmí takovou věc odejmout, pokud by její hodnota byla v nápadném nepoměru vůči povaze spáchaného přestupku. Třeba když vám někdo úmyslně znečistí auto, které se tak stane věcí poškozenou při přestupku, není to důvod, aby vám

byl vůz zabaven neboli odejmut. Když policistovi požadovanou věc vydáte nebo když vám ji odejme on, musí to následně úředně zaznamenat. Také by vám měl dát potvrzení o vydání či odejmutí věci.

Pokud jste věc vydali nebo vám ji policisté odebrali v souvislosti se spácháním přestupku, tuto věc policisté předají orgánu, který bude přestupek řešit. Nejčastěji se bude jednat o přestupkovou komisi při obecním úřadu. Pokud tato komise neprohlásí věc za propadlou nebo zabranou, tak ji musí **bez zbytečných průtahů vrátit majiteli**, případně tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odebrána. **Při navrácení je potřeba si dát pozor na to, zda věc nebyla poškozena** (viz V.6.).

Některé zvláštní podmínky platí pro **vydávání nebo odebírání zbraní**. Definice zbraně v zákoně o Policii ČR je široká a patří pod ni cokoli, čím můžete učinit útok proti tělu důraznějším. Pokud máte u sebe zbraň, policista vás může vyzvat k jejímu vydání, jestliže hrozí, že ji neoprávněně použijete k násilí anebo k pohrůžce násilím. Pokud byste policistu neuposlechli, je samozřejmě oprávněn překonat váš odpor i silou.

Vedle toho vás může policista či policistka, zásadně stejného pohlaví jako vy, prohledat a eventuálně vám odebrat nalezenou zbraň, také pokud:

- má být nějakým způsobem omezena vaše svoboda (viz IV.1.), nebo
- vůči vám policie provádí zákrok anebo jiný úkon, v tomto případě ale musí navíc zároveň hrozit nebezpečí, že budete klást odpor a že u sebe zbraň máte.

Tudíž když vůči vám **provádí policie jiný úkon než zákrok** s použitím nebo hrozbou násilí, **nemůže vás svévolně prohledávat, pokud jí nekladete odpor anebo pokud nemá důvod se domnívat, že byste byli ozbrojeni**. Tak jako v situacích, kdy vám policie odebírá něco jiného než zbraň, i zde je třeba, aby vám následně bez zbytečného odkladu vystavila doklad o jejím odebrání či vydání. Navíc je nutné sepsat i úřední záznam o provedení vaší prohlídky.

Když pominou důvody, kvůli kterým jste museli zbraň vydat nebo vám byla odebrána, policie vám ji musí vrátit zase zpět. Jedná se samozřejmě o případy, kdy jste oprávněni mít takovou zbraň u sebe vzhledem k vlastnictví zbrojního pasu, který je v daném případě nutný. O vrácení byste ale měli sami požádat a při předání zbraně ho i potvrdit svým podpisem.

Také **strážník** disponuje oprávněním odebrat vám za určitých okolností věc nebo i zbraň, respektive vyzvat vás k jejímu vydání. V této jeho pravomoci nejsou příliš velké rozdíly oproti policistovi. Strážník ale nemůže odůvodnit výzvu k vydání či odejmutí věci tím, že by věc byla důležitá z hlediska přestupkového řízení. Může však

použít důvod, že při řízení může dojít k propadnutí nebo zabrání věci. Co se týče podmínek, za kterých vám strážník může odebrat zbraň, jsou podobné jako u policisty. Jde o případy, kdy proti vám strážník zakročuje, protože jste agresivní, nebo jste na veřejně přístupném místě a hrozí, že vaše zbraň může být použita k násilnému jednání nebo k pohrůžce násilím. Vaše odzbrojení je pak nezbytné pro ochranu veřejného pořádku, života a zdraví osob nebo bezpečnosti majetku. O vrácení vydané nebo odebrané zbraně pak následně žádáte u obecní policie, anebo jedná-li se o střelnou zbraň, která musí být registrována, u Policie ČR.

PŘÍKLAD 42

Na lavičce v parku, vedle hrajících si dětí, sedí muž a právě si ze svého batohu vytahuje kapesní nůž – aby si mohl ukrojit kolečko ze salámu, který má také v batohu. Policista ale na nic nepočká, a jen co v rukou muže spatří kapesní nůž, vrhne se na něj, údajnou zbraň mu sebere a následně ho zajistí a odvede na policejní stanici. Tam muž musí několik hodin čekat, než se mu někdo začne věnovat, celá věc se vyjasní a on je i se svým nožíkem propuštěn. V tomto případě se policista od začátku choval nepřiměřeně vzhledem k situaci, nejdříve se měl nenásilně pokusit od muže zjistit, co se svým nožem zamýšlí, případně ho alespoň vyzvat, aby jej upustil nebo mu ho vydal. Bylo zbytečné použít rovnou násilí, stejně jako muže dokonce zajistit. Muž proto následně může na nepřiměřený postup policisty podat stížnost.

V.3. Kdy policie může zajistit, odstranit nebo zničit něco, co mám u sebe?

Zajištění, odstranění i zničení věci fakticky znamená, že je vám vaše věc odebrána. Ovšem v tomto případě tím nejsou sledovány účely přestupkového řízení, ale **ochrana života, zdraví, majetku nebo životního prostředí**. Navíc zajistit, odstranit a případně zničit může policie jak věc, kterou máte přímo u sebe, tak věc, kterou policie objeví sama. A to bez toho, aby znala jejího vlastníka nebo držitele. Musíme také zdůraznit, že takovým oprávněním disponuje **pouze Policie ČR, nikoli policie obecní**.

Ve snaze zabránit policii ve svévolných zásazích do vašeho vlastnictví a ve zneužívání její pravomoci stanovuje zákon dvě podmínky, aby policie mohla nějakou věc zajistit nebo odstranit, přičemž obě podmínky musí být splněny zároveň:

- Musí existovat důvodné podezření, že věc představuje bezprostřední závažné ohrožení hodnot vyjmenovaných výše (života, zdraví, majetku nebo životního prostředí). Nebezpečí, že dojde k ohrožení těchto hodnot, musí být aktuální, hrozící újma musí být hodně podstatná.
- A toto **ohrožení nelze odstranit jinak**. Je zde tedy zdůrazněna zásada přiměřenosti. Pokud by totiž bylo možné uvedené hodnoty ochránit jiným způsobem, který by zasáhl do vašich práv méně, bylo by nutné zvolit tento jiný postup a nepřistupovat k zajištění nebo odstranění věci.

Pokud je situace natolik vážná, že k ochraně života, zdraví, majetku nebo životního prostředí nestačí ani zajistit nebo odstranit danou věc, může ji policista dokonce zničit úplně. Tady se jedná třeba o případy, kdy má policie důvod předpokládat, že věc obsahuje výbušninu. Tehdy **je možné věc zlikvidovat zcela**. **Odstraněním** se naproti tomu spíše myslí, že **je věc třeba přesunuta na nějaké jiné místo**, na kterém už nepředstavuje nebezpečí. **Zajištění** je zásahem relativně nejmenším, kdy **policie zkrátka znemožní, aby s věcí manipuloval někdo jiný**.

Zajištěnou věc policie uschová u sebe, a **pokud si ji nevyzvednete do tří měsíců**, propadá státu. O věc se můžete přihlásit sami nebo by vás případně měla vyrozumět i policie, jakmile nebude mít důvod ji zajišťovat.

PŘÍKLAD 43

Na procházce se vám zaběhne pes a vy, ačkoli ho usilovně hledáte, jej ani několik dní poté nemůžete najít. Policista následně v parku na vašeho psa narazí, pes je ale po několikadenním potulování vyčerpaný, vyhládlý a díky tomu i agresivní. Proto se jej policista rozhodne zajistit, tedy nechá ho odchytnout, aby nikomu nemohl ublížit. Potom podle známky zjistí majitele psa, tedy vás, a buď vám psa přímo dovede, nebo vám alespoň dá vědět, kde si ho můžete vyzvednout. Není ale možné, aby se vám policista, přestože by měl kontakt na majitele psa, neozval a psa by třeba odvezl na odlehlé místo, kde by zvíře nikoho nemohlo ohrožovat. Stejně tak by bylo v rozporu se zákonem, kdyby se v takovém případě policistovi pes zalíbil a on by se rozhodl nechat si jej, jako „nalezeného", sám.

V.4. Za jakých okolností může policie vstoupit do mého domu nebo na můj pozemek?

Podle čl. 12 Listiny základních práv a svobod je vaše **obydlí nedotknutelné** a jen vy **rozhodujete o tom, kdo do něj může vstoupit, a kdo ne**. Výjimku tvoří domovní prohlídka, kterou u vás policejní orgány mohou provést pro účely trestního řízení (bližší podrobnosti stanoví trestní řád), a pak situace, kdy je nutné nedotknutelnost vašeho obydlí narušit v zájmu ochrany života nebo zdraví osob, zachování bezpečnosti či veřejného pořádku apod. Pro tento případ určuje zákon o Policii ČR následující podmínky, za kterých **policista může vstoupit i bez vašeho souhlasu** do vašeho obydlí, jiného prostoru (například zahradní kůlna, samostatná garáž) nebo na pozemek a provést tam, co je zapotřebí.

Může tak učinit v těchto případech:

- **Věc nesnese odkladu a vstup na místo je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob, anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti.** Například z vašeho bytu uniká plyn a vy nejste doma ani k zastižení.
- **Policista má důvodné podezření, že se na daném místě nachází zemřelý.**
- **Policista vás nebo někoho jiného pronásleduje.**
- **Policista má důvod se domnívat, že v „jiném prostoru" nebo na pozemku se nachází týrané zvíře.** Splnění této podmínky tedy nemůže ospravedlnit vstup policie přímo do vašeho domu či bytu, ale jen do jiných prostor nebo na váš pozemek. Na druhou stranu je týrání zvířat trestným činem, a tak v tomto případě mohou být naplněny podmínky pro provedení domovní prohlídky podle trestního řádu.

Je-li splněna některá z vyjmenovaných podmínek, a policista tedy má právo vstoupit do výše uvedených prostor, je samozřejmě oprávněn si i otevřít. Pokud by to nešlo, může se na dané místo dostat i jinak, například s pomocí zámečníka, případně použít i sílu a například vyrazit dveře. Zároveň, aby byla lépe zaručena ochrana vašich práv a to, že policista nepřekročí své pravomoci, měl by si při svých úkonech zajistit **přítomnost nějaké nezúčastněné osoby**. To je taková osoba, která nemá žádný bližší vztah ani k policistovi, ani k vám, a je tedy považována za osobu objektivní. Je ale jasné, že takové opatření nelze provést vždy. Pokud policista musí jednat rychle, protože bezprostředně hrozí nebezpečí, nebo když by tak mohlo dojít k ohrožení života nebo zdraví přizvané nezúčastněné osoby.

Stejně tak aby nedošlo k většímu zásahu do vašich práv, než je nutné, musí vás policista, jakmile dokončí svou činnost ve vašem obydlí nebo na vašem pozemku, **neprodleně vyrozumět** o svém zásahu. Je povinen také **řádně zabezpečit** dané místo, aby se tam neoprávněně nedostal někdo jiný a aby zabránil možné škodě. Povinnost zabezpečit místo nemá, pokud se o to můžete postarat vy sami nebo jiná oprávněná osoba, třeba pronajímatel.

Podobné oprávnění **otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor** náleží i **strážníkovi**. Strážník má ovšem ve srovnání s policistou menší pravomoci z pohledu místa, kam může takto vstoupit. Tím může být jedině byt nebo jiný uzavřený prostor, nikoli však pozemek. Rovněž může využít jen užší míru okolností, za kterých tak může učinit. Strážník si totiž dané místo může otevřít, vstoupit tam a provést, co je třeba, aby odvrátil bezprostřední nebezpečí, pouze **má-li důvod se obávat, že dochází k ohrožení života nebo zdraví osoby, anebo když hrozí větší škoda na majetku**. Jinak i pro něj platí, že když nehrozí nebezpečí z prodlení, musí si při svém počínání zajistit přítomnost nezúčastněné osoby. Následně má povinnost vás jako uživatele daného místa co nejrychleji vyrozumět a místo případně i zabezpečit.

PŘÍKLAD 44

Když nejste doma, tak se vašemu sousedovi zdá, že cítí z vašeho bytu unikající plyn. Proto osloví policisty, kteří jdou zrovna kolem domu. Ti na nic nečekají a rychle vypáčí dveře. Zjistí, že v bytě nikdo není, ale skutečně byl puštěný plyn u plynového sporáku, proto plyn zastaví a z bytu následně odejdou. Nijak ovšem byt nezajistí, jen přivřou dveře. Také vám jako majiteli bytu poté celou věc zapomenou oznámit. Vy když přijdete později domů, jen se divíte, co se stalo. Sousedi vám potom vše objasní. Policisté v tomto případě měli byt nějakým způsobem zabezpečit, nebo zajistit, aby tak učinil někdo jiný. Také se měli pokusit vás ihned kontaktovat. Pokud by vám postupem policistů vznikla nějaká škoda, je možné v takovém případě požadovat náhradu po státu.

Rozšiřující výklad

Pojem obydlí je v našem právním řádu definován například v § 82 odst. 1 trestního řádu, podle kterého se jím rozumí byt nebo jiný prostor sloužící k bydlení nebo prostory k nim náležející. Jedná se o vymezení poměrně obecné, a tak i v soudních rozhodnutích, ať už českých nebo evropských, se setkáváme s docela širokým obsahovým chápáním daného pojmu. Podle soudů totiž „obydlí“ zahrnuje nejen například rekreační či zahradní chaty, pokud jsou využívány i k bydlení,[1] *ale i hotelový pokoj, byť je využívaný jen k přechodnému bydlení,*[2] *případně i osobní dopravní prostředky nebo karavany.*[3]

V.5. Kdy může policie vstoupit do restaurace, ve které probíhá soukromý koncert, nebo do továrny, kde jsou pracovníci vykořisťováni?

K tomu, aby policie mohla vstoupit do prostor, kde provozujete svou živnost (například restauraci), jí stačí pouze odůvodnění, že plní nějaký svůj konkrétní úkol. Své počínání tedy nemůže ospravedlnit jen obecným odkazem na realizaci úkolů policie, jako je předcházení trestné činnosti, ochrana veřejného pořádku a jiné. Vždy musí být schopna uvést **přesnější úkol, jehož splnění právě sleduje** – například předcházení nebo odhalování konkrétní trestné činnosti. Mezi trestné činy se řadí mimo jiné i podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 trestního zákoníku), obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) či od 1. 1. 2010 nově vymezená skutková podstata neoprávněné zaměstnávání cizinců (§ 342 trestního zákoníku).

PŘÍKLAD 45

Pokud policie bude mít důvodné podezření (například na základě oznámení), že se kupříkladu ve vašem restauračním zařízení koná koncert příznivců neonacismu, na kterém dochází k hajlování, podpoře rasismu a nenávistným projevům vůči určitým skupinám obyvatel, může i bez vašeho svolení do zařízení vstoupit a situaci zkontrolovat. To může učinit i na místech jinak pro veřejnost uzavřených. Stejně tak v případě, že bude mít důvod

1) Rozhodnutí NS ČR ze dne 26. 11. 1987, sp. zn. Tzv 29/87.

2) Rozhodnutí NS ČR ze dne 22. 12. 1988, sp. zn. 5 Tz 37/88.

3) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Buckleyová proti Spojenému království ze dne 25. 9. 1996, stížnost č. 20348/92.

se domnívat, že ve své provozovně ve větší míře nelegálně zaměstnáváte cizince, kteří nemají povolení v zemi pracovat. Na druhou stranu ale není možné, aby policie vstupovala do každé živnostenské provozovny (restaurace, obchodu apod.) a prohlížela tam všechny prostory, kde by se mohli zdržovat lidé, jen pro případ „co kdyby", aniž by měla konkrétní důvod si myslet, že na daných místech dochází k protiprávní činnosti.

Pokud by se policie nemohla do vašeho podniku dostat jiným způsobem, může použít i sílu. Znovu připomínáme, že ale vždy musí postupovat přiměřeně vzhledem k aktuální situaci. Nehraje také roli, jestli policie na ono místo vstupuje během provozní nebo prodejní doby, nebo po ní. Zákon jí ale dovoluje vcházet **pouze do míst, kde se mohou nacházet lidé**. Pokud by tedy bylo jasné, že na určitém místě nikdo není, policie tam nemůže na základě zákonného ustanovení vstoupit. Policie ale může prohlídky vašich prostor a pozemků provádět i podle jiných předpisů, zejména trestního řádu. Takové prohlídky ale musí mít vztah k trestnímu řízení, ne jen bezpečnostní účel jako prohlídky podle zákona o Policii ČR. Jinak ovšem není důležité, jestli je samotné místo veřejnosti přístupné nebo jestli v něm třeba zrovna probíhá akce „jen pro zvané". Podstatné je, že jde obecně o „živnostenskou provozovnu" a že se v prostorách, kam se policie chce dostat, pravděpodobně zdržují nějací lidé.

Zákon o obecní policii svěřuje i **strážníkům** oprávnění vstupovat do živnostenských provozoven, pokud při tom plní úkoly obecní policie. Na rozdíl od policistů ale strážníci mohou vstupovat **pouze do prostor, které jsou určeny pro zákazníky**, a to jen **v prodejní nebo provozní době**. Nemohou tak nahlížet do skladů a podobných míst, a to i kdyby se tam nacházeli lidé.

V.6. Co si mám počít, když mi policie mé věci poškodí?

Co se týče eventuální škody, kterou vám Policie ČR může svými aktivitami způsobit, obecně za ni **odpovídá stát**, a to podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Výjimku, kdy stát neodpovídá, tvoří situace, kdy vám policie sice způsobí škodu, ale stane se tak při provádění oprávněného a přiměřeného zákroku, kterým policie musela reagovat na vaše protiprávní chování. Pokud policistovi poskytnete věcnou pomoc a na vašich věcech je přitom způsobena nějaká škoda, odpovídá stát, pokud jste danou škodu úmyslně nezpůsobili vy. Je-li to možné a účelné, měla by být škoda odstraněna uvedením věci do původního stavu (například opravou), jinak byste měli být odškodněni v penězích. Vedle toho i v případech, kdy vám není způsobena škoda, vám náleží peněžitá náhrada za poskytnutí věcné pomoci. Ve všech těchto věcech by

s vámi jménem státu jednalo ministerstvo vnitra, takže případné žádosti o náhradu škody nebo náhradu za poskytnutí věcné pomoci směřujte na něj.

Když poskytnete pomoc **obecní policii** a vznikne vám při tom škoda, **odpovídá za ni obec**. Opět se v rámci jejího odčinění preferuje uvedení věci do původního stavu, až pokud to není možné a účelné (například když je oprava dražší než pořízení nové věci), hradí se vám škoda v penězích. Na rozdíl od zákona o Policii ČR podle zákona o obecní policii se náhrada za poskytnutí věcné pomoci obecní policii neposkytuje.

Pokud jste na výzvu vydali svou věc nebo vám byla odebrána či zajištěna a následně jste **vyzváni, abyste si věc převzali zpět**, doporučujeme vždy pečlivě **zkontrolovat, zda věc nebyla poškozena**. To se v praxi může stát hlavně u nejrůznějších přístrojů a techniky. K převzetí věci si proto můžete přizvat i další osobu, která by později mohla dosvědčit, v jakém stavu vám byla věc vydána. Pokud shledáte poškození věci, požadujte, aby tato skutečnost byla zaznamenána do předávacího protokolu. Za případnou škodu by nesly odpovědnost stát nebo obec.

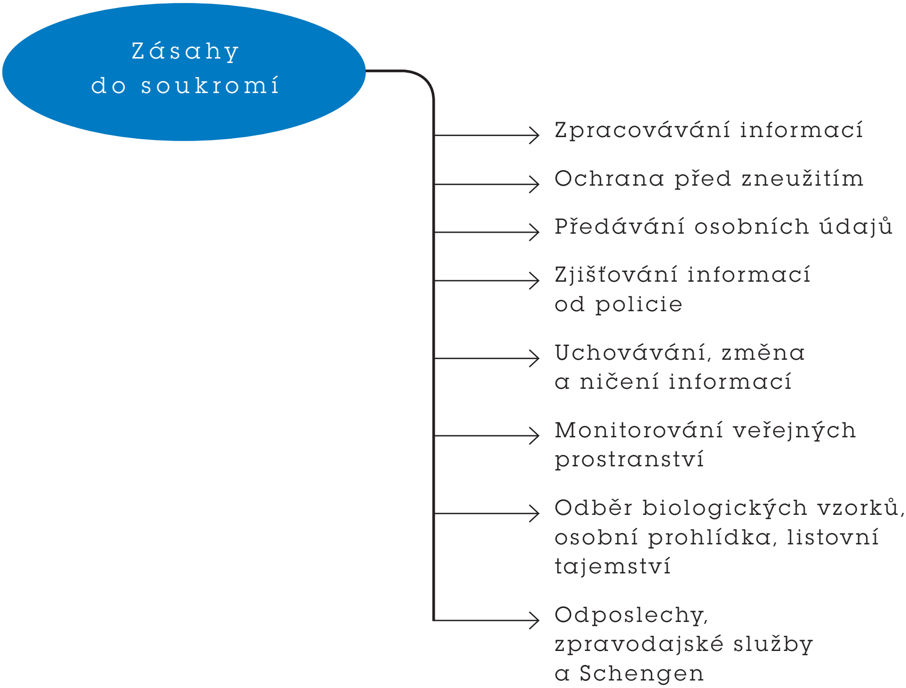
PŘÍKLAD 46

Dříve byl zmíněn případ pána nastupujícího do svého vozu, kterého policista požádá o zapůjčení auta, aby tak mohl chytit prchajícího pachatele trestného činu. Pán nemá důvod pomoc odepřít, tudíž svůj vůz dá policistovi k dispozici pro splnění uvedeného úkolu. Za to se ale posléze může na státu (ministerstvu vnitra) domáhat peněžité náhrady. Navíc pokud by policista například díky rychlé jízdě měl s autem nehodu, při které by došlo k poškození vozu, musel by stát zaplatit i opravu auta. To samozřejmě za předpokladu, že by oprava byla možná, jinak by pánovi náležela přímo odpovídající peněžitá částka.

JAK POLICISTÉ A STRÁŽNÍCI CHRÁNÍ MÉ OSOBNÍ ÚDAJE A SOUKROMÍ?

VI.

VI. Jak policisté a strážníci chrání mé osobní údaje a soukromí?

Policie má ze zákona stanovené konkrétní úkoly. K jejich splnění musí pracovat s informacemi včetně osobních údajů a citlivých údajů osob. Na druhou stranu právo na ochranu osobních údajů a soukromí patří mezi základní lidská práva. Podle čl. 7 Listiny základních práv a svobod je **nedotknutelnost osoby a jejího soukromí zaručena**. Její omezení je možné jen v případech stanovených zákonem. Čl. 10 Listiny pak stanoví, že každý má právo, aby:

- byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst,
- bylo chráněno jeho jméno, soukromý a rodinný život před neoprávněným zasahováním,
- byl chráněn před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Těchto práv se dotýká činnost policie včetně natáčení záznamů na videokameru a fotografování osob, odebírání vzorků DNA, osobní prohlídka, shromažďování údajů o osobě v evidencích a další. Při plnění úkolů policie tak běžně dochází ke střetu se základními právy osob. Proto policie při své práci musí respektovat zákonné meze, které chrání soukromí lidí.

Obecný předpis, tedy **zákon** č. 101/2000 Sb., **o ochraně osobních údajů**, se vztahuje na zpracovávání osobních údajů nejen ze strany orgánů veřejné správy, ale i fyzických a právnických osob. **Zpracováním osobních údajů se rozumí jakákoli operace nebo soustava operací**, které se provádějí s osobními údaji, zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace.

VI.1. Kdy může policie zpracovávat mé osobní údaje?

Policie ČR, případně obecní policie může bez vašeho souhlasu zpracovávat vaše osobní údaje a zasahovat do vašeho soukromí pouze:

- **na základě oprávnění v zákoně.** Oprávnění ke zpracování údajů má Policie ČR především na základě zákona o ochraně osobních údajů a zákona o Policii ČR. Obecní policie pak díky znění zákona o obecní policii. Mezi další zákony, které opravňují ke zpracování osobních údajů, patří například zákon o přestupcích, trestní řád, zákon o provozu na pozemních komunikacích či zákon o pobytu cizinců na území ČR.
- **v rozsahu nezbytném pro plnění svých úkolů.**

Úkolem **Policie ČR** je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly při vyšetřování trestných činů a plnit další svěřené úkoly.

Zpracování osobních údajů slouží zejména k:

- předcházení, prověřování a vyšetřování trestné činnosti, tipování pachatelů a provádění kriminalistických analýz,
- provádění trestního a přestupkového řízení,
- pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách,
- provádění identifikace osob,
- dokumentování a koordinaci činnosti policie.

Policie ČR tedy bude zpracovávat vaše osobní údaje zejména tehdy, pokud oznámíte trestný čin, jste poškozený, prověřovaný, podezřelý, obviněný či další účastník trestního řízení, nebo obdobný účastník přestupkového řízení.

Subjekty, které zpracovávají informace, mají obecně povinnost například zpracovávat osobní údaje jen se souhlasem dotčené osoby, zpracovávat pouze přesné osobní údaje, uchovávat je jen po dobu nezbytnou pro účely zpracování a anonymizovat je, pokud je to možné, nesdružovat údaje získané k rozdílným účelům, informovat dotčenou osobu o tom, v jakém rozsahu, pro jaký účel a kým budou údaje zpracovány, komu mohou být zpřístupněny, informovat osobu o jejích právech a o tom, zda je poskytnutí osobních údajů povinné či dobrovolné, předávat informace o zpracování jejích osobních údajů. **Tyto povinnosti se však na policii a obecní policii při plnění jejich výše uvedených úkolů nevztahují, nebo vztahují, ale jen v omezeném rozsahu.**

VI.2. Jaký druh informací o mé osobě může policie zpracovávat?

Policie ČR může zpracovávat osobní údaje včetně citlivých údajů bez souhlasu dotčené osoby, pokud je to nezbytné pro plnění jejích úkolů.

Rovněž **obecní policie** zpracovává osobní údaje, které potřebuje k plnění svých úkolů. Citlivé údaje by však bez souhlasu osoby neměla zpracovávat. Výjimkou jsou situace, kdy je to nezbytné v zájmu zachování života nebo zdraví osob, dále pátrání po osobách a vyšetřování trestné činnosti.

Osobním údajem se rozumí informace, která se týká určené nebo určitelné osoby. Osoba je určitelná, pokud je možné ji přímo nebo nepřímo identifikovat na základě čísla nebo prvků specifických pro její fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.

Citlivým údajem je osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě, dále genetický údaj osoby a biometrický údaj umožňující přímou identifikaci.

Z uvedeného vyplývá, že osobní údaj je užší pojem než informace a citlivý údaj je užší pojem než osobní údaj.

Některé citlivé údaje – konkrétně údaje o rasovém původu, náboženském nebo politickém přesvědčení, o příslušnosti k zákonem nezakázanému sdružení nebo sexuálním chování – může policie shromažďovat pouze tehdy, je-li to nezbytné pro účely konkrétního trestního řízení. Pro přestupkové řízení tedy takové údaje shromažďovat nelze.

Policie ČR je však výslovně oprávněna zpracovávat údaje o lékařském vyšetření a odběrech.

PŘÍKLAD 47

Žena, která podle zjištění policie měla slovně napadat účastníky oznámeného shromáždění, je podezřelá ze spáchání přestupku proti občanskému soužití. Na žádost policistů proto přišla podat vysvětlení na policejní stanici. Prokázala totožnost občanským průkazem, ale policista se při výslechu ptal i na její osobní stav, národnost, zaměstnání a adresu zaměstnavatele, počet zaměstnání v posledních dvou letech, vzdělání, majetkové poměry a čistý měsíční příjem, vzdělání a jména rodičů a sourozenců. Podezřelá může odmítnout tyto údaje uvést. Policie údaje nepotřebuje k plnění svých úkolů, a to ani k objasnění přestupku, ani ke zjištění totožnosti podezřelé, protože ta už byla prokázána. Policie by správně tyto údaje neměla ani požadovat.

VI.3. Jakým způsobem se vůbec policie dostane k mým osobním údajům?

Policie ČR má možnost získat vaše osobní údaje především v případech či způsoby, které upravuje zákon o Policii ČR, tedy:

- **při podání vysvětlení** od osob (viz IV.4.),
- **při pořizování fotografií a nahrávek** osob (IV.6. a VI.14.) ,
- **při prokázání totožnosti osoby** (viz IV.5.),
- **pro účely budoucí identifikace osoby** – sejmutím otisků prstů, zjištěním tělesných znaků, pořízením fotografií, odběrem DNA aj. (viz VI.15.),
- **z evidencí** (například evidence občanských průkazů, cestovních dokladů, registru řidičů, databáze účastníků telefonních služeb),
- **při vyšetřování přestupků – odběry** (krve, moči, slin nebo potu), ohledání místa a věci a zajištění stop,
- **při pátrání po osobách** – policie může požadovat za účelem zjištění doby a místa pobytu osoby provozní a lokalizační údaje od společností provozujících telefonní a internetovou síť, údaje od banky o použití platebních karet, údaje od zdravotní pojišťovny nebo zdravotnického zařízení o poskytnutí zdravotní péče,

- **při získávání poznatků o trestné činnosti** – z vlastní iniciativy nebo na základě trestního oznámení policie vyhledává, odhaluje a dokumentuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.

Obecní policie rovněž získává osobní údaje při podání vysvětlení, při pořizování zvukových, obrazových a jiných záznamů a při prokázání totožnosti osob. Kromě toho může v rozsahu nezbytném k plnění svých úkolů požadovat poskytnutí údajů z informačních systémů:

- **policie** – o hledaných a pohřešovaných osobách a věcech, odcizených motorových vozidlech a odcizených registračních značkách motorových vozidel, totožnosti osob, které byly předvedeny na policii (viz IV.3.) nebo omezeny na osobní svobodě podle trestního řádu (viz IV.8.),
- **obecních úřadů obcí s rozšířenou působností** – o totožnosti provozovatele motorového nebo přípojného vozidla, kterým byl na území obce spáchán přestupek, řidiči, který je podezřelý ze spáchání přestupku na území obce, osobě mladší 18 let, které se poskytuje sociálněprávní ochrana dětí, totožnosti občana obce, kde obecní policie plní svoje úkoly,
- **obecních úřadů** – o psech přihlášených u správce místního poplatku ze psa, o jejich držitelích a o uhrazení místních poplatků ze psa k provádění kontroly dodržování obecně závazné vyhlášky obce o místním poplatku ze psů, o povoleních ke zvláštnímu užívání pozemních komunikací a ke zvláštnímu užívání veřejného prostranství k provádění kontroly dodržování obecně závazné vyhlášky obce o místním poplatku za užívání veřejného prostranství.

Dožádaný orgán poskytne informace, které mají povahu osobních údajů, **pouze v rozsahu nutném k ověření totožnosti osoby – jméno a příjmení, datum narození, rodné číslo a bydliště**.

VI.4. Jak jsou mé osobní údaje chráněny před zneužitím?

Policie ČR a rovněž obecní policie musí **zpracovávané informace zabezpečit a přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům**, k jejich změně, zničení, ztrátě nebo odcizení, k neoprávněným přenosům, k jinému neoprávněnému zpracování a jejich zneužití. Součástí

těchto opatření je vyloučení rizika, že někdo neoprávněný bude mít k záznamům přístup a bude moci například osobní údaje zkopírovat, měnit apod. Policie a obecní policie by také měly zajistit, aby bylo možné **určit a ověřit, komu byly údaje předány**. Tyto uvedené povinnosti se týkají zpracování informací v písemné i elektronické podobě.

Policisté, zaměstnanci policie i strážníci obecní policie mohou zpracovávat osobní údaje jen za podmínek a v rozsahu stanoveném jejich zaměstnavatelem. Tyto osoby jsou **povinny zachovávat mlčenlivost** o osobních údajích a o bezpečnostních opatřeních, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů. Povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení zaměstnání nebo příslušných prací.

Dále platí zákaz zveřejňovat osobní údaje o osobách zúčastněných na trestním řízení, který se týká nejen policistů, ale všech osob. Tato **povinnost mlčenlivosti v trestním** řízení byla zavedena v roce 2009 tzv. **„náhubkovým zákonem"**.

V trestním řádu se tedy zakazuje:

- poskytovat během přípravného řízení (před sdělením obžaloby) informace o osobách, proti kterým se vede trestní řízení, poškozeném, zúčastněné osobě a svědkovi,
- zveřejňovat informace umožňující identifikaci nezletilého poškozeného, na kterém byl spáchán trestný čin kuplířství nebo šíření pornografie nebo některý z trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti nebo proti rodině a mládeži,
- zveřejnit bez souhlasu dotčené osoby informace o nařízení a provedení odposlechu nebo z něj získané informace nebo informace získané sledováním osob, pokud tyto informace umožňují zjištění totožnosti osoby a nebyly použity jako důkaz v řízení před soudem.

Při zpracovávání osobních údajů podléhají Policie ČR i obecní policie dozoru ze strany Úřadu pro ochranu osobních údajů.

VI.5. Jaké hrozí za zneužití osobních údajů sankce?

V případě zneužití vašich osobních údajů nebo protiprávního nakládání s nimi se může jednat o přestupek fyzické osoby (například policisty), správní delikt právnické osoby (například určitého útvaru Policie ČR), nebo dokonce i o trestný čin. Zároveň se také může jednat o zásah do vašich osobnostních práv.

O přestupek může jít v případě **porušení povinné mlčenlivosti**, za který lze fyzické osobě podle zákona o ochraně osobních údajů uložit pokutu do výše 100 000 Kč. Podle zákona o Policii ČR však policistovi nebo zaměstnanci Policie ČR za porušení této povinnosti hrozí kupodivu maximálně 5 000 Kč.

O správní delikt půjde, pokud zpracovatel údajů **odmítne žadateli poskytnout požadované** informace (viz VI.12.) nebo vysvětlení o zpracování osobních údajů anebo pokud nepřijme nebo neprovede opatření pro zajištění bezpečnosti zpracování osobních údajů. Za tento správní delikt se uloží pokuta do výše 5 000 000 Kč, v případě neoprávněného zpracovávání citlivých údajů až do výše 10 000 000 Kč. O přestupek nebo správní delikt se může jednat při **porušení zákazu zveřejňovat osobní údaje o osobách zúčastněných na trestním řízení** (viz VI.4.). Za jeho spáchání hrozí pokuta až 1 000 000 Kč, při spáchání hromadnými médii až 5 000 000 Kč.

Zneužitím osobních údajů může také dojít ke spáchání trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji, zneužití pravomoci veřejného činitele nebo maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti.

Trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji spáchá ten, kdo i z nedbalosti, tedy i neúmyslně:

- neoprávněně sdělí, zpřístupní, jinak zpracuje nebo si přisvojí osobní údaje o jiném shromážděné v průběhu trestního řízení nebo v souvislosti s výkonem veřejné správy, nebo
- poruší povinnost mlčenlivosti tím, že sdělí nebo zpřístupní osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce,

a **způsobí tím vážnou újmu na právech** nebo oprávněných zájmech dotčené osoby.

Za tento trestný čin hrozí trest odnětí svobody až na tři roky nebo zákaz činnosti nebo peněžitý trest. Při spáchání trestného činu hromadnými sdělovacími prostředky hrozí trest ještě vyšší.

PŘÍKLAD 48

Občan se dozvěděl, že policista, který ho vyšetřoval, vyprávěl v hospodě kamarádům podrobnosti z vyšetřovacího spisu, které se týkaly osobního života tohoto občana. Podal proto na policistu stížnost k příslušnému útvaru policie. Vzhledem k tomu, že policista se

dopustil přestupku porušení povinné mlčenlivosti o skutečnostech, se kterými se seznámil při plnění úkolů policie, hrozí mu za přestupek pokuta do výše 5 000 Kč. V případě, že by došlo k vyzrazení zvlášť citlivých informací týkajících se tohoto muže (například o jeho mileneckém poměru, což by se dozvěděla jeho manželka a požádala by o rozvod), mohlo by se už jednat o trestný čin, neboť tak došlo k vážnému zásahu do jeho soukromí a tím i vážné újmě na právech.

VI.6. Co dělat v případě zneužití osobních údajů?

Existuje více možností, jak řešit situaci zneužití osobních údajů, respektive jakéhokoli neoprávněného nakládání s nimi.

V každém případě, pokud se domníváte, že dochází ke zpracovávání osobních údajů v rozporu se zákonem, **můžete** požádat odpovědný orgán (Policii ČR nebo obecní policii) **o vysvětlení a případně o to, aby odstranil nežádoucí stav**. Zejména je možné **žádat, aby zlikvidoval osobní údaje, provedl jejich opravu nebo doplnění, znepřístupnil údaje**. Pokud je žádost oprávněná, závadný stav má být neprodleně odstraněn. Nevyhoví-li odpovědný orgán vaší žádosti, můžete se obrátit na Úřad pro ochranu osobních údajů.

Policista se může neoprávněným nakládáním s osobními údaji dopustit buď kázeňského přestupku (zaviněné porušení služebních povinností), přestupku, nebo trestného činu. **V případě protiprávního jednání policisty** nebo policejního útvaru je možné:

- podat stížnost u příslušného útvaru policie (viz kap. XII.1),
- oznámit přestupek – přestupkové řízení u policisty vede příslušný služební funkcionář v rámci kázeňského řízení,
- oznámit trestný čin – trestné činy policistů vyšetřuje Inspekce policie (viz kap. XII.2).

V případě protiprávního jednání strážníka je možné:

- podat stížnost starostovi obce nebo pověřenému zastupiteli – ti totiž řídí obecní policii a jsou v pozici zaměstnavatele strážníků (viz kap. XII.1.),
- oznámit přestupek Úřadu pro ochranu osobních údajů (přestupkové řízení u strážníka ve věci ochrany osobních údajů vede tento úřad),
- podat na strážníka trestní oznámení (to je oprávněn přijmout jakýkoli orgán činný v trestním řízení, trestné činy strážníků vyšetřuje policie, viz kap. XII.2.).

Pokud vám zneužitím osobních údajů vznikla škoda nebo bylo zasaženo do vašich osobnostních práv, je možné se domáhat náhrady škody nebo přiměřeného zadostiučinění – omluvy a případně i náhrady nemajetkové újmy v penězích. V případě porušení povinností policisty však není zcela jednoznačné, zda za toto jednání ponese odpovědnost sám policista, nebo stát.

PŘÍKLAD 49

Během kontroly totožnosti při incidentu ve městě sdělí příslušník bezpečnostního sboru neoprávněně osobní údaje občana třetí osobě. Občan si však následně nebyl jistý, zda se jednalo o policistu nebo strážníka obecní policie, ale pamatuje si dobře tvář jeho i jeho kolegy a také čas úkonu. V takovém případě může oznámení podat na služebně Policie ČR. V případě, že by se šetřením zjistilo, že se jednalo o strážníka obecní policie, stížnost by byla postoupena příslušnému orgánu obce k vyřízení.

VI.7. Komu může policie předávat mé osobní údaje?

Policie ČR může předávat Vaše osobní údaje dál, ale pouze v případech stanovených právními předpisy.

Ze zákona může předávat informace včetně osobních údajů zpravodajským službám, vojenské policii, ministerstvu vnitra, vězeňské službě, celní správě a dalším **orgánům veřejné správy, pokud je potřebují pro plnění svěřených úkolů a zákonných povinností**. Pokud by policie byla požádána o informace, které příslušný orgán zjevně nepotřebuje, není oprávněna je předat, jinak by se mohlo jednat o neoprávněné nakládání s osobními údaji. Informace nepředá také v případě, pokud by to ohrozilo plnění úkolů policie.

Policie je dále oprávněna předat nebo zpřístupnit osobní údaje, pokud:

- tak stanoví právní předpisy, mezinárodní smlouva nebo nařízení EU – například v rámci Schengenského informačního systému či Interpolu,
- je to nezbytné k odstranění závažného ohrožení bezpečnosti osob nebo veřejného pořádku, nebo
- je to ve prospěch osoby, k níž se osobní údaje vztahují, a tato osoba dala k předání nebo zpřístupnění souhlas nebo lze její souhlas na základě okolností důvodně předpokládat. V tomto případě je možné předání informací pouze na základě písemné žádosti, která musí obsahovat účel předání informací.

Je-li to možné, připojí se k předávaným osobním údajům informace o pravomocných rozhodnutích orgánů činných v trestním řízení (například rozsudky, trestní příkazy, zastavení trestního stíhání), pokud k těmto údajům mají vztah. Nepravdivé nebo nepřesné osobní údaje nelze předávat. Neověřené osobní údaje se při předávání označí a uvede se míra jejich spolehlivosti. Dojde-li k předání nepravdivých nebo nepřesných osobních údajů, policie o tom bez zbytečného odkladu informuje příjemce těchto údajů. Příjemce osobních údajů je oprávněn zpracovávat osobní údaje k jinému účelu, než ke kterému byly předány nebo zpřístupněny, za podmínky, že policie s tímto zpracováním souhlasí.

Obecní policie poskytuje zpracovávané osobní údaje Policii ČR, orgánům obce a dalším orgánům veřejné moci, je-li to nutné k plnění jejich úkolů.

Policista nebo strážník mohou předat Vaše osobní údaje po zjištění totožnosti jiné osobě, která má na tomto zjištění totožnosti právní zájem (viz IV.5.).

PŘÍKLAD 50

Ve večerních hodinách skupinka podnapilých agresivních osob začala obtěžovat a slovně urážet dvojici lidí kvůli jejich odlišnému vzhledu. Poblíž šla hlídka policie. Tato napadená dvojice lidí po policistech požadovala zjištění a sdělení totožnosti těchto osob. Na to měli právo, protože byl zřejmý jejich právní zájem, například za účelem přestupkového řízení či podání žaloby na ochranu osobnosti. Pokud by policisté odmítli totožnost ověřit, mohla by na ně být podána stížnost a tyto osoby by případně mohly chtít po státu náhradu škody, pokud by jim byla způsobena.

PŘÍKLAD 51

Mladý muž rozdával kolemjdoucím před prodejnou s kožešinami informační letáky o životě zvířat ve velkochovech. To se nelíbilo vedoucí prodejny, která zavolala hlídku městské policie. Hlídka tohoto mladíka vyzvala, aby prokázal svoji totožnost, protože se mohl dopustit přestupku proti občanskému soužití, neboť svojí činností údajně narušoval provoz prodejny. Zjištěné osobní údaje z občanského průkazu muže pak hlídka předala vedoucí prodejny, která o to požádala. Vzhledem k tomu, že zde neexistoval žádný objektivní právní zájem vedoucí prodejny na zjištění osobních údajů, porušili strážníci svoje povinnosti a došlo tak ke zneužití osobních údajů této osoby. Muž se totiž nedopustil ničeho dalšího, kromě toho, že rozdával letáky, a tím využíval svého práva na svobodu projevu. Rozdávání letáků na veřejném prostranství není zakázáno, ani jinak omezeno.

VI.8. Mohu žádat policii o informace a ptát se úplně na cokoli?

Zákon o svobodném přístupu k informacím stanoví obecnou povinnost poskytovat informace vztahující se k působnosti orgánu veřejné správy. Tato povinnost dopadá i na Policii ČR a obecní policii.

Na některé informace se však ptát nemůžete, respektive vám na ně nebude odpovězeno. Jedná se totiž o výjimku v zákoně a **Policie ČR a obdobně i obecní policie vám neposkytne informace**:

- týkající se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby,
- vztahující se k vnitřním pokynům a personálním předpisům policie,
- o probíhajícím trestním řízení,
- o plnění úkolů zpravodajských služeb a činnosti Ministerstva financí podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu,
- o utajovaných skutečnostech a některé informace v rámci NATO,
- které by znamenaly ohrožení práce policie, státního zastupitelství nebo soudu.

PŘÍKLAD 52

Zvídavého novináře zajímá, proč policie zasáhla vůči lidem, kteří vyjadřovali podporu takzvaným squatterům při obsazení jednoho pražského objektu, a proč tyto lidi přes noc zavřela do cel předběžného zadržení. Podal proto žádost o informace s tím, že chce kopie všech úředních záznamů týkajících se zákroku policie. Vzhledem k tomu, že neexistuje zákonný důvod, proč by požadované informace neměly být poskytnuty, měla by policie žádosti vyhovět. Pokud jsou ale v těchto dokumentech obsaženy osobní údaje, ty by měly být začerněny a dokumenty tímto způsobem anonymizovány.

VI.9. Mohu žádat informace o postihu protiprávního jednání policisty?

Veřejnost má často zájem být informována o postihu protiprávního jednání příslušníků policie. **U probíhajícího trestního řízení však informaci nelze poskytnout.** Trestní řád počítá s informováním veřejnosti prostřednictvím sdělovacích prostředků. Je ovšem nutné dbát na to, aby sdělovací prostředky neohrozily objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, nezveřejnily o osobách zúčastněných na trestním řízení údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností, a aby neporušily zásadu presumpce neviny. V přípravném řízení, dokud není podezřelému sdělena obžaloba, nesmí zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka. Takové informace mohou v nezbytném rozsahu zveřejnit pouze pro účely pátrání po osobách nebo pro dosažení účelu trestního řízení.

U kázeňského nebo jiného přestupku policisty či strážníka platí zároveň dvě hodnoty – jednak obecná povinnost poskytovat informace, ale i ochrana osobních údajů policisty. Lze tedy obecně informovat o tom, že policista byl za konkrétní protiprávní jednání potrestán, ale nelze bez jeho souhlasu uvádět osobní údaje, informace o snížení příjmu a podobně.

I když by právo na informace mělo být chápáno široce, nelze jej bez dalšího vykládat jako nárok domáhat se nahlížení do spisu. Nahlížení do trestního spisu upravuje trestní řád a vymezuje subjekty, které mají právo do něj nahlížet. Pokud vás zajímá rozsudek v konkrétní trestní věci, můžete si jej vyžádat na základě žádosti o informace od příslušného soudu podle zákona o svobodném přístupu k informacím.

VI.10. Může policie zveřejnit mé osobní údaje?

Zveřejněním osobních údajů je jejich zpřístupnění zejména hromadnými sdělovacími prostředky, jiným veřejným sdělením nebo jako součást veřejného seznamu.

Policie může zveřejňovat osobní údaje v rozsahu nezbytném k plnění úkolů policie v souvislosti:

- se zajišťováním bezpečnosti České republiky,
- s pátráním po osobách, nebo
- s předcházením a vyhledáváním trestné činnosti.

Údaje o hledaných a pohřešovaných osobách je možné si najít na webových stránkách Policie ČR.

Obecní policie není oprávněna zveřejňovat osobní údaje osob.

VI.11. Jak dlouho může policie uchovávat mé osobní údaje?

Zákonem nejsou přímo stanoveny maximální lhůty k uchovávání osobních údajů. V případě osobních údajů zpracovávaných za účelem předcházení trestné činnosti, ochrany bezpečnosti osob a majetku a ochrany veřejného pořádku má policie **povinnost nejméně jednou za tři roky prověřit, jestli jsou zpracovávané osobní údaje nadále potřebné** pro plnění úkolů v této oblasti. Příslušné orgány mají policii průběžně informovat o svých rozhodnutích, která jsou podstatná pro prověřování potřebnosti dalšího zpracovávání. Jedná se zejména o pravomocná rozhodnutí, promlčení trestního stíhání, výkon trestu, rozhodnutí prezidenta republiky – amnestie, milosti.

Co se týče osobních údajů, které policie zpracovává při plnění jiných úkolů než výše uvedených, platí, že osobní údaje mohou být uchovávány pouze po dobu, která je nezbytná k účelu jejich zpracování. Po uplynutí této doby by měly být údaje zlikvidovány, pokud nebudou dále použity **pro účely statistické, vědecké a archivní,** ovšem **v těchto případech by měly být anonymizovány**.

Pokud se domníváte, že policie zpracovává vaše osobní údaje, které již k plnění svých úkolů nepotřebuje, můžete žádat, aby tyto údaje zlikvidovala (viz VI.13.).

Rovněž **obecní policie** nejméně jednou za tři roky prověřuje, jsou-li zpracovávané osobní údaje potřebné k plnění jejích úkolů podle zákona o obecní policii

nebo zvláštního zákona. Zjistí-li, že údaje pro ni potřebné nejsou, bez zbytečného odkladu je zlikviduje.

PŘÍKLAD 53

Paní byla svědkyní nehody a byla podat vysvětlení na policejní stanici. Při zjišťování její totožnosti jí policista sdělil, že má v informačním systému údaj o tom, že před 10 lety spáchala dopravní přestupek, a měl k tomu nepříjemné průpovídky. Této paní se nelíbilo, že policie zpracovává takto staré údaje, které už k žádným dalším účelům nepotřebuje, proto napsala dopis na policejní prezidium, aby tyto údaje smazali. Pokud je žádost důvodná, mělo by jí policejní prezidium vyhovět.

VI.12. Mohu žádat informace o tom, které mé osobní údaje policie zpracovává?

Můžete žádat o informace o vašich osobních údajích, které policie zpracovává a případně žádat o opravu nepravdivých nebo nepřesných osobních údajů. Na vaši písemnou žádost **je policejní prezidium povinno vám sdělit bezplatně osobní údaje zpracovávané policií a vztahující se k vaší osobě, a to do 60 dnů od doručení žádosti**. Informace budou z důvodu bezpečnosti osobních údajů zaslány do vlastních rukou. Tento postup se uplatní i na přístup k informacím v Schengenském informačním systému. **Novou žádost v téže věci lze podat nejdříve po uplynutí 6 měsíců** od podání žádosti předchozí.

Policie žádosti nevyhoví, popřípadě vyhoví pouze částečně, pokud by sdělením došlo k ohrožení

- plnění úkolu při předcházení trestné činnosti a zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti,
- utajovaných informací, nebo
- oprávněných zájmů třetí osoby.

O vyřízení žádosti policie žadatele písemně informuje. Informace o vyřízení žádosti obsahuje odůvodnění, s výjimkou případů, kdy se žadateli vyhovuje v plném rozsahu. Na postup při vyřizování žádosti se vztahuje část čtvrtá správního řádu. Informace

o vyřízení žádosti musí obsahovat poučení o tom, že žadatel má právo obrátit se na Úřad pro ochranu osobních údajů. Na nevyřízení žádosti nebo špatné vyřízení lze také podat stížnost u příslušného útvaru policie.

Pokud by vyhověním žádosti nebo sdělením o nevyhovění žádosti došlo k **ohrožení plnění úkolu policie** při předcházení trestné činnosti a zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti, **policie žadatele písemně vyrozumí o tom, že nezpracovává žádné osobní údaje vztahující se k jeho osobě**. Z toho důvodu sdělení žadateli, že policie žádné jeho osobní údaje nezpracovává, znamená, že:

- je skutečně nezpracovává, nebo
- je zpracovává, ale jde o situaci, kdy by sdělení zpracovávaných údajů nebo pouhé sdělení, že se žádosti nevyhovuje, mohlo představovat ohrožení výše zmíněných úkolů policie a žadatel by si snadno dovodil, že se nevyhovuje proto, že policie proti němu vyvíjí určitou činnost.

Vzor žádosti o informování o vašich osobních údajích naleznete na konci publikace.

PŘÍKLAD 54

Mladý muž měl kdysi incident s policisty, když nechal svého psa volně běhat v parku. Tehdy kontrolovali jeho totožnost a zároveň mu hrozili přestupkovým řízením. Nějakou dobu se ale nic nedělo, a tak byl zvědav, zda vůbec policisté věc řešili a někam zaznamenali. Také k němu jednou přišli policisté na udání sousedky, že má údajně pěstovat na zahradě marihuanu. Byl prostě zvědavý, co na něj policisté ve svých evidencích mají, proto si podal žádost o informování o osobních údajích. Kdyby nebyl s vyřízením spokojený, pak má možnost se obrátit na Úřad pro ochranu osobních údajů.

VI.13. Mohu žádat, aby policie změnila nebo zničila mé osobní údaje?

Pokud zjistíte nebo se domníváte, že policie provádí zpracování vašich osobních údajů v rozporu s ochranou vašeho soukromého a osobního života nebo v rozporu se zákonem, **můžete požádat o vysvětlení i o odstranění vzniklého stavu**. Máte právo

například požadovat, aby policie změnila nepravdivé osobní údaje vedené o vás, nebo aby neoprávněně shromažďované údaje zlikvidovala.

Policejní prezidium na písemnou žádost osoby neprodleně po jejím doručení bezplatně provede

- opravu, likvidaci, blokování nebo doplnění nepravdivých anebo nepřesných osobních údajů vztahujících se k osobě žadatele nebo žadateli poskytne vysvětlení,
- označení údajů vztahujících se k osobě žadatele, jestliže žadatel popírá jejich přesnost a nelze zjistit, zda jsou přesné nebo nikoli. Toto označení se odstraní pouze se souhlasem žadatele nebo na základě rozhodnutí příslušného soudu (ve věci ochrany osobnosti) anebo Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Pokud by opravou, likvidací, blokováním nebo doplněním osobních údajů bylo ohroženo plnění úkolů policie při předcházení trestné činnosti a zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti, může policie místo těchto operací připojit k souboru opravné prohlášení.

Pro podání žádosti platí stejný postup jako pro podání žádosti o sdělení zpracovávaných osobních údajů o vaší osobě, jak byl popsán v předchozí odpovědi. Policie žádosti nevyhoví, popřípadě vyhoví pouze částečně, pokud by změnou nebo likvidací údajů byly ohroženy zájmy uvedené rovněž v předchozí odpovědi. Vzor žádosti naleznete na konci publikace.

Rozšiřující výklad:

Evropský soud pro lidská práva v jednom případu shledal,[1)] že došlo k zásahu do práva na respektování soukromého a rodinného života stěžovatelů, když byla zamítnuta jejich žádost, aby policie zničila jejich citlivé osobní údaje – otisky prstů a vzorky DNA. Stěžovatelé byli nejprve vyšetřování pro spáchání trestných činů, avšak trestní stíhání bylo zastaveno a byli zproštěni obvinění. Podle soudu tak s nimi bylo zacházeno jako s odsouzenými. I když rozšíření policejních databází podle soudu přispělo k odhalování a předcházení zločinnosti, takové neomezené uchovávání osobních údajů neodráží správnou rovnováhu mezi veřejnými a soukromými zájmy. Sporné uchovávání nemohlo být nezbytné v demokratické společnosti.

1) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci S. Marper proti Spojenému království ze dne 4. 12. 2008, stížnost č. 30562/04 a 30566/04.

VI.14. Kdy mě může policie natáčet na videokameru?

Monitorování veřejných prostranství a pořizování zvukových, obrazových nebo jiných záznamů je jedním ze způsobů, jakým může Policie ČR a obecní policie získávat osobní údaje o osobách.

Policie ČR může k plnění svých úkolů pořizovat záznamy:

- **osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných, tuto možnost má i obecní policie**, ta je však výslovně může pořizovat pouze z veřejně přístupných míst, nebo
- **o průběhu úkonu** (i při zásahu v soukromých prostorách), nebo
- **při prokazování totožnosti** (viz IV.6.) **nebo pro účely budoucí identifikace** (viz další otázku).

Jsou-li k pořizování záznamů zřízeny stálé kamerové systémy, policie i obecní policie musí informace o zřízení takových systémů vhodným způsobem uveřejnit. Pokud nevíte, kde tyto informace najít, můžete písemně nebo mailem podat žádost o informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím, na kterou vám musí být odpovězeno do 15 dní. Vzor žádosti naleznete na konci publikace.

Je však nutné upozornit na to, že i když policie nebo obecní policie určitý prostor nemonitoruje svými kamerami, může být místo, ať už veřejné, nebo soukromé, monitorováno soukromými subjekty. Pokud je soukromý záznam důležitý pro trestní nebo přestupkové řízení, je jeho majitel povinen jej předložit příslušnému orgánu. Pokud nevyhoví, může mu být dokonce odňat.

Na druhou stranu pokud potřebujete část záznamu z kamerového systému, můžete o něj požádat. Důvodem může být to, že jste se stali obětí trestného činu. Provozovatel, ať už Policie ČR, obecní policie, nebo soukromý provozovatel, je povinen vám vyhovět. Je totiž podle zákona povinen vám poskytnout informaci o osobních údajích, které o vás zpracovává. Situace však může být komplikovaná v tom smyslu, že zároveň nemůže být poskytnuta informace o osobních údajích jiných osob, proto způsob vyřízení takové žádosti není zcela jednoznačný.

Rozšiřující výklad:

Podle neziskové organizace Iuridicum Remedium (www.iure.org) je palčivým problémem fakt, že z textu zákona není jasné, jak dlouho může policie pořízené záznamy osob

uchovávat, jak bude dotčená osoba realizovat své právo na přístup k údajům anebo jak bude možné záběry využít.

Policie má pouze ze zákona povinnost jednou za tři roky prověřit, jestli jsou zpracovávané osobní údaje nadále potřebné pro plnění jejích úkolů, nestanoví však na rozdíl od úpravy povinnosti obecní policie povinnost je zlikvidovat, pokud už údaje potřebné nejsou.

PŘÍKLAD 55

Policie zajistila větší počet lidí v souvislosti s údajným spácháním přestupku neuposlechnutí výzvy policie, přestože nikdo z nich žádnou výzvu neslyšel. U všech těchto osob byla kontrolována totožnost z předložených občanských průkazů. Kromě toho policisté v průběhu osobních prohlídek na policejní stanici tyto lidi natáčeli na videokameru a požadovali po nich, aby hlasitě řekli do kamery svoje jména a příjmení. Policie tento postup odůvodnila tím, že osobní prohlídka je „úkon policie" a policie má tedy oprávnění libovolně pořizovat o průběhu tohoto úkonu záznam. S tímto výkladem nelze souhlasit. Za prvé šlo očividně o další úkon související s ověřováním totožnosti, neboť zajištění se museli do kamery identifikovat. Přitom natáčení osoby na videokameru v souvislosti se zjišťováním totožnosti je ze zákona omezeno. To je možné pouze, pokud totožnost nelze zjistit jinak, například z občanského průkazu. Za druhé pak šlo o zásah do soukromí těchto osob, který byl nepřiměřený a neměl rozumné odůvodnění. Šlo pouze o podezření z přestupku, nikoli trestného činu, nikdo se nedopouštěl násilností.

VI.15. Kdy mi policie může odebrat DNA a další biologické vzorky?

Policie je ze zákona oprávněna pro účely budoucí identifikace

- snímat otisky prstů (daktyloskopické otisky),
- zjišťovat tělesné znaky,
- provádět měření těla,
- pořizovat fotografie, videozáznamy (obrazové, zvukové a obdobné záznamy) a
- odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení,

a to u osoby

- obviněné nebo podezřelé ze spáchání úmyslného trestného činu,
- ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu,
- které bylo uloženo ochranné léčení nebo zabezpečovací detence, nebo
- nalezené, po níž bylo vyhlášeno pátrání a která nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu.

Nelze-li úkon pro odpor osoby provést, je **policista po předchozí marné výzvě oprávněn tento odpor překonat**. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu. **Překonat odpor osoby nelze, jde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity.** Nelze-li úkon provést na místě, je policista oprávněn osobu předvést k jeho provedení. Po provedení úkonu policista osobu propustí a sepíše o tom úřední záznam.

Policie získané osobní údaje zlikviduje, jakmile jejich zpracovávání není nezbytné pro účely předcházení trestné činnosti, zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku (více viz VI.13.).

Rozšiřující výklad

Nezisková organizace Iuridicum Remedium kritizovala ustanovení policejního zákona, které umožňuje automatický a plošný odběr vzorků DNA pro vágně formulované „účely budoucí identifikace". V praxi se toto ustanovení pak podle ní vykládá tak, že je možné odebrat vzorek s citlivými údaji o genetickém vybavení prakticky komukoli. Takové řešení považuje za nepřiměřené a v rozporu s Doporučením Výboru ministrů Rady Evropy R(87)15. Zákon mlčí o tom, zda se záznam v Národní databázi DNA odstraní, pokud se obvinění osoby neprokáže. Další informace v rozšiřujícím výkladu k otázce 6.13.

PŘÍKLAD 56

Občan byl obviněn ze spáchání trestného činu a při jeho zadržení mu byly odebrány vzorky DNA. Následně byl odsouzen a dostal jen takzvanou podmínku, protože se jednalo o méně závažný trestný čin, který navíc nebyl spáchán úmyslně, ale z nedbalosti. Po několika letech občan požádal o zničení těchto vzorků a jejich výmaz z databáze. To bylo policejním orgánem odmítnuto a odůvodněno tím, že údaje jsou i nadále potřeba pro plnění úkolů při předcházení trestné činnosti a zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti. Vzhle-

dem k tomu, že ani po podání stížností se stanovisko nezměnilo, nezbývá občanovi nic jiného, než se obrátit na soud, který by měl přezkoumat přiměřenost a oprávněnost uchovávání vzorků.

VI.16. Kdo, kdy a jak může provádět mou osobní prohlídku?

Osobní prohlídka je zásahem do ústavně zaručeného práva na nedotknutelnost osoby. Aby se jednalo o přípustný zásah, **musí být osobní prohlídka provedena v souladu se zákonem**.

Osobní prohlídku lze vykonat:

- před umístěním osoby do cely za účelem zjištění, zda tato osoba u sebe nemá zbraň nebo jinou věc způsobilou ohrozit život anebo zdraví vlastní nebo cizí (více informací o umístění na celu viz IV.13.),
- pokud má být omezena osobní svoboda osoby nebo směřuje proti ní zákrok,
- je-li důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení,
- směřuje-li vůči osobě úkon policie a hrozí nebezpečí, že bude klást odpor, a je podezření, že má u sebe zbraň,
- při zajišťování bezpečnosti chráněného objektu nebo prostoru na vcházející nebo vycházející osobě,
- při zajišťování bezpečnosti veřejné hromadné přepravy za účelem zjištění, zda osoba u sebe nemá věc, která by mohla být použita k útoku na tyto prostředky,
- při zajišťování bezpečnosti chráněné osoby (například prezidenta),

Osobní prohlídkou se podle zákona rozumí **prohlídka osoby s využitím přímých fyzických kontaktů nebo přímého pozorování odhaleného těla** této osoby včetně prohlídky oděvních svršků osoby a věcí, které má tato osoba u sebe v době prohlídky. **Prohlídku provádí vždy osoba stejného pohlaví.**

O provedení prohlídky sepíše policista úřední záznam. Pokud je osobě během prohlídky něco odebráno, k tomu více viz IV.13.

PŘÍKLAD 57

Mladíci podezřelí z přestupku byli zajištěni a převezeni na policejní stanici. Tam byli nuceni se podrobit osobní prohlídce. Policistům nestačilo svlečení do spodního prádla a trvali na tom, aby se podezřelí svlékli úplně do naha. Pak je nutili pod hrozbou vykonat nazí několik dřepů, a to za přítomnosti skupinky policistů. Mladí muži tento postup vnímali jako nepřiměřený zásah do jejich lidské důstojnosti a hodlali se proti tomu následně bránit. Soud jim dal skutečně za pravdu a shledal, že tímto způsobem provedenou osobní prohlídkou došlo k zásahu do osobnostních práv. Přiznal každému z mladíků za utrpěnou újmu 10 000 Kč.[2)] (Kromě toho ještě jednomu z nich přidal dalších 20 000 Kč za fyzické napadení ze strany jednoho policisty).

VI.17. Kdy může být porušeno poštovní tajemství?

Ústavně zaručené právo listovního tajemství a tajemství dopravovaných zpráv může být omezeno, pokud se vede trestní řízení a v rámci tohoto trestního řízení je třeba zjistit obsah nedoručených poštovních či jiných zásilek. Orgány činné v trestním řízení jsou oprávněny zásilku zadržet, otevřít, zaměnit či sledovat. Porušení listovního tajemství není přípustné při prověřování přestupku.

Zásilkou se rozumí jakýkoli přepravovaný předmět (dopis, balík), přepravovaný jakýmkoli způsobem. Zadržení nedoručené zásilky může nařídit státní zástupce nebo soudce, pokud je její obsah důležitý k objasnění skutečností v trestním řízení. Pošta nebo jiná osoba musí zásilku vydat. Může být nařízena i záměna zásilky (zaměnění obsahu zásilky jiným obsahem) a předání upravené zásilky k další přepravě nebo sledování zásilky, pokud tímto mají být zjištěny osoby podílející se na nakládání se zásilkou obsahující věci související s trestnou činností (například drogy, padělané peníze, zbraně apod.).

VI.18. Kdy mě může policie odposlouchávat?

Odposlech soukromých hovorů nebo zpráv představuje zásah do práva na respektování soukromého života a korespondence. Do tohoto práva lze zasahovat pouze v ne-

2) Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 4. 2010, sp. zn. 37 C 29/2008.

zbytných případech a v souladu se zákonem. Možnost odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu upravuje trestní řád (případně zákon o Bezpečnostní informační službě nebo zákon o Vojenském zpravodajství). **Pouze na základě trestního řádu však lze získat důkazní prostředky pro trestní řízení.**

Co se vůbec pod pojmem odposlech skrývá? **Nejde jen o odposlech telefonu a sledování SMS zpráv, ale i monitorování emailu, prohlížení webových stránek, komunikaci vysílačkami apod.** Sleduje se tedy nejen hlas, ale i text a data, a tato komunikace se zaznamenává. Zaznamenává se nejen vlastní obsah komunikace, ale nedílnou součástí jsou i související údaje – o volaných číslech, datu a čase hovoru, době trvání, lokalizační údaje.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (dále jen „odposlech“) může být pro účely trestního řízení nařízen, pokud

- je vedeno trestní řízení pro **zvlášť závažný zločin** (úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let),
- lze důvodně předpokládat, že takto budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení, a
- nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztížené.

Nepřípustné je provádění odposlechu mezi obhájcem a obviněným, takové záznamy musí být zničeny. Při splnění výše uvedených podmínek může soudce odposlech nařídit. **Samotný odposlech pak provádí Policie ČR.**

Soudní příkaz musí splňovat zákonné náležitosti:

- musí být vydán **písemně** a musí být **odůvodněn**,
- musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa,
- musí být stanovena doba, po kterou bude odposlech prováděn, která **nesmí být delší než čtyři měsíce (lze ji však prodloužit, a to i opakovaně)**,
- v odůvodnění musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují.

Bez příkazu k odposlechu může být prováděn odposlech, je-li vedeno trestní řízení pro některý z nejzávažnějších trestných činů. Získané poznatky lze použít pouze pro účely konkrétního trestního řízení, v jiné trestní věci je lze jako důkaz použít, pokud jde o trestní stíhání pro stejný trestný čin anebo pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí. Pokud při odposlechu nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je **nutno záznamy po třech letech od pravomocného skončení věci zničit**.

Dotčená osoba musí být až na výjimečné případy zpětně informována o nařízeném odposlechu. Tato informace obsahuje

- označení soudu, který vydal příkaz k odposlechu,
- délku jeho trvání,
- datum jeho ukončení a
- poučení o **právu podat do šesti měsíců návrh na přezkoumání zákonnosti** příkazu k Nejvyššímu soudu ČR.

Bez souhlasu dotčené osoby **nikdo nesmí zveřejnit informace** o nařízení či provedení odposlechu nebo informace z něj získané, umožňují-li zjištění totožnosti této osoby a nebyly-li použity jako důkaz v řízení před soudem.

VI.19. Co asi dělají s mými osobními údaji zpravodajské služby?

Pokud jde o zpravodajské služby, není způsob nakládání s osobními údaji v zákonech upraven. **Ze zákona o ochraně osobních údajů se na ně pouze vztahuje výjimka**, kdy zpravodajské služby nejsou povinny plnit některé povinnosti, které mají obecně zpracovatelé osobních údajů. Tedy například:

- nepotřebují ke zpracování osobních údajů souhlas dotyčné osoby,
- mohou zpracovávat nepřesné údaje,
- mohou údaje uchovávat i déle, než je to nezbytné,
- nemusí informovat dotyčnou osobou o tom, že zpracovávají její osobní údaje, ani v jakém rozsahu a k jakým účelům.

Zpravodajské služby mohou žádat od orgánů veřejné správy nezbytnou pomoc a informace, které tyto orgány uchovávají, včetně osobních údajů. Mohou také nepřetr-

žitě získávat údaje z evidence občanských průkazů, cestovních dokladů, evidence motorových vozidel a evidence údajů o mýtném registru.

Činnost zpravodajských služeb **obecně** upravuje zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, **konkrétně** pak zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, a zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství. **Zpravodajské služby jsou státní orgány pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky.**

Při právě uvedené činnosti zpravodajské služby využívají následující zpravodajské prostředky:

- zpravodajskou techniku (telefonní odposlechy, monitorování provozu konkrétních počítačů internetové sítě, skryté pořizování zvukových nebo obrazových záznamů v různém prostředí, identifikaci a zjišťování pohybu osob),
- sledování (pozorování osob, míst, věcí nebo budov na veřejně přístupných místech) a
- krycí prostředky a krycí doklady (sloužící k utajení skutečné totožnosti zaměstnance BIS).

Zpravodajská technika může být použita jen po předchozím písemném povolení předsedy senátu Vrchního soudu v Praze, a to jen v případě, kdy získání potřebných informací jiným způsobem je neúčinné, podstatně ztížené nebo zcela nemožné.

Vydané **povolení platí nejdéle tři měsíce** a v žádosti o jeho vydání musí být uvedeny důvody, druh techniky, doba a místo použití a identifikační údaje o osobě, vůči které má být zpravodajská technika použita. Použití zpravodajské techniky **nesmí překročit rozsah pověření soudce a nesmí zasahovat do práv a svobod občanů nad nezbytně nutnou míru**.

Zpravodajské služby:

- jsou oprávněny ukládat, uchovávat a využívat údaje o fyzických a právnických osobách ve svých evidencích, jestliže je to nutné k plnění úkolů v jejich působnosti,
- jsou povinny zabezpečit ochranu údajů v evidencích před vyzrazením, zneužitím, poškozením, odcizením, ztrátou nebo zničením,
- zřizují bezpečnostní archiv k trvalému zachování informací,

- nesdělují fyzickým a právnickým osobám skutečnost o vedení evidence o nich ani její obsah,
- mohou informace a informační systémy sdružovat a získávat informace pod krytím jiným účelem nebo jinou činností.

VI.20. Za jakých okolností se mé osobní údaje objeví v Schengenském informační systému?

Když se Česká republika stala součástí tzv. schengenského prostoru, vedlo to ke zrušení kontrol na hranicích. Členské státy zapojené do schengenské spolupráce vytvořily prostor s volným pohybem osob a s jednotnou podobou kontrol na vnějších hranicích. **Zrušení kontrol na vnitřních hranicích státy kompenzovaly jiným bezpečnostním opatřením v podobě zřízení Schengenského informačního systému (SIS).** Do SIS mají přístup především policejní, celní a justiční orgány.

Tento systém obsahuje databázi společnou pro všechny zapojené státy, v této databázi se evidují zejména údaje o:

- osobách hledaných za účelem zatčení,
- osobách hledaných za účelem zajištění jejich spolupráce v trestním řízení,
- pohřešovaných osobách,
- nežádoucích občanech třetích zemí,
- hledaných věcech.

Ve státech schengenského prostoru může být prověřována vaše totožnost a v případě, že budete hledanou osobou, mohou příslušné orgány přijmout příslušná opatření. **Může být také prověřováno, zda jste skutečným majitelem vozidla a dalších věcí, které máte u sebe.**

Policie v České republice provádí zpracování informací včetně osobních údajů v SIS. Policejní prezidium je orgánem centrálně odpovědným za národní součást SIS, kterou provozuje. Policejní prezidium provádí bez zbytečného odkladu operace v SIS na žádost soudu, státního zástupce, celního orgánu nebo zpravodajské služby.

Na základě schengenských dohod **máte jako jednotlivec právo**:

- požadovat informace o tom, zda jsou v SIS vedeny vaše osobní údaje, případně jaké, jaký orgán a z jakého důvodu je zaznamenal,
- obrátit se na národní dozorový orgán pro ochranu osobních údajů a požadovat ověření osobních údajů uložených v SIS a ověření jejich využívání (v České republice je to Úřad pro ochranu osobních údajů, v jiných státech jiné orgány),
- obrátit se na příslušný úřad (policejní orgán, Úřad pro ochranu osobních údajů), případně na soud a požadovat, aby byly tyto údaje opraveny, vymazány, případně je možné požadovat i náhradu škody.

S výše uvedenou žádostí o informace se můžete obrátit na policii jako správce osobních údajů zpracovávaných v národní části SIS. Postup je shodný jako u žádosti o informace (viz VI.12. a VI.13.).

JAKÝM ZPŮSOBEM MOHU DEMONSTROVAT NEBO POŘÁDAT POULIČNÍ KARNEVAL?

VII.

VII. Jakým způsobem mohu demonstrovat nebo pořádat pouliční karneval?

- Právo shromažďovací
  - Oznamování a jeho náležitosti
  - Zábor soukromého pozemku či veřejného prostranství
  - Vaše práva a povinnosti
  - Omezení a zákaz
  - Rozpouštění a obrana proti němu
  - Protest proti jiné akci, obrana při narušování
  - Meze svobody veřejných projevů
  - Hromadné perlustrování účastníků

Právo vyjít do ulic a svobodně sdělovat svůj názor je nutností ve společnosti, která respektuje svobodu každého člověka a podporuje veřejnou diskuzi na různá společenská témata. **Právo pokojně se shromažďovat je tedy neoddělitelně spojeno s právem na svobodu projevu.** Tato základní lidská práva jsou chráněna Listinou základních práv a svobod a právně závaznými mezinárodními úmluvami v čele s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.

Náležitosti pořádání demonstrací jsou podrobněji upraveny **v zákoně č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím**, který upravuje především shromáždění politického charakteru. Ta slouží **k využívání svobody projevu** a dalších ústavních práv a svobod, **k výměně informací a názorů a k účasti na řešení veřejných a jiných společných zále-**

žitostí vyjádřením postojů a stanovisek. Pod pojmem shromáždění si můžeme představit protesty, demonstrace, happeningy, mítinky, ale i pouliční průvody a karnevaly, pokud slouží k uvedeným účelům.

Při výkonu shromažďovacího práva v praxi dochází ke střetu s jinými právy a veřejnými zájmy. Proto může být za určitých podmínek toto právo omezeno zákonem, avšak jakýkoli zásah do něj musí být nezbytný, přiměřený a zároveň musí být odůvodněn ochranou alespoň jedné z těchto hodnot:

- práv a svobod druhých,
- veřejného pořádku,
- zdraví,
- mravnosti,
- majetku,
- bezpečnosti státu.

Zákonná omezení shromažďovacího práva musí platit stejně pro všechny případy a musí být šetřeny jejich podstata a smysl. Taková omezení nesmí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Podle čl. 19 Listiny základních práv a svobod je právo pokojně se shromažďovat zaručeno. **Shromáždění nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.**

Zákon o právu shromažďovacím – upravuje zejména to, jak shromáždění svolávat, práva a povinnosti svolavatelů a účastníků shromáždění, orgánů veřejné správy a policie, zákonná omezení shromažďovacího práva, jeho soudní ochranu a ustanovení o přestupcích, které lze spáchat v souvislosti s právem shromažďovacím.

VII.1. Potřebuji k uspořádání demonstrace „povolení“?

K uspořádání demonstrace ani jiného shromáždění nepotřebujete předchozí povolení úřadu. Právo pokojně se shromažďovat není založeno na principu povolovacím, ale na principu oznamovacím. Jako organizátoři máte **povinnost shromáždění předem oznámit, ale nemusíte „čekat na povolení“** ani na jakékoli jiné vyjádření úřadu. Nemáte povinnost se účastnit navrhovaného jednání na úřadě, i když komunikaci s úředníky lze z mnoha důvodů doporučit. Úřad vás však může vyzvat k upřesnění nebo doplnění oznámení, pokud je nepřesné nebo neúplné. Teprve v momentě napravení chyb se oznámení považuje za řádně podané.

Neexistuje „nepovolená demonstrace“, i když se tento termín z neznalosti často používá jak v médiích, tak ze strany úředníků a policistů. Používáním tohoto nesmyslného termínu mimo jiné dochází ke „kriminalizaci“ účastníků shromáždění v očích veřejnosti. Ta se pak domnívá, že účastníci „nepovolené“ akce dělají něco nezákonného a bez dalšího podporují případný, někdy i nezákonný, zásah policie.

Jediné předchozí povolení, které je ke konání akce potřeba, je písemný souhlas vlastníka nebo uživatele pozemku v případě, kdy se bude akce konat pod širým nebem mimo veřejná prostranství (VII.7.).

VII.2. Co se stane, když uspořádám demonstraci bez oznámení?

Nesplnění oznamovací povinnosti je přestupkem, za který vám jako organizátorům může být udělena pokuta až do výše 5 000 Kč. To je také jediná sankce, kterou zákon spojuje s neoznámeným shromážděním. Samotným účastníkům neoznámeného shromáždění žádná sankce nehrozí a jejich účast je legální. Shromáždění se může konat za stejných podmínek, jako kdyby bylo řádně oznámeno.

Samotné nesplnění oznamovací povinnosti ze strany organizátorů, ať už z důvodu opomenutí, nebo úmyslně, tedy **není samo o sobě důvodem pro zákaz a rozpuštění shromáždění**. Opačný výklad by fakticky znamenal zavedení povolovacího režimu a omezení shromažďovacího práva v případech, kdy ke shromáždění na veřejnosti dojde v důsledku spontánní reakce na událost nebo zprávu. Shromáždění, ať už oznámené, nebo neoznámené, může být omezeno, zakázáno, případně rozpuštěno jen ve výjimečných případech za splnění zákonných podmínek. Přesto doporučujeme ve všech případech, kdy je její konání předvídatelné, demonstraci řádně oznámit.

PŘÍKLAD 58

Antifašisté uspořádali na náměstí shromáždění bez předchozího oznámení. Zástupce úřadu a policisté účastníkům sdělili, že shromáždění se nekoná v souladu se zákonem, je neohlášené a účastníci se dopouštějí přestupku a že v případě narušení pořádku policie zakročí. Policie měla poznatky o tom, že účastníci mají v úmyslu jít průvodem ulicemi, což se také stalo. Pohybující se dav byl na rozhraní dvou ulic zastaven policejním kordonem. Zástupce úřadu účastníkům sdělil, že shromáždění není oznámeno, a tudíž je rozpuštěno. Shromáždění bylo vyzváno, aby se rozešlo. Účastníci začali projevovat s rozpuštěním

nesouhlas a někteří začali házet na policisty kamení. Podle rozhodnutí Městského soudu v Praze[1] *nebylo shromáždění rozpuštěno v souladu se zákonem. Skutečnost, že shromáždění nebylo oznámeno, není sama o sobě důvodem pro jeho rozpuštění. Rozpuštěno může být pouze v případě, že nastaly okolnosti, které by odůvodnily jeho zákaz podle zákona, nebo v případě, že účastníci páchají trestné činy a nápravu se nepodařilo zjednat jiným způsobem, zejména zákrokem proti jednotlivým pachatelům.*

VII.3. Musím oznamovat jakékoli shromáždění?

Oznamovat musíte shromáždění, která slouží k těmto politickým účelům:

- k využívání svobody projevu a dalších ústavních práv a svobod,
- k výměně informací a názorů,
- k účasti na řešení veřejných a jiných společných záležitostí vyjádřením postojů a stanovisek.

Naopak oznamována nemusí být shromáždění:

- nesloužící k výše uvedeným politickým účelům (akce kulturní, zábavní, sportovní),
- související s poskytováním služeb (průvodcovská, pohostinská, reklamní činnost),
- pořádaná právnickými osobami přístupná jen jejich členům či pracovníkům a jmenovitě pozvaným hostům,
- sloužící k projevům náboženského vyznání,
- konaná v obydlí občanů,
- jmenovitě pozvaných osob v uzavřených prostorách.

Na poslední čtyři z uvedených shromáždění, která se sice nemusí oznamovat, se však vztahují práva a povinnosti svolavatele uvedené v zákoně.

Rozšiřující výklad:

Je otázkou, zda by se mělo shromažďovací právo aplikovat i na akce typu tanečních oslav na soukromých pozemcích (Czechtek), obzvlášť pokud účastníci přichází vyjádřit

1) Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15. 10. 1997, sp. zn. 28 Ca 348/96. Publikováno v časopise Soudní judikatura, 2000, č. 4, s. 310.

svůj určitý politický postoj. Podle jednoho právního výkladu jsou i akce tohoto typu shromážděním podle zákona o právu shromažďovacím, protože se sleduje cíl svobody projevu a výměny informací. Opačný právní názor považuje tento výklad za nepřípustné zasahování státu do soukromoprávních vztahů. Organizátorům a účastníkům takové akce by totiž nepředvídatelným dosazením do role organizátorů a účastníků shromáždění vznikla nejen určitá práva, ale i povinnosti. Veřejný ochránce práv vyjádřil ten názor, že tento druh akcí není třeba předem oznamovat, ani získat pro jejich konání úřední povolení. Na druhou stranu mají podle něj organizátoři odpovědnost za přijetí takových organizačních opatření, aby akce proběhla bez porušování právních předpisů a narušování veřejného pořádku. S tímto názorem se ztotožňujeme.

PŘÍKLAD 59

Malá skupinka osob chce na veřejnosti rozdávat letáky se svými politickými názory. Nejsou si však jistí, zda i tato činnost je shromážděním, které je nutno předem oznámit. Zákon nestanoví minimální počet účastníků shromáždění, takže z toho může vyplývat, že se jedná o shromáždění vždy, když dochází k výkonu svobody projevu k politickým účelům. Podle našeho názoru však tento výklad není správný. V případě rozdávání letáků jednou osobou se o shromáždění ani jednat nemůže, ale v případě dvou lidí už může být sporné, zda jde o shromáždění. Pokud se dva lidi domluví na rozdávání letáků, těžko lze mluvit o „svolávání shromáždění", ale je možné, že úřady by oznámení požadovaly i v takovém případě. Od tří a více účastníků akce nebo v případě potřeby použít megafon však již doporučujeme akci oznamovat, je tak možné předejít případným konfliktům s policií.

VII.4. Kde mohu svolat shromáždění bez oznámení?

Podle zákona může rada obce ve svém územním obvodu nařízením určit **místa, kde lze konat shromáždění bez předchozího oznámení**. Přitom může stanovit dobu, v níž se taková shromáždění konat nesmí. I na tato shromáždění se však vztahují ostatní práva a povinnosti svolavatele a účastníků.

Takovým místem se stalo od roku 2004 Palackého náměstí v Praze 2, které je konkrétně vymezeno na východě pomníkem Františka Palackého, na severu výstupem z podchodu od stanice metra Karlovo náměstí, na západní straně pásem zeleně a na jižní straně zvýšeného parteru Palackého náměstí kamenným zábradlím. Shromáždění bez

oznámení se zde však nesmí konat ve dnech 1. května, 28. září, 28. října a 17. listopadu, v ostatních dnech se nesmí konat v době od 20 do 10 hodin.

Problém může nastat, když se tady sejde více shromáždění najednou. To se ale příliš často nestává a kromě toho se to dá vyřešit tím, že jedna akce bude na jedné straně náměstí a druhá akce na jiné.

VII.5. Jak mám postupovat při svolávání shromáždění?

Shromáždění může svolat osoba starší 18 let, právnická osoba se sídlem v ČR (například občanské sdružení) nebo skupina osob. Této osobě se říká svolavatel/ka. Dále rozvedeme, **jak se shromáždění oznamuje:**

Komu?

Příslušnému obecnímu nebo městskému úřadu, v jehož územním obvodu se bude konat. Ve městech členících se na městské části nebo obvody pak příslušnému úřadu městské části nebo obvodu, v Praze Magistrátu hl. města Prahy.

Pokud místo konání přesahuje tento obvod, tak je příslušným úřadem:

- pověřený obecní úřad, přesahuje-li místo konání shromáždění územní obvod obecního úřadu,
- krajský úřad, pokud místo konání shromáždění přesahuje správní obvod pověřeného obecního úřadu,
- Ministerstvo vnitra, pokud místo konání shromáždění přesahuje hranice kraje.

PŘÍKLAD 60

Oznámený průvod má jít přes několik obcí – z Dolní Bečvy přes Prostřední Bečvu až do Horní Bečvy. V takovém případě bude pověřeným obecním úřadem Městský úřad v Rožnově pod Radhoštěm. Který úřad bude v konkrétním případě tímto pověřeným obecním úřadem, zjistíme ze zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, a z vyhlášky č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Jak?

Písemným oznámením, buď poštou, elektronickou poštou s ověřeným podpisem, nebo osobně. Při osobním doručení je úřad přímo ze zákona povinen oznámení **přijmout mezi 8. a 15. hodinou** a písemně to svolavateli potvrdit s uvedením dne a hodiny splnění oznamovací povinnosti. I kdyby v poslední den lhůty pro podání oznámení podatelna úřadu zavírala ve 14 hodin, úředníci jsou ze zákona povinni do 15 hodin oznámení přijmout.

Je vhodné na úřad rovnou přinést dvě vytištěná oznámení a jedno z nich si na podatelně nechat potvrdit a ponechat. Oznámení můžete sepsat sami nebo je možné využít již vyhotovených formulářů, které mají některé obce na svých webových stránkách. Použití formuláře obce ale není povinné. Na konci publikace najdete vzor oznámení shromáždění.

Kdy?

Nejméně 5 dní předem, ale úřad může v odůvodněných případech přijmout oznámení i v kratší lhůtě. Například u shromáždění, které je reakcí na aktuální událost minulých dnů není ani reálně možné dodržet lhůtu. V takovém případě záleží na uvážení úředníků, jak posoudí odůvodněnost a zda oznámení přijmou. Nemohou však oznámení automaticky odmítnout bez toho, aby se jeho odůvodněností zabývali. Jejich uvážení nemůže být svévolné a musí odpovídat zásadě přiměřenosti.

Ne dříve než 6 měsíců předem, jinak se k takovému oznámení nepřihlíží.

PŘÍKLAD 61

Skupina odborářů chce hned následující den uspořádat shromáždění jako reakci na nová opatření přijatá asociacemi zaměstnavatelů. Pětidenní lhůtu stanovenou v zákoně pro oznámení shromáždění již není možné stihnout, proto zástupce odborářů nejdříve kontaktoval příslušného úředníka, který má na starosti přijímání oznámení o konání shromáždění. Po vzájemné domluvě, kdy se zjistilo, že na plánovaném místě se nebude konat jiná akce a že konání shromáždění nic dalšího nebrání, přijal úřad oznámení i v kratší lhůtě. Oznamovateli tak byla na podatelně potvrzena razítkem kopie oznámení, kterou měl k dispozici pro případnou kontrolu ze strany policie během shromáždění. Kdyby úřad odmítl vyjít vstříc, přestože byla žádost řádně odůvodněná, mohlo by se jednat o nesprávný úřední postup. Pokud by se i přes nepřijetí pozdního oznámení shromáždění konalo, nebylo by to samo o sobě důvodem k jeho rozpuštění.

VII.6. Co musím v oznámení o konání shromáždění uvést?

V oznámení o konání shromáždění musíte uvést:

- **účel shromáždění** – stačí popsat několika slovy,
- **den konání a dobu zahájení** a také přepokládanou **dobu ukončení**, jde-li o shromáždění na veřejném prostranství,
- **místo konání** a pokud jde o pouliční průvod, tak výchozí místo, cestu a místo ukončení. Je třeba přesně vymezit konkrétní místo konání a uvést nejen ulici či náměstí, ale i číslo popisné a označení nejbližší budovy, sochy či pomníku. Jedná-li se o průvod, je nutné označit trasu průvodu s uvedením výchozího místa a času, cesty s uvedením všech ulic v pořadí a místa a času jeho ukončení. Je také vhodné uvést, zda chcete jít po chodníku, nebo po vozovce. Můžete tak předejít tomu, aby se vás policisté přímo při akci snažili dostat jen na chodník, což by mohlo vaši akci pochopitelně pokazit,
- **předpokládaný počet účastníků**,
- **opatření**, která svolavatel provede, **aby se shromáždění konalo v souladu se zákonem**, zejména potřebný počet pořadatelů starších 18 let, které k organizaci shromáždění určí, a způsob jejich označení. Je tedy zapotřebí určit, jakým způsobem budou pořadatelé odlišeni od ostatních účastníků shromáždění (například páskou na rukávu, cedulkou na klopě, barevnou vestou),
- **identifikaci svolavatele**, u fyzické osoby jméno, příjmení a trvalý pobyt, u právnické osoby název, sídlo a jméno a příjmení toho, kdo je zmocněn jednat jejím jménem,
- případně **identifikaci zástupce svolavatele**.

Úřady požadují uvedení osoby, která je zmocněná jednat v zastoupení svolavatele, jako povinnou součást oznámení. Podle našeho názoru je tento výklad pochybný, přestože je to jedna z náležitostí oznámení uvedená v zákoně. Znamenalo by to totiž, že osoba, která nemá svého zástupce, není oprávněna využít svého práva a svolat oznámení sama, což by bylo absurdní. Mít povinně zástupce je pochopitelné jen v případě, kdy je svolavatelem právnická osoba, například občanské sdružení.

Také je někdy požadováno, aby k oznámení byl přiložen situační plánek shromáždění nebo mapa trasy. Tento požadavek je rovněž nad rámec zákona, který takovou povinnost svolavateli neukládá. Postačí tedy, pokud je v oznámení dostatečně konkrétně popsáno místo shromáždění.

PŘÍKLAD 62

Skupinka lidí plánuje uspořádat shromáždění spojené s pochodem centrem města, není si ale jistá časovým průběhem, který je však nutné do oznámení uvést. Proto jeden z organizátorů sám pomalu projde plánovanou trasu, zapíše si přesné názvy ulic a časové údaje o tom, jak dlouho bude pravděpodobně trvat každá trasa pochodu. Podle těchto údajů se pak uvedou požadované údaje do oznámení o shromáždění. I když organizátoři oficiálně na svých webových stránkách uvedli zahájení pochodu ve 14 hodin, do oznámení zapsali zahájení od 15 hodin, protože už předem počítali s časovými prodlevami a zpožděním příchodu části účastníků pochodu.

VII.7. Musím mít povolení majitele pozemků či silničního úřadu?

Pokud se má shromáždění konat **pod širým nebem mimo veřejná prostranství**, je třeba k oznámení přiložit **písemný souhlas vlastníka, případně uživatele pozemku**. Veřejným prostranstvím jsou podle zákona o obcích všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, upravuje tzv. zvláštní užívání komunikace. K tomu je potřeba povolení, ale pouze v případě pořádání sportovních, kulturních, náboženských, zábavních a podobných akcí, nikoli v případě akcí politického charakteru, neboť ty není možné vázat na povolení orgánu veřejné správy. Na druhou stranu ale není ani přijatelné neomezené blokování silnic a dálnic. Pro takové případy zákon umožňuje oznámené shromáždění zakázat kvůli hrozbě vážného nebezpečí pro zdraví účastníků nebo nutnému omezení dopravy a zásobování, které by bylo v závažném rozporu se zájmem obyvatelstva.

PŘÍKLAD 63

Před výstavištěm se pravidelně pořádaly antimilitaristické protesty proti veletrhu se zbraněmi. Prostory před výstavištěm byly ve vlastnictví města. Město je však prodalo společnosti, která vlastní výstavní prostory. To mělo zabránit tomu, aby se v těchto místech nadále konaly protesty. Pokud však tyto pozemky nadále splňují definici veřejného pro-

stranství a nejsou oploceny, není důležité, kdo je jejich vlastníkem. Protesty se zde mohou konat na základě oznámení, a to i bez souhlasu vlastníka pozemků nebo proti jeho vůli.

PŘÍKLAD 64

Ještě nedávno úřady zkoušely po svolavatelích požadovat kromě samotného oznámení o konání shromáždění i další dokumenty, jako například souhlas příslušného silničního správního orgánu, dopravního podniku, hasičského záchranného sboru v případě účasti většího počtu osob nebo souhlas hygieny z důvodu hluku v případě, že akce bude ozvučena apod. Takové požadavky jsou nezákonné, protože Listina základních práv a svobod, ale rovněž i zákon o právu shromažďovacím stanoví, že shromáždění nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.

VII.8. Mohu nahlásit akci tam, kde se konají vánoční trhy?

Zákon pamatuje na případ, kdy jsou na jednom místě a ve stejnou dobu oznámena dvě shromáždění. **Pokud nelze umožnit konání obou akcí, má úřad možnost později oznámené shromáždění zakázat.** Tato možnost se vztahuje na případy dvou shromáždění podle shromažďovacího zákona, nikoli na akce komerční, kulturní, zábavní, sportovní apod. Proto **konání jiné akce než akce za účelem výkonu shromažďovacího práva nemůže být pro úřad důvodem k omezení shromáždění**. Na druhou stranu existují i opačné právní názory, podle kterých lze i kulturní akci chápat jako dříve oznámené shromáždění.

Obce často uzavírají smlouvy o pronájmu veřejných prostranství pro konání kulturních akcí, a mají tak zájem na tom, aby poklidné konání těchto akcí nebylo ohroženo. Pokud hrozí, že budou rušeny například vánoční trhy nebo divadelní představení, může se úřad nebo organizátor kulturní akce pokusit o domluvu se svolavatelem. Svolavatelům doporučujeme s nimi komunikovat a dohodnout se na řešení přijatelném pro obě strany. Zatím není zcela jasné, co se stane, pokud uspořádáním hlasité demonstrace bude znemožněna kulturní akce a vznikne tak škoda. Odpovědnost svolavatele ale nemusí být zcela vyloučena.

VII.9. Jak vyřeším zábor veřejného prostranství během akce?

Ve věci záboru veřejného prostranství při shromáždění jde o to, čím budete toto prostranství zabírat kromě samotné přítomnosti osob – účastníků shromáždění. V případě kulturních nebo sportovních akcí bude zpravidla potřeba si vždy vyžádat povolení ke zvláštnímu užívání veřejného prostranství a zaplatit za to příslušný poplatek. Trochu jinak je tomu v případě využívání shromažďovacího práva, kdy v zájmu efektivní možnosti každého využívat toto politické právo se **umístění některých věcí na veřejné prostranství chápe jako součást práva shromažďovacího**.

K této otázce se vyjadřuje stanovisko odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra.[2)] Podle něj **v případě takzvaných akcesorických činností na shromáždění, jako je postavení ozvučovací aparatury, postavení stolků s peticemi a propagačními materiály, nelze po pořadatelích vyžadovat povolení zvláštního využívání komunikace**, ani poplatek za zábor prostranství. Tudíž takové jednání nelze ani postihovat jako přestupek neoprávněného záboru veřejného prostranství.

V praxi ale může být sporné, co všechno je ještě součástí práva shromažďovacího a kdy už je třeba zvláštního povolení. V případě umístění ozvučovací techniky a reproduktorů nevzniká problém, podle rozhodnutí soudů[3)] **je ozvučení shromáždění součástí výkonu shromažďovacího práva** a není třeba žádného dalšího povolení kromě samotného oznámení shromáždění. To je odůvodněno tím, že cíl – výměnu a šíření názorů – nelze u početnějších shromáždění realizovat jinak než pomocí ozvučovací techniky. Stejně tak lze dospět k závěru, že i **dočasné umístění jiných věcí bezprostředně sloužících k realizaci svobody projevu (transparentů, cedulí apod.) bude součástí shromažďovacího práva**.

Umístění jiných věcí může být zase poněkud sporné. Například někdo považuje **přiměřeně velké podium** za součást práva shromažďovacího, někdo naopak zastává názor, že je třeba mít na zábor plochy povolení. **Umístění stánků** už nejspíš bude třeba chápat jako určitý „nadstandard“, který není zahrnut do samotného shromažďovacího práva a ke kterému je třeba povolení. V takovém případě by se už jednalo o takzvané zvláštní užívání místní komunikace. K takovému užívání je podle zákona o pozemních komunikacích třeba povolení obce, ale s předchozím souhlasem vlastníka komunikace.

2) Stanovisko odboru bezpečnostní politiky MV k některým otázkám zákona 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=21481609&doctype=ART&.

3) Nález Ústavního soudu ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. I. ÚS 1849/08, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 6. 2008, č. j. 1 As 32/2008–116.

V povolení bude vymezen způsob a doba pro zvláštní užívání. Obvykle je také nutné uhradit poplatek za zábor veřejného prostranství.

V každém případě je vhodné doporučit, abyste umístění případné techniky a dalších věcí uvedli přímo do oznámení o konání shromáždění.

Podle zákona o místních poplatcích může obec vybírat poplatek za užívání veřejného prostranství. Sazba pro užívání veřejného prostranství může činit až 10 Kč za m^2 a den. Za užívání prodejních zařízení může tato sazba být až desetinásobná. Podrobnosti a konkrétní podmínky ve vaší obci zjistíte z platné obecně závazné vyhlášky, která tyto poplatky upravuje. Informujte se na příslušném obecním úřadě. **Poplatek za užívání veřejného prostranství se neplatí z akcí, jejichž výtěžek je určen na charitativní a veřejně prospěšné účely. Povolení ani placení poplatku není třeba v případě přiměřeně velkých petičních stolků.**

PŘÍKLAD 65

Někdy se v praxi může stát, že někteří občané přivolají policisty ke shromáždění a dožadují se zásahu proti demonstrantům například z důvodu, že je obtěžuje hluk nebo forma protestu. V takových situacích jsou policisté pod tlakem, protože v podstatě nemají právní prostředky k jakémukoli zásahu, proto si mohou hledat zástupné a obstrukční důvody k zásahu. Jedním z nich může být pohrůžka, že určité jednání bude kvalifikováno jako přestupek, za který hrozí pokuta – například batohy na chodníku jako neoprávněný zábor veřejného prostranství, malování křídou na chodník jako znečištění veřejného prostranství, hlasité projevy jako vzbuzování veřejného pohoršení, nebo neuposlechnutí výzvy úřední osoby, i když tato výzva nemá zákonný podklad. Proti takovému postupu policistů či strážníků se mohou účastníci akce bránit, a to například formou stížnosti.

VII.10. Jak vyřeším jízdu doprovodných vozidel během průvodu?

Rozhodující je, zda je na zvolené trase průvodu podle dopravního značení možný průjezd vozidel. Pokud ano, tak není třeba žádat o další povolení a **informaci o zahrnutí doprovodných vozidel do průvodu je vhodné uvést v oznámení o konání shromáždění**.

Pokud bude nutný vjezd doprovodným motorovým vozidlem do vybraných míst a částí města, do kterých je jinak vjezd dopravní značkou zakázán, je třeba žádat o povolení a uhradit poplatek za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst.

Podle zákona o místních poplatcích činí sazba poplatku až 20 Kč za den. Je ale nutné počítat s tím, že úřady nebudou chtít takové žádosti vyhovět, zejména s odůvodněním, že by byla narušena průjezdnost ulic. Z toho důvodu je lepší si připravit takovou trasu, kde o žádné výjimky nebude potřeba žádat.

VII.11. Jaká práva a jaké povinnosti mám jako svolavatelka?

Máte právo:

- činit veškerá opatření ke svolání shromáždění, zejména **osobně či písemně nebo jinak zvát lidi k účasti na něm, a podle možností a okolností právo na pomoc úřadu k tomuto účelu**. Ze zákona máte přímo právo na vyhlášení informace o konání shromáždění místním rozhlasem. Vzhledem k tomu, že dnes už mnoho měst místní rozhlas vůbec nemá, lze si představit i jiné způsoby zveřejnění informace, které je možné po úřadu požadovat, například otisknutí v radničním periodiku.
- **požádat úřad nebo Policii ČR, aby byla shromáždění poskytnuta ochrana**, pokud je důvodná obava, že shromáždění bude rušeno – například se očekává konflikt s ideovými odpůrci.

Máte povinnost (a zároveň právo):

- oznámit shromáždění úřadu způsobem uvedeným v zákoně,
- vydávat přímo nebo s pomocí pořadatelů účastníkům pokyny k zajištění řádného průběhu shromáždění,
- požádat bez zbytečného odkladu o potřebnou pomoc úřad nebo Policii ČR, nepodaří-li se při narušení pokojného průběhu shromáždění zjednat nápravu,
- vlastními prostředky vyzvat účastníky k obnovení pokojného průběhu shromáždění.

Za porušení těchto povinností vám může být uložena pokuta do 5 000 Kč. Tato pokuta hrozí i v případě, kdy svolavatelka nebo organizátorka pořádá shromáždění, které bylo zakázáno.

Máte i další povinnosti, ke kterým sice přímo v zákoně o právu shromažďovacím není uveden žádný postih, ale některé z nich lze považovat za zpřesnění výše uvedených povinností. Podle některých názorů lze ale jejich nerespektování postihnout

na základě zákona o přestupcích. Podle tohoto zákona je přestupkem proti veřejnému pořádku i porušení jiných povinností, jestliže jsou stanoveny zvláštními právními předpisy. Za takový přestupek lze uložit pokutu do 3 000 Kč. Podle našeho názoru by však v praxi mohla být uložena v těchto případech pokuta jen těžko. Konkrétně jde o povinnost:

- poskytnout úřadu na jeho žádost součinnost nezbytnou k zajištění řádného průběhu shromáždění a splnit povinnosti stanovené zvláštními právními předpisy,
- zajistit potřebný počet způsobilých pořadatelů starších 18 let,
- řídit průběh shromáždění tak, aby se podstatně neodchylovalo od účelu shromáždění uvedeného v oznámení,
- dávat závazné pokyny pořadatelům,
- dbát o pokojný průběh shromáždění a činit opatření, aby nebyl narušován,
- shromáždění ukončit.

Doporučujeme vám mít s sebou na shromáždění nejen oznámení o jeho konání, ale i vytištěný shromažďovací zákon. V případě jednání s úředníky a policisty o vašich právech a povinnostech se tak budete moci odvolávat na konkrétní ustanovení zákona.

PŘÍKLAD 66

V obci funguje systém bezplatného rozesílání informačních SMS zpráv občanům, kteří se do systému přihlásili. Takto obec informuje například o sportovních nebo kulturních akcích. Zároveň obec vydává každý měsíc radniční periodikum s aktuálními informacemi o dění v obci. Svolavatelé shromáždění tedy obec v oznámení o konání shromáždění požádali, aby formou SMS zprávy informovala veřejnost o jejich akci a aby informaci otiskli i v radničních listech. Úředníci to ale odmítli. Vzhledem k tomu, že svolavatelé mají při rozšiřování informace o akci ze zákona právo na poskytnutí pomoci ze strany úřadu „podle možností a okolností", mohlo tak dojít k porušení zákona. Je tedy na místě si stěžovat na krajském úřadu, který vykonává kontrolu přenesené působnosti obcí.

PŘÍKLAD 67

Oznamovatelka shromáždění nebyla na samotné akci ze zdravotních důvodů přítomna, ale v oznámení uvedla dva své zástupce jakožto spoluorganizátory, kteří přítomni byli a měli oznámení k dispozici. To se policistům, kteří přišli akci kontrolovat, nelíbilo a sdělili

spoluorganizátorům, že oznamovatelka je povinna být osobně celou dobu přítomna a nesplnění této povinnosti může být chápáno jako přestupek. Takový výklad je podle našeho názoru nesprávný, v zákoně není výslovně uvedena povinnost být jako svolavatelka přítomna. Svolavatelka má povinnost zajišťovat řádný průběh shromáždění, a to může zajistit během své nepřítomnosti i prostřednictvím svých zástupců. Tomuto problému je však možné předejít tím, že jako svolavatel není uvedena jen jedna fyzická osoba, ale skupina osob.

VII.12. Jaká práva a jaké povinnosti mám jako účastnice shromáždění?

Každý má především právo se pokojně účastnit shromáždění, a to bez ohledu na to, zda bylo řádně oznámeno, či nikoli.

Máte povinnost:

- dbát pokynů svolavatele a pořadatelů k zajištění řádného a pokojného průběhu shromáždění,
- zdržet se všeho, co by narušilo řádný a pokojný průběh shromáždění,
- po ukončení shromáždění se pokojně rozejít,
- při rozpuštění shromáždění neprodleně opustit místo shromáždění.

Pokud neuposlechnete pořádkových opatření svolavatele a pořadatelů nebo jim budete bránit v plnění jejich povinností, dopustíte se přestupku, za který vám hrozí pokuta do 5 000 Kč. Neuposlechnutí výzvy úřední osoby je přestupek podle přestupkového zákona, za který lze uložit pokutu do 5 000 Kč.

Nesmíte

- u sebe mít střelné zbraně nebo výbušniny ani jiné předměty, kterými lze ublížit na zdraví, lze-li z okolností nebo z vašeho chování usuzovat, že mají být použity k násilí nebo pohrůžce násilím,
- se maskovat, tedy mít obličej zakrytý způsobem ztěžujícím nebo znemožňujícím vaši identifikaci.

Za tyto přestupky lze uložit pokutu do 10 000 Kč.

PŘÍKLAD 68

Organizátoři shromáždění, které mělo být průvodem a zároveň karnevalem, po oznámení akce byli přístupní dohodě s úřady při volbě trasy průvodu a podařilo se jim v rámci kompromisů vyjednat i to, že nikdo z účastníků nebude sankcionován za to, že má zakrytý obličej. V tomto případě tedy nehrozila účastníkům pokuta.

Přesto je tento postup problematický, protože zákon uzavření takové „dohody" úředníkům nedovoluje a zákaz maskování by měl platit vždy a pro všechny. Na druhou stranu existují pochybnosti, zda je tento zákaz v souladu s ústavně zaručeným právem na soukromí. V případě některých průvodů totiž mohou mít účastníci pochopitelný zájem nebýt rozpoznáni či dokonce fotografováni do médií, například u průvodů sexuálních menšin, kdy jim za jejich postoje může hrozit napadení ze strany extremistů či diskriminace ve společnosti.

V praxi tedy může být maskování zdrojem problémů s policií. Sporný je totiž i výklad zákona – i samotná kšiltovka a sluneční brýle totiž ztěžují identifikaci osoby. Takový výklad ze strany policie by mohl být následně posouzen jako protiústavní. Také by se dalo namítat, že vůbec nemůže jít o přestupek, protože ten musí vykazovat alespoň minimální znaky společenské nebezpečnosti, což v tomto případě není splněno. Ideální by ovšem bylo, kdyby se ustanovení zákona v této podobě zrušilo, nebo změnilo tak, aby se účastníci nesměli maskovat jen v případě policejního zákroku.

I když v současné době platí zákaz zakrývat si obličej, neznamená to, že je účastník zároveň povinen nechat se na výzvu policisty natáčet na kameru. Pokud policie během bezproblémového shromáždění dotěrným způsobem natáčí jeho účastníky na kameru, každý účastník může zcela legálně otočit tvář na jinou stranu mimo dosah kamer a nedopouští se ničeho protiprávního.

VII.13. Z jakých důvodů může úřad shromažďovací právo omezit?

Omezit shromáždění, pokud nemluvíme přímo o zákazu a rozpuštění, **lze v podstatě z důvodu zachování veřejného pořádku – pro nevhodnost místa nebo času**.

Úřad tak má s ohledem na místní podmínky nebo na veřejný pořádek oprávnění:

- **navrhnout svolavateli**, aby se shromáždění konalo **na jiném místě nebo v jinou dobu**,

- **uložit**, aby bylo shromáždění konané ve večerních hodinách **ukončeno tak, aby nedošlo k nepřiměřenému rušení nočního klidu**.

Svolavateli nehrozí žádné sankce, nebude-li prvně jmenované navrhované omezení akceptovat, hrozí však, že takové shromáždění bude ze zákonných důvodu zakázáno. Pokud ovšem dojde k neakceptování omezení uloženého, může být po splnění zákonných podmínek shromáždění rozpuštěno.

PŘÍKLAD 69

Svolavatel chce uspořádat blokádu hraničního přechodu s poukazem na to, že ve vedlejším státě se nedodržují lidská práva a dochází tam k politickým procesům. Oznámí tedy toto shromáždění formou blokády v délce trvání 15 minut. Pokud se úřadu zdá, že je to příliš dlouhá doba, a došlo by tak k nepřiměřenému omezení dopravy, může svolavatele kontaktovat a navrhnout mu například kratší dobu trvání protestu. Pokud na to svolavatel nepřistoupí, pak úřad může shromáždění i zakázat. Pokud ale neučiní žádný krok a uplyne lhůta pro možnost zákazu, platí, že akce je řádně oznámena a účastníci protestu se jej mohou legálně zúčastnit.

Další možnost omezení může být dána **zájmem na ochraně činnosti zastupitelského úřadu cizí země či ambasády**. Tato možnost omezení práva shromažďovacího vyplývá z Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích, v které se Česká republika zavazuje zabránit „jakémukoli rušení klidu mise nebo újmě na její důstojnosti“.

PŘÍKLAD 70

Svolavatelé oznámili konání protestu před japonským velvyslanectvím z důvodu, že v Japonsku byl zatčen muž, který bojoval proti zabíjení velryb. Když aktivisté přišli na plánovaný protest, zjistili, že prostor před japonským velvyslanectvím byl obehnán policejní páskou, která znemožňovala vstup na místo konání akce. Je otázkou, zda tento postup policie byl přiměřený, neboť k žádnému rušení klidu zatím nedošlo a protest mohl probíhat poklidně. Policisté tak předem zabránili výkonu práva shromažďovacího, aniž by k tomu byl důvod v souladu s právem. Svolavatelům tedy v takové situaci nezbývá, než protest uskutečnit v nejbližším dostupném místě. Mají také možnost podat stížnost pro nepřiměřenost postupu.

VII.14. Z jakých důvodů může úřad shromáždění zakázat?

Přímo ze zákona jsou zakázána shromáždění v okruhu 100 m od budov zákonodárných sborů a od budovy Ústavního soudu nebo od míst, kde tyto sbory nebo Ústavní soud jednají. Pokud oznámíte shromáždění na tomto místě, měl by vám tuto skutečnost úřad sdělit a navrhnout vám jiné místo nebo trasu.[4)]

Zakázat shromáždění lze z důvodů „politických" nebo „technických".

Důvody politické

Připadají do úvahy jedině tehdy, je-li dopředu oznámeným smyslem shromáždění:

- **popírat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost**, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo **rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů**,
- **dopouštět se násilí nebo hrubé neslušnosti,**
- **jinak porušovat ústavu a zákony**.

Rozšiřující výklad

Žádný svolavatel dopředu neoznámí účel shromáždění, který je zjevně nezákonný. Je diskutabilní, zda může úřad z vlastní iniciativy pátrat po skutečném účelu, pokud dostane například oznámení o pochodu romskou čtvrtí na den výročí úmrtí Rudolfa Hesse s uvedeným účelem Pochod za svobodu. Zákon přímo uvádí, že se posuzuje „oznámený účel".

Nejvyšší správní soud[5)] *však zaujal stanovisko, že není udržitelný názor, podle nějž musí správní orgán vycházet pouze z oznámeného účelu shromáždění, když formálně oznámený účel shromáždění může skrývat zakázané cíle a záměry. Správní orgán tedy může odůvodnit zákaz shromáždění jeho nedovoleným účelem, byť odlišným od oznámeného, svůj závěr však musí prokázat a nese odpovídající důkazní břemeno. Správní orgány v praxi při posuzování účelu přihlíží zejména k datu a místu shromáždění, jak je akce prezentována*

4) Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 9. 2007, č. j. 5 As 26/2007–86.

5) Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11. 2007, č. j. 8 As 51/2007–67.

navenek, například na webu, k osobě svolavatele a k tomu, jak akci vnímá veřejnost. Podle soudu zákaz shromáždění představuje krajní způsob řešení a upřednostnit by se měla pokud možno změna data či místa shromáždění.

Podle některých názorů je však jakékoli posuzování skutečného účelu shromáždění nad rámec zákona. Další kritika směřuje k tomu, že úřad má na zákaz pouhé 3 pracovní dny a v takto krátké době objektivně není schopen analyzovat skutečný účel a shromáždit kvalitní podklady pro rozhodnutí o zákazu. Existují také obavy, že pro svolavatele bude výhodnější vůbec shromáždění neoznamovat.

Evropský soud pro lidská práva ve své rozhodovací praxi nedává přednost preventivním zákazům, ale spíš možnosti ověřit v praxi, jak se bude subjekt chovat. Právní experti zastávají názor, že by se měla dávat přednost rozpuštění na místě před preventivními zákazy, které jsou vždy vážnějším a intenzivnějším zásahem do práva. Pokud se úřad domnívá, že existuje rozpor mezi oznámeným a skutečným účelem shromáždění, měl by spíš vyčkat na konání shromáždění a předem se na něj i s policií připravit a v případě porušení zákona být připraven je rozpustit. Je třeba využít co největší možnosti zachovat shromažďovací právo všech skupin, pokud je to možné.

Důvody technické

Představují důvody netýkající se „obsahu“ shromáždění, ale jeho umístění. **Shromáždění lze potom zakázat:**

- **na místě, kde by účastníkům hrozilo závažné nebezpečí pro jejich zdraví.**

Rozšiřující výklad

Podle Nejvyššího správního soudu[6] *nemůže být závažné nebezpečí pro zdraví účastníků shromáždění spatřováno v tom, že kromě chodníku bude k pochodu využita i vozovka, ani v tom, že pochod se má uskutečnit v době snížené viditelnosti. Podle zákona se za shromáždění považují i pouliční průvody, předpokládá se tedy konání shromáždění formou průvodu po komunikaci a vozovce a za tímto účelem zákon svolavateli stanoví povinnost zajistit řádný průběh shromáždění pomocí pořadatelů, popřípadě policie,*

6) Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 9. 2007, č. j. 5 As 26/2007–86.

pokud je nutné i omezení dopravy. Skutečnost, že organizace shromáždění je svolavatelem často podceňována, nemůže být důvodem pro zákaz.

Podle Krajského soudu[7)] *v Plzni je možné zakázat shromáždění v případě, že je s oznámeným místem spojena hrozba závažného nebezpečí pro zdraví účastníků. Například místo vykazuje takové negativní vlastnosti, že lze důvodně očekávat velkou pravděpodobnost, že může dojít k újmě na zdraví účastníků. Zpravidla půjde o místo nevhodné pro pořádání jakéhokoli shromáždění. Hrozba musí být dána samotnou povahou místa.*

- **pokud se má na stejném místě a ve stejnou dobu podle dříve doručeného oznámení konat jiné shromáždění a mezi svolavateli nedošlo k dohodě o úpravě doby jeho konání.** Nelze-li určit, které oznámení bylo doručeno dříve, rozhodne se za účasti zástupců svolavatelů losováním.

Rozšiřující výklad

Podle Evropského soudu pro lidská práva[8)] *při střetu nebo potencionálním střetu dvou shromáždění nemají úřady jedno z nich zakázat, ale umožnit pokud možno obě a pouze zajistit, aby debaty mezi oběma shromážděními nepřerostly v násilí, neboť podle soudu úřady nemají zbavovat společnost možnosti diskuzí, byť i vášnivých. Více o tom v odpovědi VII.19.*

- **v místě, kde by nutné omezení dopravy a zásobování bylo v závažném rozporu se zájmem obyvatelstva**, lze-li bez nepřiměřených obtíží konat shromáždění jinde, aniž by se tím zmařil oznámený účel shromáždění.

Rozšiřující výklad

Podle Nejvyššího správního soudu[9)] *zákon hovoří o nutném omezení dopravy a předpokládá tedy, že k takovému omezení obvykle dochází. Omezení dopravy či zásobování musí být shledáno ve velké intenzitě, musí být tak výrazné, aby bylo způsobilé vyvolat závažný rozpor se zájmem obyvatelstva. Musí se jednat o omezení dopravy na důležitém místě, po delší dobu a ve větším rozsahu, aby bylo skutečně nezbytné takové shromáždění zakázat.*

7) Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 4. 2007, č. j. 30 Ca/2007–28.

8) Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Öllinger proti Rakousku ze dne 29. 6. 2006, stížnost č. 76900/01.

9) Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 9. 2007, č. j. 5 As 26/2007–86.

Skutečnost, že shromážděním budou dotčena práva mnohonásobně více lidí, než bude počet účastníků, nemusí sama o sobě být nutně důvodem k zákazu, pokud nenastane narušení dopravy velké intenzity.

Evropský soudní dvůr[10] *posuzoval konflikt mezi principem volného pohybu zboží a principem ochrany lidských práv a došel k závěru, že v konkrétním případě Rakousko neporušilo svoji povinnost neomezovat volný pohyb zboží v rámci EU, když nezakázalo demonstraci blokující dálnici 30 hodin. Protest ochránců byl řádně oznámen a proběhl pokojně a v souladu se zákonem. O dopravním omezení byla dopředu informována široká veřejnost i dopravci, byly navrženy alternativní trasy.*

Technické důvody poskytují na rozdíl od politických častou záminku úřadům, které chtějí shromažďovací právo omezovat.

VII.15. Jak se mohu bránit proti zákazu oznámeného shromáždění?

O zákazu shromáždění **musí úřad rozhodnout do tří pracovních dnů od jeho oznámení**. Rozhodnutí o zákazu se vyvěšuje na úřední desce úřadu, případně se může vyhlásit místním rozhlasem nebo jiným způsobem. Vyvěšením na úřední desce se rozhodnutí považuje za doručené. Měli byste tedy sledovat, jestli se ve lhůtě tří pracovních dnů od doručení oznámení na obecní úřad neobjevilo na úřední desce rozhodnutí o zákazu shromáždění. Obecní úřady však v praxi často doručují rozhodnutí o zákazu shromáždění přímo svolavateli.

PŘÍKLAD 71

Svolavatel oznámil shromáždění v pátek, lhůta 3 pracovních dnů pro zákaz shromáždění během víkendu neběží. Úřad tak může shromáždění zakázat nejpozději ve středu. Pokud vydá rozhodnutí o zákazu shromáždění později, je nutno takové rozhodnutí považovat podle Nejvyššího správního soudu za nezákonné. Pokud podle soudu správní úřad zjistí až po této lhůtě okolnosti, které by odůvodňovaly zákaz, může rozpustit shromáž-

10) Rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci Schmindberger v. Rakousko ze dne 12. 6. 2003, případ č. C – 112/2000.

dění až na místě, jestliže se podstatně odchýlilo od oznámeného účelu takovým způsobem, že v průběhu shromáždění nastaly okolnosti, které by odůvodnily jeho zákaz.

V případě, že bylo vámi oznámené shromáždění zakázáno, můžete jako svolavatel **do 15 dnů od jeho doručení podat opravný prostředek ke krajskému soudu**. Jde o žalobu proti rozhodnutí správního orgánu, kdy správní orgán vystupuje na straně žalovaného. K návrhu přiložte též písemné rozhodnutí o zákazu shromáždění. **Soud musí rozhodnout do tří dnů**. Z toho důvodu musíte v podání uvést své přesné kontaktní údaje i telefon, aby vás soud mohl předvolat k ústnímu jednání, které nařídí třeba už na následující den. Pokud soud shledá, že pro zákaz shromáždění nejsou zákonné důvody, rozhodnutí úřadu zruší. V takovém případě máte právo uspořádat shromáždění buď:

- **v původním termínu podle původního oznámení**, nebo
- **v pozdějším termínu, ale zároveň nejpozději do 30 dnů od právní moci rozhodnutí soudu**. Pozdějšího termínu bude třeba využít zejména, pokud soud rozhodl až po datu původního termínu shromáždění. Jestliže uspořádáte shromáždění v pozdější době, máte povinnost o tom informovat úřad nejpozději 1 den před konáním shromáždění. Pokud by se mělo shromáždění konat až po zmíněných 30 dnech, musí být oznámeno znovu jako nové shromáždění.

VII.16. Z jakého důvodu může být probíhající shromáždění rozpuštěno?

Rozpustit lze podle zákona:

- **neoznámené shromáždění, u něhož nastal alespoň jeden „politický" nebo „technický" důvod pro zákaz** (viz výše). Tedy například pokud začne směřovat k vyvolávání nesnášenlivosti vůči menšinám, násilí, porušování zákonů, dojde k závažnému ohrožení zdraví účastníků, k neřešitelné kolizi s jiným shromážděním nebo nepřiměřenému omezení dopravy a zásobování,
- **oznámené a nezakázané shromáždění, pokud nastaly „politické" důvody pro zákaz.** Pokud tedy dojde například k šíření nenávisti vůči menšině,
- **oznámené shromáždění, které bylo ale v třídenní lhůtě zakázáno** a svolavatel je na výzvu policisty neukončí,
- **shromáždění, které bylo obcí z důvodu ochrany nočního klidu omezeno, ale pokračuje i po stanovené době ukončení,**

- **shromáždění, jehož účastníci páchají trestné činy a nápravu se nepodařilo zjednat jiným způsobem**, zejména zákrokem proti jednotlivým pachatelům,
- **shromáždění, jehož účastníci mají u sebe střelné zbraně, výbušniny nebo předměty, jimiž lze ublížit na zdraví**, pokud lze usuzovat, že mají být užity k násilí nebo k pohrůžce násilím,
- **shromáždění, jehož účastníci mají obličej zakrytý způsobem ztěžujícím** nebo znemožňujícím jejich identifikaci.

Nenastal-li důvod, kvůli kterému by bylo možno shromáždění zakázat, není možno shromáždění rozpustit. **Skutečnost, že shromáždění nebylo řádně oznámeno, není sama o sobě bez naplnění dalších znaků zákonným důvodem pro jeho rozpuštění, a to bez ohledu na to, zda nebylo oznámeno opomenutím, nedostatkem času, nebo zcela úmyslně.** S tím se ztotožňuje i odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ve svém stanovisku: „Pokud tedy obecní úřad nebo policie rozpustí shromáždění pouze s odůvodněním, že je nezákonné, protože nebylo oznámeno, a proto musí být rozpuštěno, je takový postup v rozporu se zákonem."

Pro rozpuštění shromáždění z „politických" důvodů není třeba soudní znalec. Pokud by bylo shromáždění rozpuštěno pouze z důvodu, že mají účastníci zakryté obličeje, je podle našeho názoru pravděpodobné, že by takový zásah byl soudy shledán jako protiústavní.

PŘÍKLAD 72

Při protestu proti obchodu s kožešinami si účastníci odložili své batohy na chodník a zároveň položili transparent na chodník před výlohou obchodu. Policisté upozornili svolavatele, že se jedná o neoprávněný zábor veřejného prostranství, a pokud tyto předměty nebudou odstraněny, shromáždění bude rozpuštěno. V takovém případě se však nejedná o zákonný důvod pro rozpuštění shromáždění. Pokud někdo z účastníků spáchal přestupek, lze jej za to postihnout, avšak policisté nemají právo omezovat shromažďovací právo a protest rozpustit.

VII.17. Kdo a jak může shromáždění rozpustit?

Rozhodnout o **rozpuštění shromáždění** z výše uvedených důvodů **může zástupce úřadu**. Bez tohoto rozhodnutí může rozpustit shromáždění **příslušník Policie ČR**

ve službě. **Strážníci** obecní policie při rozpouštění shromáždění nemají žádné pravomoci.

Zástupce úřadu, případně policista, nejdříve vyzve svolavatele, aby shromáždění neprodleně ukončil. Teprve pokud svolavatel neučiní účinná opatření, aby se účastníci pokojně rozešli, má zástupce úřadu právo učinit tyto kroky:

- **Sdělí účastníkům, že shromáždění je rozpuštěno, a sdělí zákonné důvody rozpuštění.** Sdělení musí být učiněno takovým způsobem, aby bylo účastníkům srozumitelné a aby se s ním všichni účastníci shromáždění mohli seznámit. Oznámení o rozpuštění pouze několika nejblíže stojícím osobám nepředstavuje pro policii zákonnou možnost zasáhnout proti shromážděným osobám za pomoci donucovacích prostředků.
- **Vyzve účastníky, aby se pokojně rozešli, a upozorní na následky neuposlechnutí této výzvy.** Účastníci musí být zejména upozorněni na to, že policie má oprávnění při neuposlechnutí výzvy k pokojnému rozchodu proti účastníkům zasáhnout. Pokojný rozchod musí být fakticky umožněn, prostor tedy nemůže být uzavřen ze strany policie.

Teprve když předchozí výzva není účinná, může být shromáždění rozpuštěno za použití donucovacích prostředků. Samotný zákrok směřující k rozpuštění shromáždění provádí policejní útvar na základě rozhodnutí zástupce úřadu, pokud se nejedná o případy, kdy zákrok provádí policista i bez tohoto rozhodnutí.

Intenzita zásahu by měla odpovídat chování shromážděných osob. Zůstanou-li osoby stát či sedět v prostoru, odkud se mají rozejít, dopouštějí se přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci. Policie je pak sice proti nim oprávněna zakročit, měla by však zasahovat adekvátně. Ne je tedy začít bít nebo kroutit jim násilně ruce, ale vzhledem k tomu, že případný zásah by podle zákona neměl překročit míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného služebním zákrokem, měla by pokojně sedící demonstranty nanejvýš odnášet a vyvarovat se jakéhokoli násilí.

Zásah policie proti shromáždění jako celku se odlišuje od zásahu a používání donucovacích prostředků jedním policistou. Prakticky ve všech případech známých z minulých let docházelo k zásahům proti veřejným shromážděním pod jednotným velením. O tom, zda-li vůbec bude použito donucovacích prostředků, případně jakých, rozhodne osoba velící zákroku, případně jeho nadřízený, který tímto rozhodnutím převezme velení až do konce zákroku. Pro pozdější napadání zásahu je dobré vědět, kdo k němu dal povel.

PŘÍKLAD 73

V blízkosti mítinku politické strany se shromáždila skupinka odpůrců vyjadřující nesouhlas držením provokativních transparentů a cedulí. Na to reagovali policisté, kteří jim přikázali dát transparenty dolů. Také u nich preventivně zkontrolovali totožnost. Skupinka odpůrců raději policisty poslechla. I když se v tomto případě nejednalo vyloženě o rozpuštění shromáždění odpůrců, fakticky došlo k zabránění výkonu práva na vyjadřování názoru. Zásah mohl být opodstatněný v případě pískání nebo házení vajec, které by rušilo politický mítink a které mohlo být přestupkem. V takovém případě by byla na místě i kontrola totožnosti. Zákaz držení transparentů ale neměl ospravedlnitelný důvod.

VII.18. Jak se mohu bránit proti rozpuštění shromáždění?

V situaci, kdy má zástupce úřadu nebo Policie ČR v úmyslu rozpustit existující shromáždění, se můžete pokusit s nimi komunikovat a snažit se je přesvědčit, že pro zákaz a rozpuštění shromáždění nejsou dány zákonné důvody. Pokud neuspějete a shromáždění je rozpuštěno, nezbývá vám a všem účastníkům shromáždění nic jiného, než se tomu podřídit. Jinak můžete být obviněni z přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci. **Proto je lepší na místě uposlechnout a bránit se proti zásahu můžete až dodatečně u soudu.** Jedině zjevně nezákonnou výzvu, kterou policista zneužívá svou pravomoc, je možné neuposlechnout a neměla by vám za to hrozit žádná sankce (viz III.5.).

Nejen svolavatel, ale i jakýkoli účastník shromáždění může proti rozpuštění shromáždění podat do 15 dnů námitky u krajského soudu. Vzor takového podání je na konci publikace. Soud rozhodne, zda shromáždění bylo, nebo nebylo rozpuštěno v souladu se zákonem. Na základě rozhodnutí soudu o nezákonném rozpuštění shromáždění je možné se domáhat omluvy po státu, ale případně i náhrady škody a imateriální újmy v penězích. Kromě soudního řešení je také možné podat stížnost na nezákonný postup policie.

PŘÍKLAD 74

V předchozím příkladě protestujících proti mítinku nedošlo k rozpuštění shromáždění, ale mohlo dojít k jinému zásahu a nesprávnému úřednímu postupu tím, že policisté bez-

důvodně přinutili tyto lidi odložit transparenty, a zabránili jim tak vyjadřovat svůj odlišný názor. Pokud by tyto osoby postup policie chtěly nechat přezkoumat soudem, nepodávají námitky do 15 dnů, ale správní žalobu proti nezákonnému zásahu do 2 měsíců, a to rovněž ke krajskému soudu. Žalobu je možné podat, pouze pokud hrozí, že se zásah policie bude opakovat – například na dalších akcích.

VII.19. Mohu zorganizovat protest proti jinému shromáždění?

Protesty proti jinému shromáždění, neboli protidemonstrace, mohou být buď předem oznámené, nebo spontánní. **Obecně možné jsou, ale samotná protidemonstrace by neměla vést ke znemožnění výkonu shromažďovacího práva účastníků původního shromáždění.**

Předem oznámená protidemonstrace

Podle znění zákona úřad shromáždění zakáže, jestliže se má na stejném místě a ve stejnou dobu podle dříve doručeného oznámení konat jiné shromáždění a mezi svolavateli nedošlo k dohodě o úpravě doby jeho konání. Toto ustanovení však nelze vykládat rigidně, ale ve světle judikatury soudů. Jestliže je určité shromáždění nahlášeno jako pokojná protidemonstrace proti jinému dříve ohlášenému shromáždění, **nelze automaticky aplikovat zákaz shromáždění spočívající v tom, že se na stejném místě a ve stejnou dobu má konat jiné shromáždění**. Je však pravděpodobné, že v praxi by k zákazu ze strany úřadů došlo, přestože to není v souladu s lidskoprávním pojetím práva na pokojné shromažďování.

Rozšířený výklad

Střetem dvou shromáždění se zabýval Evropský soud pro lidská práva.[11] *Šlo o shromáždění na salzburském hřbitově na Svátek všech svatých, nejprve salzburským úřadům oznámila skupinka bývalých členů rakouských SS konání pietní akce – vzpomínku na památku svých padlých soukmenovců z řad SS. Po nich oznámil jeden z poslanců, že by rádi*

11) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Öllinger proti Rakousku ze dne 29. 6. 2006, stížnost č. 76900/01.

uspořádali shromáždění ve stejném čase a stejném místě, přičemž by drželi cedule připomínající Židy umučené během války. Úřady tuto protidemonstraci zakázaly, protože by narušovala klidný průběh prvního shromáždění a navíc by se daly očekávat vzájemné diskuze a potyčky.

Soud postup rakouských úřadů označil za nedovolený zásah do svobody shromažďování. Potvrdil, že v podobné situaci potencionálního střetu dvou shromáždění nemají úřady jedno z nich zakázat, ale umožnit pokud možno obě a pouze zaručit, že debaty mezi oběma shromážděními nepřerostou v násilí, neboť úřady nemají zbavovat společnost možnosti diskuzí, byť i vášnivých. Kdyby každá pravděpodobnost vzniku napětí nebo prudké výměny slov mezi skupinami, jež proti sobě stojí v průběhu manifestace, měla ospravedlnit její zákaz, společnost by čelila zbavení příležitosti slyšet různé názory na jakoukoli otázku.

Spontánní protidemonstrace

Není zcela jasné, jak právně vyhodnotit situaci, kdy na oznámené a nezakázané shromáždění dorazí jednotlivci nebo skupina dalších osob – ideových odpůrců, kteří chtějí vyjádřit svůj opačný názor.

Tito lidé mohou být chápáni buď:

- **jako jiná, neoznámená protidemonstrace**, nebo
- **jako účastníci již oznámeného shromáždění, kteří však přišli prezentovat jiný názor**. Přitom prezentovat jiný názor je v souladu s účelem shromažďovacího práva stanoveným v zákoně – výměna informací a názorů, vyjádření postojů a stanovisek. Zákon tedy počítá s tím, že na shromážděních se bude prezentovat mnoho různých názorů na věc, nikoli jen jeden, a to bez toho, aby jiná názorová skupina byla považována za nové shromáždění.

V takových případech je třeba zkoumat chování ideových odpůrců. Obecně platí, že pokud se skupina osob pokojně shromáždí na protest proti jinému, oznámenému shromáždění, drží transparenty vyjadřujícími nesouhlasné názory, diskutuje s ostatními, ale **žádným zásadním způsobem nenarušuje shromáždění, není toto důvodem k jakémukoli zákroku ze strany policie**. Tento názor potvrzuje i stanovisko

odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra,[12] podle kterého v takovém případě nejde o přestupek neoprávněného vniknutí na shromáždění, ani o přestupek rušení výkonu práva shromažďovacího. Naopak se jedná o zcela legitimní vyjádření jiného názoru – o výkon ústavně zaručeného práva. Podle stanoviska při takovém průběhu poklidného protestu, kdy nejde o přestupek, **není dán důvod pro kontrolu totožnosti zúčastněných osob**.

Může však dojít k situaci, kdy **protidemonstranti shromáždění narušují nebo se dopouštějí výtržností**, například brání projevu řečníků houkáním sirénou, píšťalkami, vulgárně se vyjadřují, hází vajíčky, či v horším případě dlažebními kostkami na účastníky shromáždění. Tímto jednáním podle zmíněného stanoviska **již dochází k aktivnímu narušování výkonu shromažďovacího práva. Může tak docházet k přestupkům, například bránění ve splnění účelu shromáždění**, nebo dokonce k trestným činům. Vznikl by tak **důvod pro zásah policie i kontrolu dokladů narušitelů**.

PŘÍKLAD 75

Na demonstraci krajně pravicové strany rozvinuli její odpůrci transparent, kterým poklidně sdělovali svůj nesouhlas s rasismem. Policie takové jednání vyhodnotila jako narušení politického mítinku, tyto osoby zadržela a s rukama spoutanýma za zády odvezla na policejní služebnu. Policie postupovala protiprávně a nepřiměřeně.

VII.20. Co dělat, pokud někdo narušuje shromáždění?

Svoboda shromažďování je chráněna nejen před státem či orgány samosprávy, ale i před těmi, kteří chtějí z různých důvodů shromáždění narušit. Avšak jak je rozvedeno v předchozí otázce, **ne všechno lze chápat jako „narušení“**. Poklidné projevení jiného názoru, byť pomocí transparentů, nelze považovat za narušení shromáždění. Stejně tak nelze za narušování považovat samotnou přítomnost osob, které se pořadatelům z nějakého důvodu nelíbí.

12) Stanovisko odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra k některým otázkám zákona 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=21481609&doctype=ART&.

To zdůrazňuje i stanovisko odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra,[13)] podle kterého se **shromáždění většinou konají na veřejných prostranstvích** (náměstí, ulice, chodníky, parky), která jsou přístupná každému bez omezení, a to i bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru. **Je tedy třeba počítat s tím, že sem má přístup každý a svolavatel nebo pořadatel nemůže vydat pokyn, aby určitá osoba nebyla vpuštěna.** Ze zákona nevyplývá, že na shromáždění smí jít pouze příznivci. Právě naopak – shromažďovat se a jít si vyslechnout jiné názory mohou i odpůrci, kteří mají právo informace šířit, ale i přijímat.

Narušení lze chápat jako takové jednání, které má za cíl omezovat nebo bránit výkonu shromažďovacího práva. Ruší-li vaše shromáždění provokatéři, požádejte je o opuštění shromáždění. Můžete přitom **spolupracovat i s policií**, například ji požádat o prokázání totožnosti osob, jež narušují shromáždění. Vzájemná spolupráce a aktivní komunikace v případě sporných momentů je vhodná jak ze strany svolavatele a ostatních pořadatelů shromáždění, tak ze strany policistů a případně jejich velitele.

Pokud provokující osoby brání ostatním ve využívání shromažďovacího práva, mohou se podle intenzity svého zásahu dopustit přestupku nebo trestného činu. Rušitel shromáždění se může dopustit přestupku zejména tím, že:

- **neuposlechne pořádkových opatření svolavatele nebo určených pořadatelů nebo jim brání v plnění jejich povinností nebo neoprávněně ztěžuje účastníkům shromáždění přístup na něj nebo jim v tom brání**. Za tyto přestupky mu hrozí pokuta do 5 000 Kč. Pořádková opatření svolavatele však nemohou být chápána jako možnost odstranění poklidné protidemonstrace jako takové, ale jako možnost zabránit rušivým prvkům;
- **neoprávněně vnikne do shromáždění, nepřístojným chováním brání účastníkům ve splnění účelu shromáždění, brání účastníkům, aby se rozešli, neoprávněně úmyslně zabrání jinému v podstatném rozsahu ve výkonu shromažďovacího práva**. Za tyto přestupky mu lze uložit pokutu do 7 000 Kč.

O přestupku a sankci bude rozhodovat příslušný obecní úřad. K naplnění skutkové podstaty trestného činu **porušování svobody shromažďování podle trestního zákona** může dojít, dochází-li k násilí nebo hrozbě násilím, čímž útočník omezuje

13) Stanovisko odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra k některým otázkám zákona 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím.
Dostupné z: http://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=21481609&doctype=ART&.

shromažďovací právo jiných nebo se vzpírá pořádkovým opatřením a pokynům svolavatele a pořadatelů.

K pořádkovým opatřením svolavatele je ještě potřeba sdělit, že ten sice může sám nebo prostřednictvím pořadatelů vydávat pokyny k zajištění pokojného průběhu shromáždění, ale nemůže účastníky nutit ke splnění pokynů. Není totiž úřední osobou. Avšak pokud účastníci pokynů neuposlechnou, mohou se dopustit výše zmíněného přestupku – neuposlechnutí pořádkových opatření svolavatele. To ale pouze v případě, že se skutečně jedná o pořádkové opatření a nikoli o svévolné pokyny, které nemá pořadatel právo vynucovat.

PŘÍKLAD 76

Na demonstraci proti radaru přijdou jako účastníci členové krajně levicové strany šířící totalitní myšlenky. Tito účastníci mají transparent a vlajky, kterými propagují svoji stranu. Pořadatelům se to nelíbí, protože s činností této strany nechtějí být spojováni, a chápou přítomnost těchto lidí za rušení shromáždění. V tomto případě však není možné zabránit tomu, aby se účastnil někdo, kdo bude vyjadřovat jiný názor, nebo sice týž názor, ale nežádoucím způsobem. Byť je to pro organizátory nepříjemné, tak pokud účastníci nenarušují shromáždění významným způsobem, nedá se proti nim zasáhnout. Pořadatelé musí počítat s tím, že ve veřejném prostoru se setkají i s jinými názory. Pokud se tomu chtějí vyhnout, mohou uspořádat setkání v soukromých prostorách.

VII.21. Co všechno je porušení předpisů o právu shromažďovacím?

Přestupku proti právu shromažďovacímu se můžete dopustit jako:

- svolavatel (viz VII.11.),
- jako pořadatel, organizátor nebo účastník (viz VII.12.),
- jako jiná osoba (viz VII.19 a VII.20).

Skutkové podstaty těchto přestupků stanoví zákon o právu shromažďovacím. Shromažďovací právo je chráněno i normami trestního práva – trestný čin porušování svobody sdružování a shromažďování (viz VII.20.). Kromě toho se lze během shromáždění dopustit jiných přestupků podle zákona o přestupcích, například neuposlechnutí vý-

zvy úřední osoby při výkonu své pravomoci (blíže III.5.), znečištění nebo neoprávněný zábor veřejného prostranství (blíže VII.9.) aj. Za tyto přestupky hrozí sankce uvedené v přestupkovém zákoně.

VII.22. Na jak dlouho si mohu „zamluvit" veřejné prostranství?

V praxi **dochází k oznamování dlouhotrvajících shromáždění, tzv. „blokačních shromáždění"**, která mají trvat i několik měsíců. Tato shromáždění jsou oznamována na „lukrativních" místech z pohledu konání demonstrací. Společným znakem je, že oznámené shromáždění se neuskuteční. Nejčastěji tuto praktiku používají politické strany v předvolebním období **s úmyslem vyloučit z atraktivních lokalit své oponenty**, ale i některé skupiny lidí, které tak chtějí **zabránit například nevítaným pochodům**.

Takové zablokování veřejného prostranství pouze za účelem nepřipustit shromáždění jiných je možno chápat jako **zneužití práva a šikanu druhých**. Podle právních expertů není vyloučeno takové jednání postihnout jako přestupek buď podle shromažďovacího zákona, nebo přestupkového zákona, pokud se prokáže zneužití práva.

Můžete tedy oznámit shromáždění na více dnů nebo dokonce týdnů a měsíců, měli byste tak ale činit, pouze pokud máte úmysl a možnosti shromáždění realizovat.

VII.23. Mohu na shromáždění prezentovat názory, které šokují a pohoršují veřejnost?

Shromáždění je přímo určené k využívání svobody projevu a šíření informací, proto **můžete sdělovat téměř cokoli bez ohledu na to, jaký je většinový názor veřejnosti na určitou otázku**. Na druhou stranu existují výjimky, kdy je svoboda projevu omezena. Některými projevy by mohlo dojít k trestnému činu, přestupku nebo k zásahu do osobnostních práv.

V praxi se může jednat zejména o následující trestné činy:

- hanobení národa, rasy a přesvědčení, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod,
- podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka,

- veřejné projevování sympatií k hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka,
- veřejné popírání, zpochybňování nebo schvalování nebo ospravedlňování nacistické nebo komunistické genocidy nebo jiných zločinů nacistů nebo komunistů proti lidskosti.

V soukromoprávní oblasti práva **může projevem dojít k zásahu do práv na ochranu osobnosti**, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, jména a projevů osobní povahy. Napadený se může za neoprávněný zásah domáhat ochrany u soudu, omluvy, ale i odškodnění v penězích.

Rozšiřující výklad

Podle Evropského soudu pro lidská práva se ochrana svobody projevu nevztahuje jen na informace a myšlenky příznivě přijímané či považované za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které zraňují, šokují nebo znepokojují. Sdělování takových informací nemůže být důvodem omezení nebo zákazu shromáždění. To se netýká demonstrací, na kterých mají organizátoři a účastníci zjevně násilnické úmysly.

PŘÍKLAD 77

Náboženský aktivista při návštěvě papeže držel v blízkosti průvodu poutníků transparent s nápisem Papež – antikrist. To se nelíbilo účastníkům tohoto průvodu a zavolali na něj policii, protože je nápis urážel. Policisté aktivistu odvezli a obvinili jej z přestupku vzbuzování veřejného pohoršení. Vzhledem k tomu, že policisté zasáhli do jeho práva na svobodu projevu a náboženského přesvědčení, podal na ně stížnost.

PŘÍKLAD 78

Hnutí proti potratům oznámilo shromáždění před střední zdravotnickou školou. Součástí shromáždění bylo dočasné umístění velkých cedulí s fotkami potracených plodů na veřejném prostranství. Našli se lidé, kterým se to nelíbilo a kteří proto zavolali policii a dožadovali se zásahu. Přivolaní policisté zjistili, že organizátoři nemají na umístění cedulí povolení se záborem prostranství a požadovali odstranění těchto cedulí. Když protestující nechtěli vyhovět, policisté začali cedule shazovat na zem. Zde mohlo dojít k překročení pra-

vomoci policistů – umístění cedulí, které mají v souladu s oznámeným účelem shromáždění vyjadřovat názory lidí a umožňovat svobodu projevu, totiž může být chápáno jako součást práva shromažďovacího, na což není třeba speciálního povolení (viz VII.9.). Jednání policistů mělo podle všeho pouze jeden účel – vyhovět stěžovatelům, kteří se cítili cedulemi pohoršeni.

VII.24. Mohou policisté demonstrantům kontrolovat doklady?

Policista má právo vás požádat o prokázání totožnosti v zákonem vymezených případech, například pokud jste podezřelí ze spáchání přestupku nebo trestného činu, pokud je od vás požadováno vysvětlení, nebo je-li to nezbytné k ochraně bezpečnosti osob a majetku, veřejného pořádku nebo pro předcházení trestné činnosti. Policista je povinen vám na vaši žádost sdělit důvod prokázání totožnosti.

Provádění hromadných perlustrací osob, které se pouze účastní demonstrací, je v rozporu se zákonem. Policista může ověřit totožnost u svolavatele shromáždění, ten má totiž ze zákona určité povinnosti. Ke kontrole účastníků, kteří se nedopouštějí ničeho protiprávního, není právní důvod a je to možné chápat jako nadměrný zásah do soukromí. Podrobně problematiku zjišťování totožnosti probíráme v odpovědi IV.5.

VII.25. Mohou policisté natáčet demonstraci videokamerou?

Policie může, je-li to nezbytné pro plnění jejích úkolů, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných a zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu úkonu.

Znamená to, že policisté mohou natáčet průběh shromáždění například videokamerou. Pokud shromáždění natáčí neuniformovaní policisté, mají jeho účastníci právo požádat je o náležité prokázání příslušnosti k Policii ČR. Podrobně se otázkou používání kamer na veřejných prostranstvích věnujeme v odpovědi VI.14. a VII.12.

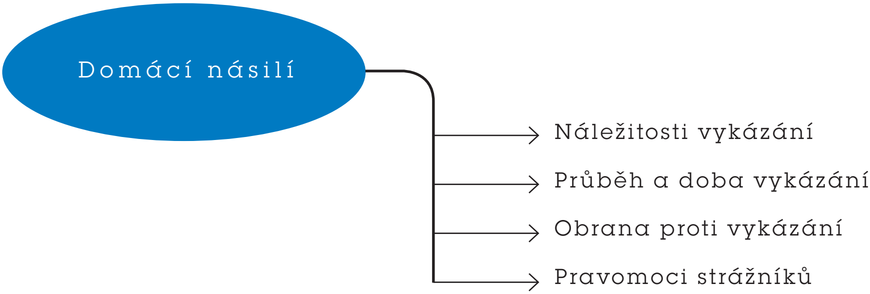
PŘÍKLAD 79

Neohlášené shromáždění odpůrců neonacismu v městském parku policie obstoupila a rozpustila. Pak policisté přistoupili k identifikaci všech účastníků shromáždění. Kromě prokázání totožnosti občanským průkazem policisté trvali také na tom, aby se každý z nich nechal natočit videokamerou a vedle obličeje při natáčení držel svůj občanský průkaz. Tento požadavek byl opět nepřiměřený, účastníci svoji totožnost už dostatečně prokázali občanským průkazem a neměli povinnost se nechat natáčet na videokameru. V případě, kdy policisté monitorují veřejné prostranství nebo své úkony videokamerami, má každý právo si zakrýt obličej a nenechat se natáčet. Z toho platí jediná výjimka, a to v případě probíhajícího shromáždění, kdy platí zákaz, aby si účastníci zakrývali obličej způsobem ztěžujícím nebo znemožňujícím jejich identifikaci. V našem případě už ale shromáždění bylo účinně rozpuštěno, tudíž povinnost nezakrývat se již nikdo neměl. Další otázkou je, zda vůbec měli policisté právo tyto lidi hromadně identifikovat (viz VII.24.). Na postup policistů je možné podat stížnost.

JAK VLASTNĚ POLICIE POMÁHÁ OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ?

VIII.

VIII. Jak vlastně policie pomáhá obětem domácího násilí?

Mezi základní úkoly policie patří mimo jiné ochrana bezpečnosti osob, včetně jejich života a zdraví, stejně jako dohled nad dodržováním veřejného pořádku a snaha o předcházení trestné činnosti. Z toho vyplývá, že **pokud se stanete obětí domácího násilí, měli byste policii chápat jako jednoho ze svých partnerů a ochránců, kteří vám mohou pomoci se bránit a svou situaci změnit**. Policie vám může zajistit zejména fyzickou ochranu, především prostřednictvím institutu vykázání násilníka, a poté pracovat na jeho případném trestním stíhání. **Co se týče psychické podpory, právní pomoci a podobných služeb, v tomto ohledu je dobré se obrátit na různá občanská sdružení a intervenční centra, která se na domácí násilí a pomoc jeho obětem dlouhodobě specializují.**

Domácí násilí je velmi nebezpečným společenským jevem. Jedním z důvodů jeho závažnosti je právě fakt, že se odehrává doma, v soukromí, mezi blízkými osobami, které spolu žijí. Ačkoliv k němu **nejčastěji** dochází **mezi manželi nebo partnery**, nejsou výjimkou ani případy, kdy vnuk terorizuje své prarodiče nebo děti své rodiče a naopak.

Často je toto násilí obětí i pachatelem **vnímáno jako něco, co nepatří na veřejnost**, takže zůstává dlouho utajeno. Nicméně je třeba si uvědomit, že domácí násilí může být hodnoceno i jako trestný čin, a proto je nutné ho odhalovat a zabraňovat mu už v počátku. Dalšími znaky tohoto fenoménu jsou **mocenská nerovnováha mezi obětí a pachatelem a rostoucí počet, frekvence a intenzita útoků**. Domácí násilí může nabývat různých podob – nejedná se jen o násilí fyzické, ale i psychické (ponižování, zastrašování, vydírání apod.), sexuální, sociální (izolace od společnosti apod.), ekonomickou kontrolu či jejich kombinace.

VIII.1. V čem spočívá vykázání?

Vykázání je institutem, který může **přispívat k účinnější ochraně obětí domácího násilí**. Ačkoli se má uplatňovat především právě v případech domácího násilí, zákon o tomto pojmu vysloveně nemluví, a dokonce ani nutně nevyžaduje, aby útoky, kterým se má prostřednictvím vykázání předejít, byly opakované.

Když policie vykáže osobu, se kterou žijete ve společném bytě nebo domě a která vás ohrožuje, fakticky jí tím po určitou dobu **zabrání v přístupu k vám**. Během této doby jste tak chráněni nejen před případným fyzickým násilím vykázané osoby a výhrůžkami, ale vůbec před veškerým jejím působením a ovlivňováním. Můžete si tak mimo jiné třeba v klidu rozmyslet co dál, jaké kroky byste následně chtěli podniknout, můžete bez obav zkontaktovat organizace či instituce, které vám mohou ve vaší situaci pomoci. Vykázání vám tedy může poskytnout jakési **krátkodobé řešení**, které vám právě umožní, abyste svou situaci začali měnit i z hlediska dlouhodobého.

VIII.2. Kdy policie může násilnou osobu vykázat?

Základním předpokladem, aby policie mohla k vykázání přikročit, je **existence důvodného předpokladu**, že se osoba, se kterou žijete, dopustí **nebezpečného útoku proti vašemu životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti**.

Takovým útokem může být ublížení na zdraví, nebo dokonce vražda, omezování nebo zbavení osobní svobody (například když jste zamčeni v pokoji, ze kterého se nemůžete dostat ven), vydírání, znásilnění aj. Pravděpodobnost útoku by měla objektivně posoudit policie, a to na základě všech skutečností, o kterých ví – například vzhledem k dřívějším útokům násilné osoby. Není nutné, aby vám nebezpečný útok hrozil bezprostředně – v nejbližších okamžicích či hodinách, nebo dokonce aby k vám policie dorazila během páchání trestného činu, útok může hrozit i ve vzdálenější budoucnosti.[1)]Nicméně obava z této hrozby musí být opravdu odůvodněná a podložená, protože policie musí vždy poměřovat zájmy ohrožené osoby se zájmy osoby, která má být vykázána. Vykázání totiž znamená i významný zásah do základních práv a svobod vykázané osoby, ke kterému je možné přikročit jen v nezbytných případech. Zasáhne jeho soukromí, rodinný život, nedotknutelnost obydlí.

1) Mates, P. a kol.: Nové policejní právo. Právní předpisy s komentářem. Praha: Linde, 2009, s. 96.

Když je splněn výše uvedený předpoklad, aby policie mohla někoho vykázat, pak ani **není nutné, aby tato osoba byla při samotném vykázání fyzicky přítomná**. Policista ji může vykázat i v její nepřítomnosti. Vykázání je faktický úkon, jehož následky nastávají ihned, a ne tedy třeba až ve chvíli, kdy se o něm vykázaná osoba dozví. V každém případě by ale vykázaná osoba měla být o takovém zásahu policie co nejdříve informována. Policista na ni například může počkat před domem a vykázání jí oznámit ústně, může jí nechat oznámení na dveřích bytu nebo může samozřejmě zvolit i jiný vhodný způsob informování.

I když policie nemusí být přímo svědkem agresivního chování osoby, aby ji mohla vykázat, v některých případech se to stává. Za takové situace je proto možné, aby policisté násilnou osobu přímo zajistili nebo dokonce zadrželi (pro podmínky zajištění a zadržení osoby viz IV.7. a IV.8.).

Rozšiřující výklad

Největší problém s institutem vykázání spočívá patrně v tom, že není příliš používán. Policisté buď nevědí, kdy přesně mohou někoho vykázat, nebo se z jiného důvodu zdráhají k tomuto kroku přistoupit. Navíc ani přímo na základě zákona nemohou být k vykázání vyloženě nuceni, protože zákon mluví o tom, že policista „je oprávněn" za výše zmíněných okolností násilnou osobu vykázat. Jelikož jim zákon poskytuje takovou možnost uvážení a ohrožená osoba nemá přímo ze zákona nárok na vykázání násilné osoby z jejich společného obydlí, je obtížné se bránit proti případné nečinnosti ze strany policie. Ačkoli tedy není možno policisty k vykázání přímo donutit, domníváme se, že pokud jako ohrožená osoba jste schopni policii podat pádné důvody pro vykázání, měla by k němu přikročit. Nečinnost policie by se podle nás dala napadnout s odkazem na její obecné povinnosti, mezi které patří i ochrana bezpečnosti osob a předcházení trestné činnosti. Nadto nesmíme zapomínat ani na obecnou povinnost policie zasáhnout, která pro policisty v krajních případech platí i v době mimo službu (viz III.3.).

PŘÍKLAD 80

Týraná žena se rozhodne konečně se vzepřít útočnému chování svého manžela a po jednom z jeho napadení zavolá policii. Manžel ale mezitím odejde, takže při příchodu policistů doma není. Policisté po ženě vyžadují, aby si zašla k lékaři, který by jí všechna zranění oficiálně zaznamenal a potvrdil, s tím, že když nebude mít lékařskou zprávu, nemohou manžela vykázat. Takový výklad je nesprávný – když policisté sami vidí zranění ženy,

čerstvé i starší, a sousedé jim třeba ještě potvrdí mužovo agresivní chování, mají policisté dost důvodů pro jeho vykázání. V praxi je samozřejmě lepší, aby týraná žena lékaře navštívila, nejen kvůli svému zdraví, ale i s ohledem na případné důkazy potřebné pro soudní řízení.

Stejně tak by byl nepřípustný postup policistů, kteří by nakonec týranou ženu přesvědčili, aby rovnou šla k lékaři, mezitím by se ale muž vrátil domů a policisté by v něm poznali svého známého (například z pravidelných setkání u piva), a tak by se najednou rozhodli, že zde vlastně nejsou splněny žádné podmínky pro vykázání.

VIII.3. Jak vykázání probíhá?

Když se policista dozví například na základě telefonátu o skutečnostech, na základě kterých může být násilnická osoba vykázána, měl by k vám co nejrychleji dorazit a ověřit, zda jsou splněny podmínky pro vykázání. V takovém případě vykázání fakticky provede tak, že **ústně prohlásí, že osoba, která vás doma ohrožuje, je vykázána**. Policista také musí sepsat **potvrzení o vykázání** a pak ho oproti podpisu předat vám i vykázané osobě. Kdybyste však nepodepsali, na faktické situaci by se nic nezměnilo, jen by to pak policista musel uvést v úředním záznamu.

Potvrzení obsahuje:

- identifikaci vás i vykázané osoby,
- adresu útvaru policie, u kterého bude možné si vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání,
- poučení o právech a povinnostech vykázané osoby a
- vymezení prostoru, na který se vykázání vztahuje.

Vykázaná osoba má totiž zákaz vstupu jak do vašeho společného obydlí, tak i do jeho bezprostředního okolí. Při určení konkrétního území, na které se vykázání vztahuje, musí mít policista na mysli především, abyste byli účinně chráněni před útoky vykázané osoby.

Pokud vykázaná osoba není zrovna přítomna, policista jí předá potvrzení o vykázání nebo ji alespoň poučí o možnosti si ho vyzvednout u příslušného útvaru policie, jakmile se s ní poprvé dostane do kontaktu – ať už osobně, nebo třeba telefonicky. **Pokud je to v konkrétním případě možné a nehrozí nebezpečí z prodlení, které by**

znamenalo, že policie musí zasáhnout co nejrychleji a vynechat vše, co není naprosto nutné, **musí policista zajistit, aby se celého vykázání jako svědek účastnila nějaká další nezúčastněná osoba**. To je taková osoba, která nemá zvláštní vztah k policistovi, k vám ani k vykázané osobě – například soused. Toto opatření slouží k účinnější kontrole zákonnosti policejního postupu.

PŘÍKLAD 81

Týraná žena nakonec byla „úspěšná" a policisté jejího manžela ze společného obydlí vykázali. Manžel při tom však nebyl přítomen a policisté ho o tom následně ani nijak neinformovali, ačkoli mohli a měli. A tak když se násilník vrátí nad ránem domů a žena mu oznámí změnu situace, on jí nevěří, naopak se znovu rozzuří a ženu napadne. Policisté zde porušili své povinnosti, což navíc bohužel mělo pro ženu nepříznivé následky.

O vykázání policista musí sepsat úřední záznam. Jeho kopii musí do 24 hodin od okamžiku, kdy vstoupil do vašeho obydlí, poslat příslušnému:

1. **intervenčnímu centru** – ta jsou zákonem zřízena přímo pro osoby ohrožené domácím násilím, a to jako instituce poskytující své sociální služby bezplatně. Po obdržení kopie úředního záznamu vám toto intervenční centrum do 48 hodin musí samo nabídnout pomoc,
2. **soudu**, který by případně rozhodoval o vašem návrhu na vydání předběžného opatření, aby byla prodloužena lhůta, kdy se násilná osoba nesmí k vám a k vašemu obydlí přiblížit (viz VIII.4.),
3. **orgánu sociálněprávní ochrany dětí** – tomuto orgánu se ale kopie úředního záznamu zasílá jen v případě, že s vámi ve společném obydlí žije nezletilá osoba.

Během následujících tří dnů od vykázání se policista musí rovněž **přesvědčit, zda vykázaná osoba dodržuje své povinnosti**, které pro ni vyplývají z vykázání. To může v praxi provést třeba návštěvou u vás, nebo i jiným spojením se s vámi. Vždy by si pak ale měl být jistý, že vaše bezpečí a ochrana před násilnou vykázanou osobou jsou zaručeny.

PŘÍKLAD 82

Týraná žena, manželem i po vykázání opět napadená, nakonec znovu zavolá na policii, aby oznámila další útok manžela a také aby tam manželovi potvrdili, že skutečně došlo k vykázání. Policisté nato raději dorazí do jejich bytu, aby osobně zkontrolovali situaci, a muži rovnou předají potvrzení o vykázání. Po tom, co muž byt opustí, odejdou i policisté a následně se o ženu už vůbec nestarají, nepřesvědčí se v příštích dnech, zda je vše v pořádku, zda se ji násilník nesnaží jakkoli kontaktovat a podobně. Tím ovšem policisté opět porušují svou zákonnou povinnost.

VIII.4. Na jak dlouho lze násilnou osobu vykázat?

Vykázání trvá **vždy** po dobu **10 dní**, přičemž tato lhůta začíná běžet následujícího dne po faktickém vykázání. Například když policisté násilnou osobu vykážou 1. října, deset dní se počítá od 2. října a lhůta skončí o půlnoci 11. října. **Tuto lhůtu nemůže nikdo prodloužit ani zkrátit** – ani kdybyste si to vy sami jako osoba ohrožená útokem přáli. Existují jen dvě výjimky: první z nich představuje situace, kdy podáte návrh k soudu na vydání předběžného opatření podle § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. V takovém případě je vykázání prodlouženo až do doby, než rozhodnutí soudu o vašem návrhu nabude právní moci. Opačnou výjimkou je situace, kdy se dodatečně zjistí, že nebyly splněny podmínky pro vykázání, a to je proto ukončeno (viz VIII.7.).

Návrh na vydání **předběžného opatření podle § 76b občanského soudního řádu** musíte podat vy sami. Soud o něm poté musí rozhodnout nejpozději do 48 hodin. A pokud by hrozilo nebezpečí z prodlení, musel by rozhodnout dokonce bezodkladně. Soud vašemu návrhu vyhoví, pokud jednání násilné osoby, proti které návrh směřuje, vážně ohrožuje váš život, zdraví, svobodu nebo lidskou důstojnost. Podmínky jsou tedy obdobné jako pro samotné vykázání, u vykázání ale stačí jen důvodný předpoklad hrozby. V takovém případě soud stanoví, že násilná osoba musí dočasně opustit vaše společné obydlí i jeho bezprostřední okolí, zdržet se navazování kontaktů s vámi a případně jí uloží ještě další omezení. Toto předběžné opatření pak trvá **další měsíc** po skončení desetidenní lhůty vykázání. Když je v rámci tohoto měsíce zahájeno soudní řízení ve věci samé (například na základě vašeho návrhu o rozvod nebo o vyklizení bytu), může být předběžné opatření ještě dále **prodlouženo**, a to **až o 1 rok**.

VIII.5. Jaká práva a jaké povinnosti máte jako vykázaná osoba?

Vykázaná osoba musí dodržovat následující **povinnosti**:

- **opustit neprodleně prostor**, který policista vymezí v potvrzení o vykázání,
- **zdržet se vstupu do tohoto prostoru**, a to s jednou výjimkou (viz níže),
- **zdržet se styku nebo navazování kontaktu** s ohroženou osobou, čímž se myslí například pokusy o telefonické kontaktování, psaní SMS zpráv nebo emailů, návštěvy v práci atd.,
- **vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí**, které má.

Nesplnění prvních tří z uvedených povinností by mohlo vést i ke spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 trestního zákoníku. Pokud by vykázaná osoba ignorovala svou čtvrtou zmíněnou povinnost, mohla by se tím dopustit přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby podle zákona o přestupcích.

Na druhou stranu, i když vykázaná osoba může být násilnická a její jednání opovrženíhodné, pořád zůstává člověkem. Proto i jí musí zákon zaručovat jistá práva. Navíc je zde vždy možnost, že se stane omyl a ona je vykázána, aniž by se skutečně tvrzeného ohrožujícího jednání dopustila.

Práva vykázané osoby zahrnují:

- **Být poučena o svých právech a povinnostech.** Poučení je obsaženo už v potvrzení o vykázání, které je při samotném vykázání předáno násilné i ohrožené osobě, a pokud násilná osoba není při vykázání přítomna, musí ji policista patřičně poučit při svém prvním kontaktu s ní. Ještě před předáním potvrzení musí policista vykázanou osobu poučit o možnosti podat námitky proti vykázání (viz VIII.7.).
- **Vzít si ze společného obydlí věcí, které slouží její osobní potřebě** (oblečení, léky, hygienické potřeby atd.), osobní cennosti (hotovost, šperky atd.) a osobní doklady, **ještě než opustí prostor, z kterého je vykázána**.
- **Vzít si v průběhu vykázání ze společného obydlí věci**, které byly uvedeny v předcházejícím bodě, a věci, které jsou **nezbytné pro její podnikání nebo výkon povolání** (nářadí, potřebná uniforma atd.). Toto právo může vykázaná osoba ale uplatnit pouze jednou během trvání vykázání a pouze **v přítomnosti policisty**, který o tom musí ohroženou osobu předem informovat a případně se dohodnout

na vhodném termínu. To platí i v situaci, kdy je násilná osoba vykázána ve své nepřítomnosti, tehdy totiž z povahy věci nemá oprávnění zmíněné v přecházejícím bodě, ale jen toto.

- **Ověřovat provedení vykázání zejména na čísle tísňového volání 158.** Toto dopadá především na případy, kdy se vykázaná osoba vykázání neúčastní a dozví se o něm teprve později třeba od ohrožené osoby.
- **Vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie.**
- Právo, **aby jí policista bez zbytečného odkladu poskytl informace** o možnostech, kde se může pro následující dny ubytovat (například seznam ubytoven v blízkosti), a také nezbytnou součinnost pro zajištění tohoto ubytování (například umožnění si zatelefonovat). Policista si má také **vyžádat novou adresu osoby** pro případ, že by jí byly doručovány nějaké oficiální písemnosti (například rozhodnutí soudu o vydání předběžného opatření, zmíněného v VIII.4.).
- Právo, **aby policista bez odkladu vyrozuměl jejího zaměstnavatele**, pokud osoba díky vykázání nemůže vykonávat své zaměstnání (například pracuje v domě, ve kterém i bydlí), případně aby policista obdobně vyrozuměl provozovatele objektu, jehož provoz je ohrožen díky vykázání osoby (například údržbář, který bydlí ve služebním bytě, má zabezpečovat provoz objektu, ve kterém se byt nachází). Oznámením policisty se tak může předejít škodě, která by mohla být způsobena třetím osobám na jejich majetku díky vykázání.

Rozšiřující výklad

Právě například nemožnost zajistit násilné osobě náhradní ubytování, bývá jedním z důvodů, proč policisté k vykázání v konkrétním případě nepřikročí, ačkoli jinak by mohli. Ve větších městech to není problém, avšak v jiných oblastech nemusí být dostupné alternativní ubytovny či podobná zařízení, násilná osoba nemusí mít v místě ani přátele či známé, ke kterým by mohla jít, a pak tady problém je zvlášť v zimních obdobích. Na druhou stranu ochrana bezpečnosti a zdraví ohrožené osoby by měla být na prvním místě, a proto by se policisté vždy měli snažit najít nějaké východisko z takové nepříznivé situace.

PŘÍKLAD 83

Muž byl v nepřítomnosti vykázán ze svého bytu. Když se později chtěl domů vrátit, našel jen na dveřích oznámení od policie, že byl vykázán. Nevěděl jistě, co to znamená, a tak zavolal na číslo 158, aby zjistil, co se stalo a co má dělat. Na policii mu odpověděli,

že skutečně došlo k vykázání, aniž by byl přítomen, vyzvali ho, ať se na stanici zastaví pro potvrzení o vykázání, a více se s ním odmítli bavit. Muž si stěžoval, že má v bytě všechny věci a že vůbec nemá kam jít, policisté mu ale jen odvětili, že to není jejich problém a že na toto měl myslet dřív, než začal svou ženu bít. Nehledě na to, jestli se vykázaný muž opravdu dopustil domácího násilí, či ne, policisté mu jednak měli poskytnout součinnost při hledání náhradního ubytování, jednak mu měli umožnit, aby si z bytu vzal své věci, které potřeboval.

VIII.6. Jaká práva a jaké povinnosti máte jako ohrožená osoba?

Mezi základní **povinnosti** ohrožené osoby patří to, aby umožnila vykázané osobě realizovat její práva – zejména vzít si potřebné věci ze společného obydlí.

Naproti tomu má ohrožená osoba právo, aby policista během tří dnů od vykázání zkontroloval, jestli vykázaná osoba řádně dodržuje své povinnosti.

Dále má právo, **aby ji policista poučil o**:

- **Možnosti podat návrh na vydání předběžného opatření** podle občanského soudního řádu (blíže viz VIII.4.).
- **Možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí.** Policista by měl tedy ohrožené osobě poskytnout například seznam poraden a dalších specializovaných institucí, případně jí i pomoci při jejich kontaktování.
- **Následcích, které by pro ni vyplývaly z uvedení vědomě nepravdivých údajů**, které jsou pro vykázání podstatné. Tvrzení nepravdivých údajů by mohlo představovat přestupek, například přestupek křivého vysvětlení podle § 47a nebo přestupek nepravdivého obvinění z přestupku podle § 49 odst. 1 písm. c) zákona o přestupcích, nebo dokonce i trestný čin křivého obvinění z trestného činu podle § 345 trestního zákoníku.

Zde je nutné znovu připomenout, co už bylo uvedeno výše, a to že ohrožená osoba bohužel podle dikce zákona nemá přímo právo na to, aby policisté násilnou osobu vykázali.

VIII.7. Jak se můžete jako vykázaná osoba bránit proti vykázání?

Bohužel může nastat i situace, kdy je osoba vykázaná neprávem. I proto demokratický právní stát musí zaručovat prostředky, jak se proti takovému nezákonnému postupu státního orgánu bránit. Pokud by vám neoprávněným vykázáním byla způsobena škoda, odpovídal by za ni stát podle zákona č. 82/1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Jinak zákon v případě vykázání nabízí specifické prostředky, jak se bránit. Jedná se o **vznesení námitek proti vykázání**. Pokud jste přítomni, můžete tyto námitky vznést už přímo na místě **při svém vykázání** a v takovém případě je policista musí zaznamenat i do potvrzení o vykázání a následně bez zbytečného odkladu předat příslušnému krajskému ředitelství, kterému podléhá. Kromě toho můžete vznést písemně námitky proti vykázání **i do tří dnů ode dne, kdy si převezmete potvrzení o vykázání** (třídenní lhůta vám začíná následujícího dne). V tomto případě je podáváte přímo na příslušné krajské ředitelství, a to buď rovnou na podatelnu, anebo je posíláte poštou – stačí, když je ve stanovené lhůtě na poště předáte k odeslání. Pokud poté krajské ředitelství dojde k závěru, že k vykázání nebyl důvod, samo vykázání ukončí a neprodleně o tom vyrozumí vás i osobu, která měla být ohrožena.

VIII.8. Co může dělat obecní policie v oblasti ochrany před domácím násilím?

Institut vykázání je upraven pouze v zákoně o Policii ČR a uplatňovat jej proto mohou pouze policisté, nikoli strážníci. Co se týče možností strážníků v oblasti pomoci obětem domácího násilí, nenachází se v zákoně o obecní policii žádná specifická ustanovení. Na druhou stranu strážníci mají různé obecné povinnosti a oprávnění, které se mohou uplatnit v těchto případech. Na prvním místě mezi nimi zmiňme **právo každého obrátit se na strážníka s žádostí o pomoc**, přičemž strážník takové prosbě musí vyhovět, pokud je to v rámci jeho zákonných možností (viz III.4.). A pakliže ho o pomoc žádá osoba, která například utekla z domu, protože ji její rodinný příslušník zbil, bezpochyby lze najít souvislost s ochranou bezpečnosti osob a majetku jakožto jedním z úkolů obecní policie při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku.

Dalším ustanovením, které bychom na tomto místě měli uvést, je **povinnost strážníka zakročit, pokud je páchán trestný čin nebo přestupek** anebo pokud má důvod se domnívat, že je páchán (viz III.3.). Pokud by navíc při této protiprávní činnosti došlo

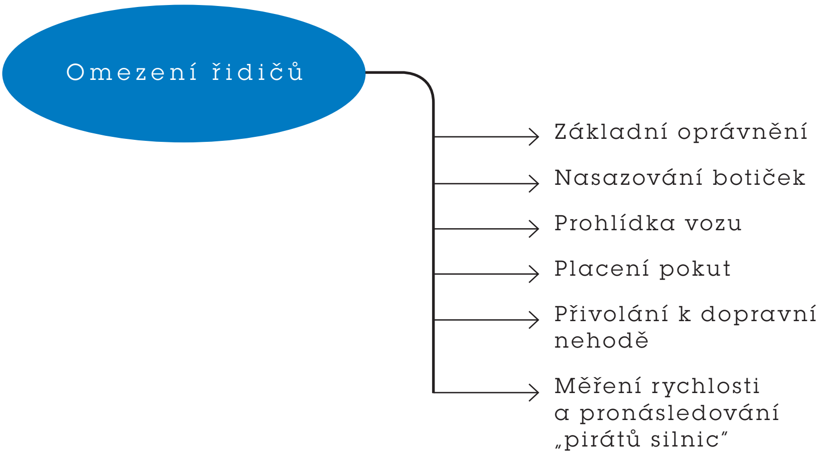
k bezprostřednímu ohrožení života, zdraví nebo majetku, musel by zakročit i mimo pracovní dobu. Kromě toho jestliže má strážník důvodné podezření, že je páchán trestný čin, vždy to musí bez zbytečného odkladu oznámit Policii ČR. A jako kdokoli jiný i strážník může omezit osobní svobodu osoby, kterou přistihne při páchání trestné činnosti nebo bezprostředně poté (viz II.11.).

Proto ačkoli obecní policie není vybavena pravomocemi, které by se primárně vztahovaly na případy domácího násilí, neznamená to ještě, že by v takových situacích nemohla dělat vůbec nic a že by si jich neměla všímat. **Hlavní roli ale každopádně hraje Policie ČR**, která může patřičně zasáhnout a násilnou osobu eventuálně vykázat a se kterou by obecní policie měla spolupracovat, mimo jiné i tak, že jí bude hlásit protiprávní činnost, o které se dozví.

IX.

CO SI POLICISTÉ A STRÁŽNÍCI MOHOU DOVOLIT K ŘIDIČŮM?

IX. Co si policisté a strážníci mohou dovolit k řidičům?

Mezi typické úkoly policie se řadí dohled nad provozem na silnicích a jiných pozemních komunikacích. Pro mnohé z nás je přitom jedním z nejpravděpodobnějších míst setkání s policií právě nějaká veřejná komunikace, ať už se po ní pohybujeme jakýmkoli dopravním prostředkem. Typicky to je třeba auto, a tak bychom jistě měli vědět, co všechno si policisté, případně i strážníci, mohou na silnicích dovolit a jaká my máme vůči nim práva a jaké naopak povinnosti. Tato kapitola ovšem nemá být vyčerpávajícím výčtem policejních pravomocí v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích, které vyplývají zejména ze zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích (zákon o silničním provozu), spíše se v ní chceme zaměřit pouze na vybrané specifické problémy v rámci zmíněné problematiky.

IX.1. Jaká jsou základní oprávnění policisty a strážníka při dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu?

Zmíníme některé policejní pravomoci, se kterými se jako řidiči můžete setkat asi nejčastěji. Důležité je, že všechna tato oprávnění vůči vám může vykonávat pouze **policista**, který je **ve služebním stejnokroji** (viz II.6.). Jeho práva zahrnují: zastavo-

vání vozidel, zabraňování řidiči v jízdě za pomocí tzv. botiček nebo odtažením vozidla, zadržení řidičského průkazu, vyzvání řidiče k předložení potřebných dokladů, řízení provozu na silnici pomocí určených pokynů a další. Některá z těchto oprávnění blíže rozebereme v dalším textu.

Také **strážník** má jistá práva v oblasti dohledu nad silničním provozem. Jeho oprávnění ovšem ve srovnání s policistou nejsou tak široká. Za určitých okolností například může zastavovat vozidla, usměrňovat provoz na pozemní situaci nebo vás vyzvat k předložení stanovených dokumentů, nemůže vám ale třeba vzít řidičský průkaz. Samozřejmě i strážník by při takových úkonech měl mít na sobě stejnokroj obecní policie.

Rozšiřující výklad

Zatímco policistovi na požádání musíte ukázat řidičský průkaz, osvědčení o registraci vozidla (tzv. malý technický průkaz), doklad prokazující pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla – tzv. zelenou kartu, a pokud jste starší 60 let, tak případně i doklad o zdravotní způsobilosti, strážník po vás může vyžadovat jen předložení prvních dvou uvedených dokladů.

IX.2. Kdy mi policie může nasadit botičku?

Existuje více typů situací, kdy policisté či strážníci mohou použít tzv. technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla, tedy laicky řečeno botičku.

První typ se řídí **zákonem o Policii ČR nebo zákonem o obecní policii** a jedná se o případy, kdy policisté či strážníci narazí na **vozidlo, které stojí na místě, na kterém stát nemůže, a řidič vozidla není zrovna přítomný**. Vozidlo ovšem zároveň nesmí překážet silničnímu provozu, protože pak by samozřejmě nebylo možné ho takto zajistit, ale naopak by ho policista musel vhodně odstranit, a nesmí jít například o vozidlo invalidy. Také se policista nebo strážník musí postarat o to, aby bylo možné botičku případně bez zbytečného odkladu odstranit. Nejčastěji to zajistí tak, že za stěrač auta umístí lístek s kontaktními údaji o tom, kam se řidič může kdykoli obrátit. Botička samozřejmě nemůže vozidlo, respektive řidiče, omezovat nadměrně a bezúčelně, proto musí být odstraněna, pokud:

- se řidičem spáchaný přestupek projedná v blokovém řízení,
- policie zjistí řidičovu totožnost – v případě, že nedojde k blokovému řízení,

- provozovatel vozidla zaplatí náklady spojené s přiložením a odstraněním botičky. Tyto náklady by měl hradit řidič, pokud je ale neznámý, platí je provozovatel vozidla, což je většinou vlastník vozidla, zatímco řidičem v konkrétním případě může být třeba jeho rodinný příslušník.

PŘÍKLAD 84

Policisté si při své pravidelné obchůzce po městě všimli auta zaparkovaného v zákazu vjezdu, a proto na něj nasadili botičku. Poté zase odjeli, aniž by jeho řidiči na místě nechali jakýkoli vzkaz. Když se majitel auta později ke svému vozu vrátil, nevěděl, co jiného by měl udělat, proto zavolal na číslo 158. Následně se dozvěděl, že mu byla nasazena botička, jelikož stál na místě, do kterého je vjezd zakázán, a že bohužel bude možné odstranit ji až za několik hodin a musí tedy trpělivě počkat. Policisté však neměli oprávněný důvod k takovému otálení s odstraněním botičky, možná tím chtěli neukázněného řidiče potrestat. Takový postup není zcela v souladu se zákonem, policisté by měli jednat „bez zbytečného odkladu“.

Zvláštní případy pak představují situace, kdy se botička použije jako **donucovací prostředek, tedy k násilnému zabránění odjezdu vozidla**. V tomto případě je režim takového úkonu jiný (viz kapitola XI.), stejně jako jeho účel. S jeho využitím se policisté snaží zabránit odjezdu vozidla při zákroku proti osobě, jejíž osobní svobodu hodlají omezit (například ji chtějí zadržet nebo zatknout), když se domnívají, že tato osoba bude chtít s vozidlem uprchnout. V těchto případech nemusí policisté použít jen botičku, ale i jiné prostředky k násilnému zastavení nebo zabránění odjezdu vozidla, jako jsou například zastavovací pásy. Zastavit vozidlo pomocí takových donucovacích prostředků mohou v případě, že řidiče vyzvali k zastavení, ale on nereaguje.

Dokonce **strážníci** mohou botičku využít i jako donucovací prostředek, ovšem pouze k zabránění odjezdu vozidla, kterým by podle jejich mínění mohla uprchnout osoba, která má být omezena na svobodě.

Rozšiřující výklad

Zákon o Policii ČR konkrétně vymezuje případy, kdy policisté mohou vozidlu nasadit botičku (ne jako donucující prostředek), takto:

- *vozidlo bylo ponecháno na místě, kde je zakázáno stání nebo zastavení vozidla,*
- *vozidlo stojí na místě, do kterého je vjezd zakázán místní nebo přechodnou úpravou provozu na pozemních komunikacích,*
- *vozidlo stojí na chodníku, kde to není povoleno,*
- *vozidlem je proveden neoprávněný zábor veřejného prostranství.*

Další kategorie případů, kdy vám policie může nasadit botičku, je upravena **v zákoně o silničním provozu**. Vždy se tak děje v rámci **dohlížení na bezpečnost a plynulost silničního provozu**, kdy vám policista může přikázat, abyste zajeli na nejbližší vhodné místo pro odstavení vozidla, a pak vám může zabránit v odjezdu právě prostřednictvím botičky nebo tak, že nechá vaše vozidlo odtáhnout. K takovému úkonu je ale policista oprávněn, jen pokud jste coby řidiči například:

- podezřelí, že jste bezprostředně předtím zavinili dopravní nehodu, při které někdo zemřel nebo byl těžce zraněn,
- ujeli z místa dopravní nehody, které jste se bezprostředně předtím účastnili a kterou jste měli oznámit policii,
- řídili vozidlo pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky,
- odmítli na výzvu policisty podstoupit dechovou zkoušku, aby se zjistilo, jestli jste nebo nejste pod vlivem alkoholu,
- odmítli na výzvu policisty podstoupit lékařské vyšetření, aby se zjistilo, jestli jste nebo nejste ovlivnění jinou návykovou látkou, ačkoli by takové vyšetření neznamenalo žádné nebezpečí pro vaše zdraví,
- řídili vozidlo, aniž byste měli patřičný řidičský průkaz.

Ve všech těchto situacích vám navíc policista může i **zadržet řidičský průkaz**.

K zabránění odjezdu vozidla výše uvedenými způsoby může policista přikročit, také pokud:

- má důvod se domnívat, že vozidlo bylo odcizeno,
- vozidlo je natolik technicky nezpůsobilé k silničnímu provozu, že bezprostředně ohrožuje ostatní účastníky silničního provozu,
- vozidlo překračuje stanovené maximální hodnoty pro své rozměry nebo hmotnost.

Samozřejmě ani podle zákona o silničním provozu není možné nasadit botičku, pokud by vozidlo představovalo překážku silničnímu provozu. Stejně tak není možné

omezovat vozidlo botičkou a ani jinak mu zabraňovat v odjezdu déle, než je to skutečně nutné. Ačkoli není výslovně stanoveno, že k uvolnění vozidla musí dojít bez zbytečného odkladu, rozumí se to samo sebou v souladu se zásadou přiměřenosti. Náklady na zajištění zabránění v jízdě vozidla hradí i zde jeho řidič nebo provozovatel.

I **strážník** může zajistit vozidlo podle zákona o silničním provozu. V takovém případě ale musí následně přivolat Policii ČR, a stejně tak řidič vozidla musí na místě počkat až do příchodu Policie ČR.

IX.3. Kdy může policie provést prohlídku mého vozu?

V některých případech pro efektivní splnění konkrétního úkolu policie nestačí, aby vás policista zastavil a zabránil vám v další jízdě, ale je dokonce třeba, aby vaše vozidlo i prohledal. Jedná se především o situace, které nějak souvisí s možným pácháním trestného činu – konkrétně když policista:

- **pronásleduje pachatele úmyslného trestného činu** a má důvod se domnívat, že je v daném vozidle,
- **pátrá po pachateli úmyslného trestného činu nebo po věcech**, které souvisí s trestnou činností (například pašované zboží) a má důvod se domnívat, že tyto věci se ve vozidle nacházejí,
- má důvod se domnívat, že existuje nějaká **spojitost mezi trestným činem a daným vozidlem** (například bylo ukradeno, bylo použito k úmyslnému ublížení na zdraví apod.).

Navíc může policista vozidlo zastavit a prohledat, jestliže **pátrá po osobách, které se hledají, pohřešují anebo nelegálně zdržují na území republiky, anebo po zbraních, výbušninách, jedech a podobných nebezpečných látkách** – samozřejmě i v těchto případech musí mít konkrétní důvod, který ho vede k názoru, že se dané osoby nebo věci v prohledávaném vozidle nachází.

PŘÍKLAD 85

Policisté zastaví při silniční kontrole auto a požadují po řidiči běžné doklady. I když je vše v pořádku, policistům se přesto řidič a jeho spolujezdci nějak „nelíbí", patrně kvůli snědší barvě pleti. Proto je vyzvou, aby otevřeli kufr a vytáhli ven všechna zavazadla.

Dále pak trvají i na otevření zavazadel kvůli kontrole jejich obsahu a zároveň i prohlížejí celý interiér auta, přesto nenajdou nic podezřelého. Zde už policisté neměli žádný zákonný důvod k těmto prohlídkám a mohli tak bezdůvodně zasáhnout do soukromí dotyčných osob.

Aby policista vůbec mohl prohlídku provést, logicky musí mít právo vozidlo otevřít nebo se do něj dostat i jinak, ať už s použitím síly, nebo bez ní. Sílu ovšem může užít, pouze pokud nemá jinou vhodnější možnost. Stále platí zásada přiměřenosti. Při samotné prohlídce pak policista může zkoumat všechny prostory vašeho vozidla, včetně různých přihrádek, a dokonce i zavazadla, která máte ve vozidle.[1)]

Strážník oprávnění prohledat váš vůz nemá.

IX.4. Kdy musím policii zaplatit přímo na místě?

Existují dvě základní situace – samozřejmě v souladu se zákonem – kdy se může stát, že policista po vás bude chtít, abyste mu na místě zaplatili určitou finanční částku. Obě souvisí se **spácháním přestupku proti bezpečnosti a plynulosti povozu na pozemních komunikacích** podle přestupkového zákona. Mezi tyto přestupky patří například řízení pod vlivem alkoholu. Zde připomínáme, že zákon neurčuje žádnou hranici alkoholu v krvi, nad kterou nesmíte řídit, ale zakazuje řízení pod vlivem alkoholu vůbec, nehledě na míru alkoholu. Odmítnutí podstoupit vyšetření k zjištění, zdali jste nebyli při řízení ovlivněni alkoholem nebo jinou návykovou látkou, řízení vozidla bez SPZ nebo s nečitelnou SPZ, překročení nejvyšší dovolené rychlosti, nezastavení na výzvu (signál) policisty apod.

První ze zmíněných situací je **blokové řízení**. Když **se dopustíte přestupku, o kterém není pochyb a k jehož vyřešení nestačí jen domluva, a jste zároveň ochotni pokutu zaplatit**, nemusíte absolvovat následné, delší řízení o přestupku před příslušnými orgány. Věc můžete vyřešit rovnou na místě blokovým řízením. Ušetříte tak čas, námahu i peníze jak sobě, tak státu. Pokud byste u sebe například neměli dostatečnou hotovost, takže byste nemohli pokutu zaplatit na místě, vydal by vám policista blok na pokutu, která nebyla zaplacena na místě, a řekl by vám, jak a dokdy máte pokutu zaplatit a co by se stalo, kdybyste nezaplatili.

1) Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 172.

PŘÍKLAD 86

Policie na radaru změřila, že jste v obci jeli rychlostí 75 km/h a není tedy pochyb, že jste se dopustili přestupku. Můžete tedy očekávat, že vám policisté uloží blokovou pokutu na místě, v tomto případě konkrétně ve výši 2 500 Kč. Blokové pokuty je obecně možné ukládat ve výši do 1 000 Kč, u celé řady silničních přestupků až do výše 2 000 Kč či ve výši 2 500 Kč.

Jaké pokuty v blokovém řízení vám hrozí například při překročení rychlosti? Pokud překročíte nejvyšší povolenou rychlost v obci o méně než 20 km/h, očekávejte blokovou pokutu na místě ve výši 1 000 Kč. Pokud ji však překročíte o více než 20 km/h, bude vám uložena pokuta 2 500 Kč, stejně jako v uvedeném příkladě. Při překročení rychlosti o více než 40 km/h už nelze uložit pokutu na místě, ale přestupkové řízení bude probíhat před obecním úřadem, který vám uloží pokutu ve výši 5 000 až 10 000 Kč. Nezapomínejte, že další sankcí jsou trestné body a případně i odebrání řidičského průkazu.[2)]

Druhou možností, kdy po vás policista může na místě vyžadovat určitou hotovost, jsou případy **vybírání kauce**. Pokud jste podezřelí, že jste spáchali přestupek proti silničnímu provozu, a policista má konkrétní důvod se domnívat, že se budete vyhýbat přestupkovému řízení, může od vás požadovat složení kauce ve výši od 5 000 do 50 000 Kč, maximálně ale ve výši pokuty, která vám může být uložena za daný přestupek. Kauce představuje určitou záruku, že se posléze dostavíte k projednání přestupku ke správnímu orgánu. Proto je vám také celá složená částka vrácena, pokud v řízení vyjde najevo, že jste přestupek nespáchali, případně se vám započte jako zaplacení pokuty, která je vám v řízení uložena. Pokud byste se k řízení třeba vůbec nedostavili, kauce by propadla příslušné obci.

PŘÍKLAD 87

Policejní hlídka přistihla řidiče zahraniční státní příslušnosti při hrubém dopravním přestupku, kdy řidič vjížděl na rychlostí komunikaci do protisměru a následně na ní začal couvat. Hlídka také zjistila, že muž už za jiný dopravní přestupek dostal blokovou pokutu, kterou nezaplatil. Policisté tedy měli důvod se domnívat, že se bude řidič vyhýbat přestupkovému řízení a tentokrát mu uložili zaplacení kauce ve výši 6 000 Kč. Důvod uložení kauce

2) Více informací o sankcích za překročení rychlosti najdete například na Autowebu. Dostupné z: http://www.autoweb.cz/pravni-poradna-bezplatna/prekroceni-rychlosti-a-sankce/9443/.

musí policisté písemně zaznamenat. Pokud by řidič odmítl složit kauci, mohou policisté nechat jeho vůz odtáhnout nebo odstavit.

Také **strážníci** obecní policie jsou oprávněni řešit některé přestupky **v blokovém řízení**. Postup je stejný jako v případě policistů. Částečně je ale jiný okruh přestupků, které takto mohou řešit – jedná se například o nedovolené stání nebo zastavení vozidla na silnici, vjezd do míst, kde je to zakázáno, překročení nejvyšší dovolené rychlosti apod.

IX.5. Kdy mám zavolat policii k dopravní nehodě?

Od 1. ledna 2009 došlo ke změně okolností, za kterých musíte k dopravní nehodě přivolat policii, a to ve snaze, aby policie nebyla zbytečně zatěžována nepodstatnými výjezdy a mohla své síly soustředit na plnění důležitějších úkolů. Na druhou stranu je nová úprava spojena s mnohými negativy, jak upozorníme dále.

Pokud se stanete účastníky dopravní nehody, **musíte zavolat policii, jen pokud**:

- Při nehodě někdo zemře nebo je zraněn.
- Je škoda alespoň na jednom ze zúčastněných vozidel včetně věcí, které se v nich nacházely, vyšší než 100 000 Kč.
- Dojde k poškození majetku nějaké třetí osoby, která se dopravní nehody neúčastnila, s výjimkou vozidla, které sice patří někomu jinému, ale jehož řidič se dopravní nehody účastnil. Například vozidla při nehodě narazí do plotu přilehlého pozemku nebo do poblíž zaparkovaného vozu.
- Dojde k poškození nebo zničení součásti nebo příslušenství pozemní komunikace. Součástí silnice jsou například svislé dopravní značky, svodidla, tunely, dělicí pásy atd. Příslušenstvím jsou třeba veřejné osvětlení, ploty, přenosné svislé dopravní značky apod.
- Účastníci dopravní nehody nejsou sami schopni zajistit obnovení plynulosti silničního provozu, i když se o to snaží. Například sice nikomu nebyla způsobena škoda přesahující 100 000 Kč, ale při nehodě došlo k převrácení vozidla, které tak blokuje silnici, a samozřejmě není v silách účastníků tuto překážku odstranit.

Pokud by při nehodě došlo k **poškození pozemní komunikace, obecně prospěšného zařízení** (například telekomunikační zařízení, zařízení energetické společnosti,

autobusové zastávky aj.) **nebo životního prostředí** (třeba únikem provozních kapalin vozidla), **museli byste tuto skutečnost také neprodleně nahlásit policii**. Tady je ovšem důležitý tento následek, ne tak samotná dopravní nehoda, tudíž poškození těchto zařízení nebo životního prostředí jste povinni nahlásit, i kdyby k tomu došlo jinak než dopravní nehodou.

V jiných případech není potřeba volat policii. Místo toho máte coby účastníci dopravní nehody sepsat **společný záznam o dopravní nehodě**, který musí obsahovat:

- identifikaci účastníků nehody,
- identifikaci jejich vozidel,
- příčiny nehody,
- průběh nehody,
- následky nehody,
- místo a čas nehody.

Tento záznam poté předáte svému pojistiteli – pojišťovně. Pokud byste se ovšem s druhým účastníkem nehody nemohli dohodnout, je lepší i v tomto případě zavolat policii. Nehrozí vám placení nákladů jejího výjezdu, který podle zákona není nutný – o tom se sice uvažovalo, ale aktuální zákon nic takového neříká. Navíc pokud by jiný účastník odmítl sepsat společný záznam, dopustil by se přestupku a hrozila by mu pokuta od 2 500 do 5 000 Kč.

Popsaná nová úprava působnosti policie při dopravních nehodách může vyvolávat různé komplikace. Jednak samotný fakt, že policie vyjede k mnohem menšímu počtu nehod než dosud, může samozřejmě vést k většímu páchání přestupků, nebo dokonce trestných činů, o kterých se policie nedozví, a tak zůstanou nepotrestány. Navíc může snáze docházet k pojistným podvodům, když účastníci nehody mají vzniklou škodu odhadovat sami. Může se třeba stát, že vozidlo bylo poškozeno už dříve a při nehodě se to jen fingovalo. Otázkou také zůstává, jestli společný záznam účastníků bude vždy odpovídat skutečnosti, nebo bude jeho obsah ovlivněn například i faktickou převahou (ať už fyzickou, či jinou) jednoho nad druhým. Pokud by ovšem něco takového hrozilo, měli by účastníci bezpochyby přivolat policii.

IX.6. Jak je to s měřením rychlosti a se zákonností používání neoznačených policejních aut pro pronásledování řidičů?

Pokud překročíte nejvyšší dovolenou rychlost na příslušné pozemní komunikaci, dopouštíte se přestupku. Je tedy samozřejmé, že policie musí být schopna takové protiprávní chování odhalovat a jeho pachatele stanoveným způsobem sankcionovat. Proto zákon umožňuje, aby **Policie ČR i obecní policie** kvůli zvýšení bezpečnosti silničního provozu **měřily rychlost vozidel**. **Obecní policie** takovou činnost může ale provádět jen v rámci spolupráce s Policií ČR a **jen na místech jí určených**. Navíc **úsek, na kterém dochází k měření obecní policií**, musí být označen – na jeho začátku musí být umístěna přechodná dopravní značka s obrázkem kamery snímající rychlost a s nápisem „MĚŘENÍ RYCHLOSTI", na jeho konci se musí nacházet přechodná dopravní značka se stejným obrázkem kamery, ale šikmo přeškrtnutým a s nápisem „KONEC MĚŘENÍ RYCHLOSTI".

Co se týče **legálnosti používání neoznačených policejních aut** pro měření rychlosti a stíhání řidičů, kteří maximální povolenou rychlost překročili, objevily se v minulosti názory,[3)] že takové praktiky policie jsou v rozporu se zákonem. S tímto tvrzením ale nemůžeme souhlasit. Pro vozy Policie ČR[4)] (tedy ne pro vozy policie obecní!) platí zákonná výjimka, která jim umožňuje nedodržovat rychlostní omezení, pokud je to nezbytně nutné k plnění jejich úkolů. Přitom dohled nad bezpečností, ať už na silnicích, nebo jinde, mezi základní úkoly policie samozřejmě patří. Z toho vyplývá, že když kolem těchto vozidel projede jiný řidič překračující maximální povolenou rychlost, a tudíž páchající přestupek, **policie může v souladu se zákonem také zrychlit a snažit se dohnat a zastavit ujíždějícího řidiče**. V takovém případě se řidič policejního vozidla žádného protiprávního jednání nedopouští. Samozřejmě ale musí jet tak, aby neohrozil ostatní účastníky silničního provozu, respektive jeho bezpečnost obecně. Jak ale pronásledovaný řidič pozná, že za ním jede zrovna policie a že by tedy měl zastavit, když policejní vůz není nijak speciálně označen? Zákon vymezuje různé způsoby, které policisté mohou při zastavování vozidel využít.

---

3) Stanovisko Policie ČR k otázkám využívání a oprávněnosti vozidel VW Passat R 36 zařazených na dálničních odděleních Policie České republiky. Dostupné z http://www.policie.cz/clanek/policie-vyuziva-passaty-legalne.aspx.

4) Resp. pro útvary policie, které stanoví ministr vnitra – v praxi se odkazuje na nařízení ministerstva vnitra č. 80/2001 Sb., kterým se stanoví útvary Policie ČR, pro jejichž řidiče neplatí § 18 odst. 3, 4 a 8 zákona č. 361/200 Sb. Těmito útvary jsou Policejní prezidium ČR, útvary Policie ČR s působností na celém území ČR a útvary s územně vymezenou působností. Viz stanovisko v předchozí poznámce pod čarou.

Z jedoucího vozu dávají znamení k zastavení:

- kýváním paže nahoru a dolů,
- pomocí vysunutého zastavovacího terče nebo
- rozsvícením nápisu „STOP“ (zepředu či zezadu vozidla).

Fakt, že při tom není policejní vozidlo specificky označeno, není v rozporu se zákonem (viz rozšiřující výklad níže).

Kritika používání zmiňovaných vozů směřovala rovněž vůči tomu, že tyto vozy jsou vybaveny tzv. „modrými majáky“ (tj. zvláštním výstražným světlem modré barvy, které případně může být doplněno i o zvláštní zvukové výstražné zařízení), aniž by byly patřičným způsobem označeny jako vozidla policie. Takové světelné zařízení ale označuje tzv. vozidla s právem přednostní jízdy, což tak docela nesouvisí s možností policie překračovat rychlostní limity. Pro tato vozidla platí i jiné výjimky z obecných pravidel silničního provozu, například mohou předjíždět zprava, jet v levém jízdním pruhu, nedávat přednost na křižovatce atd. Taková vozidla nemusí být využívána jen Policií ČR, ale zejména hasičskými záchrannými sbory, zdravotnickými záchrannými sbory, v určitých případech i obecní policií.

Rozšiřující výklad

Z ministerské vyhlášky[5)] *vyplývá, že ne všechna policejní vozidla musí být specifickým způsobem označena – tak vozidla, která nejsou v typickém barevném provedení policie, pouze* ***mohou (nemusí!) být*** *označena nápisem „POLICIE“, případně symbolem policie. Otázkou však zůstává, zda takové vozy mohou mít nainstalovaná výše zmíněná speciální světelná zařízení.*

Zákon o silničním provozu stanoví, že zvláštním zvukovým výstražným zařízením doplněným zvláštním výstražným světlem modré barvy mohou být vybavena mj. vozidla Ministerstva vnitra používaná policií a označená podle zvláštního předpisu, kterým je ona uvedená ministerská vyhláška. Jenže toto ustanovení je primárně zaměřeno na zvuková zařízení, ne světelná, která mohou být používána i samostatně. Podle oficiálního představitele

5) Vyhláška Ministerstva vnitra č. 460/2008 Sb., o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky.

policie[6] navíc světelná zařízení byla do daných vozidel zabudována v souladu se zákonem a na základě výjimky a schválení příslušným odborem Ministerstva dopravy. V každém případě může být diskutabilní vykládat zákonné ustanovení o možnosti používání zvláštních zvukových a světelných zařízení na policejních vozech označených podle ministerské vyhlášky tak, že tato možnost platí i pro vozy neoznačené jako policejní.

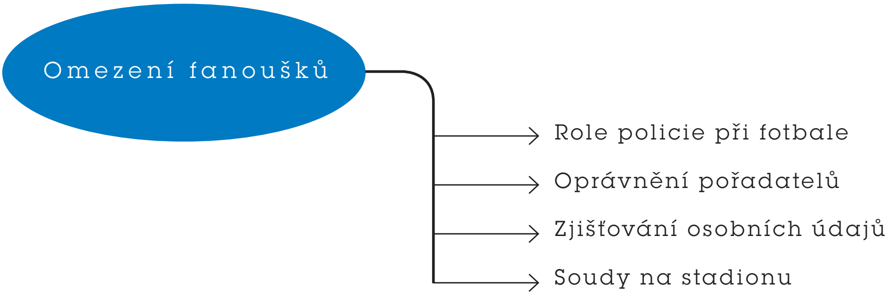
To ale vůbec není důležité pro případné měření rychlosti a pronásledování příliš rychle jedoucích řidičů ze strany neoznačených policejních vozů. Tato policejní vozidla totiž mají právo v případě nutnosti překračovat rychlostní limity a zastavovat ujíždějící hříšníky – a to nehledě na to, jestli jsou vybavena „modrým světlem", nebo ne.

6) Stanovisko Policie ČR k otázkám využívání a oprávněnosti vozidel VW Passat R 36 zařazených na dálničních odděleních Policie České republiky.
Dostupné z http://www.policie.cz/clanek/policie-vyuziva-passaty-legalne.aspx.

X.

KDY SE POLICIE VYPRAVUJE NA FOTBAL?

X. Kdy se policie vypravuje na fotbal?

Přijetí nového zákona o Policii ČR znamenalo i nastartování změn v oblasti řešení násilí na fotbalových stadionech.[1)] Těmi, kdo se potýkají s problémovými fanoušky a **zajišťují bezpečí na stadionu**, by nadále neměli být jen policisté, ale **především členové pořadatelské služby**. O co nejklidnější a co nejméně konfliktní průběh zápasů ze strany diváků by se tedy už neměl starat jen stát prostřednictvím policie, ale také samotné fotbalové kluby, respektive vlastníci a provozovatelé stadionů.

Nová úprava proto klade velký **důraz na spolupráci policie a pořadatelské služby**,[2)] případně **i obecní policie** jakožto orgánu obce. Jedním z hlavních úkolů obecní policie je totiž starost o veřejný pořádek v obci, což samozřejmě může souviset i se sportovními utkáními. Mnoho fanoušků také pochází přímo z domovských měst svých klubů a navíc větší míra násilí je typická jen pro fanoušky některých klubů. Proto by se při úsilí o fotbal pro „slušné" diváky nemělo zapomínat ani na roli strážníků.

X.1. Jaká je úloha policie při fotbalových utkáních?

Policie je především povolána k ochraně bezpečnosti osob a majetku a veřejného pořádku, předcházení trestné činnosti a plnění dalších úkolů, které jí právní řád sta-

1) V této kapitole jsme využili také informace z manuálu Ministerstva vnitra „Bezpečí na sportovních utkáních – Manuál pro fotbalové kluby". Dostupné z: http://www.mvcr.cz/soubor/dokumenty-nasili-bezpeci-na-sportovnich-utkanich-manual-pro-fotbalove-kluby-pdf.aspx.

2) To dokládá také uzavření dohody mezi ČMFS a Policií ČR. Dostupné z: http://www.policie.cz/clanek/spoluprace-mezi-cmfs-a-policii-cr.aspx.

noví. Přitom se její působnost vztahuje obecně na celé území republiky a nemůže být vyloučena ani na soukromých pozemcích (srov. V.5.). Na druhou stranu nemůže policie vstupovat na soukromé pozemky zcela svévolně. A tak i na fotbalových stadionech se o pořádek má starat primárně pořádková služba, která může využít různých práv při uklidňování agresivních fanoušků (viz dále). Pokud se ale pořádkové službě situace vymkne zpod kontroly, musí na pomoc přispěchat policie. O její pomoc může požádat buď sám provozovatel stadionu, anebo pokud tak neučiní, i když sám není schopen zvládnout situaci, kdy dochází k závažnému ohrožování bezpečnosti osob a majetku, musí policie zasáhnout ze zákona i bez jeho podnětu. V takovém případě ovšem provozovatel stadionu hradí náklady policejního zásahu.

Nadto policie musí zajišťovat bezpečnost osob a majetku a udržování veřejného pořádku mimo stadion, a to jak během samotného zápasu, tak i při příchodu a odchodu diváků na zápas a zpět. S tím souvisí i skutečnost, že v některých případech policie dohlíží i na poklidný průběh cesty fanoušků na utkání – například ve vlacích, metru či v jiných prostředcích hromadné dopravy. Kromě toho, zejména při rizikových zápasech, by se přímo mezi diváky měli pohybovat zvláštní policisté specializovaní na problematiku diváckého násilí, tzv. spotteři, kteří by se měli snažit předcházet páchání trestných činů na stadionu.

V neposlední řadě musíme zmínit i další formy spolupráce policie a pořádkové služby. Jedná se například o vzájemné sdělování informací důležitých pro tu kterou stranu s ohledem na snahu o zajištění nenásilného průběhu zápasu či podíl policie na proškolování pořadatelské služby.

X.2. Co si ke mně může dovolit pořadatelská služba?

Stejně jako policie nemůže nahrazovat pořadatelskou službu, ani pořadatelská služba nemůže nahrazovat policii. Přesto především ona má dohlížet na nenásilné sledování zápasu diváky a zákon jí rovněž dává určité pravomoci, které může využít ve styku s agresivními fanoušky. Jedná se ovšem o obecné možnosti, kterých může využít kdokoli, jsou-li splněny zákonem stanovené okolnosti. Běžní občané o nich ale mnohdy nevědí, případně mají strach, zatímco pořadatelská služba má být pro tyto situace přímo školena, a to jednak co se týče znalosti příslušných právních norem, jednak co se týče faktických reakcí, řešení konfliktních situací apod. Takovými možnostmi jsou zejména **oprávnění zadržet osobu, která se zrovna dopouští trestného činu nebo bezprostředně poté** (viz také IV.8. a II.11.), a instituty **krajní nouze** a především **nutné obrany**.

Zadržet pachatele trestného činu, respektive omezit jeho osobní svobodu tedy takto může sice kdokoli, ale ihned pak musí tuto osobu předat policii nebo jí zadržení osoby alespoň nahlásit. Navíc osobní svobodu takové osoby lze omezit, jen pokud je to nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení jejímu útěku anebo k zajištění důkazů. Pro pořadatelskou službu by takové zadržení provedené v souladu se zákonem nemělo být problém, a to i díky její úzké spolupráci s policií. V některých případech ovšem může být těžké poznat, kdy se jedná o trestný čin a kdy o přestupek, kvůli kterému osoba zadržena být nemůže. Pořadatelská služba by však měla být vycvičena i v této oblasti.

Jednáním v **nutné obraně či v krajní nouzi** může pořadatelská služba použít sílu při utlumení agresivních diváků a snažit se odvrátit nebezpečí pro ochranu života a zdraví osob nebo majetku. Jednání pracovníků pořadatelské služby tak nebude trestné, i kdyby se za jiných okolností mohlo jednat o trestný čin. Je ale nutné, aby si nepočínali zcela zjevně nepřiměřeně, tedy aby se nejednalo o exces. Více o těchto právních institutech viz XI.3.

PŘÍKLAD 88

Zatímco nutnou obranou bude znehybnění agresora, krajní nouzí bude použití a zničení cizí věci bez svolení jejího vlastníka k ochraně zdraví lidí.

Kromě těchto zákonných možností mohou být ještě další oprávnění pořadatelské služby stanovena v **návštěvním řádu**, který by měl být viditelně umístěn při vstupu, aby se s ním mohl každý divák seznámit. Vybraná ustanovení mohou být třeba i na zadní straně vstupenky. V návštěvním řádu jsou určeny mimo jiné i podmínky, za kterých vás na stadion nevpustí, za kterých vás mohou vyvést apod.

X.3. Za jakých okolností mohou pořadatelé zjišťovat mé osobní údaje?

Pro zajištění větší bezpečnosti při sportovních utkáních by všechny stadiony měly být vybaveny **kamerovým systémem**, který by monitoroval všechny divácké sektory, umožňoval rychle odhalit nežádoucí chování návštěvníků a případně mohl poskytnout i důkazy proti útočícím divákům. Takovým způsobem ovšem dochází k zaznamenávání a poté zpracovávání vašich osobních údajů, které jsou samozřejmě chráněny před ne-

oprávněnými zásahy. V každém případě je proto nezbytné, **abyste byli o zpracovávání vašich osobních údajů informováni** – třeba prostřednictvím návštěvního řádu, oznámení na vstupence, nápisu při vstupu na stadion apod. Také vám musí být řečeno, kdo údaje zpracovává, za jakým účelem, v jakém rozsahu a jakým způsobem a komu jsou zpřístupněny (například dalším klubům). Není možné shromažďovat jiné údaje, ve větším rozsahu nebo déle, než je pro stanovený účel nezbytné. V těchto případech bude účelem zajištění bezpečnosti osob a majetku na stadionu.

Za stejných podmínek od vás mohou provozovatelé stadionů získávat i jiné informace, například číslo občanského průkazu. I tyto údaje totiž mohou sloužit k nevpuštění „problémových" diváků na zápas a zabraňování násilí.

Problematice osobních údajů a jejich ochrany se podrobně věnujeme v kapitole VI.

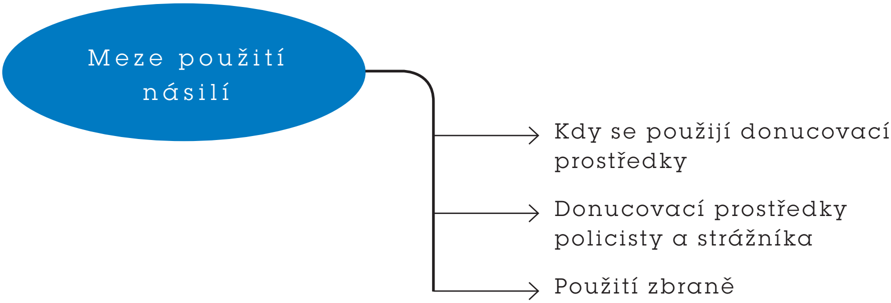
X.4. Mohu být odsouzen přímo na stadionu?

Pro účinnější trestání protiprávního jednání při fotbalových utkáních, a tudíž dlouhodobou prevenci násilí slouží i mobilní soudy. Spočívají v tom, že přímo na stadionu je přítomný soudce, státní zástupce, advokát ex offo a další potřebné osoby, aby mohly být osoby, které se dopustí trestného činu, případně souzeny a odsouzeny rovnou na místě, rychle a efektivně. Pokud jste zadrženi přímo při trestném činu, policie může přistoupit k tzv. zkrácenému přípravnému řízení. Když vás vyslechne a provede všechny další nutné úkony, předá zprávu o celé věci státnímu zástupci, který následně může podat návrh na vaše potrestání soudu. Ten poté rozhodne. Při celém řízení samozřejmě máte právo na obhájce, kterého si můžete vybrat i sami, nebo je vám v případě nutnosti ustanoven.

CO JSOU TO DONUCOVACÍ PROSTŘEDKY A KDY MOHOU POLICISTA A STRÁŽNÍK POUŽÍT ZBRAŇ?

XI.

XI. Co jsou to donucovací prostředky a kdy mohou policista a strážník použít zbraň?

XI.1. Za jakých okolností mohou policista a strážník použít donucovací prostředky?

Použití donucovacích prostředků – tedy převážně určitých technických nebo věcných nástrojů – znamená vždy přímé donucení a závažný zásah do práv a svobod občanů. **Dojít by k němu mělo až v případě, nelze-li dodržování zákona vynutit jiným způsobem.** Nebezpečí jejich použití vyplývá již z toho, že policista či strážník se musí pro jejich použití rozhodnout většinou během okamžiku a nemusí situaci dobře odhadnout. Jde vždy o to, jestli takové prostředky má vůbec použít, a pokud ano, tak jaký z nich. K tomu by měly být samozřejmě policisté i strážníci náležitě školeni. Použít mohou jen takové donucovací prostředky, k jejichž používání byli vycvičeni. Jejich použití by mělo trvat jen po dobu nezbytně nutnou k překonání odporu a obnovení poklidného stavu v souladu s právem. Jestliže jejich použitím dojde ke zranění osob, musí jim policista i strážník poskytnout první pomoc a zajistit lékařské ošetření, jakmile mu to okolnosti dovolí. **V žádném případě však donucovací prostředky nemají sloužit k „trestání“ osob za jejich protiprávní jednání!**

PŘÍKLAD 89

Opilé osoby ničí auto majitele restaurace, který jim nedovolil nadále popíjet v jeho podniku. Ani po příchodu policistů a jejich výzvě nedochází ze strany jednoho ze silně podnapilých k upuštění od této činnosti. Policisté proti němu zasáhnou za použití chvatů a pout, on se ovšem brání, při čemž dojde k jeho zranění – začne krvácet z úst. Policisté by měli překonat poslední odpor a pak ihned přivolat lékaře. Naopak zbití této osoby (za trest) do bezvědomí představuje naprosto nepřiměřený zásah.

V případě akcí s velkým počtem lidí, kdy dochází k **zákroku pod jednotným velením** – například proti rozvášněnému davu fotbalových fanoušků – závisí **použití konkrétních donucovacích prostředků na uvážení velitele zakročující jednotky**. Koordinace zásahu proti většímu počtu lidí si vyžaduje jednotné velení, protože jinak by větší počet policistů nemohl rychle a efektivně zasahovat. Pod jednotným velením proto zasahují policisté na drtivé většině masových akcí. V případě zranění občanů použitými donucovacími prostředky má povinnost zajistit těmto osobám lékařské ošetření **velitel zakročující jednotky**. To však platí pouze pro Policii ČR, v zákoně o obecní policii takový postup není upraven.

Zajímavé ustanovení řeší **zákroky proti „zjevně" zranitelným lidem**. Jde o zjevně těhotné ženy, osoby zjevně vysokého věku, osoby se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osoby zjevně mladší 15 let. U těch nesmí policista použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícím účinkem, vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně, vytlačování vozidlem, vytlačování štítem, služebního psa, zásahovou výbušku, úder střelnou zbraní, hrozbu namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel a zbraň.

Pouze ve výjimečných případech, kdy nelze jinak odvrátit nebezpečí, které by mohly tyto osoby způsobit, lze proti nim použít i některý z vyjmenovaných donucovacích prostředků. Takové výjimečné případy představují bezprostřední útok na život nebo zdraví policisty nebo jiných osob či větší škoda na majetku, tedy škoda ve výši nejméně 50 000 Kč.

Ani při použití donucovacích prostředků nesmí policista zapomínat na obecná ustanovení. Ještě před jejich použitím musí využít ústního prohlášení „policie", pokud to dovolují okolnosti zákroku (více viz III.3.).

XI.2. Které donucovací prostředky může využít policista a které strážník?

Dojde-li ze strany občanů k jednání, které se označuje jako **ohrožování bezpečnosti osob**, policisty nebo strážníka samotného, cizího majetku či veřejného pořádku (například malování na zeď, ničení aut, veřejných zařízení – telefonních budek, převrhávání odpadkových košů, zablokování dopravy), zákon stanoví určité fáze, které je třeba dodržet:

1. Policisté i strážníci musejí osoby, které se dopouštějí tohoto protiprávního jednání, před zásahem vždy **vyzvat**, aby od něj **upustily**, jinak **proti** nim **použijí donucovacích prostředků**. To ovšem pouze v případě, pokud již tyto osoby **bezprostředně** neohrožují život či zdraví ostatních včetně policistů.
2. Až tehdy, když **ani po této výzvě dané osoby nezanechají svého protiprávního jednání**, lze proti nim donucovací prostředky použít.

Jejich použití je nutno omezit na to, že jimi má být umožněno **dosažení účelu** sledovaného zákrokem, a navíc to musí být nezbytné k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž se zakročuje. V tomto vymezení je bližším způsobem pro oblast použití donucovacích prostředků vyjádřena zásada přiměřenosti.

Dlouhý seznam donucovacích prostředků podle zákona o Policii ČR zahrnuje:

- hmaty, chvaty, údery a kopy,
- slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,
- obušek a jiný úderný prostředek,
- vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky,
- vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně,
- zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla,
- vytlačování vozidlem, štítem, koněm,
- služebního psa,
- vodní stříkač,
- zásahovou výbušku,
- úder střelnou zbraní,
- hrozbu namířenou střelnou zbraní,

- varovný výstřel,
- pouta,
- prostředek k zamezení prostorové orientace.

Věříme, že se nebudete osobně nuceni setkat s žádným z těchto donucovacích prostředků, přesto si u těch zřejmě nejpoužívanějších nebo kontroverzních uvedeme bližší charakteristiky.[1)]

Hmaty, chvaty, údery a kopy

Prostředky v této skupině jsou určeny k sebeobraně, policisté jsou školeni v jejich používání a měli by ovládat jejich přiměřené použití. Většinou se jedná o techniky používané v bojových disciplínách. **Hmatem** se myslí většinou první uchopení osoby, dokud není z její strany kladen aktivní odpor. Až v případě, že by docházelo k odporu, použije se **chvatu**, který je již úchopem bolestivým, sloužícím k překonání odporu. K použití hmatů a chvatů dochází pro překonání jak aktivního, tak pasivního odporu. **Úder**, který bývá veden rukou či hlavou, a **kop** přestavují již nebezpečnější donucovací prostředky, kterými je možno uvést osobu do bezvědomí, nebo i usmrtit. Ve výjimečných situacích, pokud je to nevyhnutelné z hlediska nutné obrany policisty, bývají vedeny i na nejcitlivější místa (hlava, žaludek). **Tyto prostředky smí podle zákona o obecní policii používat i strážník**.

PŘÍKLAD 90

V případě, že osoby konající spontánní blokádu neuposlechnou výzvu policisty k opuštění určitého prostoru, v němž například brání silničnímu provozu, a sedí k sobě připoutány pouty dále na místě, mohou proti nim policisté použít donucovací prostředky. V případě, že usoudí, že osoby se dopustily přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby a mohly by v tomto jednání pokračovat, mohou je policisté také zajistit a vzít na policejní stanici.

Neznamená to však, ze policisté mají jakékoli oprávnění používat proti nim údery či kopy. Musejí postupovat přiměřeně, osoby mohou nanejvýš uchopit. Pouze při zaktivizování do té

1) Ucelený popis těchto prostředků naleznete jak v podrobném základním komentáři k zákonu o Policii ČR – Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 201–208, tak ve stručnějším komentáři k zákonu o Policii ČR a zákonu o obecní policii – Mates, P. a kol. Nové policejní právo. Právní předpisy s komentářem. Praha: Linde, 2009, s. 111–115.

doby pasivního odporu osob (například začnou-li do policistů strkat) smí překonat nechuť k následování jejich výzvy tzv. chvatem (například zapáčením loktu či zápěstí), který přinutí osobu výzvy policisty uposlechnout a opustit tak neoprávněně zabraný prostor.

Slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek

Tyto prostředky jsou označovány zvláštním eufemismem „nesmrtící" nebo „neletální" (z anglického non-lethal). Jsou určeny k paralyzaci, dočasnému zneschopnění osoby. Jejich podporovatelé uvádějí, že umožňují policistům zasáhnout proti nebezpečným pachatelům trestných činů tak, že nedojde k zabití osoby. **Slzotvorný prostředek** bývá například slzný plyn ve spreji nebo slzotvorný granát. Do **elektrických prostředků** jsou řazeny technicky různě uzpůsobené elektrické paralyzéry, které jsou používány na blízkou vzdálenost na rozdíl od taserů. Problémem je jejich zbrklé užití v nepřiměřených situacích, například při hromadných zásazích proti větším skupinám lidí, kdy mohou způsobit vážná zranění. **Tyto prostředky smí podle zákona o obecní policii používat i strážník.**

PŘÍKLAD 91

Postup rozezleného policisty, který nastříká slzotvorné prostředky již zpacifikované osobě, předtím na něj útočící, do obličeje, je v příkrém rozporu s příslušnými ustanoveními jak policejního, tak i trestního zákona.

Obušek a jiný úderný prostředek

Sem se řadí obušky, tonfy, teleskopické obušky, které mají fungovat jako důraznější nástroj v rukou policisty, zejména pro účely nutné obrany. Jejich užití by mělo být opět přiměřené a nesměřovat na nejcitlivější místa na těle osoby. **Tyto prostředky smí podle zákona o obecní policii používat i strážník.**

Vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky

I když se tyto prostředky již řadí mezi střelné zbraně, nemají údajně smrtící účinky. Tudíž se opět nazývají nesmrtící (non-lethal). Patří sem taser, vystřelovač sítí, flash ball.

Taser se zejména od elektrického paralyzéru liší svým působením na dálku, kdy jsou vystřeleny proti osobě dvě šipky s elektrickými kontakty a zasáhnou tělo elektrickým výbojem. Používání taserů je pod ostrou kritikou organizací jako Amnesty International i dalších zastánců lidských práv. Mají zdokumentováno několik desítek případů z několika zemí, kde způsobily smrt osoby, proti níž byly použity.

Vystřelovač sítí má za úkol omezit osobu v pohybu vystřelením závaží zavěšených na sbalené síti.

Flash ball vystřeluje duté gumové míčky používané na krátkou vzdálenost, které nejsou tolik nebezpečné jako gumové projektily. Gumové projektily se v ČR naštěstí nepoužívají jako donucovací prostředek a nejsou řazeny mezi nesmrtící zbraně. To znamená, že patří mezi zbraně smrtící.

Zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla

Tyto prostředky jsou používány proti řidičům. Zastavovací pás poškozuje pneumatiky, a tím násilně zastavuje vozidla nebo jim brání v odjezdu. Zahrazení cesty nebo násilné zastavení vozidla se děje za pomoci policejních aut, a to ať již jejich použitím jako překážky, najížděním z různých stran, či podobně.

Vodní stříkač a zásahová výbuška

Jde o prostředky používané v krajních situacích zejména proti masám lidí, které ohrožují veřejný pořádek. **Vodní stříkač**, někdy nesprávně nazývaný „vodní dělo“, se používá ve výjimečných případech jako mezní prostředek proti masám demonstrantů, kteří závažně porušují shromažďovací právo. Bývá součástí vozidla s cisternou. Někdy se do proudu vody přidává i slzotvorný prostředek. **Zásahová výbuška** se používá pro psychické ochromení. Při zneškodňování nebezpečných pachatelů využívá světelných a zvukových efektů.

Služební pes, vytlačování koňmi

Pes i kůň jsou taktéž donucovacími prostředkem. Pro jejich použití tedy platí obecná povinnost přiměřenosti, předpokladem je ovšem navíc speciální vyškolení jak policistů (psovodi apod.), kteří tyto prostředky používají, tak koní a psů jako „prostředků samých". **Vytlačování koňmi** přichází do úvahy opět při skupinové neposlušnosti většího množství osob. Z těchto důvodů bývají příslušníci „jízdní policie" působící v rámci pořádkové policie někdy připraveni asistovat například na fotbalových stadionech či v blízkosti demonstrací. **Služební pes** není obecně policisty používán jenom jako prostředek donucovací. Jeho použití jako donucovacího prostředku je na místě při bezprostředním pronásledování pachatele trestného činu nebo při obraně policisty – pes vycvičený jako obranář. Jinak se využívá k vyhledávání drog či výbušnin a podobně.

Úder střelnou zbraní, hrozba střelnou zbraní, varovný výstřel

Úder služební zbraní lze uznat jako adekvátní prostředek, brání-li se policista při zápase s útočníkem nebo je-li ohrožen život či zdraví jiné osoby. Údery služební zbraní by neměly být vedeny na lehce zranitelná místa (s výjimkou případů ohrožení života) a zbraň by měla být v takových případech řádně zajištěna. **Hrozba** střelnou zbraní znamená zejména tu skutečnost, ze **zbraň je namířena proti osobě**. Na „hrozbu zbraní" by mělo dojít pouze tehdy, když není od závažného útoku na život či zdraví ani po výzvě upuštěno, útok nadále trvá a mohl by pokračovat. **Varovný výstřel** je možno použít ve stejných případech jako hrozbu střelnou zbraní. Nesmí jím být ohrožen život, zdraví ani majetek. Předpokládá se, že bude vystřeleno do vzduchu tak, aby nebyly ohroženy jakékoli nezúčastněné osoby. **Tyto prostředky smí podle zákona o obecní policii používat i strážník.**

Pouta a prostředky k zamezení prostorové orientace

Z obecného ustanovení pro používání donucovacích prostředků vyplývá, že **pouta** lze použít toliko proti osobě kladoucí odpor, a to po marné výzvě, aby zanechala protiprávního jednání. Dále pak je lze použít proti osobě zajištěné, zadržené, zatčené, dodávané do výkonu trestu odnětí svobody nebo převzaté z vazby či výkonu trestu (viz kapitola IV.). Vždy však musí existovat důvodná obava, že hrozí nebezpečí útěku nebo může být ohrožena bezpečnost osob, majetek nebo veřejný pořádek. Pouta se

používají železná nebo umělohmotná (umělohmotné pásky na jedno použití). Jestli je osoba spoutána vpředu či za zády, záleží na okolnostech a uvážení policisty. Stejně tak lze spoutat i více osob dohromady. Použití pout ovšem musí vést pouze ke zvýšení účelnosti zákroku, nikoli k „nenápadnému" bolestivému trestání. Jakékoli nepřiměřené použití, jako záměrné utahování pout způsobující podlitiny či jinou zbytečnou fyzickou újmu, může s ohledem na konkrétní situaci naplnit i některé skutkové podstaty upravené v trestním zákoníku. **Pouta smí podle zákona o obecní policii používat i strážník.**

PŘÍKLAD 92

Policista utáhl osobě při předvádění umělohmotná pouta takovým způsobem, že byly na jejích zápěstích vidět ještě tři dny po předvedení fialové šrámy. S ohledem na konkrétní situaci může takové jednání naplnit nejen skutkovou podstatu překročení pravomoci úřední osoby, ale i skutkovou podstatu krutého a nelidského zacházení uvedenou v § 149 trestního zákoníku. V případě takového jednání policisty by měla osoba ihned po propuštění z policejní stanice vyhledat lékaře, nechat si napsat lékařskou zprávu a přiložit ji k trestnímu oznámení na postup policisty.

Přiměřeně je nutno používat i **prostředky k zamezení prostorové orientace**, jako jsou kápě a další nástroje bránící výhledu. Ty se používají hlavně při převážení nebezpečných osob.

U každého z donucovacích prostředků, kde jsme uvedli, že je smí používat i strážník, je strážník povinen na základě zákona o obecní policii vyrozumět o jeho použití bez zbytečného odkladu osobu, která řídí obecní policii (starostu obce nebo pověřeného zastupitele obce), a sepsat o tom úřední záznam.

XI.3. Kdy je možno ze strany policisty a strážníka použít zbraň?

Nejzávažnějším a naprosto krajním oprávněním policistů i strážníků je přímé použití zbraně, které může způsobit i smrt osoby. Možnosti jejího použití není reálné upravit jasným způsobem pro všechny situace. Ještě samozřejměji než v případě použití donucovacích prostředků u většiny čtenářů nepředpokládáme, že by se jakožto pokojní občané měli obávat použití zbraně proti své osobě. Nicméně přece jen se občas stane, že je nějaká osoba zastřelena omylem právě proto, že zbraň nebyla policistou

nebo strážníkem použita způsobem, který stanoví zákon. V médiích se pak množí nepřesné dohady, kdy je vlastně možno zbraň použít.

Policista i strážník musí být v používání zbraně řádně vycvičen. **Zbraní se rozumí v případě strážníka krátká zbraň střelná**, která je v držení obce. Jinou než služební zbraň strážník podle zákona o obecní policii použít nemůže. **Policista může užít vedle střelné zbraně i zbraň bodnou a sečnou** bez rozlišení toho, jedná-li se o zbraň služební, nebo soukromou. Jako další zbraně používané policisty zákon o Policii ČR uvádí výbušninu, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo. **Musí jich být užito s nutnou opatrností**, což pro policistu i strážníka znamená povinnost:

- **neohrozit život nebo zdraví** jiné osoby,
- **co nejvíce šetřit život** osoby, proti níž zákrok směřuje.

Z hlediska nejvyšší závaznosti tohoto oprávnění uvádíme plný výčet situací, kdy je zbraň podle textu zákona o Policii ČR možno použít.[2)]

Policista je oprávněn použít zbraň:

- v nutné obraně nebo v krajní nouzi,
- jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt, nebo pro zamezení útěku takového nebezpečného pachatele,
- nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření závažného zákroku prováděného policistou,
- k odvrácení násilného útoku, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor,
- nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a nezastaví ani na opětovnou výzvu nebo znamení,
- jestliže osoba, proti níž byly jako donucovací prostředek použity hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby,
- ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

2) Úplný výčet naleznete v komentáři k § 56 zákona o Policii ČR v publikacích citovaných v předešlé poznámce pod čarou.

Až na dva poslední uvedené případy musí být pro použití zbraně vždy nejprve splněna **podmínka, že použití jiného donucovacího prostředku by bylo zjevně neúčinné**. Samozřejmostí je rovněž ve všech případech, kde je to možné, povinnost výzvy s výstrahou před samotným použitím zbraně. Od výzvy lze upustit jen v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

PŘÍKLAD 93

Policista slyšel při obchůzce několik výstřelů, ke kterým došlo v budově střední školy. Nachází se v situaci, kdy proti němu osoba nacházející se v této budově napřahuje ze vzdálenosti 5 metrů pistoli. V tomto případě rozhodně není účinné použít donucovacích prostředků, a není divu, že policista svírající zbraň v ruce „v nutné obraně" bez výzvy vypálí.

Oproti policistovi může **strážník** použít služební zbraně podle zákona o obecní policii – tedy pouze krátké střelné zbraně a žádné jiné – za obecněji vymezených podmínek:

- **nutné obrany nebo krajní nouze**,
- aby zamezil útěku **nebezpečného pachatele**, jehož není možné zadržet jinak.

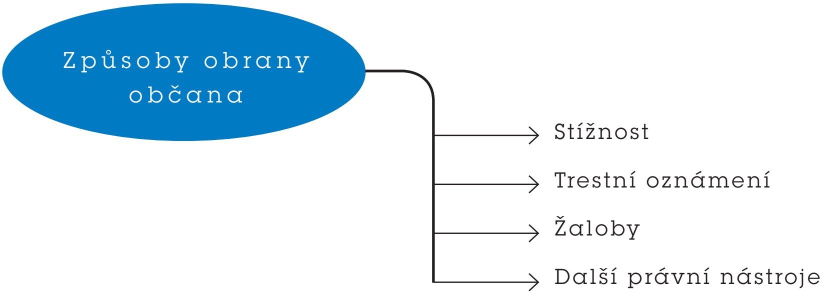
První důvod se prakticky shoduje s důvodem uvedeným na prvním místě u policisty. O nutné obraně, stejně jako o krajní nouzi, se vedou v konkrétních soudních případech spory, jestli byly jejich podmínky splněny. Jejich přesné vymezení je záležitostí soudních rozhodnutí. Činy podniknuté v krajní nouzi i nutné obraně by byly za normálních okolností trestnými činy. Není tomu tak proto, že k nim dochází právě v situacích, kdy odvracejí útok na zájem, kterému poskytují ochranu ustanovení trestního zákona (život a zdraví, majetek, osobní svoboda), nebo odvracejí nebezpečí takovému zájmu hrozící.

Pro naše stručné vysvětlení uvádíme zejména to, v čem se od sebe krajní nouze a nutná obrana liší. **V nutné obraně se odvrací útok člověka**, zatímco **v krajní nouzi se odvrací i nebezpečí** hrozící působením zvířete nebo přírodní síly, například povodně nebo blesku. U krajní nouze navíc přistupuje podmínka toho, že **situaci nešlo odvrátit jinak** a že způsobený následek není stejně závažný, nebo dokonce ještě závažnější než ten, který hrozil. U nutné obrany stačí, byla-li **přiměřená**, respektive nebyla-li *zcela zjevně nepřiměřená* hrozícímu útoku.

JAK SE MOHU BRÁNIT PROTI NEZÁKONNÉMU JEDNÁNÍ POLICISTŮ A STRÁŽNÍKŮ?

XII.

XII. Jak se mohu bránit proti nezákonnému jednání policistů a strážníků?

V předcházejících kapitolách se někdy pro názornou ilustraci objevovaly příklady situací, v nichž dochází k porušování zákona ze strany Policie ČR nebo obecní policie. Přitom bylo občas zmíněno, že se proti takovému postupu můžete bránit stížností či trestním oznámením. Pokud chcete napadnout nezákonnost postupu policie vůči vaší osobě, český právní řád vám nenabízí příliš bohaté možnosti, jak se svých práv domoci. Protože popisované prostředky obrany nejsou v některých situacích dost účinné, byste měli v případě snahy o nápravu důsledně využívat všechny možnosti, které se vám nabízí. „Obyčejnou stížností" počínaje a případnou stížností k Evropskému soudu pro lidská práva konče.

XII.1. V jakých případech a komu mohu podat stížnost na policistu nebo strážníka?

Pokud dojde k porušení zákona ze strany policisty a podle vašeho názoru jeho jednání ještě nedosahuje intenzity trestného činu, ale zároveň si přejete, aby toto jednání policisty bylo prošetřeno, **měli byste podat stížnost**. Stížnost připadá v úvahu například v případech, kdy vůči vám **policista postupoval neslušně, byl bez identifikačního čísla, zjišťoval vaši totožnost bez udání zákonného důvodu** a v obdobných případech.

V novém zákoně o Policii ČR nalezneme speciální ustanovení, které řeší podávání stížností, i když zákon přímo slovo „stížnost" nepoužívá a vaše podání nazývá „upozorněním". Podle § 97 odst. 1 totiž *„Každý může upozornit*

- *na nedostatky v činnosti policejního útvaru, policisty nebo zaměstnance policie nebo*
- *na skutečnost, že se policista nebo zaměstnanec policie dopustil jednání, které naplňuje znaky trestného činu, správního deliktu nebo kázeňského přestupku."*

Dále je zákonem upravena povinnost policisty nebo útvaru policie takové upozornění přijmout. Policie pak do 30 dnů ode dne přijetí upozornění vyrozumí oznamovatele o přijatých opatřeních, a tedy o výsledku šetření, pokud o to oznamovatel požádá.

Rozšiřující výklad:

Bohužel v praxi se při podání stížnosti nejspíše setkáte s tím, že policie bude při jejím vyřizování postupovat nikoli podle výše zmíněného ustanovení policejního zákona, ale podle obecného ustanovení o stížnostech v § 175 správního řádu. To má pro policii jednoznačnou výhodu v tom, že podle správního řádu má na vyřízení stížnosti 60 dnů, kdežto podle zákona o Policii ČR by vás musela vyrozumět v poloviční lhůtě – do 30 dnů.

Vzhledem k tomu, že zákon o Policii ČR je speciální předpis, měl by se používat přednostně. Správní řád by se měl použít jen tam, kde upravuje něco navíc a podrobněji. Lze se domnívat, že zákonodárce stanovil kratší lhůtu na prošetření protiprávního nebo neetického jednání policisty, neboť je zde dán společenský zájem, aby se takové podezření brzy vyšetřilo a aby se o výsledku šetření dotyčné osoby dozvěděly co nejdříve. Naopak jen stěží by bylo cílem zákonodárce stanovit 30denní lhůtu, aby pak policie tuto lhůtu nerespektovala a do značné míry svévolně ji nahradila obecnou lhůtou 60denní.

Proto doporučujeme stížnost nazvat například jako „Upozornění na protiprávní jednání policisty podle § 97 odst. 1 písm. b)" a na konci textu výslovně uvést „Přeji si být v souladu s § 97 odst. 2 zákona o Policii ČR vyrozuměn o přijatých opatřeních, a to nejpozději v zákonné lhůtě 30 dnů od přijetí tohoto upozornění". Pokud přesto vaše podání bude vyhodnoceno jako stížnost podle správního řádu a vyřízeno až ve lhůtě dvou měsíců, můžete se zkusit obrátit s podnětem na úřad veřejného ochránce práv.

Se stížnostmi je vhodné se obracet v první řadě **na příslušného ředitele útvaru**, k němuž patří ten policista, na kterého si stěžujete. Pokud si nejste jisti, kam přesně stížnost směřovat, pošlete ji na **odbor vnitřní kontroly příslušného krajského ředitelství policie**.

Je možné, že s vyřízením stížnosti nebudete spokojeni. **V případě neuspokojivého vyřízení vaší stížnosti můžete podat další stížnost orgánu nadřízenému** tomu, který ji vyřizoval. V rámci policie nejvýše stojí **Úřad vnitřní kontroly Policejního prezidia ČR**, kterému můžete podat žádost o přešetření způsobu vyřízení stížnosti, když nejste spokojeni se způsobem vyřízení stížnosti na úrovni kraje. Seznam jednotlivých složek a útvarů Policie ČR, včetně kontaktů na ně, najdete také na jejích oficiálních internetových stránkách www.policie.cz.

PŘÍKLAD 94

Žena se setkala s jednáním ze strany policistů, které podle ní bylo v rozporu se zákonem, proto podala stížnost. V odpovědi na stížnost se však kontrolní úřad vůbec nevypořádal s některými jejími tvrzením, přesto zhodnotil stížnost jako nedůvodnou. Také neodpověděl na výslovnou otázku ženy, podle kterých ustanovení zákona vůči ní policisté postupovali. Žádala také o poskytnutí úředního záznamu, který policisté ohledně incidentu sepsali, ale ten jí nebyl poskytnut. Typicky v takovém případě je na místě se s další stížností obrátit na Policejní prezidium. Stejně lze postupovat, pokud na stížnost nebude vůbec odpovězeno.

Stížnost můžete podat písemně nebo ústně, a to na policejní stanici do protokolu, poštou, na podatelně, telefonicky i elektronicky.[1)] Pokud podáváte stížnost ústně, **zkontrolujte před podpisem záznam**, který s vámi sepíše stížnostní pracovník policie. Přesvědčte se, **jestli zachycuje nezkresleně vše**, co jste popsali.

Při podání stížnosti byste měli v ideálním případě **popsat všechny vám známé skutečnosti vztahující se k příslušníkovi nebo útvaru Policie ČR**, na které si stěžujete – **jméno či služební číslo, státní poznávací značku služebního vozidla**. Důležité je i přesné popsání, kdy a kde došlo ke skutečnosti, jež je příčinou stížnosti, uvedení případných svědků události a další podrobnosti, které by co nejvíce a co nejpřesněji konkretizovaly situaci. Jak jsme již uvedli, stížnost podle zákona o Policii ČR by měla být vyřízena do 30 dnů, nebo maximálně do 60 dnů dle správního řádu od jejího podání. O způsobu vyřízení stížnosti vyrozumí podatele ten, kdo je za její vyřízení odpovědný.

Zvláštní případ nezávislé supervize průběhu šetření představuje možnost podnětu k veřejnému **ochránci práv (ombudsmanovi)**. Praxe u veřejného ochránce práv je taková, že k němu podnět můžete podat v případě, že nejste s vyřízením své stížnosti

1) E-mailové kontakty Policie ČR, na které můžete poslat stížnost, naleznete zde: http://www.policie.cz/clanek/urad-vnitrni-kontroly-jak-a-kde-si-muze-obcan-stezovat.aspx.

od jakéhokoli článku policie spokojeni. Úředníci ombudsmana tedy nevyžadují ve většině případů opakované podání stížnosti. Ombudsman může také libovolně provádět šetření v zařízeních, kde se mohou nacházet osoby omezené na svobodě, tedy i na policejních stanicích. Takové šetření může podle svého uvážení uskutečnit i na základě vašeho podnětu na policejní stanici, kde podle vašich zjištění nebo zkušenosti dochází k násilí nebo jinému porušování zákona.

Pro konkrétní případy neoprávněného nakládání s osobními údaji popsané v kapitole VI. je možno rovněž podat stížnost k **Úřadu pro ochranu osobních údajů**.

V případě, že šetření stížnosti nakonec prokáže spáchání vámi namítaného skutku, může být policista potrestán v rámci jeho služebního poměru podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Tento zákon zavádí pojem **kázeňský přestupek**, což je zaviněné porušení základních povinností policisty, které nedosahuje závažnosti trestného činu. Za ně mohou udělit služebně nadřízené osoby, nejčastěji přímý nadřízený, **kázeňské tresty**.

Tyto kázeňské tresty představují:

- písemné napomenutí,
- snížení základního tarifu až o 25 % na dobu nejvýše 3 měsíců,
- odnětí služební medaile,
- odnětí služební hodnosti,
- pokuta,
- propadnutí věci nebo
- zákaz činnosti.

Hlavní informační problém související s transparentností přetrvává v tom, že když se svou stížností uspějete, stejně se většinou ani nedozvíte, jak a zda vůbec byl policista potrestán. Policie stále nemá povinnost vás o tom informovat a někdy absurdně argumentuje ochranou osobních údajů osoby, která se jako úřední osoba dopustila nezákonného jednání.

Pokud jde o stížnosti na mírnější **porušení zákona ze strany strážníka** obecní policie, opět nejsou v zákoně uvedeny efektivní procedury pro takové šetření. Stížnost je nejlépe adresovat osobě, která obecní policii podle § 3 zákona o obecní policii řídí. Ta se může v jednotlivých místech značně lišit. Může jí být starosta (ve některých městech primátor) nebo jakýkoli člen obecního či městského zastupitelstva, kterého k této funkci zastupitelstvo pověří. Tyto osoby mohou k prošetření stížnosti pověřit kteréhokoli

jiného strážníka.[2)] Jen ony samy však mají odpovídající pravomoci vůči strážníkovi jako zaměstnavatelé a mohou v případě zjištění pochybení proti němu postupovat sankcemi vyplývajícími z pracovního poměru strážníka jako zaměstnance obce. Opět bude záležet zcela na nadřízených strážníka, jakým způsobem a zda vůbec ho za porušení jeho povinností potrestají – ze závažnějších trestů v úvahu samozřejmě připadá vedle snížení platu i propuštění ze služeb obecní policie. Stejné je to i s informováním vaší osoby o případném uložení trestu.

XII.2. Kdy a komu mám podat trestní oznámení na policistu nebo strážníka?

Došlo-li podle vašeho názoru ze strany policisty ke spáchání trestného činu, můžete podat slovy trestního řádu „oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin“, neboli ***trestní oznámení***. Trestní oznámení může být stejně jako stížnost podáno ústně i písemně, nejsou pro ně stanoveny žádné nezbytné náležitosti.

Přesto byste v něm neměli zapomenout uvést své jméno, adresu pro doručení vyrozumění o tom, jak s oznámením orgány činné v trestním řízení naložily, jakému orgánu je adresováno, vylíčení nejdůležitějších skutečností, případně i konkrétní trestný čin, který mohl být postupem policistů spáchán. **Vyrozumění o tom, jak bylo s vaším oznámením naloženo, byste měli podle trestního řádu obdržet do jednoho měsíce v případě, že o to v trestním oznámení výslovně požádáte.**

V případě, že napadáte postup policistů, které neznáte a ani nemáte zaznamenána jejich identifikační čísla, **je možné podat trestní oznámení na neznámého pachatele** a snažit se jej v oznámení popsat alespoň podle významných rysů (podoba, hlas, tělesné zvláštnosti apod.). Snažte se uvést další důkazy (lékařskou zprávu o vašich zraněních, výpovědi svědků nezákonného jednání apod.), na základě nichž by teoreticky mohl být usvědčen.

2) Doporučujeme vyhledat si webové stránky dané obecní policie, kde pravděpodobně bude uvedeno, jak a komu směřovat stížnosti.

Trestní oznámení proti policistům adresujte oddělení Inspekci policie[3)] v kraji, kde se událost stala, a nejlépe v kopii rovnou i specializovanému obvodnímu státnímu zastupitelství ve stejném kraji.[4)]

Specifický úkol vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je policista, náleží **Inspekci policie** na základě § 103 zákona o Policii ČR. Inspekce policie rovněž na základě trestního řádu zjišťuje pachatele trestného činu, má tedy v trestním řízení postavení vyšetřujícího orgánu a navíc pomocného orgánu **státního zástupce, který nad jejím vyšetřováním vykonává dozor**.

Celý postup podle trestního řádu u **strážníků** probíhá obdobně jako u policistů. Rozdíl je pouze v tom, že **vyšetřování strážníků provádí orgány Policie ČR** (Služba kriminální policie a vyšetřování) pod dozorem státního zástupce, nikoli tedy Inspekce policie. Trestní oznámení v případě podezření na strážníka je vhodné podat jak na policii, tak na obvodní státní zastupitelství. Můžete si vybrat nebo zaslat kopii oběma orgánům.

Hlavním předmětem kritiky jak u vyšetřování policistů, tak strážníků je falešná solidarita a **nedostatečná nezávislost vyšetřovacích orgánů**. V případě Inspekce policie se jedná vždy o osoby v policejních hodnostech, které před nástupem k Inspekci sloužily přímo u Policie ČR. U strážníků jde o to, že je vyšetřují policisté, kteří slouží ve stejném místě jako strážníci. Zejména v případech šetření násilí vůči menšinám nebo nonkonformním občanům docházelo v minulosti k přivírání očí, což je potenciálně nebezpečné pro všechny občany bez rozdílu i pro hodnotu právního státu.

---

3) Více informací o Inspekci policie naleznete na stránkách Policie ČR. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/clanek/inspekce-policie-ceske-republiky-875232.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D.

4) Podle zákona č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, jsou jimi:
   a) Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1 pro obvod Městského státního zastupitelství v Praze,
   b) Okresní státní zastupitelství Praha-východ pro obvod Krajského státního zastupitelství v Praze,
   c) Okresní státní zastupitelství v Českých Budějovicích pro obvod Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích,
   d) Okresní státní zastupitelství Plzeň-město pro obvod Krajského státního zastupitelství v Plzni,
   e) Okresní státní zastupitelství v Ústí nad Labem a Okresní státní zastupitelství v Liberci pro obvod Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem,
   f) Okresní státní zastupitelství v Hradci Králové pro obvod Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové,
   g) Okresní státní zastupitelství v Ostravě a Okresní státní zastupitelství v Olomouci pro obvod Krajského státního zastupitelství v Ostravě,
   h) Okresní státní zastupitelství Brno–venkov pro obvod Krajského státního zastupitelství v Brně.

XII.3. Hrozí stále nařčení z křivého obvinění za podání trestního oznámení proti policistovi nebo strážníkovi?

Hlavním strašákem proti osobám, které si troufnou podat na policistu nebo strážníka trestní oznámení, vždy byl **trestný čin křivého obvinění**. Dříve bylo základem této skutkové podstaty, že někoho lživě obviníte z trestného činu **v úmyslu přivodit jeho trestní stíhání**. To platí stále. Za tento trestný čin můžete být odsouzeni až na 3 roky, v nejzávažnějších případech při způsobení škody velkého rozsahu hrozí tresty až do 10 let! Vedle toho ovšem podle nového trestního zákoníku je hrozbě až dvouletého vězení vystaven už každý, kdo někoho nepravdivě z trestného činu obviní jakoukoli formou, tedy i bez úmyslu přivodit trestní stíhání! Jak bude toto ustanovení soudy vykládáno, ukáže teprve praxe. Vedle zvýšeného nebezpečí pro podávání trestních oznámení na násilí a další porušování zákona ze strany policistů a strážníků tato skutková podstata omezuje svobodu projevu a vůbec veřejné informování o závažných podezřeních.

Skutková podstata tohoto trestného činu často brání započít vyšetřování právě takového trestného činu spáchaného policistou nebo strážníkem na občanu, který mnohdy nemá k prokázání daného jednání žádné svědky ani důkazy. Přihlédneme-li k případům solidarity policistů i strážníků, kteří stojí v případě protiprávního jednání svých kolegů na jejich straně, jsou možnosti obrany proti nezákonnému jednání komplikované. Policisté i strážníci jsou si toho vědomi, a proto neváhají v konkrétních případech použít tuto skutkovou podstatu k zastrašení oznamovatele, poškozeného nebo na svoji obranu.

XII.4. Jaká mám v trestním řízení oprávnění jako poškozená osoba?[5)]

Inspekce policie může po prověření, zda nedošlo k trestnému činu, rozhodnout, že vaše **trestní oznámení odloží**. Stane se tak, pokud usoudí, že nejde o podezření ze spáchání trestného činu. Může také dojít k názoru, že se ze strany policisty jednalo pouze o kázeňské provinění, a předat oznámení orgánům uvedeným v otázce XII.1.

5) V této kapitole uvádíme jen stručný přehled. Liga lidských práv zpracovala podrobně problematiku oprávnění a právních nástrojů obětí trestných činů v publikaci Jak si poradit v pozici oběti trestného činu, edice Manuály, 2009. Bezplatně dostupné z: http://www.llp.cz/_files/file/publikace/Jak_si_poradit__pozici_obeti_trestneho_cinu.pdf.

Proti usnesení o odložení věci můžete podat ve lhůtě 3 dnů stížnost, pokud s vyřízením nejste spokojeni. Stížnost šetří ten státní zástupce, který má nad Inspekcí oprávnění dozoru. Toto oprávnění máte pouze v případě, jste-li osoba, jíž se odložení věci přímo dotýká. Pokud jste sepsali trestní oznámení například za kamaráda, který byl obětí, nemáte jako pouhý oznamovatel oprávnění stížnost podat.

Nasvědčují-li podle Inspekce policie zjištěné skutečnosti tomu, že byl určitým policistou spáchán trestný čin, rozhodne o zahájení trestního stíhání. Pokud jste poškozený, tedy ten, komu bylo oznamovaným trestným činem ublíženo, **máte právo zejména nahlížet do spisu a činit si z něho kopie**.

Můžete si také ustanovit zmocněnce, který bude všechny úkony činit za vás. Může jím být i osoba bez právního vzdělání.

I po zahájení trestního stíhání je možno **postoupit** věc jinému orgánu, pokud by mohlo jít o kárné provinění policisty. Stejně tak se může trestní stíhání **zastavit**. Proti tomu můžete jako poškozený podat **opět stížnost ve lhůtě 3 dnů**. Obžalobu na trestné činy policistů podává na základě zjištění z vyšetřování Inspekce policie specializovaný státní zástupce.

Jestliže by nakonec došlo k **hlavnímu líčení**, můžete nejpozději do zahájení dokazování uplatnit **nárok na náhradu škody**, která vám byla jednáním policisty způsobena. Dále vám jako poškozené osobě (nebo vašemu zmocněnci) náleží v hlavním líčení právo **navrhovat doplnění dokazování** a před skončením můžete **pronést závěrečnou řeč**.

PŘÍKLAD 95

Oběť brutálního policejního násilí podala na státním zastupitelství trestní oznámení na násilné policisty. Věc byla předána policejní inspekci, ta ale nezačala provádět vůbec žádné kroky. Na návrhy oběti k provedení důkazů vyšetřovatel nereagoval a ani po 3 měsících nebyl schopen dotyčné policisty vyslechnout. Zdálo se tedy, že věc má být „zametena pod koberec". Poškozený tedy spolu se svým právním zástupcem podal na příslušné státní zastupitelství žádost o dohled na vyšetřování a provádění důkazů, kterou v kopii pro jistotu podal i na nadřízené krajské státní zastupitelství. V žádosti mimo jiné upozornil na to, že je ve hře podezření z krutého a nelidského zacházení ze strany policistů a že by tedy státní zastupitelství mělo dohlédnout na řádné a důkladné prošetření a objasnění věci a provedení všech potřebných důkazů.

XII.5. Kdy je vhodné podat pro nezákonný postup policie žalobu?

V případě, že nepovažujete stížnost ani trestní oznámení za adekvátní prostředek nápravy jednání, kterého jste byli obětí, můžete uvažovat ještě o podání žaloby. Můžete se tak civilní žalobou domáhat **náhrady škody a imateriální újmy v penězích nebo omluvy**. V úvahu přichází také podání správní žaloby proti nezákonnému rozhodnutí nebo nezákonnému zásahu. V případě, že se budete chtít obracet na soud, doporučujeme **vždy právní zastoupení**.

Civilní žaloba[6)]

Hned na úvod je třeba upozornit na problém v českém právu, který spočívá v tom, že někdy může být **sporné, koho v případě nezákonného jednání policisty vlastně žalovat**. Buď je možné žalovat přímo **dotyčného policistu**, druhou možností je žalovat **stát** za prohřešek policie nebo **obec** za pochybení obecní policie. Kvůli právní jistotě poškozených a vymahatelnosti jejich nároků by obecně mělo platit, že za nezákonné jednání policistů při výkonu policejní pravomoci by měl nést odpovědnost stát (u strážníků obec). Jen za ta jednání policisty, které s výkonem jeho práce policisty nemají zjevně nic společného, by měl nést odpovědnost přímo sám policista. Bohužel to je ale někdy těžké odlišovat, je třeba vždy posoudit konkrétní okolnosti případu.

PŘÍKLAD 96

Jeden ze sporných případů byl policejní postup, kdy na policejní služebně byli dva mladíci nuceni, aby nazí dělali dřepy před skupinkou policistů. Jednoho z nich dokonce policista fyzicky napadl a způsobil mu újmu na zdraví. Tento policista byl za své jednání i trestně odsouzen. Soud dovodil, že odpovědnost za protiprávní jednání policistů a zásah

6) V této části uvádíme jen základní informace k občanskoprávním žalobám. Liga lidských práv zpracovala detailněji problematiku podávání žalob na náhradu škody a na ochranu osobnosti v publikaci Jak být pacientem v České republice a zachovat si důstojnost, edice Manuály, 2010, na stranách 175–181, bezplatně dostupné na: http://www.llp.cz/cz/publikace/manualy-a-studie/jak-byt-pacientem-v-ceske-republice-a-zachovat-si-dustojnost-p139.

do osobnostních práv mladíků nese stát.[7] *Domníváme se, že je to tak správně – v mnoha jiných případech se nemusí podařit vypátrat, který konkrétní policista byl pachatelem. Přesto i v takových případech by stát měl oběti odškodnit, když je nepochybné, že protiprávního jednání se dopustili příslušníci Policie ČR.*

PŘÍKLAD 97

Pokud se policista ve svém volném čase věnuje vydírání dlužníků svého známého, případně někoho napadne v hospodě, jsou to typické případy, kdy za jeho jednání a způsobenou škodu neponese odpovědnost stát, ale výhradně policista sám. V takových případech buď vůbec nezáleží na tom, že je povoláním policista, anebo on chce svého postavení zneužívat mimo službu, což už by mohlo být posuzováno jako exces, za který stát nenese odpovědnost.

Pokud chcete podat **žalobu na stát** a požadujete odškodnění či třeba jen omluvu, je nutné postupovat podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. U nezákonných jednání policistů se téměř vždy nebude jednat o rozhodnutí, ale o **nesprávný úřední postup**.

V případě uplatnění nároku proti státu se ale nemůžete rovnou obrátit na soud, zákon totiž nejdřív počítá s povinným mimosoudním řízením. Nejdříve tedy musíte svůj **nárok uplatnit u příslušného ministerstva**, bude se jednat především o Ministerstvo vnitra a v některých případech, kdy policie postupovala nezákonně v trestním řízení, je třeba se obrátit na Ministerstvo spravedlnosti. Tento nárok ale musíte uplatnit včas, zjednodušeně v těchto lhůtách:

- U náhrady škody do 3 let od doby, kdy jste se dozvěděli o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá.
- U náhrady nemajetkové újmy do 6 měsíců od doby, kdy jste se dozvěděli o nemajetkové újmě.

7) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 37 C 29/2008.

PŘÍKLAD 98

O „škodu" půjde v případě poškozeného oblečení, bolestného za způsobené zranění podle bodového ohodnocení v lékařském posudku, ztráty výdělku apod. Naopak o „nemajetkovou (imateriální) újmu" se bude jednat v případě neoprávněného zásahu do osobní svobody, lidské důstojnosti, soukromí apod.

Teprve když ministerstvo váš nárok neuzná do 6 měsíců od jeho uplatnění, můžete se obrátit na soud. Soudní řízení je v tomto případě osvobozeno od soudních poplatků.

V případě odpovědnosti obce za jednání **strážníka** se postupuje obdobně – nejdříve je třeba nárok včas uplatnit u příslušné obce, teprve poté se můžete obrátit na soud.

Naopak v případě, že chcete **žalovat konkrétního policistu či strážníka**, se bude postupovat jen podle občanského soudního řádu jako v případě jakékoli jiné civilní žaloby. Výjimkou je situace, kdy je policista ze spáchání trestného činu usvědčen trestním soudem (jinak by nebylo jasné, zda čin spáchal policista, anebo trestní soud), který vám jako poškozeným zároveň přiznal adekvátní náhradu škody. V takovém případě jste odškodněni již trestním soudem, a nemusíte tak podávat další žalobu k civilnímu soudu. Pokud to však trestní soud neučinil, nebo dokonce nezhodnotil dostatečně všechny důkazy v tomto směru, nebo vás přímo odkázal na možnost občanského řízení, můžete zkusit podat **žalobu na náhradu škody** nebo **žalobu na ochranu osobnosti**. Žaloba na náhradu škody (včetně škody na zdraví) se podává k okresnímu soudu, žaloba na ochranu osobnosti ke krajskému soudu – tou se můžete domáhat náhrady nehmotné (imateriální) újmy v penězích nebo omluvy. V tomto případě na rozdíl od žaloby na stát musíte uhradit soudní poplatky, pokud od nich nejste kvůli nízkým příjmům osvobozeni.

Žalobu lze podat i v případě, že byl obžalovaný policista v trestním řízení osvobozen, trestní stíhání bylo zastaveno či odloženo, nebo stížnost na policistu byla neúspěšná. Důležité je, zda máte dostatek důkazů o utrpěné škodě a schopného právního zástupce. Někdy se vyplatí podat oba druhy civilních žalob, je ovšem třeba zvážit finanční náročnost sporů i to, že se každá z žalob podává za jiných podmínek u jiných soudů.

Ať už se budete domáhat odškodnění po státu, nebo po policistovi, vaše šance na úspěch budou záležet, stejně jako v případě jiných žalob, na množství důkazů, o které svoje tvrzení o protiprávním postupu policistů či strážníků opřete. Ne vždy poškozený před českými civilními soudy uspěje. Větší šance na úspěch budete mít v případě, že vyšetřování podezření z trestného činu potvrdí, že byl na vaší osobě trestný čin spáchán, a to i když nebude nalezen konkrétní pachatel.

PŘÍKLAD 99

Na policejní stanici byl vyšetřovacími orgány nalezen úlomek zubu a stopy krve náležící konkrétní osobě, která se na této stanici nacházela a namítala trestním oznámením spáchání trestného činu vůči ní. V případě, že by požadovala náhradu škody na zdraví a nemajetkové újmy po státu, má zřejmě o dost větší šanci na úspěch než osoba, u níž nebylo vyšetřováním potvrzeno spáchání trestného činu ze strany policie.

Správní žaloba

Při podání správní žaloby nejde o to, abyste byli odškodněni penězi, ale o to, aby například určité **rozhodnutí státního orgánu bylo zrušeno pro nezákonnost** nebo třeba aby soud **zakázal státu nadále zasahovat do vašeho práva**. Zrušení rozhodnutí pro nezákonnost je například podmínkou pro to, abyste mohli být odškodněni státem za škodu nebo nehmotnou újmu, která vám tímto nezákonným rozhodnutím byla způsobena. Správní žaloba se podává ke krajskému soudu a v tomto případě je třeba uhradit soudní poplatek.

PŘÍKLAD 100

Příznivci právě zrušené politické strany začali spontánně demonstrovat před soudem, který jejich stranu právě zrušil. Policie na to reagovala tak, že ač k rozpuštění shromáždění nebyl zákonný důvod, přesto jej násilně rozehnala s odůvodněním, že „nebylo oznámeno". V takovém případě je možné proti zásahu policie podat v souladu se zákonem o právu shromažďovacím námitky ke správnímu soudu, které jsou pak posuzovány jako správní žaloba proti nezákonnému rozhodnutí (více viz VII.18.)

PŘÍKLAD 101

Na zadrženém, kterému v rozporu s jeho přesvědčením nebyla v cele poskytována vyvážená veganská strava, ale místo toho byl nucen jíst jen malé množství suchých brambor apod., se mohl stát dopustit nezákonného zásahu a diskriminace. Pokud takový zadržený podá žalobu proti nezákonnému zásahu, zároveň musí být až do konce soudního řízení splněna podmínka, aby zásah i nadále trval nebo aby alespoň hrozilo jeho opakování. Splnění

této podmínky lze očekávat u dlouhodobě odsouzených, nikoli však u lidí, kteří si krátkodobě pobudou ve vazbě. V těchto případech tedy bude vhodnější po státu rovnou požadovat odškodnění a omluvu prostřednictvím řízení o odpovědnosti státu za škodu (viz předchozí text v této otázce).

XII.6. Jaké mám ještě další prostředky k obraně proti nezákonnému postupu policie?

I po neúspěšném civilním sporu můžete pokračovat ve vašich právních podáních a domoci se spravedlnosti. K tomu může sloužit podání **ústavní stížnosti k Ústavnímu soudu**. Tu můžete obecně využít až v případě vyčerpání všech předešlých opravných prostředků, a to do 60 dnů od doručení rozhodnutí o posledním opravném prostředku. Navíc pouze v případě, že postupem policie bylo porušeno nějaké z vašich práv chráněných Listinou základních práv a svobod. V případě zásahu Policie ČR nebo obecní policie se může nejčastěji jednat o právo na osobní svobodu, právo nebýt podroben nelidskému nebo ponižujícímu zacházení, některou součást práva na spravedlivý proces, právo na soukromí, právo na svobodu projevu a shromažďování a další.

Po eventuálním zamítnutí ústavní stížnosti máte poslední možnost domoci se nápravy **stížností k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku**. Stížnost k tomuto soudu musíte podat do šesti měsíců po zamítnutí posledního opravného prostředku na půdě České republiky – většinou se jedná o odmítnutí nebo zamítnutí vaší ústavní stížnosti. Štrasburský soud přiznal peněžité zadostiučinění obětem neoprávněných zásahů ze strany policie již v desítkách případů z většiny evropských zemí.

PR(Á)VNÍ POMOC

aneb co dělat, když policista porušuje vaše práva

Pr(á)vní pomoc
aneb co dělat, když policista porušuje vaše práva

- **Máte-li pocit, že policista** (policejní útvar, strážník…) **porušuje vaše práva, zkuste nejprve problém řešit v klidu a snažit se domluvit, komunikovat.** Každý občas dělá chyby, i policista. Může se jednat jen o nedorozumění nebo se třeba podaří problém napravit.

- Můžete policistu **upozornit na svá práva, pokud je znáte. Pokud si svými právy naopak nejste jistí, zeptejte se policisty, podle jakého paragrafu a jakého zákona vůči vám postupuje** – on má povinnost vás poučit (viz III.3.). Pokud vám konkrétní zákon něco nezakazuje nebo nepřikazuje, platí, že máte svobodnou volbu v tom, jakým způsobem se budete chovat (viz III.1.).

- Není-li s policistou domluva možná, můžete ho **upozornit, že si na něj budete stěžovat**. Nezapomeňte si opsat jeho identifikační číslo (viz II.6.), případně číslo SPZ policejního vozu. Policistu si můžete i vyfotografovat (viz II.8.).

- **Zajistěte si důkazy nezákonného jednání policisty.** Pokud vám byla způsobena škoda na věcech, zdokumentujte to. V případě zranění navštivte co nejdříve lékaře a nechte do lékařské zprávy podrobně zapsat i okolnosti, za jakých ke zranění došlo. Zajistěte si výpovědi svědků, požádejte je o kontaktní údaje. Můžete také požádat o záznamy z městských kamerových systémů (viz VI.14.) nebo policistovo jednání zdokumentovat sami fotoaparátem, diktafonem nebo videokamerou (viz II.8.).

- **Na policistu můžete podat stížnost** (viz XII.1.) **nebo trestní oznámení**[1] (viz XII.2.), podle posouzení závažnosti policistova jednání. Pro radu se můžete obrátit na neziskové organizace, které se specializují na danou oblast (viz Užitečné kontakty a zdroje informací na konci publikace). V případě, že na policejní stanici dochází **k ponižujícímu či násilnému chování policistů** vůči osobám omezeným na svobodě, můžete napsat podnět i **veřejnému ochránci práv** (viz XII.1.).

1) Jaká máte práva jako poškozený v trestním řízení, se dozvíte v podrobné publikaci Ligy lidských práv Jak si poradit v pozici oběti trestného činu, edice Manuály, 2009. Ke stažení zde: http://www.llp.cz/_files/file/publikace/Jak_si_poradit__pozici_obeti_trestneho_cinu.pdf.

- Za prokázané nezákonné jednání policisty můžete po státu **požadovat omluvu i finanční odškodnění** (viz XII.5.). Nárok je ale třeba uplatnit včas, a to nejdříve u Ministerstva vnitra.

- Pamatujte, že **jste-li policií omezeni na svobodě**, ať už oprávněně, nebo neoprávněně, **náleží vám určitá práva** – zejména na informování zvolené osoby, právní pomoc, ošetření lékařem, pravidelné jídlo, přístup k vodě a toaletě, provedení hygieny, přiměřený spánek a poskytnutí přikrývky (viz IV.10. a následující).

VZORY PRÁVNÍCH PODÁNÍ

Vzory právních podání

A. Stížnost na policistu

Jan Neposlušný, nar. 7. 7. 1977
trvale bytem Veveří 10, 602 00 Brno

Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje
Odbor vnitřní kontroly
Kounicova 24
611 32 Brno

V Brně dne 1. 3. 2010

Upozornění na nezákonný postup policistů

Vážená paní, vážený pane,

v souladu s § 97 zákona o Policii ČR podávám stížnost na postup policistů s identifikačními čísly 314056 a 224976.

V sobotu 27. 2. 2010 kolem 11. hodiny dopoledne jsem si šel koupit pití do jednoho z brněnských non-stopů, konkrétně na ulici Lidická 56. Chvilku jsem uvnitř poklidně seděl, když přišli výše zmínění policisté. Přestože jsem se ničeho protiprávního nedopouštěl, bezdůvodně mě vyzvali, abych jim předložil svůj občanský průkaz. Když jsem se ptal na důvod, policista s id. č. 224976 mi sdělil, že jsou policisté a že důvodem je právě jejich výzva k prokázání totožnosti. Po mém naléhání na sdělení konkrétního důvodu ze zákona mi opět tento policista sdělil, že se zde často páchá trestná činnost.

Prokazovat jsem se nechtěl, ale policisté mi začali nevybíravým způsobem vyhrožovat, že mě jinak předvedou na policejní stanici, tak jsem jim raději vyhověl. Také mi během našeho rozhovoru tykali.

Poté, co policisté odešli, jsem se zeptal servírky, jak často se tedy u nich někdo dopouští trestné činnosti. Na to mi sdělila, že si ani nepamatuje, že by u nich nějaké incidenty byly a že by někdy něco hlásili policii. K servírce uvádím, že šlo asi o 25letou dívku s krátkými černými vlasy. Domnívám se, že to tedy ze strany policistů byla jen záminka a že ve skutečnosti mě kontrolovali jen kvůli mému vzhledu (snědší barva pleti, dredy). Ale i kdyby se tam skutečně někdo často dopouštěl trestné činnosti, tak to přece není důvod k tomu, aby mě policisté kontrolovali, aniž by existovalo podezření, že s tím mohu mít něco společného.

Podle mého názoru policisté porušili své povinnosti stanovené zákonem o Policii ČR tím, že po mě požadovali prokázání totožnosti bez zákonného důvodu a chovali se nezdvořile a tykali mi. Takové jednání považuji za nepřijatelné a urážlivé a požaduji omluvu.

Žádám, aby mé upozornění bylo řádně prošetřeno a zároveň prosím, abych byl v souladu s § 97 zákona o Policii ČR do 30 dnů vyrozuměn o přijatých opatřeních.

S pozdravem

Jan Neposlušný

B. Opakovaná stížnost na policistu

Jan Neposlušný, nar. 7. 7. 1977
trvale bytem Veveří 10, 602 00 Brno

Policejní prezidium České republiky
Úřad vnitřní kontroly
Strojnická 27
170 89 Praha 7

V Brně dne 10. 5. 2010

Žádost o přešetření způsobu vyřízení stížnosti

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás jako na nadřízený orgán v souladu s § 175 správního řádu a žádám o přešetření způsobu vyřízení mé stížnosti ze dne 1. 3. 2010 adresované Krajskému ředitelství policie Jihomoravského kraje. Kopii stížnosti i vyrozumění o vyřízení stížnosti přikládám v příloze.

Má stížnost byla shledána jako nedůvodná. Policisté popřeli, že by mi tykali a že by se ke mě chovali nezdvořile, a podle kontrolního orgánu tedy nebylo možné prokázat, že k takovému chování ze strany policistů došlo. S tím nesouhlasím – všemu byla přítomna servírka, kterou jsem popsal a kterou policie k ověření mých tvrzení pravděpodobně ani nevyslechla.

Dále pak se kontrolní orgán vůbec nezabýval důvodem prověřováním mé totožnosti ze strany policistů. Jen shrnuje, že „úkony policistů proběhly v souladu s platnou právní úpravou". To je podle mě zcela nedostatečné vysvětlení a orgán se měl zabývat tím, zda byl v tomto případě naplněn některý konkrétní důvod pro kontrolu totožnosti v zákoně o Policii ČR.

Odpověď na stížnost mi také byla zaslána až po dvou měsících, přestože v zákoně o Policii ČR je výslovně stanovena 30denní lhůta pro vyřízení.

Opětovně tedy žádám o to, aby věc byla řádně prošetřena. Prosím o vyrozumění o způsobu vyřízení této žádosti.

S pozdravem

Jan Neposlušný

C. Stížnost na strážníka

Emilie Všímavá, nar. 4. 4. 1964
trvale bytem Bratislavská 45, 602 00 Brno

Městská policie Brno
Oddělení stížností
Štefánikova 43
602 00 Brno

V Brně dne 1. 7. 2010

Stížnost na jednání strážníků

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás podle § 175 správního řádu se stížností na chování a nezákonný postup strážníků Městské policie Brno s identifikačními čísly 1216 a 1427.

Včera večer zhruba kolem 22. hodiny jsem zrovna šla na procházku se psem do parku mezi ulicemi Koliště a Za divadlem, když jsem si všimla těchto dvou strážníků, jak postávají u bezdomovce, který seděl na lavičce. Z dálky mi to připadalo, jako by toho muže chytali pod krkem nebo ho prostě nějak fyzicky napadali, ale jistá si nejsem. Tak jsem šla k nim blíž a pak už jsem jen slyšela, že strážníci toho bezdomovce velmi vulgárně uráželi. Byla jsem z toho v šoku, tak už si nevybavuji přesná slova. Zapsala jsem si ale čísla strážníků do mobilu. Pak jsem strážníky okřikla, ať toho muže nechají na pokoji a jestli dělá něco protiprávního tím, že sedí na lavičce. Strážníci mi řekli, ať se nevměšuji do věcí, které se mě netýkají, a ihned odešli pryč.

Pak jsem se zeptala toho bezdomovce, zda mu něco udělali a jestli to nechce oznámit na policii. On mi řekl, že jej šikanují už delší dobu, ale že má strach, aby se mu nemstili, takže nic hlásit nechce. Domnívám se ale, že je třeba na toto jednání strážníků upozornit, proto alespoň já podávám tuto stížnost.

Přeji si být vyrozuměna, jakým způsobem byla tato stížnost vyřízena.

S pozdravem

Emilie Všímavá

D. Trestní oznámení na policistu

Jan Neposlušný, nar. 7. 7. 1977
trvale bytem Veveří 10, 602 00 Brno

11. oddělení Inspekce Policie ČR
Kounicova 24
611 32 Brno

V Brně dne 1. 4. 2010

Trestní oznámení na policisty

Vážená paní, vážený pane,

podávám trestní oznámení na policisty, neboť mám podezření, že svým jednáním vůči mě se mohli dopustit trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby a ublížení na zdraví.

Dne 30. 3. 2010 mě přistihla hlídka policistů ve večerních hodinách, jak vylepuji plakátek na sloup semaforů. Policisté mě vyzvali, abych nasedl k nim do auta, a převezli mě na služebnu na ulici Příční. Tam jsem byl podroben osobní prohlídce – pod hrozbou použití násilí jsem se musel svléknout donaha a dělat dřepy před skupinkou 5 policistů. Násilím mi vyhrožoval policista vysoký asi 190 cm, ve věku asi 40 let, s krátkými světlými vlasy.

Následně se mnou dva policisté sepisovali protokol. Když jsem nechtěl podepsat to, co policisté do protokolu napsali a s čím jsem nesouhlasil, jeden z policistů mě chytil pod krkem a praštil mnou několikrát o zeď. Tím mi způsobil otřes mozku a podvrtnutí páteře. Nyní jsem v pracovní neschopnosti, která bude podle lékaře trvat minimálně měsíc. Také mi policista během tohoto napadení roztrhl košili. K policistovi, který mě fyzicky napadl, uvádím, že byl asi 180 cm vysoký, statné postavy, hnědé vlasy a modré oči, věk asi 35 let.

Žádám, abych byl v souladu s § 158 odst. 2 trestního řádu do jednoho měsíce vyrozuměn o učiněných opatřeních.

S pozdravem

Jan Neposlušný

Příloha:
Kopie lékařské zprávy ze dne 31. 3. 2010

Na vědomí:
Okresní státní zastupitelství Brno-venkov

E. Uplatnění náhrady škody způsobené policií

Jan Neposlušný, nar. 7. 7. 1977
trvale bytem Veveří 10, 602 00 Brno

Ministerstvo vnitra ČR
Nad Štolou 3
poštovní schránka 21
170 34 Praha 7

V Brně dne 1. 10. 2010

Uplatnění nároku podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Dne 30. 3. 2010 jsem byl vystaven protiprávnímu jednání ze strany policistů, které spočívalo v provedení osobní prohlídky ponižujícím způsobem a fyzickým napadením, které mi způsobilo zdravotní újmu a měsíc trvající pracovní neschopnost, a rovněž v roztržení košile. Jednání policistů vyšetřovala Inspekce policie a v současnosti je vedeno trestní řízení proti jednomu z policistů.

Uplatňuji tímto svůj nárok podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Výše zmíněným postupem policistů bylo zasaženo do mých osobnostních práv – lidské důstojnosti, do práva na zdraví a osobní integritu – a rovněž mi byla způsobena majetková škoda zničením oděvu.

Požaduji proto následující náhradu škody a zadostiučinění:

1. Zaslání písemné omluvy následujícího znění:

„Vážený pane Neposlušný,
dne 30. 3. 2010 jste byl předveden na Obvodní oddělení Policie ČR Brno--sever, kde vůči Vám byla nezákonným a ponižujícím způsobem provedena osobní prohlídka. Rovněž se jeden z policistů na Vás dopustil nezákonného násilí, a způsobil Vám tím újmu na zdraví. Za tyto zásahy do Vašeho práva na ochranu osobnosti se omlouváme."

2. Poskytnutí peněžitého zadostiučinění ve výši 30.000 Kč v souvislosti s neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti, které dosáhlo takové intenzity a závažnosti, že pouhé konstatování porušení práva a písemná omluva nejsou postačující k satisfakci vzniklé nemajetkové újmy a tuto újmu není možné nahradit jinak.

3. Náhradu škody na zdraví ve výši bodového ohodnocení lékařským posudkem 4.800 Kč.

4. Náhradu způsobené škody roztržením košile ve výši 400 Kč.

Jan Neposlušný

Přílohy:
Kopie lékařské zprávy ze dne 31. 3. 2010
Kopie lékařského posudku o bodovém ohodnocení škody na zdraví
Fotografie roztržené košile
Kopie trestního oznámení

F. Oznámení o konání shromáždění

Svolavatelka
Kristýna Kristová, nar. 5. 5. 1985
trvale bytem třída Kapitána Jaroše 10, 602 00 Brno

Úřad městské části Brno-střed
Dominikánská 2
601 69 Brno

V Brně dne 1. 7. 2010

Oznámení o konání shromáždění

Vážená paní, vážený pane,

v souladu s § 5 zákona o právu shromažďovacím oznamuji konání shromáždění s následujícími údaji:

Účel: Protest proti Vánocům jako svátkům konzumu
Den: 24. 12. 2010
Doba zahájení a ukončení: 14:00–18:00
Místo: Hlavní vchod do obchodního centra Galerie Vaňkovka v Brně, ulice Úzká
Předpokládaný počet účastníků shromáždění: 20 osob
Opatření, aby shromáždění proběhlo v souladu se zákonem: 3 pořadatelé starší 18 let se žlutou páskou na rukávu
Zástupce svolavatelky: Tomáš Nevěřící, trvale bytem Černopolní 50, 602 00 Brno

Součástí shromáždění bude stolek s informačními materiály.
Během shromáždění bude použita zvuková aparatura.

Děkuji za přijetí oznámení.

S pozdravem

Kristýna Kristová

G. Námitky proti rozpuštění shromáždění

Krajský soud v Brně
Rooseveltova 16
601 95 Brno

Žalobkyně:
Kristýna Kristová, nar. 5. 5. 1985
trvale bytem třída Kapitána Jaroše 10, 602 00 Brno

Žalovaný:
Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje
Kounicova 24
611 32 Brno

Námitky proti rozpuštění shromáždění
(podle § 13 zákona o právu shromažďovacím)

Dvojmo

Přílohy:
Oznámení o konání shromáždění

I.

Dne 24. 12. 2010 se v Brně před obchodním centrem Vaňkovka v souladu s oznámením (v příloze) konalo pokojné shromáždění asi 15 lidí. Kolem 16. hodiny přišla na místo skupinka příslušníků Policie ČR. Policisté přikázali organizátorům, aby shromáždění ukončili a rozešli se. Odůvodnili to tím, že akce „vadí" vedení obchodního centra, že účastníci shromáždění brání v průchodu zákazníkům a že organizátoři akce nemají povolení na stánek s informačními materiály. Když se účastníci shromáždění odmítli rozejít, policisté některé z nich odtáhli na služebnu.

Důkazy: svědectví účastníků shromáždění, audio a videonahrávky jednání s policisty, úřední záznamy Policie ČR

II.

Postupem policistů tak došlo k zásahu do práva na pokojné shromažďování účastníků a práva na svobodu projevu, neboť nebyly dány zákonné důvody pro rozpuštění shromáždění. Shromáždění bylo navíc řádně oznámeno, Úřad městské části Brno-střed jej nezakázal a shromáždění probíhalo přesně v souladu s oznámením. Konalo se na veřejném prostranství, proto k němu nebyl třeba ani souhlas vedení obchodního centra. Umístění stolku s informačními materiály bylo rovněž oznámeno a v souladu se „Stanoviskem odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra k některým otázkám zákona o právu shromažďovacím" ze dne 18. 6. 2010 na ně není třeba žádného povolení.

III.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti navrhuji, aby soud vydal tento rozsudek:

1. Shromáždění oznámené svolavatelkou Kristýnou Kristovou, nar. 5. 5. 1985, a konané dne 24. 12. 2010 před vchodem do Galerie Vaňkovka v Brně na ulici Úzká nebylo rozpuštěno v souladu se zákonem.

2. Žalovaný je povinen uhradit žalobci náklady řízení ve lhůtě 3 dnů od nabytí právní moci rozsudku.

V Brně dne 5. 1. 2011

Kristýna Kristová

H. Žádost o informování o osobních údajích

Jan Neposlušný, nar. 7. 7. 1977
trvale bytem Veveří 10, 602 00 Brno

Policejní prezidium České republiky
Strojnická 27
P. O. BOX 62/K-SOU
170 89 Praha 7

V Brně dne 1. 4. 2010

Žádost o informování o osobních údajích

Vážená paní, vážený pane,

žádám o sdělení osobních údajů, které o mě Policie ČR zpracovává, podle § 83 zákona o Policii České republiky.

Děkuji za vyřízení žádosti a odpověď očekávám v zákonné lhůtě 60 dní.

S pozdravem

Jan Neposlušný

I. Žádost o informace

Jan Neposlušný, nar. 7. 7. 1977
trvale bytem Veveří 10, 602 00 Brno

Městská policie Brno
Štefánikova 43
602 00 Brno

V Brně dne 3. 5. 2010

Žádost o informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím

Vážená paní, vážený pane,

žádám o informaci, jaké telefonáty od občanů obdržela Městská policie Brno dne 1. 5. 2010 od 0:00 do 3:00 ráno. Nežádám o sdělení osobních údajů, ale pouze o sdělení času a obsahu telefonátů. Hlídka strážníků Městské policie totiž odkazovala na údajný telefonát o protiprávním jednání od občanů, když kontrolovala mou totožnost. Mám podezření, že šlo pouze o záminku a nebyl dán žádný ze zákonných důvodů k takové kontrole.
Zároveň žádám o poskytnutí kopií všech úředních záznamů týkajících se úkonů strážníků vůči mně předmětného dne.

Děkuji za vyřízení žádosti a odpověď očekávám v zákonné lhůtě 15 dní.

S pozdravem

Jan Neposlušný

Věcný rejstřík

Užitečné kontakty a zdroje informací

KONTAKTY

Bílý kruh bezpečí – pomoc obětem trestných činů
http://www.bkb.cz

In iustitia – právní poradna pro oběti násilí z nenávisti
http://www.in-ius.cz

Iuridictum – internetová encyklopedie o právu
http://iuridictum.pecina.cz

Iuridicum Remedium – právní pomoc v oblasti práva shromažďovacího, ochrany osobních údajů a soukromí aj.
http://www.iure.org

Liga lidských práv – právní pomoc v oblasti nezákonných policejních zásahů, práva shromažďovacího, poradenství obětem trestných činů aj.
http://www.llp.cz

Občanské poradny – právní poradenství v různých oblastech práva
http://www.obcanskeporadny.cz

Persefona – pomoc obětem domácího násilí a znásilnění v Jihomoravském kraji
http://www.persefona.cz

Policie ČR – oficiální portál
http://www.policie.cz

Policista.cz – „život policistů on-line" – neoficiální web o práci policistů
http://www.policista.cz

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva – práva cizinců, diskriminace aj.
http://www.poradna-prava.cz

Portál veřejné správy ČR – informace o činnostech a sídlech úřadů, úplná znění platných právních předpisů
www.portal.gov.cz

Potřebuji právníka – informace o dostupné právní pomoci
http://www.potrebujipravnika.cz

ProPolice – centrum pro rozvoj policejní práce
http://www.pro-police.cz

Shromažďovací právo – portál ke shromažďování (Iuridicum Remedium)
http://www.shromazdovacipravo.cz

Slídilové.cz – informace o lidských právech a technologiích,
např. DNA databáze, kamery a odposlechy,
uchovávání elektronické komunikace (Iuridicum Remedium)
http://www.slidilove.cz

Strážníci.com – web o prohřešcích strážníků
http://www.straznici.com

Tomáš Pecina – právní pomoc ve vybraných strategických případech porušování lidských práv
http://www.pecina.cz
http://paragraphos.pecina.cz

Úřad pro ochranu osobních údajů
http://www.uoou.cz

Užij si svá práva – informace o ochraně soukromí,
např. veřejné kamerové systémy (Iuridicum Remedium)
http://www.uzijsisvaprava.cz

Veřejný ochránce práv
http://www.ochrance.cz

Zvůle práva – právní ochrana romských občanů
http://www.zvuleprava.cz

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Ústava České republiky – ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
Listina základních práv a svobod – ústavní zákon č. 23/1991 Sb.
Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – sdělení č. 209/1992 Sb.

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím
zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích (zákon o silničním provozu)
zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů
zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem
zákon č. 321/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
zákon č. 128/2000 Sb., o obcích
zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky
zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky
zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě
zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství
zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole

Znění všech předpisů platných v České republice naleznete ve vyhledávacím formuláři na webových stránkách **Portál veřejné správy České republiky** (www.portal.gov.cz) po kliknutí na odkaz *„Zákony"*. Do pole *„Číslo předpisu"* zadejte např. „1/1993" a program vyhledá Ústavu České republiky.

LIDI LIGY

Zapojit se můžete i vy

LIDI LIGY je označení pro ty, kteří nám svou pravidelnou finanční podporou pomáhají hájit práva slabších a pracovat na zlepšení kvality života všech lidí v České republice.

ZÍSKÁTE od nás:

- pravidelné informace o naší činnosti
- k tomu 2× ročně EXTRA Ligové noviny
- pozvánky na společenské akce, veřejné diskuse
- výroční zprávu
- nové publikace zdarma
- a další dárky

LIDI LIGY
Klub přátel Ligy lidských práv

Bližší informace naleznete na **www.lidiligy.cz**

PODPOŘIT naši práci můžete dodávkou služeb, trvalým příkazem či jednorázovou částkou poukázanou na účet

180 068 538/0300 variabilní symbol **999**

Díky vaší podpoře toho prosadíme více za kratší dobu.
VŠEM DÁRCŮM DĚKUJEME ZA POMOC. NEBÝT LHOSTEJNÝ MÁ SMYSL.
Veškeré informace o Lize lidských práv získáte na **www.llp.cz**.
Připojit se k nám můžete také na **Facebooku**.

www.llp.cz • www.ferovanemocnice.cz
www.ferovaskola.cz • www.reformaopatrovnictvi.cz

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

zdraví – spravedlnost – práva dětí

Zasazujeme se o **férové a důstojné podmínky pro všechny občany** v oblasti zdravotnictví, justice a ochrany práv dětí. Vytváříme prostor pro svobodnou volbu těch občanů, kterým záleží na zdraví, právním státu i budoucnosti. JAK?

- **Vyhráváme soudní spory** na straně slabších, často nemajetných občanů, jejichž práva byla porušena.
- Každý den **bezplatně zodpovídáme dotazy** pacientů a publikujeme srozumitelné právní návody pro občany i v dalších oblastech.
- **Úspěšně prosazujeme reformy** v oblastech zdravotnictví, vyšetřování policie, ústavní péče, v systému opatrovnictví dětí a mentálně postižených lidí. Ministerstvům, poslancům i senátorům předkládáme připomínky k schvalovaným zákonům.
- **Organizujeme odborné konference**, pracovní semináře a kulaté stoly se soudci, policisty, s učiteli, lékaři a se zástupci ministerstev. Vzděláváme studenty na všech úrovních i občany bez rozdílu věku.

www.llp.cz
www.ferovanemocnice.cz
www.ferovaskola.cz
www.reformaopatrovnictvi.cz

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

Kontakt:
Liga lidských práv
Burešova 6, 602 00 Brno
tel.: (+420) 545 210 446
fax: (+420) 545 240 012
e-mail: brno@llp.cz